

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

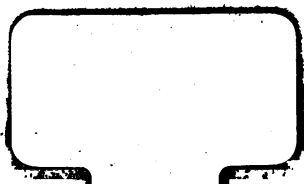
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

LENOX LIBRARY

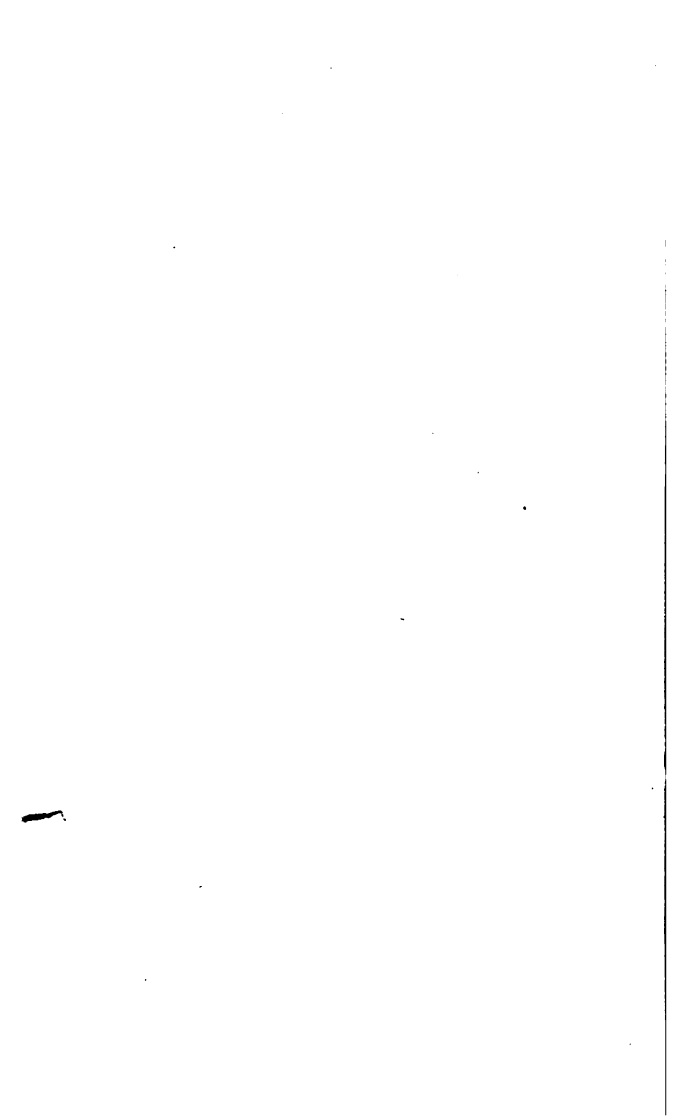

Duyckinck Collection.
Presented in 1878.

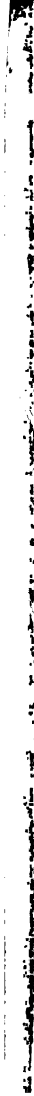

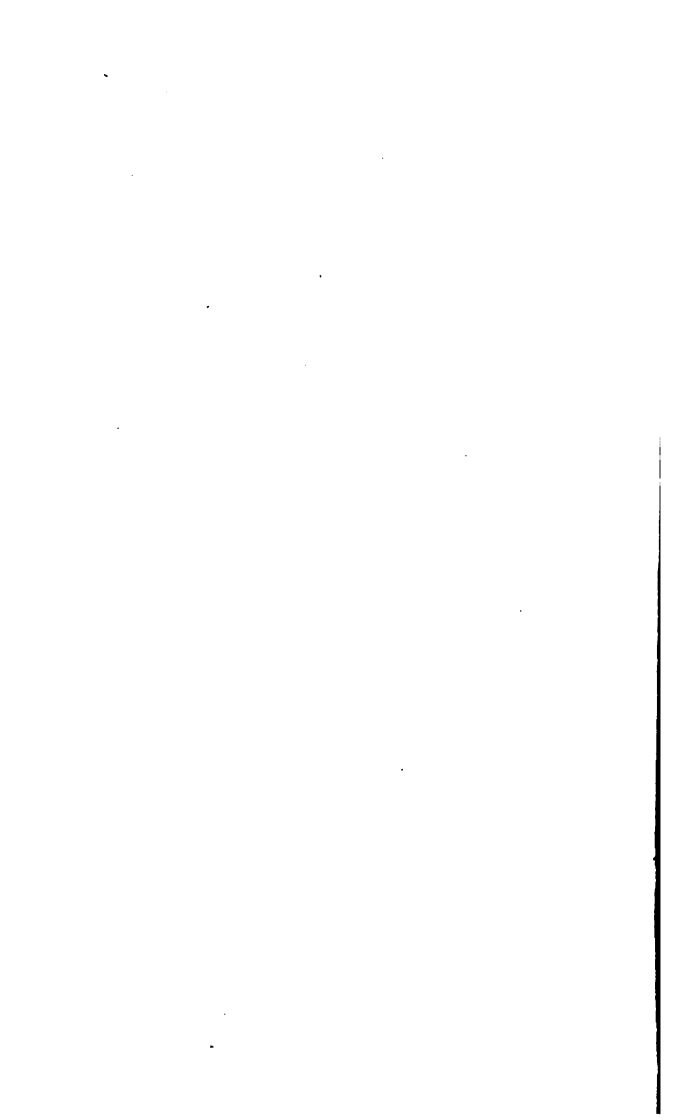
Handwritten text at the bottom of the page:

Handwritten text: *Handwritten text*
Handwritten text
Handwritten text
Handwritten text

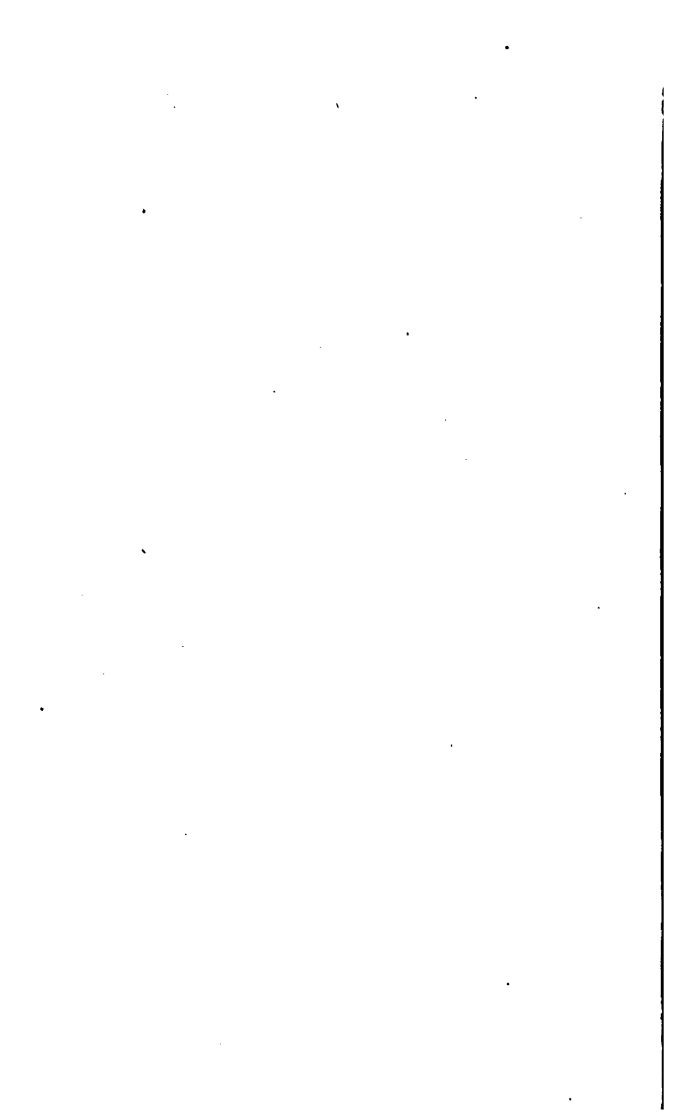

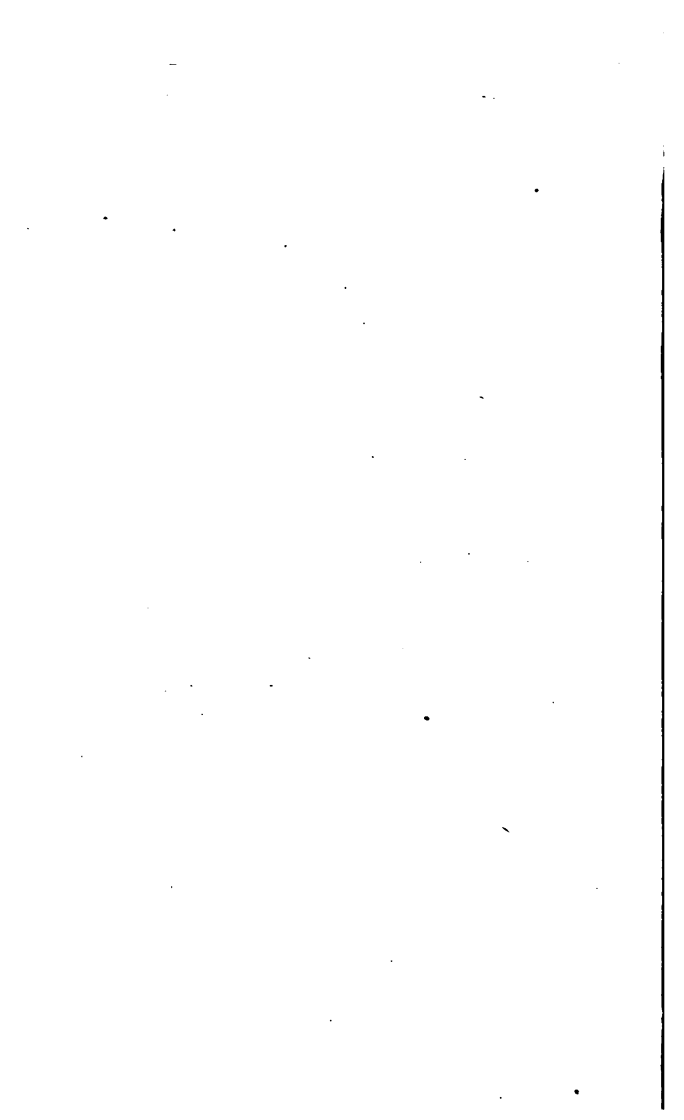

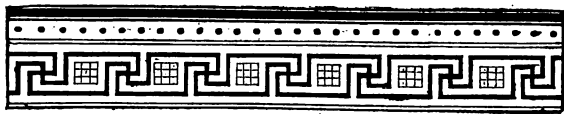

Harper's
Greek and Latin Texts.

HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. SS. TRIN. APUD CANTABR. QUONDAM SOCIUS.

VOL. I.

NEW YORK:

HARPER AND BROTHERS, FRANKLIN SQUARE.

M.DCCC.LXI.

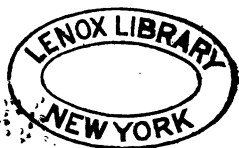

FORI.

us quod ad textum attinet
n plane referens. Paucissima
his secundis curis immutanda
quanto rarius interpungendum
vero, quandoquidem haec edi-
tudiosae juventutis terenda est,
num litteratorum peregre pro-
lt, pauca quaedam, quae in notis
s fusius excussa sunt, hic breviter
li, quibus facultas detur regiones
riptas lustrandi, simul atque per-
nstrem scriptorem ad normam
ocari non posse, extemplo eum,
larum conquisitorem contemnant
is fecerit, is nullo quidem jure
tempore Herodotus, in quo com-
aegre agebantur. Periculis
ris scatebant viae; nec singuli
odie, sed catervatim, certis tem-
a convenire solebant mercatores,
longinquas regiones adduxera-
maximi est momenti, vim hominu-
es praedamque propensiorum nil
nisi religio numinis quod locum
at custodire putabatur. Hinc factur
entium magna mercatorum existeret
rescerent deorum

LECTORI.

PRODIT iterum Herodotus quod ad textum attinet editionis superioris faciem plane referens. Paucissima enim, re bene perpensa, his secundis curis immutanda duximus, nisi quod aliquanto rarius interpungendum censuimus. Verum enimvero, quandoquidem haec editio non modo manibus studiosae juventutis terenda est, sed etiam usibus hominum litteratorum peregre proficiscentium inservire vult, pauca quaedam, quae in notis editioni majori subjectis fusius excussa sunt, hic breviter monenda videntur; ne ii, quibus facultas detur regiones a Patre Historiae descriptas lustrandi, simul atque perspectum habuerint illustrem scriptorem ad normam hodiernae Critices revocari non posse, extemplo eum, tanquam nugacem fabellarum conquisitorem contemnant abjiciantque. Quod si quis fecerit, is nullo quidem jure fecerit. Nam eo vixit tempore Herodotus, in quo commercia humani generis aegre agebantur. Periculis omnimodis tunc temporis scatebant viae; nec singuli peregrinatores, sicut hodie, sed catervatim, certis temporibus ad certa loca convenire solebant mercatores, quos spes lucri ad longinquas regiones adduxerat. Quinetiam, quae res maximi est momenti, vim hominum inculorum et ad lites praedamque propensiorum nihil erat quod cohiberet, nisi religio numinis quod locum in quem conventum erat custodire putabatur. Hinc factum est ut ubicunque gentium magna mercatorum existeret frequentia, ibi clarescerent deorum templa, eademque

obsolescerent siquando pro rerumpublicarum mutationibus commercia hominum alio transferrentur; panegyris enim, uti optimè monet Strabo, magna ex parte res mercatoria erat. Lectori igitur semel hac de re monito non obscurum erit, plurimum ex supellectile quam historias conscripturus sibi conguessit Noster, deberi sacerdotum sodalitiis, quibus officii erat templa in quorum vicinia conventus isti solennes celebrabantur procurare. Inde planum fit narrationes, quotquot e tali fonte manaverunt, nec locupletissimos habere auctores nec tamen omnino spernendas esse, quippe quae volgi opiniones quales se tunc temporis habuerint, sine furo rettulerint. De qua re, quippe quae in praefatione ad majorem editionem enucleata sit, ulterius nunc disserere supersedemus, breviter tantum indicaturi aliquas e regionibus per quas, cum Noster historias contexeret, mercaturae fiebant.

In hac quaestione principem locum tenet Nilus flumen, in cujus ostiis jam inde a Psammitichi temporibus plurimae civitates Graecae insulas occupaverant. Postea universi in Naucratis coacti, emporium ibi constituerunt, unde toti Aegypto inferiori merces exterae importabantur, necnon usque ad Thebas, ope Etesiorum ventorum, per quadraginta fere dies quotannis adverso flumine vehebantur. Hinc ad Myos Hormum, qui in Arabico sinu situs est, per deserta locorum camelis ibatur. Quicquid aromatum ex India, vel Atrâmitide, vel denique Taprobana, in Graeciam pervenerit, hac via pervenisse credibile est. At vel remotissimis temporibus inter Thebas Aegyptiacas et mare mediterraneum commercia viguisse videntur, cum divitiae hujus urbis vel ab Homero celebrentur. Sed tunc temporis mercaturae per terram fiebant. Statio primaria erat Oasis Magna (*El Wah*);

deinde Oasis Ammonis; unde usque ad loca Tritonidi lacu vicina sine magno labore perveniri potuit; saltem immania ista Arabum examina quae inde a septimo post Christum seculo Africam septentrionalem tenuerunt, hac parte irrupisse constat. At enim postea quam res inferioris Aegypti crescere coeperunt, obsoleverunt terrena commercia; tanto erat commodius cymbis quam camelis uti. Memoriam tamen nonnullam status prioris magnis rerumpublicarum mutationibus superfuisse, testatur mythus iste insignis de Argonautarum cum Tritone deo conventu quem Pindarus commemorat.

Quae per Asiam commercia fiebant, vel ad Sardes, vel ad Sinopen confluisse videntur. Ab hac ad Phasim usque verno tempore velis navigabatur; inde non ita magno montis jugo plaustri superato, novis cymbis impositae merces flumine Cyro in mare Caspium deferbantur. Hac ratione vel in Bactriam, vel in Mediam, prout ratio postulabat, commodè ventum est. Cave autem putes Graecos homines alterutram harum regionum ipsos adire potuisse. Credibile est id solenniter factum esse quod hodie apud barbaras gentes passim obtinere videmus, nempe regulos penes quos sit facultas peregrinantibus obsistendi, ipsos mercatorum vicem obire malle, scilicet ut monopolio constituto, certius et citius (uti arbitrantur) ditescant. Aegre crediderim longius quam Phasim, vel ad summum quam Sarapanorum Castellum (hodie *Scharopani*) hac regione Nostrum processisse.

A Sardibus ad Susas usque munita erat via quae militaribus usibus inservire posset, castellis huc illuc positis. Ex his insigne exemplum praebent Critalla, quo convenisse scribit Noster Xerxis copias, cum rex iste Graeciae bellum intendebat. Sita fuisse videntur

prope Tyanam (hodie *Danam*), unde paucis itineribus ad portas Cilicias pervenitur. Non alia via usum Cyrum juniorem cum Mesopotamiam invaderet auctor est Xenophon; mercatoribus autem, nisi quibus Tarsus finis itineris esset, eadem parum usurpata videtur. Qui Tauro ulterius progredi in animo habebant, ii jam inde ab Holmis (qui locus in Phrygiae Paroreatidis finibus est) paulum ad Septentrionem versus iter devertisse videntur, quo pacto, Lycaonia Cappadociaque peragratis, tandem Euphratem fluvium prope Samosatam trajiciebant.

Quae de Scythiae incolis narrat Noster, ea vel in Olbia, vel, quod potius crediderim, in Cyzico audire potuit. Longinquiores regiones, quales in quarto operis libro describit, ipsum visisse, nemo earundem sciens contenderit, nisi qui fidem optimi scriptoris penitus labefactare cupiat.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ.

ΚΛΕΙΩ.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ἀλικαρνασῆος ἱστορίας ἀπόδειξις ἦδε· ὥς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θαυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδειχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τά τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Περσέων μὲν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ 1
γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γάρ, ἀπὸ τῆς Ἑρ-
θρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε
τὴν θάλασσαν, καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χώρον τὸν
καὶ νῦν οἰκέουσι, αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέ-
σθαι· ἀπαγινέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύ-
ρια, τῇ τε ἄλλῃ [χώρῃ] ἑσαπικνέεσθαι καὶ δὴ καὶ
ἐς Ἄργος· (τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε
ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ)
ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο
διατίθεσθαι τὸν φόρτον· πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπ'
ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων,
ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς
καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέως θυγατέρα· τὸ δὲ οἱ οὖνομα
εἶναι, κατὰ τῶντὸ τὸ καὶ Ἕλληνες λέγουσι, Ἰοῦν
τὴν Ἰνάχον· ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς
ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα·
καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὀρμῆσαι ἐπ'
αὐτάς· τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν,
τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἀρπασθῆναι· ἐσβαλομένους

δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου.

2 Οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες· καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἑλλήνων τινὰς (οὗ γὰρ ἔχουσι τοῦνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσχόντας, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· (εἶησαν δ' ἂν οὗτοι Κρήτες·) ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι· μετὰ δὲ ταῦτα, Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι· καταπλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἶαν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξάμενους καὶ τᾶλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἀρπάσαι τοῦ βασιλέως τὴν θυγατέρα Μήδειαν· πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα, αἰτέειν τε δίκας τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα· τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι, ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσαν σφι δίκας τῆς ἀρπαγῆς, οὐδὲ ὧν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι.

3 Δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριάμου ἀκηκοῦτα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι· οὕτω δὴ ἀρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἀρπαγῆς αἰτέειν· τοὺς δὲ, προῖσχομένων ταῦτα, προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἀρπαγὴν· ὡς οὐ δόντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνε-

4 σθαι. Μέχρι μὲν ὧν τούτου ἀρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μὲν νυν ἀρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἀρπασθαισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, [τὸ δὲ μηδεμίαν ὥρην ἔχειν ἀρπασθαισέων, σωφρόνων·] δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλεύατο, οὐκ ἂν ἠρπάζοντο· σφέας μὲν δὴ,

τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης, λέγουσι Πέρσαι ἀρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι. Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι, καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον. τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνηα βάρβαρα οἰκεῖνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἡγνται κεχωρίσθαι.

Οὕτω μὲν λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου 5 ἄλωσιν εὐρίσκουσι σφίσι εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογεῖν Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες. οὐ γὰρ ἀρπαγὴ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὥς ἐν τῷ Ἀργεῖ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός· ἐπεὶ δὲ ἔμαθεν ἔγκυος εἶναι, αἰδεομένη τοὺς τοκέας οὕτω δὴ ἐβελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὥς ἂν μὴ κατὰδηλος γένηται. ταῦτα μὲν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὥς οὕτως ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο· τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας τοῦτον σημήνας, προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστυα ἀνθρώπων ἐπεξιῶν. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δὲ ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον ἦν σμικρὰ· τὴν ἀνθρωπότην ὧν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τῶντῳ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἦν Λυδὰς μὲν γένος παῖς δὲ Ἀλυάττεω, 6 τύραννος δὲ ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ· ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίας μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων, ἐξίει πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐς τὸν Εὐξείνον καλεόμενον πόντον· οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ, φίλους προσεποιήσατο. (κατεστρέψατο μὲν Ἰωνὰς τε καὶ Αἰολέας, καὶ Δωριέας

τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ· φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαι-
 μονίους.) πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες
 ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ
 τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὼν πρεσβύτερον,
 οὐ καταστροφή ἐγένετο τῶν πολιῶν, ἀλλ' ἐξ ἐπιδρο-
 7 μῆς ἀρπαγῇ. Ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, ἐοῦσα
 Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους
 δὲ Μερμνάδας. ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες
 Μυρσίλον ὀνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος
 δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἀγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου
 τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασι-
 λεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου
 ὑστάτος· οἱ δὲ πρότερον Ἀγρωνος βασιλεύσαντες
 ταύτης τῆς χώρας ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἀττος·
 ἀπὸ τοῦ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον
 Μήων καλεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλείδαι ἐπι-
 τραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης
 τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες
 μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἕτεα πέντε
 τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεκόμενος
 8 τὴν ἀρχὴν μέχρι Κανδαύλεω τοῦ Μύρσου. Οὗτος δὴ
 ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἐωυτοῦ γυναικός· ἐρα-
 σθεῖς δὲ, ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων
 καλλίστην· ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ τῶν
 αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα,
 τούτῳ [τῷ Γύγῃ] καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν πρηγμά-
 των ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος
 τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ
 διελθόντος, (χρῆν γὰρ Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς,) ἔ-
 λεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε· “Γύγῃ, οὐ γάρ σε
 δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς
 γυναικός· (ᾧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἔοντα ἀπι-
 στότερα ὀφθαλμῶν) ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεται γυμ-
 νήν.” ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· “Δέσποτα, τίνα
 λέγεις λόγον οὐκ ὑγίεια κελεύων με δέσποιναν τὴν
 ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδνομένη

συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἔν τῷδε ἐστὶ, σκοπέειν τινὰ τὰ ἐωυτοῦ· ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καὶ σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.” Ὁ μὲν δὴ λέγων 9 τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τι οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν· ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “θάρσει Γύγη· καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμὲ, ὥς σεο πειρῶμενον λόγον τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μί τι τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω, ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσάν ὑπὸ σεῦ· ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὀπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ’ ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνή ἡ ἐμὴ ἐς κοῖτον. κείμεναι δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατὰ ἐν ἑκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ’ ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνὴν κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μὴ σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων.” Ὁ μὲν δὴ, ὥς οὐκ ἐδύνατο διαφυγέειν, ἦν 10 ἐτοῖμος· ὁ δὲ Κανδαύλης ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρῃ τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἶκημα· καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθείσαν τὰ εἴματα ἐβηῖτο ὁ Γύγης· ὥς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὶς ἐχώρεε ἔξω· καὶ ἡ γυνὴ ἐπορεύετο μιν ἐξιόντα, μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσεν αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεια· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοις βαρβάροις, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει. Τότε μὲν δὴ 11 οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὥς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἔοντας ἐωυτῇ ἐτοίμους ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγεα· ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι, ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε,

ὅκως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν ὥς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγεν ἡ γυνὴ τάδε· “νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων, Γύγη, δίδωμι αἵρεσιν, ὅκοτέρην βούλει τραπέσθαι· ἡ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιλῆην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἡ αὐτὸν σὲ αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ· ὥς ἂν μὴ, πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ, τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μὴ σε δεῖ. ἀλλ’ ἦτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλευσάντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἡ σὲ τὸν ἐμέ γυμνὴν θηησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.” ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα· μετὰ δὲ, ἰκέτευε μὴ μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρίναι τοιαύτην αἵρεσιν· οὐκὼν δὲ ἔπειθε ἀλλ’ ὦρα ἀναγκαίην ἀληθῶς προκειμένην, ἡ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἡ αὐτὸν ὑπ’ ἄλλων ἀπόλλυσθαι, αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι· ἐπειρώτα δὲ λέγων τάδε· “ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν, οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέω καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ;” ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη, “ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμέ ἐπεδέξατο γυμ-

- 12 νὴν· ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.” Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλὴν, νυκτὸς γινομένης, (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλὰ ἔδεε ἡ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἡ Κανδαύλεα), εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί· καὶ μιν ἐκεῖνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναπανομένου Κανδαύλεω, ὑπείσδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιλῆην Γύγης· (τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
13 γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.) Ἔσχε δὲ τὴν βασιλῆην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου· ὥς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιοῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὸντὸ οἷ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἦν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν· ἦν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὁπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν· ἀνείλε τε δὴ τὸ

χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσεν οὕτω Γύγης· τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἑρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγῃ. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθῃ.

Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι, 14 τοὺς Ἑρακλείδας ἀπελόμενοι· Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα· ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα ἔστι οἱ πλείστα ἐν Δελφοῖσι, παρέξ δὲ τοῦ ἀργύρου, χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκεν, ἄλλον τε καὶ (τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστὶ) κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἕξ χρύσειοι ἀνακέαται· ἐστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθείᾳ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἡετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδίῃω, Φρυγίης βασιλέα· ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλῆιον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζε, ἐόντα ἀξιοθέητον· κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ Γύγῃ κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην. ἐσέβαλε μὲν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπεὶ τε ἥρξε, ἐς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἶλε. ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκοντα ἔτεα, τούτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες, Ἄρδους δὲ τοῦ Γύγῃ μετὰ 15 Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι· οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἶλε, ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε· ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων, Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν Νομάδων ἐξαναστάντες, ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἶλον.

Ἄρδους δὲ βασιλεύσαντος ἐνὸς δέοντα πεντήκοντα 16 ἔτεα ἐξεδέξατο Σαρδυάτης ὁ Ἄρδους, καὶ ἐβασίλευ-

σεν ἔτεα δυνώδεκα· Σαρδυνάττω δὲ Ἀλυνάττης. οὗτος δὲ Κυμαξάρη τε τῷ Δηϊόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι· Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε· Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἶλε· ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε· ἀπὸ μὲν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπῆλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπληγυτότατα

- 17 τάδε· Ἐπολέμησε Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε· ὅκως μὲν εἷη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἀδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων, καὶ αὐλοῦ γυναικῆιου τε καὶ ἀνδρηΐου· ὥς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώραν ἐστάμεναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ· τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων
- 18 ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων. Ταῦτα ποιέων ἐπολέμει ἔτεα ἑνδεκα· ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἐν τε Λιμενητίῳ χώρῃ τῆς σφετέρῃς μαχεσασμένων, καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. (τὰ μὲν νυν ἔξ ἔτεα τῶν ἑνδεκα Σαρδυνάττης ὁ Ἄρδνος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν· Σαρδυνάττης γὰρ οὗτος καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνάψας· τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἐπόμενα τοῖσι ἔξ Ἀλυνάττης ὁ Σαρδυνάττω ἐπολέμει, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως.) τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χίλοι μούνουι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ

πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. Τῷ δὲ δυωδεκάτῳ 19
 ἔτει ληΐου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς, συνηνέχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἄφθη τάχιστα τὸ ληΐον ἀνέμῳ βιώμενον, ἄψατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπὶ κλησιν Ἀσσησίης· ἀφθείς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη· καὶ τὸ παραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο· μετὰ δὲ, τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδεις, ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης· μακροτέρης δὲ οἱ γενομένης τῆς νόσου, πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλευσαντός τευ εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νόσου· τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσιν, πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρας τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω 20
 ἀκούσας γενέσθαι. Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι· Περιάνδρον τὸν Κυψέλου, ἔοντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρηστήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅπως ἂν τι προειδῶς πρὸς τὸ παρεὸν βουλευῆται. Μιλήσιοι μὲν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι. Ἀλυάττης δὲ, ὡς 21
 οἱ ταῦτα ἐξαγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομῇ· ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦι· Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσιν, μηχανᾶται τοιαῦδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστει σίτος καὶ ἐωντοῦ καὶ ἰδιωτικὸς τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν, προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνη, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους. Ταῦτα δὲ ἐποίεε τε καὶ προ- 22
 αγόρευε Θρασύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅπως ἂν δὴ ὁ κήρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδὼν τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἔοντας, ἀγγεῖλῃ Ἀλυάττῃ· τὰ δὴ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ δὴ

ἰδὼν τε ἐκεῖνα ὁ κήρυξ καὶ εἶπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδεις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγένετο ἢ διαλλαγή· ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδηίην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ τὸν λεὼν τετρύσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε· μετὰ δὲ, ἢ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντὶ ἐνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ ᾧκοδόμησε ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῶ, αὐτὸς τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττη ᾧδε ἔσχε.

- 23 Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου. τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι (ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι) ἐν τῷ βίῳ θῶμα μέγιστον παραστῆναι, Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρωδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε καὶ
- 24 ὀνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ· τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην· ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι· ὁρμᾶσθαι μὲν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι, μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων· τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιβουλεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα· τὸν δὲ συνέντα τοῦτο λίσσεσθαι, χρήματα μὲν σφι προϊέντα ψυχὴν δὲ παραιτέομενον· οὐκ ὄν δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι· ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαι μιν ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην· ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην, παραιτήσασθαι, ἐπειδὴ σφι οὕτω δοκέοι, περιϋδέειν

αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοις αἰεῖσαι· αἰέσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν κατεργάσασθαι· καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων αἰδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσσην νέα· τὸν δὲ ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάρην, στάντα ἐν τοῖσι ἐδωλίοις διεξελθεῖν νόμον τὸν ὀρθιον· τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου, ῥίψαι μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτὸν ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ· καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον· τὸν δὲ, δελφίνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξε-
νεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον· ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός· Περίανδρον δὲ ὑπὸ ἀπιστίας Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμένων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτοὺς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος· φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἶη τε σῶς περὶ Ἰταλίην, καὶ μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς, ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι· ταῦτα μὲν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι· καὶ Ἀρίονός ἐστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφίνος ἐπεὶ ὄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον 25
διενείκας, μετέπειτα τελευτᾷ βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πενήκοντα· ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητὸν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα· ὃς μῦθος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασι- 26
λητήν· Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω, ἐτέων ἑὼν ἡλικίην· πέντε καὶ τριήκοντα· ὃς δὴ Ἑλλήνων πρῶτοις ἐπεθήκατο Ἐφέσιοις· ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι ἐξάψαντες ἐκ

- τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος· ἔστι δὲ μεταξύ τῆς τε παλαιῆς πόλιος ἢ τότε ἐπολιορκέετο καὶ τοῦ νηοῦ, ἐπτὰ στάδιοι. πρῶτοις μὲν δὴ τούτοις ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος· μετὰ δὲ, ἐν μέρει ἐκάστοις Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοις ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων· τῶν μὲν ἐδύνατο μέζοντας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, 27 τοῖσι δὲ αὐτῶν καὶ φαῦλα ἐπιφέρων. Ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρον ἀπαγωγὴν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρεῖν τοῖσι νησιώτησι· ἐόντων δὲ οἱ πάντων ἐτοιμῶν ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδεις οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροίσου· εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τὰδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· “ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδεις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νῶ στρατεύεσθαι.” Κροῖσον δὲ ἐλπίσαντα λέγειν ἐκείνον ἀληθέα εἰπεῖν· “αἱ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτησι, ἔλθειν ἐπὶ Λυδῶν παῖδας σὺν ἵπποισι” τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· “ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνειαι εὐξασθαι νησιώτας ἵππευομένους λαβεῖν ἐν ἡπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων· νησιώτας δὲ τί δοκέεις [εὐχεσθαι] ἄλλο, [ἦ,] ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις;” κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ οἱ (προσφυέως γὰρ δοξάει λέγειν) πειθόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης· καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοις Ἰῶσι ξεινίην συνεθήκατο.
- 28 Χρόνου δὲ ἐπιγινόμενου, καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ οἰκημένων· πλὴν γὰρ Κιλικίων καὶ Λυκίων, τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ’ ἐωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἷδε, Λυδοὶ, Φρύγες, Μυσοὶ, Μαριανδυνοὶ, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρηῖκες, οἱ Θυνοὶ τε καὶ Βιθυνοὶ, Κᾶρες,

Ἰωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι· κατεστραμμένων 29
 δὲ τούτων, καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου Λυδοῖσι,
 ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε
 οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἳ τοῦτον τὸν
 χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὥς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο,
 καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι
 νόμους κελεύσασι ποιήσας, ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα κατὰ
 θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νό-
 μων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο· αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί-
 τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγά-
 λοισι κατείχοντο, δέκα ἕτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς
 ἂν σφί Σόλων θῇται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς 30
 θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν, ἐς Αἴγυπτον
 ἀπῖκετο παρὰ Ἀμασιν, καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδεις παρὰ
 Κροῖσον· ἀπικόμενος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιλεῦ-
 οισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δὲ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ,
 κελεύσαντος Κροίσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περι-
 ῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς, καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα
 ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὀλβία· θεησάμενον δέ μιν τὰ
 πάντα καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἶρετο ὁ
 Κροῖσος τάδε· “ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ
 σέο λόγος ἀπῖκται πολλός, καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς
 σῆς καὶ πλάνης, ὥς φιλοσοφέων γῆν πολλὴν θεωρίας
 εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὧν ἡμερος ἐπείρεσθαι μοι
 ἐπῆλθε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον;” ὁ μὲν
 ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος, ταῦτα ἐπειρώτα·
 Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησά-
 μενος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον” ἀπο-
 θωνμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο ἐπιστρεφέως·
 “κοίη δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” ὁ δὲ εἶπε·
 “Τέλλω, τοῦτο μὲν, τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης, παῖδες
 ἦσαν καλοὶ τε καὶ αἰσθητοὶ, καὶ σφί εἶδε ἅπασι τέκνα
 ἐκγεγνημένα καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ, τοῦ
 βίου εὖ ἡκοντι ὥς τὰ παρ’ ἡμῖν, τελευτῇ τοῦ βίου
 λαμπροτάτῃ ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι
 μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας

καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα· καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇπερ ἔπεσε, καὶ ἐτίμησαν μέγας.

- 31 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον ἴδοι; δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι, ὃ δὲ εἶπε· “Κλέοβιν τε καὶ Βίωνα· τούτοισι γάρ, ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπὴν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμῃ σώματος τοιγῆδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὀρθῆς τῇ Ἡρῇ τοῖσι Ἀργείοισι, ἔδεε πόντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν· οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκληϊόμενοι δὲ τῇ ὥρῃ οἱ νεηνῖαι, ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλιν εἰλκον τὴν ἄμαξαν, ἐπὶ τῆς ἀμάξης δὲ σφι ὀχέετο ἡ μήτηρ· σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν· ταῦτα δὲ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθείσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῇ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο· διέδεξέ τε ἐν τούτοισι ὁ θεὸς, ὥς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν· Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην· αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἷων τέκνων ἐκύρησε· ἡ δὲ μήτηρ περιχαρὴς ἐούσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχετο Κλέοβί τε καὶ Βίωνι, τοῖσι ἐωυτῆς τέκνοισι, οἳ μιν ἐτίμησαν μέγας, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἄριστόν ἐστι· μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν, ὥς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνῖαι οὐκέτι ἀνέστησαν, ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο· Ἀργεῖοι δὲ σφεων εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς, ὥς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων.”

- 32 Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοις. Κροῖσος δὲ σπερχχέεις εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονία οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν, ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”

ὁ δὲ εἶπε· “ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν
 ἐὼν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες, ἐπειρωτῆς ἀνθρωπῆϊων
 πρηγμάτων πέρι; ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν
 ἔστι ἰδέειν τὰ μὴ τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν.
 ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτα οὖρον τῆς ζῆς ἀνθρώπῳ
 προτίθημι· οὗτοι ἔοντες ἑμᾶντοὶ ἑβδομήκοντα, παρέ-
 χονται ἡμέρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δις-
 μυρίας· [ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου. εἰ δὲ δὴ
 ἐθελήσῃ τοῦτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνε-
 σθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ
 δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτα οἱ ἐμβό-
 λιμοὶ γίνονται τριήκοντα πέντε· ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν
 μηνῶν τούτων, χίλια πεντήκοντα.] τουτέων [τῶν
 ἀπασέων ἡμερέων, τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτα ἐουσέων
 πεντήκοντα καὶ διηκοσίῳ καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δις-
 μυριέων], ἡ ἑτέρα αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν
 οὐδὲν ὁμοῖον προσάγει πρῆγμα. οὕτω ὢν, ὦ Κροῖσε,
 πᾶν ἔστι ἀνθρώπος συμφορῇ. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν
 μὲν μέγα φαίναται, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώ-
 πων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρεό με, οὐκω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν
 ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι· οὐ γάρ
 τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ’ ἡμέρην ἔχοντος
 ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μὴ οἱ τύχῃ ἐπίσποιτο, πάντα
 καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ
 ζάπλουτοι ἀνθρώπων ἀνὸλβιοὶ εἰσι· πολλοὶ δὲ μετρίως
 ἔχοντες βίου εὐτυχέες· ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος,
 ἀνὸλβιος δὲ, δυοῖσι πρόεχει τοῦ εὐτυχέος μούνοισι·
 οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνὸλβίου πολλοῖσι· ὁ μὲν
 ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ αἴτην μεγάλην προσπεσοῦσαν
 ἐνείκῃ δυνατώτερος· ὁ δὲ τοισίδε πρόεχει ἐκείνου·
 αἴτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ
 ἐνείκῃ, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει· ἄπηρος δὲ
 ἐστὶ, ἀνουςος, ἀπαθὴς κακῶν, εὖπαις, εὐειδής· εἰ δὲ
 πρὸς τούτοις ἔτι τελευτήσῃ τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος
 τὸν σὺ ζητεῖς ὀλβιος κεκλησθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ’
 ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν, μηδὲ καλέειν κω ὀλβιον ἀλλ’

εὐτυχέα. τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἀνθρώπων ἔοντα ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρη σὺδεμία καταρκεῖι πάντα ἐωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἡ δὲ ἂν τὰ πλείστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη· ὥς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι· ὅς δ' ἂν αὐτῶν πλείστα ἔχων διατελέῃ, καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς, προρριζους
 33 ἀνέτρεψε." Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάμψα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὅς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.

34 Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον, ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖσον· (ὥς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἐωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἀπάντων ὀλβιώτατον·) ἀντίκα δὲ οἱ εὐδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθινήν ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὐτερος μὲν διέφθαρτο, (ἦν γὰρ δὴ κωφός,) ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὖνομα δὲ οἱ ἦν Ἄτυς· τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὥς ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρῇ βληθέντα· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἐξεγέρθη καὶ ἐωυτῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον, ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα· ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεῶνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τι οἱ κρε-
 35 μάμενον τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ. Ἐχοντος δὲ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας ἔων, Φρυγῆ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληίου· παρελθὼν δὲ

οὗτος ἐς τὰ Κροΐσου οἰκία, κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαροῦ ἐδέετο κυρῆσαι· Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε· (ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἑλλήσι·) ἐπεὶ τε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε· “ὦνθρωπε, τίς τε ἐὼν καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἦκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας;” ὁ δὲ ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ, Γορδίῳ μὲν τοῦ Μίδεω εἰμι παῖς, σὺνομάζομαι δὲ Ἀδρηστος· φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεινωτοῦ ἀέκων, πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερήμενος πάντων.” Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοῖσδε· “ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς μένων ἐν ἡμετέρου· συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων κερδανέεις πλείστον.” ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροΐσου.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ, ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐ- 36
λύμπῳ συὸς χρήμα γίνεται μέγα· ὁρμώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὐρεὸς τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε· πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ’ αὐτὸν ἐξελθόντες, ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακὸν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ· τέλος δὲ, ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν Μυσῶν ἄγγελοι ἔλεγον τάδε· “ὦ βασιλεῦ, υἱὸς χρήμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφθείρει· τοῦτον προθυμεόμενοι ἐλέειν οὐ δυνάμεθα· νῦν ὦν προσδεόμεθά σε, τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὥς ἂν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρας.” οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο· Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα ἔλεγε σφί τάδε· “παιδὸς μὲν πέρι τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησθῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· νεόγαμός τε γάρ ἐστι, καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει· Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον παν συμπέμψω, καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι, εἶναι ὡς προθυμοτάτοισι συνεξέλειν ὑμῖν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας.” Ταῦτα 37
ἀμείψατο· ἀποχρεωμένων δὲ τούτοις τῶν Μυσῶν,

- ἐπεισέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς ἀκηκοὺς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί· οὐ φαμένον δὲ τοῦ Κροίσου τὸν γε παῖδ' αὖ σφι συμπέμψειν, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε· “ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναϊότατα ἡμῖν ἦν, ἐς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκίμειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληΐσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδὼν οὔτε ἀθυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἐς τε ἀγορῇ καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσθαι; κοῖος μὲν τις τοῖσι πολιήτησι δόξω εἶναι; κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοῖω δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέθες ἰέναι ἐπὶ τὴν θήρην, ἢ λόγῳ ἀνάπεισον
- 38 ὅπως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα.” Ἀμείβεται Κροῖσος τοῖσδε· “ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδὼν τοι ποιέω ταῦτα· ἀλλὰ μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσθαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην, τὸν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπενυσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων εἰ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζῆς διακλέψαι. εἰς γὰρ μοι μῦθος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον, διεφθαρμένον τὴν ἀκοήν, οὐκ εἶναι μοι λογί-
- 39 ζομαι.” Ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοῖσδε· “συγγνώμη μὲν, ὦ πάτερ, τοὶ ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις ἀλλὰ λήληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμὲ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῆς τοι τὸ ὄνειρον ὑπὸ αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· υἱὸς δὲ κοῖαι μὲν εἰσι χεῖρες; κοῖη δὲ αἰχμὴ σιδηρὴ, ἣν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με, ἢ ἄλλου τευ ὃ τι τούτῳ ἔοικε, χρὴν δὴ σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπὸ αἰχμῆς. ἐπεὶ τε ὦν οὐ
- 40 πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέθες με.” Ἀμείβεται Κροῖσος· “ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾶς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὥς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετήμ' ἵ τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην.”
- 41 Εἶπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα

“Αδρηστον, ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε· “Ἀδρήστε, ἐγὼ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάρι, τὴν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην· νῦν ὦν (ὀφείλεις γάρ, ἐμεῦ προποισάντος χρηστὰ ἐς σέ, χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρητίζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὀρμεομένου· μή τινες κατ’ ὁδὸν κλώπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσει φανέωσι ὑμῖν· πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ σέ τοι χρεὼν ἐστὶ ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρύνειαι τοῖσι ἔργοισι· πατρῷόν τε γάρ τοι ἐστὶ καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει.” Ἀμείβεται ὁ Ἀδρηστος· “ὦ βασιλεῦ, 42 ἄλλως μὲν ἔγωγε ἀν οὐκ ἦϊα ἐς ἄθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἶκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα· πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμεωντόν· νῦν δέ, ἐπεὶ τε σὺ σπεύδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι, (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι,) ποιέειν εἰμὶ ἐτοιμός ταῦτα· παῖδά τε σὸν τὸν διακελεύειαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦφυλάσσοντος εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν.”

Τοιούτοις ἐπεὶ τε οὗτος ἀμείψατο Κροῖσον, ἦϊσαν 43 μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νηνίησι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὐλυμπον τὸ ὄρος ἐζήτεον τὸ θηρίον, εὐρόντες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον· ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον καλεόμενος δὲ Ἀδρηστος, ἀκοντίζων τὸν σὺν, τοῦ μὲν ἀμαρτάνει τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός· ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην· ἔθεε δὲ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός· ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδεις, τὴν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμνηε οἱ. Ὁ δὲ 44 Κροῖσος τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος, μᾶλλον τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε· περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς, ἐκάλεε μὲν Δία Καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἶη· ἐκάλεε δὲ Ἐπίστιόν τε καὶ Ἐταιρήϊον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ὀνομάζων θεόν· (τὸν

μὲν Ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῖ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων· τὸν δὲ Ἑταιρήϊον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν εὐρήκοι 45 πολεμιώτατον.) Παρήσαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν· ὅπισθε δὲ εἶπετό οἱ ὁ φονεὺς· στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ, παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάζαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τὴν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορὴν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἴη· οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας, τὸν τε Ἀδρηστον κατοικτεῖρει καίπερ ἑὼν ἐν κακῷ οἰκῇ τῷ τοσοῦτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· “ἔχω, ὦ ξεῖνε, παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον· εἰς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαιο, ἀλλὰ θεῶν κού τις ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι.” Κροῖσος μὲν νυν ἔθαιψε ὡς οἶκος ἦν τὸν ἑωυτοῦ παῖδα. Ἀδρηστος δὲ ὁ Γορδίῳ τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ· γενόμενος φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπεὶ τε ἡσυχίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ἤειδε βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ καθῆστο, τοῦ παιδὸς ἔστερημένος· μετὰ δὲ, ἢ Ἀστυάγεω τοῦ Κυαξάρειω ἡγεμονίᾳ κατααιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω, καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα, πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε· ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ πως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν.

46 Μετὰ ὧν τὴν διάνοιαν ταύτην ἀντίκα ἀπεπειράτο τῶν μαντήϊων, τῶν τε ἐν Ἑλλήσι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι τοὺς δὲ ἐς Ἀβας τὰς Φωκέων τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δὲ τινες ἐπέμποντο παρὰ τε Ἀμφιάρεω καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησῆς ἐς Βραγχίδας. ταῦτα

μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήϊα, ἐς τὰ ἀπέπεμψε
μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ παρὰ Ἀμμώνα
ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους. διέπεμπε δὲ πειρεώ-
μενος τῶν μαντήϊων ὃ τι φρονέοιεν, ὥς, εἰ φρονέοντα
τὴν ἀληθῆν ἐυρεθείη, ἐπείρηταί σφρα δεύτερα πέμ-
πων εἰ ἐπιχειροί ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι; Ἐντει- 47
λάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε, ἀπέπεμπε ἐς τὴν
διάπειραν τῶν χρηστηρίων· ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὀρμη-
θέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν
λοιπὸν χρόνον, ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρησ-
τηρίοις, ἐπειρωτέοντας ὃ τι ποιέων τυγχάνοι ὁ Λυδῶν
βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω; ἄσσα δ' ἦν ἕκαστα
τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ συγγραψαμένους ἀναφέρειν
παρ' ἐωυτόν. ὃ τι μὲν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων
ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι
ὥς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησό-
μενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ
Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε·

Οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμον τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κῶφου συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
ὁδὸν μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἐσομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσσι,
ἧ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπίεσται.

Ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψά- 48
μενοι, οἷχοντο ἀπιόντες ἐς τὰς Σάρδεις. ὥς δὲ καὶ
ἄλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρήσαν φέροντες τοὺς
χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων
ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων· τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσ-
ίετό μιν· ὁ δὲ ὥς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα
προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μῦνον εἶναι
μαντήϊον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς
ἐποίησε. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρησ-
τήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν
ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιαύδε, ἐπινοήσας τὰ ἦν ἀμή-
χανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι· χελώνην καὶ
ἄρνα κατακόψας, ὁμοῦ ἔψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκῷ

49 χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. Τὰ μὲν δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω [τοῦ μαντήιου] ἀπόκρισιν, οὐκ ἔχω εἶπαι ὃ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρόν τὰ νομιζόμενα· οὐ γὰρ ὢν οὐδὲ τοῦτο λέγεται ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

50 Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίησι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἴματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε· ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλον τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε, θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τούτῳ ὃ τι ἔχοι ἕκαστος. ὥς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεόμενος χρυσὸν ἄπλετον, ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε· ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα, ποιέων ἐξαπάλαιστα· ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα, τριπάλαιστα· ὕψος δὲ, παλαιστιάϊα· ἀριθμὸν δὲ, ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν· καὶ τούτων, ἀπέφθον χρυσοῦ τέσσαρα τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἔλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα [ἡμιπλίνθια] λευκοῦ χρυσοῦ σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθον, ἔλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα· οὗτος ὁ λέων, ἐπεὶ τε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηὸς, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων· ἐπὶ γὰρ τούτοις ἰδρυτο· καὶ νῦν κείται ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπε-

51 τάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον. Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς καὶ τάδε ἄλλα ἅμα τοῖσι· κρητῆρας δύο μεγάλῃ μεγάλους, χρύσειον καὶ ἀργύρεον· τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηὸν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ' ἀριστερά· (μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα, καὶ ὁ μὲν χρύσεος κείται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἔλκων σταθμὸν ἑννατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας· ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηίου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρνεται γὰρ ὑπὸ

Δελφῶν Θεοφανίοισι· φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεοδώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεται μοι ἔργον εἶναι·) καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσαρας ἀπέπεμψε, οἱ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἐστᾶσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον· τῶν τῷ χρυσῷ ἐπιγέγραπται, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ, φαμένων εἶναι ἀνάθημα· οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροῖσου· ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίσασθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὖνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι· ἀλλ' ὁ μὲν παῖς, δι' οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ, Λακεδαιμονίων ἐστί· οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἰδωλον χρύσειον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροῖσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ, καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. Ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε· 52 τῷ δὲ Ἀμφιάρεω, πυθόμενος αὐτοῦ τὴν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σάκος τε χρύσειον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσήν, τὸ ξυστόν τῇσι λόγχῃσι ἐὼν ὁμοίως χρύσειον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφοτέρω ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβησι, καὶ Θηβαίων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα 53 ἐς τὰ ἱρὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον; ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐχρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι, λέγοντες· “Κροῖσος, ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, νομίσας τάδε μαντήϊα εἶναι μούνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων, καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾶ, εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον;” οἱ μὲν

ταῦτα ἐπειρώτεον. τῶν δὲ μαντηῶν ἀμφοτέρων ἐς ταῦτο αἱ γινώμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν μιν καταλύσαι. τοὺς δὲ Ἑλλήνων δυνατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι.

- 54 Ἐπεὶ τε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι· πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληΐην, πέμψας αὐτῖς ἐς Πυθῶ Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατήρσι ἑκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κραίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηΐην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτῶν γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ
- 55 χρόνον. Δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσας, ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον. ἐπεὶ τε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηῖου ἀληθειάν, ἐνεφορέετο αὐτοῦ. ἐπειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μουναρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε·

Ἄλλ' ὅτ' ἂν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρὲ, πολυψήφίδα παρ' Ἑρμον
φεύγειν, μηδὲ μένεω, μήδ' αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

- 56 Τούτοις ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπειτα ὁ Κροῖσος πολλὸν τι μάλιστα πάντων ἦσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ' ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων· οὐδ' ὦν αὐτὸς, οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ, παύσεσθαι κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων, τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἔοντας προσκλήσαιο φίλους. ἱστορέων δὲ εὗρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας, τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα τὸ ἀρχαῖον, ἔοντα τὸ μὲν Πελασγικὸν τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος· καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ, κω ἐξεχώρησε τὸ δὲ πολυπλάνητον κάρτα· ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιώτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλληνος, τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν τε καὶ τὸν Οὐλυμπον χώραν, καλεομένην δὲ Ἰστιαιώτιν· ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος ὡς ἐξάνεστη ὑπὸ

Καδμείων, οἵκεε ἐν Πίνδῳ Μακεδνὸν καλεόμενον· ἐνθεύτεν δὲ αὐτὶς ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἔλθόν, Δωρικὸν ἐκλήθη.

Ἦν τινα δὲ γλῶσσαν ἴεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω 57 ἀτρεκέως εἶπαι. εἰ δὲ χρεόν ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν, τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκόντων, οἱ ὁμοῦροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἵκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν καλεομένην· καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἱ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἑόντα πολίσματα τὸ οὐνομα μετέβαλε· εἰ τούτοις τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἰέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὼν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἑλλήνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφεας περιοικόντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι, οὔτε οἱ Πλακιηνοί· σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι· δηλοῦσί τε, ὅτι, τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα τὰ χωρία, τοῖτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν 58 γλώσση μὲν, ἐπεὶ τε ἐγένετο αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὥς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεώμενον, αὖξεται ἐς πλῆθος [τῶν ἐθνέων] πολλόν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. ὥς δὴ ὦν ἐμοὶ γε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον, οὐδαμὰ μέγας αὖξηθῆναι.

Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατε- 59 χόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖστος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτει γὰρ, ἐόντι ἰδιώτῃ καὶ θεωροῦντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο

μέγα· θύσαντος γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρά, οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες, καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος, ἄνευ πυρὸς ἔξεσαν, καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνεβούλευε Ἰπποκράτει πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν· καὶ εἴ τις οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι· οὐκὼν ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἰπποκράτεα, γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πεισίστρατον τοῦτον· ὃς, στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων, καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλῆος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου Ἀριστολαΐδew, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα, ἤγειρε τρίτην στάσιν. συλλέξας δὲ στασιώτας, καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς, μηχανᾶται τοιαύδε· τρωματίσας ἐωυτόν τε καὶ ἡμίονους, ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεύγος ὥς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθροὺς, οἳ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν· ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινὸς πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένη στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἐλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα· ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκε οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας τούτους· οἱ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἶποντό οἱ ὅπισθε· συνεπαναστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πεισιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν. ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας· ἐπὶ τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε

60 τὴν πόλιν, κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. Μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τῷντο φρονήσαντες οἳ τε τοῦ Μεγακλέως στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου, ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας, καὶ τὴν τυραννίδα οὐκὼ κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε· οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον, αὐτὶς ἐκ

νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν· περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσει ὁ Μεγακλῆς, ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι· ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοις Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὥς ἐγὼ εὐρίσκω, μακρῷ ἐπεὶ τε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὼν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθίης ἡλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον· εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι, τοῖσι πρώτοις λεγομένοις εἶναι Ἑλλήνων σοφίην, μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανίῃ ἦν γυνὴ τῇ οὖνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους, καὶ ἄλλως εὐειδής· ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ, ἐς ἄρμα ἐσβιβάσαντες, καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἱ τὰ ἐντεταλμένα ἡγόρευον ἐς τὸ ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόφ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα, κατάγει ἐς τὴν ἐωντῆς ἀκρόπολιν.” οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφουιτέοντες ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο, ὥς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει· καὶ οἱ ἐν τῷ ἄστει πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν, προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον καὶ ἐδέκοντο τὸν Πεισίστρατον.

Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ 61 ὁ Πεισίστρατος, κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέους τὴν θυγατέρα. οἶα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνίων, καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα, ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μὲν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή· μετὰ δὲ, εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε καὶ οὐ, φράζει τῇ ἐωντῆς μητρὶ· ἡ δὲ, τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε,

ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου· ὀργῇ δέ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιούμενα ἐπ' ἐωυτῷ, ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρας τὸ παράπαν· ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἑρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισὶ. Ἰππίεω δὲ γνώμῃ νικήσαντος, ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων, αἱ τινὲς σφί προηδέατο κού τι· πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόντων χρήματα, Θηβαῖοι ὑπερεβάλλοντο τῇ δόσει τῶν χρημάτων. μετὰ δὲ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ καὶ πάντα σφί ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ Νάξίος σφί ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐβελοντῆς, τῷ οὖνομα ἦν Δύγδαμης, προθυμίην πλείστην παρέιχετο, κο-
62 μίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. Ἐξ Ἑρετρίης δὲ ὀρμηθέντες, διὰ ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφί στρατοπεδευομένοισι, οἳ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον οἷσι ἢ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίας ἦν ἀσπαστότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο· Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε, καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον· ἐπεὶ τε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἦσαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας· καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὀρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἦσαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὸντο συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν, καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα· ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνὴρ, ὅς οἱ προσιῶν χρεᾶ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ, τάδε λέγων·

Ἐρρίπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέτασται·
 θύνοι δ' οἰμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

63 Ὁ μὲν δὴ οἱ ἐνθεάζων χρεᾶ τάδε· Πεισίστρατος δὲ

συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν, ἐπῆγε τὴν στρατιήν. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα· καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν, οἱ μὲν πρὸς κύβους οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἔσπεσόντες, τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι· φευγόντων δὲ τούτων, βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾷται, ὅπως μήτε ἀλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι, διεσκεδασμένοι τε εἶεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπὶ ἵππους προέπεμπε· οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας, ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι, ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. Πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ 64 Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισι τε πολλοῖσι, καὶ χρημάτων συνόδοισι, (τῶν μὲν αὐτόθεν τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων,) ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον· (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμει·) πρὸς τε ἔτι τούτοισι, τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς, μετεφόρεε ἐς ἄλλον χώρον τῆς Δήλου· καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων· Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν οἱ δὲ αὐτῶν μετὰ Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκῆτης.

Τοὺς μὲν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον 65 ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος κατέχοντα· τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας, καὶ ἔοντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεατέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ, τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχεύοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὸς Τεγεάτας μούνοους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων, καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων, κατὰ τε σφέας αὐτοὺς, καὶ ξείνοις

ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην· Λυκούργου, τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς, ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσθίει ἐς τὸ μέγαρον εὐθὺς ἢ Πυθίῃ λέγει τάδε·

Ἦκεις, ὦ Λυκόβοργε, ἐμὸν ποτὶ πλοῖα νηὸν,
Ζηρὶ φίλος καὶ πᾶσιν δλύμπια δώματ' ἔχουσι.
διζῶ ἢ σε θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἀνθρώπων·
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόβοργε.

οἱ μὲν δὴ τινες πρὸς τούτοις λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυθίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτησι· ὥς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκούργον ἐπιτροπέυσαντα Λεωβώτῳ, ἀδελφιδέῳ μὲν ἑωυτοῦ βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὥς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα, καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν· μετὰ δὲ, τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρὸς τε τούτοις 66 τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκούργος. Οὕτω μὲν μεταβαλόντες εὐνομήθησαν. τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἰσάμενοι, σέβονται μέγας. οἱ δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ, καὶ πλήθει οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν· καὶ δὴ σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι, ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσι ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ· ἢ δὲ Πυθίῃ σφι χρᾶ τάδε·

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὐ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασι,
οἳ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὐ τι μεγαίρω·
δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι,
καὶ καλὸν πεδίον σχολῶν διαμετρήσασθαι.

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν ἄλλων ἀπείχοντο· οἱ δὲ, πέδας φερόμενοι, ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο, χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι ὡς δὴ ἐξανδραποδιούμενοι τοὺς Τεγεήτας· ἐσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτῶν ἐζωγρή-

θησαν, πέδας τε ἔχοντες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τεγεατέων, ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὐται, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμάμεναι.

Κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ 67 κακῶς ἀέθλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν Ἀναξανδριδεῶ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληίῃν ἐν Λακεδαιμόνι, ἤδη οἱ Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενόμενοι· ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἐσσοῦντο ὑπὸ Τεγεατέων, πέμψαντες θεοπρόπους ἐς Δελφούς ἐπειρώτεον, τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατύπερθε τῷ πολέμῳ Τεγεατέων γενοίατο; ἡ δὲ Πυθίη σφί ἐχρησε, τὰ Ὁρέστω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁστέα ἐπαγαγομένους· ὥς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ οἶοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ Ὁρέστω, ἔπεμπον αὐτὶς τὴν ἐς θεὸν ἐπειρησομένους τὸν χώρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὁρέστης· εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε·

Ἔστι τις Ἀρκαδίας Τεγέῃ λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἐνθ' ἀνεμοὶ πνέουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος, καὶ πῆμ' ἐπὶ πῆματι κείται.
ἐνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα·
τὸν σὺ κομισσάμενος, Τεγέης ἐπιτάβροθος ἔσση.

ὥς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπείχον τῆς ἐξευρέσιος οὐδὲν ἔλασσαν, πάντα διζήμενοι· ἐς οὐ δὴ Δίχης, τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων, ἀνεῦρε. (οἱ δὲ ἀγαθοεργοὶ εἰσὶ τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἐκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων, Σπαρτιητέων τῷ κοινῷ διαπεμπομένους μὴ ἑλινύειν ἄλλους ἄλλῃ). Τούτων ὧν 68 τῶν ἀνδρῶν Δίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ· εἰούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμυξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας, ἐλθὼν ἐς χαλκήϊον ἐθθεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον, καὶ ἐν θύματι

ἦν ὁρέων τὸ ποιούμενον· μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα, εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· “ἦ κου ἂν, ὦ ξεῖνε Δάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγὼ, κάρτα ἂν ἐθώνμαζες ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶμα ποιούμενος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου· ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι, ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῶ ἐπταπήχει· ὑπὸ δὲ ἀπιστίας μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν, ἀνῶξα αὐτήν, καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκει ἴσον ἑόντα τῇ σορῶ· μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω.” ὁ μὲν δὴ οἱ ἔλεγε τά περ ὁπῶπее· ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα, συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε συμβαλλεόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὁρέων φύσας, τοὺς ἀνέμους εὔρισκε ἑόντας· τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν, τόν τε τύπον καὶ τὸν ἀντίτυπον· τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον, τὸ πῆμα ἐπὶ πῆματι κείμενον· κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὥς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σιδήρος ἀνεύρηται. συμβαλλεόμενος δὲ ταῦτα, καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην, ἐδίωξαν· ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἐωντοῦ συμφορὴν πρὸς τὸν χαλκέα, ἐμισθοῦτο παρ’ οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν· χρόνῳ δὲ ὥς ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη· ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας, οἷχετο φέρων ἐς Σπάρτην· καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως πειρώατο ἀλλήλων, πολλῶ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἥδη δὲ σφι· καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

- 69 Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· “ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεὺς, λέγων τάδε· ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἑλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρη-

στήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπατης.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι’ ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκούτες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον, ἥσθησάν τε τῇ ἀφίξει τῶν Λυδῶν καὶ ἐποίησαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι· πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἱδρύται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δὲ σφί ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. Τούτων τε ὧν εἵνεκεν οἱ Λακεδαί- 70 μόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο, καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἰρέετο φίλους· καὶ, τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἐτοῖμοι ἐπαγγεῖλαντι· τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον, ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάλῃ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἤγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκητο ἐς Σάρδις, δι’ αἰτίας διφασίας λεγομένας· τάσδε· οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ὡς ἐπεὶ τε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίνην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες. αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι, ὡς ἐπεὶ τε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροίσον ἠλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ· ιδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναι μιν ἐς τὸ Ἡραῖον. τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην, ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων. κατὰ μὲν νῦν τὸν κρητῆρα οὕτως ἔσχε.

Κροῖσος δὲ ἁμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ, ἐποιέετο στρα- 71 τήν ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν.

Πάρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθεν

εἶναι σοφὸς ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὖνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροῖσῳ τάδε (οὖνομά οἱ ἦν Σάνδανις) “ὦ βασιλεῦ, ἐπ’ ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζει οἱ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι· σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐθέλουσι ἀλλ’ ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχείην· πρὸς δὲ, οὐκ οἶνω διαχρέονται ἀλλὰ ὕδροποτέουσι· οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν, οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφεας ἀπαιρήσεται τοῖσί γε μή ἐστι μὴδέν; τοῦτο δὲ, ἦν νικηθῆς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις· γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται, οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μὲν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἱ οὐκ ἐπὶ νόον ποίεουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς.” ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Πέρσῃσι γὰρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἄβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

72 Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπὸ Ἑλλήνων Σύριοι ὀνομάζονται· ἦσαν δὲ οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοι, τότε δὲ Κύρου· ὁ γὰρ οὗρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἄλυσ ποταμός· ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὗρεος διὰ Κιλικῶν, μετὰ δὲ, Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον, ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἄλυσ ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὐξείνιον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἀπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμῶνται.

73 Ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καππαδοκίην τῶνδε εἵνεκα· καὶ γῆς ἱμέρῳ, προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν βουλόμενος καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἔων, καὶ τίσασθαι θέλων ὑπὲρ Ἀστυάγεος Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κναξάρεω,

ἔοντα Κροίσου μὲν γαμβρὸν Μήδων δὲ βασιλέα,
 Κῦρος ὁ Καμβύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμε-
 νον γαμβρὸν Κροίσῳ ὤδε. Σκυθίων τῶν νομάδων
 εἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα, ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μη-
 δικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων
 Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω· ὃς τοὺς Σκύθας
 τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ, ὥς ἔοντας ἰκέτας·
 ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιούμενος αὐτοὺς, παῖδάς σφι
 παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν καὶ τὴν τέχνην
 τῶν τόξων· χρόνου δὲ γενομένου, καὶ αἰεὶ φοιτεόντων
 τῶν Σκυθίων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεὶ τι φερόντων, καί
 κοτε συνήνεικε ἐλεῖν σφεας μηδέν· νοστήσαντας δὲ
 αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ ὁ Κναξάρης, (ἦν γάρ, ὥς διέδεξε,
 ὄργην ἄκρος,) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικείῃ· οἱ
 δὲ ταῦτα πρὸς Κναξάρειω παθόντες, ὥστε ἀνάξια
 σφέων αὐτῶν πεπονθότες ἐβούλευσαν τῶν παρὰ
 σφίσι διδασκομένων παίδων ἓνα κατακόψαι· σκευά-
 σαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευά-
 ζειν, Κναξάρει δοῦναι φέροντες ὥς ἄγρην δῆθεν,
 δόντες δὲ, τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρὰ Ἀλυσάττεα
 τὸν Σαρδυνάττει ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ δὴ ἐγένετο·
 καὶ γὰρ Κναξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν
 κρεῶν τούτων ἐπάσαντο· καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιή-
 σαντες Ἀλυσάττει ἰκέται ἐγένοντο. Μετὰ δὲ ταῦτα 74
 (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυσάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαι-
 τέοντι Κναξάρει) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι
 Μήδοις ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε· ἐν τοῖσι πολλάκις
 μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ
 Λυδοὶ τοὺς Μῆδους· ἐν δὲ, καὶ νυκτομαχίην τινὰ
 ἐποίησαντο. διαφέρουσι δέ σφι ἐπὶ ἴσης τὸν πόλε-
 μον, τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης, συνήνεικε
 ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης
 νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς
 ἡμέρης Θωλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε
 ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν ᾧ δὴ
 καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυδοὶ τε καὶ οἱ

Μῆδοι ἐπεὶ τε εἶδον νύκτα ἀντὶ ἡμέρης γινομένην, τῆς μάχης τε ἐπαύσαντο, καὶ μᾶλλον τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφοτέροι εἰρήνην ἐωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἷδε· Σύνεννεσίς τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος· οὗτοί σφι καὶ τὸ ὄρκιον οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυσάττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύνην Ἀστυάγει τῷ Κναξάρει παιδί. ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιος ἰσχυραὶ οὐκ ἐθέλουσι συμφέειν. ὄρκια δὲ παύεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τὰ περ τε Ἕλληνες καὶ πρὸς τούτοις, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωται ἐς τὴν ὁμοχροίην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

- 75 Τούτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἐωυτοῦ μητροπάτορα, καταστρεψάμενος ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοις σημανέω· τὰ Κροῖσος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρῳ, ἔς τε τὰ χρηστήρια ἐπεμπε εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ κιβδῆλου ἐλπίσας πρὸς ἐωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς τὴν Περσέων μοῖραν. ὥς δὲ ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦ-
 τεν, ὥς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν· ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλ-
 λήνων, Θαλῆς οἱ ἁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροῖσου ὅπως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατὸς, (οὐ γὰρ δὴ εἶναι κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας,) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλὴν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν· ποιῆ-
 σαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον, διώρυχα βαθύν ὀρύσσειν ἄγοντα μνηοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι ταύτη κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὐτὶς παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι· ὥστε, ἐπεὶ τε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμὸς, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ

δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσίεμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν;

Κροῖσος δέ, ἐπεὶ τε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκητο 76 τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην· (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρας ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστα κη κείμενη) ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο, φθείρων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἶλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν, καὶ ἡνδραποδίσατο· εἶλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς πάσας· Συρίους τε οὐδὲν ἔοντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωντοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας, ἡντιοῦτο Κροίσῳ· πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὀρμῆσαι τὸν στρατὸν, πέμψας κήρυκας ἐς τοὺς Ἰωνας ἐπειρᾶτό σφεας ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάμεναι· Ἴωνες μὲν νυν οὐκ ἐπείθοντο. Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκητο καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρώατο κατὰ τὸ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν, νυκτὸς ἐπελθούσης.

Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα οὕτως ἡγωνί- 77 σατο, Κροῖσος δὲ μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωντοῦ στράτευμα· (ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου) τοῦτο μεμφθεὶς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλανε ἐς τὰς Σάρδεις, ἐν νόῳ ἔχων, παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὄρκιον, (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἀμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἢ περὶ πρὸς Λακεδαιμονίους,) μεταπεμφάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους, (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποιήτο συμμαχίη· ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος) ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητὸν, αἰτίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἑωντοῦ συλλέξας στρατιήν, ἐένωτο τὸν χεῖμῶνα παρεῖς ἅμα τῷ ἡρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας.

καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὥς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδεις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις, τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπείς διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οἴτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσει ἐπὶ Σάρδεις.

78 Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· φανέντων δὲ αὐτῶν, οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομας νέμεσθαι φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τῶν ἐξηγητέων Τελμησσέων· ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι, καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας, οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδεις, ἦλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μὲν τοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προσδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώραν, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους· λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μὲν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδὲν κω εἰδότες τῶν ἦν περὶ Σάρδεις τε καὶ αὐτὸν Κροῖσον.

79 Κῦρος δὲ, αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροῖσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὥς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατὸν, βουλευόμενος εὗρισκε πρήγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὥς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδεις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὥς δὲ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίηε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην, αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐηλύθεε. ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὥς αὐτὸς κατεδόκεε, ὁμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου· ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν

ἀπ' ἵππων, δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύεσθαι ἀγαθοί. Ἐς τὸ πεδῖον δὲ συνελ- 80
θόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὼν μέγα τε καὶ ψιλόν, (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὑλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ Ἑρμον, ὃς ἐξ οὖρεος ἱοῦ Μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φωκαίην πόλιν,) ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε, Ἀρπάγου ὑποθεμένου ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε· ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυτοῦ ἔποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἀλίσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα, ἀνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐνεσταλμένους· σκευάσας δὲ αὐτοὺς, προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προῖέναι πρὸς τὴν Κροΐσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἔπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε· ὅπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς δέ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδῶν γινόμενον, Κροΐσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδὲ ἦν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε. τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου. τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ιδέην αὐτῆς ὁρέων οὔτε τὴν ὁδμήν ὀσφραϊνόμενος· αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσόφιστο, ἵνα τῷ Κροΐσῳ ἄχρηστον ᾗ τὸ ἱππικόν, τῷ δὴ τι καὶ ἐπέιχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνέησαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὀσφραντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροΐσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἱ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν· ἀλλ', ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλλον. χρόνῳ δὲ, πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Λυδοὶ κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

Τοῖσι μὲν δὴ κατεστήκεε πολιορκίη. Κροΐσος δὲ 81

δοκέων οἱ χρόνον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην, ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας. οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδεις· τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν, 82 ὥς πολιορκεομένου Κροίσου. Ἐς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας, καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαιμόνα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι [τοῖσι Σπαρτιήτησι] κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἕρις ἐούσα πρὸς Ἀργείους, περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης.

Τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἐσπέρην Ἀργείων, ἡ τε ἐν τῇ ἡπείρῳ χώρα καὶ ἡ Κυθηρίη, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες, ὥστε τριηκοσίους ἐκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' ἂν περιγένωνται τούτων εἶναι τὸν χώρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἐκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ, μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων, ὀρώντες οἱ ἕτεροι ἐσσομένους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ὦν ταῦτα ἀπαλλάσσοντο· λογάδες δὲ ἐκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλλον· μαχομένων δὲ σφειν καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκίηνωρ τε καὶ Χρόμιος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὥς νενικηκότες ἔθειον ἐς τὸ Ἄργος· ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον, ἐν τῇ τάξει εἶχε ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρήσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι· τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἐκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν ὥς ἑωυτῶν πλεῖνες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας τὸν δὲ σφέτερον πα-

ραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς. τέλος δέ, ἐκ τῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο· πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν, ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μὲν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου κατακειράμενοι τὰς κεφαλὰς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην, μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα, μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον, οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου, ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἓνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην, τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέησι καταχρήσασθαι ἑωυτόν. Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐνεστέωτων 83 πρηγμάτων ἦκε ὁ Σαρδιηνὸς κήρυξ, δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ· οἱ δὲ ὁμῶς ἐπεὶ τε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὀρμέατο βοηθέειν· καὶ σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι, καὶ νεῶν ἐουσέων ἐτοίμων, ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὥς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν, συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην, ἐπέπαυντο.

Σάρδιες δὲ ἡλωσαν ὧδε. ἐπεὶ δὲ τεσσереσκαίδε- 84 κάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκεομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε, τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τεύχεος δῶρα δώσειν· μετὰ δὲ τοῦτο, πειρησαμένης τῆς στρατιῆς ὥς οὐ προεχώρει, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων, ἀνὴρ Μάρδος ἐπειράτο προσβαίνων, τῷ οὖνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἀλῶ κοτέ· ἀπότομός τε γὰρ ἐστι ταύτῃ ἡ ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης, ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων, μούνη οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τὸν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμυσέων δικασάντων ὥς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης

κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας τῇ ἣν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς [ὁ Μάρδος,] ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθείσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάντων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστὺ ἐπορθέετο.

- 85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικῆς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὢν παρελθούσῃ εὖεστοι ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νῆπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἴην ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λῴϊον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνόλβῃ.

ἀλiskoμένου δὴ τοῦ τείχεος, ἥϊε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν μιν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανεῖν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· “ὦνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.” οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν

- 86 πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐξώγρησαν ἄρξαντα ἕτεα τεσσερεσκαῖδεκα καὶ τεσσερεσκαῖδεκα ἡμ' πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσθην ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν· λαβόντες δὲ αὐτὴν Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συνήσας π μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτήν τὸν Κροῖσόν·

πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δις ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν
παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων· εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα κατα-
γίειν θεῶν ὅτεω δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων·
εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα,
τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν βουλόμενος
εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα
κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποίειν ταῦτα· τῷ δὲ
Κροίσῳ ἑστειῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καὶ περ ἐν
κακῷ ἔοντι τοσούτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν
θεῷ εἰρημένον τὸ “μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.”
ὥς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ
ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι
Σόλωνα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεύσαι τοὺς
ἐρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπι-
καλείτο; καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν, Κροῖσον
δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον, μετὰ δὲ, ὥς
ἠναγκάζετο, εἰπεῖν· “τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι
προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.”
ὥς δὲ σφί ἄσσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγό-
μενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων,
ἔλεγε δὴ, ὥς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος,
καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυ-
ρίσειε, οἷα δὴ εἶπας· ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι
τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων
ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ
σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν
Κροῖσον ἀπηγγέσθαι τῆς δὲ πυρῆς ἤδη
ἀμμένης· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τοῦ Σόλωνος,
μεταγνόντα τε καὶ ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐὼν ἄλλον
ἀνθρώπον· ὁ δὲ Σόλων ἔπειρατο τὸν Κροῖσον
τὴν

κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας τῇ ἦν ἐπίμαχον τὸ χωρίον τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τούτου, ὡς ἐὼν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς πόλιος. ὁ ὢν δὴ Ὑροιάδης αὐτὸς [ὁ Μάρδος,] ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινα Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν, καὶ ἀνελόμενον, ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ ὁ αὐτὸς τε ἀναβεβήκεε, καὶ κατ' αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον· προσβάτων δὲ συχνῶν, οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἠλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.

- 85 Κατ' αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπικεικῆς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὖεστοι ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφούς περὶ αὐτοῦ ἐπετόμφее χρησομένου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε·

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νῆπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευε πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ' ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λῴιον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἡματι πρῶτον ἀνύλβῃ.

- ἀλίσκομένου δὴ τοῦ τεύχεος, ἥτις γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων, Κροῖσος μὲν μιν ὀρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τι οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· “ὦνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον.” οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγγετο· μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν
- 86 πάντα χρόνον τῆς ζόης. Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον, καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἐωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν· λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον· ὁ δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν

πέδῃσι δεδεμένον, καὶ δις ἐπτά Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόφ' ἔχων· εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεω δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων· εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα, τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιεῖν ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ ἐστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καί περ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον τὸ “μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον.” ὥς δὲ ἄρα μιν προστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι Σόλωνα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα, κελεύσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον, τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο; καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν, Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν ἐρωτεώμενον, μετὰ δὲ, ὥς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν· “τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν.” ὥς δὲ σφι ἄσσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ, ὥς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἐωντοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε, οἷα δὴ εἶπας· ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇπερ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἐωντὸν λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον, καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ σφίσιν αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἡδὴ ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα· καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος, μεταγνόντα τε καὶ ἐννῶσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον γενόμενον ἐωντοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω ζῶντα πυρὶ διδοίῃ, πρὸς τε τούτοις, δέισαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὥς οὐδέν εἴη τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀσφαλῶς ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καίόμενον πῦρ, καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσον· καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι

87 ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν, Κροῖσον μαθόντα τὴν Κῦρου μετάγνωσιν, ὥς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλούμενον, εἴ τι οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαι μὲν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ· τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν· ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα, καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρὴν· οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὥς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἶρεσθαι τάδε· “Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ τῇ ἐμεωντοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ· αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεῦεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅς τις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι· ἐν δὲ τῷ, οἱ πατέρες τοὺς παῖδας· ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί μου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι.”

88 Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. Κῦρος δὲ αὐτὸν λῦσας κάτισέ τε ἐγγὺς ἐωντοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθείᾳ εἶχε, ἀπεθώμυμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκείνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἡσυχος ἦν· μετὰ δὲ, ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστει κεραϊζοντας εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, κότερα λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω, ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;” Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὃ τι βούλοιο· ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα, λέγων· “οὗτος ὁ πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;” ὁ δὲ εἶπε· “πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει.” Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· “οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα· ἀλλὰ

φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά.” Κύρῳ δὲ ἐπιμελὲς 89
ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησάμενος δὲ τοὺς
ἄλλους, εἶρετο Κροῖσον ὃ τι οἱ ἐνορήῃ ἐν τοῖσι ποι-
ευμένοισι; ὃ δὲ εἶπε· “ἐπεὶ τε με θεοὶ δῶκαν δοῦλόν
σοι, δικαίῳ εἴ τι ἐνορέω πλέον σημαίνειν σοι. Πέρσαι
φύσιν ἔοντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι· ἦν ὦν σὺ
τούτους περιῖδης διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας
χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἐπίδοξα γενέ-
σθαι· ὃς ἂν αὐτῶν πλεῖστα κατάσχη, τούτον προσδέ-
κεσθαί τοι ἐπαναστησόμενον. νῦν ὦν ποιήσον ὧδε,
εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω· κάτισον τῶν δορυφόρων
ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἱ λεγόντων πρὸς
τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι, ὥς σφρα
ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διὶ. καὶ σὺ τε σφι
οὐκ ἀπεχθήσῃ βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα, καὶ
ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια, ἐκόντες ποιή-
σουσι.” Ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδετο, ὥς οἱ 90
ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ, καὶ ἐντει-
λάμενος τοῖσι δορυφόροις τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο
ἐπιτελέειν, εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε· “Κροῖσε, ἀναρ-
τημένου σεῦ ἀνδρὸς βασιλέος χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα
ποιέειν, αἰτέο τὴν δόσιν ἣν τινα βούλεαί τοι γενέσθαι
παραυτίκα.” ὃ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, ἔασας με χαριεῖ
μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐτίμησα ἐγὼ
θεῶν μάλιστα ἐπείρεσθαι πέμπαντα τάσδε τὰς πέδας,
εἰ ἑξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἔστι οἱ;” Κῦρος
δὲ εἶρετο ὃ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο;
Κροῖσος δὲ οἱ ἐπανηλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ διά-
νοιαν, καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσιας, καὶ μά-
λιστα τὰ ἀναθήματα, καὶ ὥς ἐπαρθεὶς τῷ μαντητῷ
ἐστρατεύσατο ἐπὶ Πέρσας· λέγων δὲ ταῦτα κατέ-
βαινε αὐτὶς παραιτούμενος ἐπείναί οἱ τῷ θεῷ τούτῳ
ὀνειδίσαι· Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· “καὶ τούτου τεύξεαι
παρ’ ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἐκάστοτε
δέῃ.” ὥς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν
Λυδῶν ἐς Δελφοὺς, ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας

ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὐ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντήϊοσι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι; δεικνύντας τὰς πέδας, ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι

91 τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι; Ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε· “τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδυνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ· Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἀμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων, δόλῳ γυναικῆϊ ἐπισπόμενος ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα, καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυμεομένου δὲ Λοξίῳ, ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροῖσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἶός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας· ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὐται ἡνύσατο, καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἄλωσιν· καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος, ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοις αἰοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων, καιομένῳ αὐτῷ ἐπῆρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαντήϊον τὸ γενόμενον, οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἣν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν· τὸν δὲ πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ μέλλοντα βουλευέσθαι, ἐπείρεσθαι πέμψαντα κότερα τὴν ἐωντοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν; οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥῆθεν, οὐδ' ἐπανειρόμενος, ἐωντὸν αἴτιον ἀποφαινέτω· ᾧ καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ εἶπε τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμίονου, οὐδὲ τοῦτο συνέβαλε· ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνωνος πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου· ἢ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεος θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέως, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκείνοισι· καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι, δεσποίνῃ τῇ ἐωντοῦ συνοίκεε.” ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνῆνεικαν ἐς Σάρδεις καὶ ἀπήγγ-

γείλαν τῷ Κροίσῳ· ὁ δὲ ἀκούσας, συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ. κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω. Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα 92 ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ, καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μούνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβησι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ· ἐν δὲ Ἐφέσῳ, αἷ τε βόες αἱ χρύσεαι καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί· ἐν δὲ Προνηΐτης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπίς χρυσῆ μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιέοντα· τὰ δ' ἐξαπόλωλε τὰ τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχιδῶσι τῇσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὁμοῖα τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μὲν νυν ἔς τε Δελφούς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκῆιά τε ἑόντα, καὶ τῶν πατρῶων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγένετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὃς οἱ, πρὶν ἢ βασιλεῦσαι, ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Πανταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττη, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπεὶ τε δὲ, δόντος τοῦ πατρὸς, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἔλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας, τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἶρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θώματα δὲ γῇ Λυδίῃ ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, 93 οἷά τε καὶ ἄλλη χώρα, παρὲς τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. ἐν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται, χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μὲν ἐστὶ λίθων μεγάλων τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι, καὶ οἱ χειρώνακτες, καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι· οὗροι δὲ, πέντε ἑόντες,

ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαχ' ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω· καὶ σφι γρόμματα ἐνεκεκόλαπτο, τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο· καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὼν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνείονται πᾶσαι συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσai· ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωπτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματος εἰσὶ στάδιοι ἕξ καὶ δύο πλέθρα· τὸ δὲ εὐρὸς ἐστὶ πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι.

- 94 Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησίοισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες· χωρὶς ἣ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι. πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο· πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φασὶ δὲ αὐτοὶ Λυδοί, καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἑλλήσι κατεστeweσας ἑωπτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι· ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνὴν ἀποικίσαι· ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπὶ Ἄττος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδητὴν ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι· καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας· μετὰ δὲ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίξασθαι· ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν· ἐξευρεθῆναι δὴ ὧν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἶδεα πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὧν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰκηιοῦνται Λυδοί· ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας· τὴν μὲν ἐτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία· τὴν δὲ ἐτέρην σιτέεσθαι πανομένους τῶν παιγνιέων· τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ' ἕτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἀνέναι τὸ κακὸν ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν, δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων, κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ τὴν δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ

λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων ἐνωτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ τὸν ἐνωτοῦ παῖδα, τῷ οὐνομα εἶναι Τυρσηνόν· λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἐτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρας, καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφί ἦν χρηστὰ ἐπίπλοα, ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν· ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὅμβρικούς· ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλις καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τούδε· ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέως τοῦ παιδὸς ὃς σφέας ἀνήγαγε, ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους ὀνομασθῆναι Τυρσηνοὺς. Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο.

Ἐπιδίξεται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τὸν τε 95
Κῦρον ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατέειλε, καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεω τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. ὥς ὢν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κῦρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἕτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι· καὶ κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι, ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοί· καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην, ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τῶντὸ τοῖσι Μῆδοισι. ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἡπειρον ὧδε αὐτὶς ἐς τυραννίδας περιῆλθον. Ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μῆ- 96
δοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ οὐνομα ἦν Δηϊόκης, παῖς δὲ ἦν Φραόρτεω· οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίεε τοιάδε. κατοικημένων τῶν Μῆδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἐνωτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλον τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἥσκει· καὶ ταῦτα μέντοι, εὐσύνης ἀνομίας πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν, ἐποίεε ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι· οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης

Μῆδοι ὀρώντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστὴν μιν ἐωντῶν αἰρέοντο· ὁ δὲ δὴ, οἷα μνεώμενος ἀρχὴν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιτέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμησι ὡς Δηϊόκης εἶη ἀνὴρ μούνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμησι, τότε ἐπεὶ τε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηϊόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι·

97 τέλος δὲ, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. Πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐὸν, γνούς ὁ Δηϊόκης ἐς ἐωντὸν πᾶν ἀνακείμενον, οὕτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὗτ' ἔφη δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέειν, τῶν ἐωντοῦ ἐξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. εἰούσης ὦν ἀρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότερον ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὸν τόπον, καὶ ἐδίδουσαν σφίσι λόγον λέγοντες περὶ τῶν κατηκόντων· ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηϊόκεω φίλοι· “οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοὶ εἶμεν οἰκέειν τὴν χώραν, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἢ τε χώρα εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα, οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα.” ταῦτά κη

98 λέγοντες πείθουσι ἐωντοὺς βασιλεύεσθαι· Αὐτίκα δὲ προβαλλομένων τὸν τινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηϊόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος· ἐς δ' οὗτον κατακίνοισι βασιλέα σφίσι εἶναι. ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἐωντῷ ἄξια τῆς βασιληΐης οἰκοδομῆσαι, καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροις. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσι τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρά, ἵνα αὐτὸς ἐφρασε τῆς χώρας, καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, τοὺς Μήδους ἡνάγκασε ἐν πόλιν ποιήσασθαι, καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν

ἄλλων ἥσσον ἐπιμέλεισθαι· πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων, οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἐτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος, ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἐτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισι ἐστὶ ὑψηλότερος. τὸ μὲν κου τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει κολωνὸς ἐὼν ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλον τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἐπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλῆα ἐνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστά κη τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές εἰσι λευκοί· τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες· τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι· τετάρτου δὲ κυάνεοι· πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἡνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι· δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους ὁ δὲ κατακεχυμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας.

Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηϊόκης ἐωυτῷ τε εἰτείχεε καὶ περὶ 99 τὰ ἐωυτοῦ οἰκία· τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν. οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, κόσμον τόνδε Δηϊόκης πρώτός ἐστι ὁ καταστησάμενος· μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαι τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός· πρὸς τε τούτοις ἔτι, γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασιν εἶναι τοῦτό γε αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἐωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν μὴ ὀρώντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίῃς οὐ φλαυροτέρῃς, οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπείοιτο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑτεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὀρώσι. Ἐπεὶ τε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε 100 ἐωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἣν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός· καὶ τὰς τε δίκας γράφοντες εἴσω παρ' ἐκείνον ἐσεπέμπεσκον, καὶ ἐκείνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρί-

ζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἐκάστου ἀδικήματος ἐδικαίεν· καὶ οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ἡρχε.

101 Δηϊόκης μὲν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μούνον, καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένηα· Βουσαι, Παρητακηνοὶ, Στρούχατες, Ἀριζαντοὶ, Βούδιοι, Μάγοι. γένηα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε.

102 Δηϊόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Δηϊόκεω βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν· παραδεξάμενος δὲ, οὐκ ἀπεχρέετο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων· ἀλλὰ στρατευσαμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας, πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώτους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε· μετὰ δὲ, ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα καὶ ἀμφοτέρα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος· ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἀσσυρίων τούτους οἱ Νῖνον εἶχον καὶ ἡρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων ἅτε ἀπεστεώτων ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἦκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης, αὐτὸς τε διεφθάρη ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

103 Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κναξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηϊόκεω παῖς. οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων· καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἐκάστους εἶναι, τοὺς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμῖξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. (οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχесάμενος ὅτε νύξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἄλυσ ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ.) συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους πάντας, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νῖνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν· καὶ οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νῖνον

ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας· ἄγε δὲ αὐτοὺς βασι-
 λεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἱ ἐσέ-
 βαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ
 τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὐ-
 τω ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἀπίκοντο. (Ἔστι δὲ ἀπὸ 104
 τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν καὶ ἐς
 Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός· ἐκ δὲ τῆς
 Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν,
 ἀλλὰ ἐν τῷ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστὶ, Σάσπειρες·
 τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ
 μέντοι οἱ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύ-
 περθε ὁδὸν πολλῷ μακροτέρῃν ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ
 ἔχοντες τὸ Καυκάσιον ὄρος.) ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι
 συμβαλόντες τοῖσι Σκύθησι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ
 τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην
 πᾶσαν ἐπέσχον. Ἐνθεῦτεν δὲ ἦσαν ἐπ' Αἴγυπτον· 105
 καὶ ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ Ψαμ-
 μίτιχός σφεας Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀντιάσας δώροισί
 τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι·
 οἱ δὲ ἐπεὶ τε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συ-
 ρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλει, τῶν πλεόνων Σκυθέων
 παρεξελθόντων ἀσινέων, ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολει-
 φθέντες ἐσύλησαν τῆς Οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν.
 ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὐρίσκω,
 πάντων ἀρχαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ
 γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρόν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι Κύπριοι· καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικές εἰσι
 οἱ ἱδρυσάμενοι, ἐκ ταύτης τῆς Συρίας ἐόντες. τοῖσι
 δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρόν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι,
 καὶ τοῖσι τούτων αἰεὶ ἐκγόνοισι, ἐνέσκηψε ἡ θεὸς
 θήλειαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσὶ τε οἱ Σκύθαι διὰ
 τοῦτό σφεας νοσέειν, καὶ ὁρᾶν παρ' ἐωντοῖσι τοὺς
 ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώραν ὡς διακέαται
 τοὺς καλέουσι Ἐναρέας οἱ Σκύθαι. Ἐπὶ μὲν νυν 106
 ὀκτῶ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι, καὶ
 τὰ πάντα σφι ὑπὸ τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίας ἀνάστατα

ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρων, (ἐπρησσον γὰρ ἐκάστων τὸ ἐκάστοισι ἐπιβάλλον,) χωρὶς δὲ τοῦ φόρου ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὃ τι ἔχοιεν ἕκαστοι. καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κναξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν· καὶ οὕτω ἀνέσωσαν τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον· καὶ τὴν τε Νῆνον εἶλον, (ὥς δὲ εἶλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω,) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης· μετὰ δὲ ταῦτα, Κναξάρης μὲν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἤρξαν, τελευτᾷ.

107 Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης Κναξάρει παῖς τὴν βασιλῆην· καὶ οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἔθετο Μανδάνην· τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οἰρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πληῖσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ὑπερθέμενος δὲ τῶν μάγων τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα μαθών. μετὰ δὲ, τὴν Μανδάνην ταύτην, ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα δεδοικώς τὴν ὄψιν· ὃ δὲ Πέρσης διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης μὲν ἔοντα ἀγαθῆς τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῶ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

108 Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης, ὃ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν. ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν· ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν μάγων ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον, ὅτι μέλλοι ὃ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὃ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὃ Κῦρος, καλέσας Ἀρπαγον ἄνδρα οἰκῆϊον, καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ,

ἔλεγέ οἱ τοιάδε· “Ἄρπαγε, πρῆγμα τὸ ἄν τοι προσ-
 θέω μηδαμῶς παραχρήσῃ· μηδὲ ἐμέ τε παραβάλλῃ καὶ
 ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σὺ ἐνωτῷ περιπέσης.
 λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωντοῦ
 ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ, θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βού-
 λεαι.” ὁ δὲ ἀμείβεται· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω
 παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδὲν, φυλασσόμεθά τε ἐς
 σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξαμαρτεῖν·
 ἀλλ’ εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε
 ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως.” Τούτοισι ἀμειψά- 109
 μενος ὁ Ἄρπαγος, ὥς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσ-
 μημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἦιε κλαίων ἐς τὰ οἰκία.
 παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἐνωτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα
 Ἄστυάγεος ῥηθέντα λόγον, ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει·
 “νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;” ὁ δὲ ἀμείβεται·
 “οὐκ ἦ ἐνετέλλετο Ἄστυάγης· οὐδ’ εἰ παραφρονήσει
 τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε
 προσθήσομαι τῇ γνώμῃ, οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον
 ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν· καὶ
 ὅτι αὐτῷ μοι συγγενὴς ἐστὶν ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἄστυά-
 γης μὲν ἐστὶ γέρων καὶ ἅπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ
 θελήσει, τούτου τελευτήσαντος, ἐς τὴν θυγατέρα
 ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννὶς, ἧς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει
 δι’ ἐμεῦ, ἄλλο τί ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων
 ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ
 τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα· δεῖ μέντοι τῶν τινὰ Ἄσ-
 τυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι, καὶ μὴ τῶν ἐμῶν.”
 Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν 110
 βουκόλων τῶν Ἄστυάγεος τὸν ἡπίστατο νομᾶς τε
 ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα· τῷ
 οὐνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ τῇ ἐνωτοῦ συν-
 δούλῳ· οὐνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνώ
 κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικήν,
 Σπακώ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μηδοί. αἱ
 δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν
 εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέῳ τε ἀνέμου τῶν

Ἀγβατάνων, καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου. ταύτη μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρα πρὸς Σασπείρων ὀρεινὴ ἐστὶ κάρτα· [καὶ ὑψηλὴ τε καὶ ἰδησι συνηρεφής· ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρα ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος.] ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπὶ κετο, ἔλεγε ὁ Ἄρπαγος τάδε· “κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅπως ἂν τάχιστα διαφθαρεῖη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἣν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτὸ ἀλλὰ τεφρὸν περιποιήσῃ, ὁλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι· ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον διατέταγμαί ἐγώ.”

- 111 Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἦε τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν, καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἑπανλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνή, ἐπίτεξ' ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν· ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφοτέροι ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅτι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπεὶ τε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἶρετο προτέρη, ὃ τι μιν οὕτω προθύμως Ἄρπαγος μεταπέμψαιτο; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, εἰδὼν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὄφελον μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότης τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἀρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο, ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς ἦια ἔσω· ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον, ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῇτι ποικίλῃ. Ἄρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἴχεσθαι φέροντα, καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων, φάς Ἀστυάγεια εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πολλὰ ἀπειλήσας εἰ μὴ σφεα ποιήσαιμι· καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ ἂν κοτε κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ, καὶ κλαυθμὸν κατεστεῶτα ἐμφανέα ἐν Ἀρ-

πάγον· καὶ πρόκατε δὴ κατ' ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἕξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος· ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἷη παῖς τῆς Ἀστυάγῃ θυγατρὸς, καὶ Καμβύσῃ τοῦ Κύρου· καὶ μιν Ἀστυάγῃς ἐντέλλεται ἀποκτείνειν νῦν τε ὅδε ἐστί.” Ἀμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος 112 καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε· ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐόν, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γυνάτων τοῦ ἀνδρὸς, ἔχρηζε· μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναι μιν· ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τε εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσῃν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποψομένους· ἀπολέεσθαί τε κάκιστα ἣν μὴ σφεα ποιήσῃ· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ γυνὴ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποιήσον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον· τέτοκα γὰρ καὶ ἐγὼ, τέτοκα δὲ τεθνεὸς· τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγῃ θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν· καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσῃαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὃ τε γὰρ τεθνεὺς βασιληΐης ταφῆς κυρήσει, καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχὴν.” Κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ 113 πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ, καὶ αὐτίκα ἐποίησε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα τοῦτον μὲν παραδιδού τῇ ἑωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἐτέρου παιδὸς, φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἥτις ἐς πόλιν ὁ βουκόλος τῶν τινα προβόσκων φίλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύναι ἔφη ἐτοιμὸς εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν· πέμψας δὲ ὁ Ἀρπαγὸς τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους, εἶδὲ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον· καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο· τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κύρον ὀνομασθέντα παραλαβοῦσα

- ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὖνομα ἄλλο κού τι καὶ
 114 οὐ Κῦρον θεμένη. Καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς,
 πρήγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν
 ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι
 αὐται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ· καὶ οἱ
 παῖδες παίζοντες εἶλοντο ἐωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον
 δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπὶ κλησιν παῖδα· ὁ δὲ αὐτῶν
 διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφό-
 ρους εἶναι, τὸν δὲ κου τινὰ αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος
 εἶναι, τῷ δὲ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας·
 ὡς ἐκάστῳ ἔργον προστάσων. εἰς δὴ τούτων τῶν
 παιδίων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεος παῖς ἀνδρὸς
 δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχ-
 θέν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας
 διαλαβεῖν· πειθομένων δὲ τῶν παιδῶν, ὁ Κῦρος τὸν
 παῖδα τρηχέως κάρτα περιέσπε μαστιγέων· ὁ δὲ, ἐπεί
 τε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δὴ ἀνάξια ἐωυτοῦ παθὼν
 μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν πρὸς
 τὸν πατέρα ἀποικτιζέτο τῶν ὑπὸ Κύρου ἦντησε, λέγων
 δὲ οὐ Κύρου, (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα,) ἀλλὰ
 πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος παιδός· ὁ δὲ Ἀρ-
 τεμβάρης ὀργῇ, ὥς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα
 καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα, ἀνάρσια πρήγματα ἔφη
 πεπονθέναι, λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σου δούλου
 βουκόλου δὲ παιδὸς ὧδε περιῦβρίσμεθα,” (δεικνὺς τοῦ
 115 παιδὸς τοὺς ὤμους.) Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀσ-
 τυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμ-
 βάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν
 παῖδα· ἐπεί τε δὲ παρήσαν ἀμφοτέροι, βλέψας πρὸς
 τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· “σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοι-
 ούτου ἐόντος παῖς, ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος
 πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικεῖν τοιῇδε περισπεῖν;” ὁ δὲ
 ἀμείβετο ὧδε· “ὦ δέσποτα, ἐγὼ δὲ ταῦτα τοῦτον ἐποί-
 ησα σὺν δίκῃ· οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ
 ὁδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα·
 ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος. οἱ

μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς δ' ἔλαβε τὴν δίκην· εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἀξίός τευ κακοῦ εἰμι, ὅδε τοι πάρειμι.” Ταῦτα λέγοντος τοῦ 116 παιδὸς, τὸν Ἀστυάγεα ἐσῆει ἀνάγνωσις αὐτοῦ· καὶ οἱ ὁ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι· ὁ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίᾳ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεῖς δὲ τούτοισι, ἐπὶ χρόνον ἄφθογος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνενειχθεὶς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα ἵνα τὸν βουκόλον μῦνον λαβὼν βασανίσῃ· “Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφεσθαι.” τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει· τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες, κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μῦνος, μουνωθέντα δὴ αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς; ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωυτῷ· Ἀστυάγης δέ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι· ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσῆμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν· ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας, οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον, ἀρχόμενος δὲ ἀπ' ἀρχῆς διεξῆει τῇ ἀληθείᾳ χρεώμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Ἀστυάγης δὲ, τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην 117 ἐκφάναντος, λόγον ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο· Ἀρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος, καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὥς δὲ οἱ παρῆν ὁ Ἀρπαγος, εἶρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· “Ἀρπαγε, τέψ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς;” ὁ δὲ Ἀρπαγος ὥς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἀλίσκηται· ἀλλὰ λέγει ἰάδε· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον

σκοπῶν ὅπως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον, καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος, μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοι εἶην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε· καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε, παραδίδωμι τὸ παιδίον, φὰς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτείνειν αὐτὸ—καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἔψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω—παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θεῖναί μιν ἐς ἐρῆμον οὗρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε ἣν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ· ἐπεὶ τε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐνούχων τοὺς πιστοτάτους, καὶ εἶδον δι' ἐκείνων, καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου· καὶ τοιούτῳ μὶν ἔχρησατο ὁ παῖς.”

- 118 Ἀρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον. Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τὸν οἱ ἐνείχεε χόλον διὰ τὸ γεγονὸς, πρῶτα μὲν, κατάπερ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρήγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἀρπάγῳ· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπαλλιλόγητο, κατέβαινε λέγων ὥς “περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς· τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ,” ἔφη λέγων, “ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως, καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῇ ἐποιεύμην· ὥς ὦν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης, τοῦτο μὲν τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δὲ, (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμῇ αὕτη προσκέεται,) πάρ-
119 ισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον.” Ἀρπαγος μὲν ὥς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας, καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτίας οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον κέκλητο, ἥϊε ἐς τὰ οἰκία· ἐσθλὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γάρ οἱ παῖς εἰς μῶνος ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἵεναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ ποιέειν ὅτι ἂν ἐκείνος κελεύῃ· αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἔων, φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δὲ, ὥς οἱ ἀπίκητο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ

μέλεα διελών, τὰ μὲν ὤπτησε τὰ δὲ ἔψησε τῶν κρεῶν· εὖτυκτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἐτοῖμα· ἐπεὶ τε δὲ, τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου, παρήσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγει παρετιθέατο τράπεζαι ἐπιπλέαι μηλείων κρεῶν, Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἔωντοῦ πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν τὰ ἄλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα· ὡς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν εἰ ἦσθείη τι τῇ θοίνῃ; φαμένον δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἦσθῆναι παρέφερον, τοῖσι προσέκειτο, τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἀρπαγον δὲ ἐκέλευον προστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν· πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα, ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγῃ ἐντὸς τε ἔωντοῦ γίνεται· εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, εἰ γινώσκοι ὅτεν θηρίου κρέα βεβρώκοι; ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοις δὲ ἀμειψάμενος, καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἦε ἐς τὰ οἰκία· ἐνθεύτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἄρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε. 120
Κύρου δὲ περὶ βουλευῶν, ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν μάγων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτῃ ἔκριναν, ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν; οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρὴν τὸν παῖδα εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον· ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσδε· “ἔστι τε ὁ παῖς [καὶ περίεστι] καὶ μιν ἐπ’ ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα· ὁ δὲ πάντα, ὅσα περ οἱ ἀληθείῃ λόγῳ βασιλέες, ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας εἶχε· καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;” εἶπαν οἱ μάγοι· “εἰ μὲν περίεστί

- τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίας τινὸς, θάρσει τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε· καὶ τά γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τέλεως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται.” ἀμείβεται Ἀστυάγης τοῖσδε· “καὶ αὐτὸς, ὦ μάγοι, ταύτῃ πλείστος γνώμην εἰμὶ, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι· ὅμως μὲν γε τοι συμβουλευσάτέ μοι εὖ περισκεψάμενοι τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.” εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστὶ κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν· κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦνται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιϋοῦσα ἔοντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς, ἔόντες Μῆδοι, δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἔόντες ξεῖνοι· σέο δ’ ἐνεστεῶτος βασιλέος ἔοντος πολιήτῳ, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτεόν ἐστί· καὶ νῦν εἰ φοβερὸν τι ἐωρῶμεν, πᾶν ἂν σοι προεφράζομεν· νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον, αὐτοί τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα· τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς
- 121 Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.” Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης, ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε· “ὦ παῖ, σέ γὰρ ἐγὼ δι’ ὅψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἡδίκηον τῇ σεωντοῦ δὲ μοίρῃ περίεις, νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δ’ ἐγὼ ἅμα πέμψω· ἔλθων δὲ ἐκεῖ, πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οἱ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναικα αὐτοῦ.”
- 122 Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον· νοστήσαντα δέ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι [ὥς ἐπύθοντο] μεγάλως ἀσπάζοντο, οἳ δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε

τελευτῆσαι· ἱστώρεόν τε ὅτεω τρόπῳ περιγένοιτο; ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλὰ ἡμαρτηκέναι πλείστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι· τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός· ἥϊέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός· ἦν τέ οἱ ἐν τῇ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκῇ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν· ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀν-123
δρειοτάτῳ καὶ προσφιλεστάτῳ προσέκειτο ὁ Ἄρπα-
γος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων.
ἀπ' ἑωυτοῦ γὰρ, ἐόντος ἰδιώτew, οὐκ ἐνεώρα τιμωρίην
ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα· Κῦρον δὲ ὀρέων ἐπιτρεφό-
μενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι
ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ
κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεος πικροῦ ἐς τοὺς
Μήδους, συμμίσγων ἐνὶ ἐκάστῳ ὁ Ἄρπαγος τῶν
πρώτων Μήδων, ἀνέπειθε ὡς χρή Κῦρον προστη-
σαμένους τὸν Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς βασιληΐης.
κατειργασμένου δὲ οἱ τούτου καὶ ἐόντος ἐτοίμου,
οὕτω δὴ τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσησι βουλό-
μενος ὁ Ἄρπαγος δηλῶσαι τὴν ἑωυτοῦ γνώμην,
ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσο-
μένων, ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· λαγὸν μηχανησά-
μενος, καὶ ἀνασχίσας τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν
ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε βιβλίον, γράψας
τά οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν γαστέρα,
καὶ δίκτυα δούς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῇ πιστο-
τάτῳ, ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας· ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ
γλώσσης, διδόντα τὸν λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν, αὐτο-
χειρῇ μιν διελεῖν, καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποιεῦντι
παρεῖναι. Ταῦτά τε δὴ ὧν ἐπιτελέα ἐγίνετο, καὶ ὁ 124

Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὸν ἀνέσχισε· εὐρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν ἐπελέγετο· τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Καμβύσῃ, σὲ γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τοσοῦτον τύχης ἀπίκεν· σὺ νῦν Ἀστυάγεα τὸν σεωντοῦ φονέα τίσαι· κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεοὺς τε καὶ ἐμὲ περίεις· τὰ σε καὶ πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι, σέο τε αὐτοῦ πέρι ὥς ἐπρήχθη καὶ οἷα ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα ἀλλὰ ἔδωκα τῷ βουκόλῳ. σὺ νῦν ἦν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆσπερ Ἀστυάγῃς ἄρχει χώρης ταύτης ἀπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας ὀπίστασθαι στρατηλάτεις ἐπὶ Μῆδους· καὶ ἦν τε ἐγὼ ὑπὸ Ἀστυάγεος ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντία σευ, ἔστι τοι τὰ σὺ βούλει, ἦν τε τῶν τις δοκίμων ἄλλος Μῆδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ’ ἐκείνου καὶ γενόμενοι πρὸς σέο, Ἀστυάγεα καταίρειν πειρήσονται· ὥς ὢν ἐτοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος ποίειε ταῦτα, καὶ ποίειε κατὰ τάχος.”

- 125 Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος, ἐφρόντιζε ὅτεψ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρσας ἀναπείσει ἀπίστασθαι· φροντίζων δὲ εὐρίσκεται ταῦτα καιριώτατα εἶναι· ἐποίει δὲ τάδε· γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἀλήν τῶν Περσέων ἐποίησατο· μετὰ δὲ, ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος, ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον.” Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. (ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ γένεα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μῆδων· ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὅλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι· τούτων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι· ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεῖδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἷδε· Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι· οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες·

Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί, Σαγάρτιοι.) Ὡς δὲ παρ- 126
 ἦσαν ἅπαντες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ
 Κῦρος, ἦν γὰρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης
 ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη,
 τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ·
 ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον
 ἄεθλον, δευτέρᾳ σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρ-
 εῖναι λελουμένους· ἐν δὲ ταύτῃ τὰ τε αἰπόλια καὶ τὰς
 ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς
 συναλίσας ἐς τὸν τόπον, ἔθυε καὶ παρεσκευάζε ὡς δεξιό-
 μενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν, πρὸς δὲ, οἶνω τε
 καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοις. ἀπικομένους δὲ τῇ
 ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχες.
 ἐπεὶ τε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἵρετό σφεας ὁ Κῦρος
 κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι
 εἶη αἰρετώτερα ; οἱ δὲ ἔφασαν πολλὸν εἶναι αὐτῶν
 τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφι
 κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρευῶσαν πάντα ἀγαθὰ·
 παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου
 τὸν πάντα λόγον, λέγων· “ ἄνδρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν
 ἔχει· βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε
 καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ, οὐδένα πόνον δουλοπρεπεία
 ἔχουσι· μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰσὶ ὑμῖν
 πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι· νῦν ὦν
 ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι· αὐτὸς τε γὰρ
 δοκέω θείῃ τύχῃ γεγωνὼς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι, καὶ
 ὑμέας ἡγῆμαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους,
 οὔτε τὰ ἄλλα οὔτε τὰ πολέμια· ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε,
 ἀπίστασθε ἀπ’ Ἀστυάγεος τὴν ταχίστην.”

Πέρσαι μὲν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι, ἄσμε- 127
 νοι ἐλευθεροῦντο, καὶ πάσαι δεινὸν ποιούμενοι ὑπὸ
 Μήδων ἄρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον
 πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν· ὁ
 δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν, ὅτι πρό-
 τερον ἤξει παρ’ ἐκείνων ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βούλεται·
 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὥπλισε

πάντας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν ὥστε θεοβλαβῆς ἐὼν ἀπέδεξε Ἄρπαγον, λήθην ποιούμενος τὰ μιν ἐόργεε· ὥς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μὲν τινες αὐτῶν ἐμάχοντο ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς τοὺς Πέρσας·

128 οἱ δὲ πλείστοι ἐβелоκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. Διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχροῦς, ὥς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη, ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· “ἀλλ' οὐδ' ὥς ὁ Κῦρός γε χαιρήσει.” τοσαῦτα εἶπας, πρῶτον μὲν τῶν μάγων τοὺς ὄνειροπόλους οἱ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ, ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστυ, νέους τε καὶ πρεσβύτας ἄνδρας· ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἐσώσθη· καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη,

129 καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. Ἔοντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγῃ προστὰς ὁ Ἄρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἶρετό μιν, πρὸς τὸ ἐωντοῦ δείπνον τό μιν ἐκείνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίγησε, “ὅ τι εἶη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληΐης;” ὁ δὲ μιν προσιδὼν ἀντείρετο, “εἰ ἐωντοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον;” Ἀρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἐωντοῦ δικαίως εἶναι· Ἀστυάγης δὲ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ “σκαϊότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἔοντα πάντων ἀνθρώπων· σκαϊότατόν μιν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, (εἰ δὴ δι' ἐωντοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα,) ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος· ἀδικώτατον δὲ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκεν Μήδους κατεδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δέον πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέφ τὴν βασιληΐην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέφ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μὲν ἀναιτίους τούτου ἔοντας δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι, Πέρσας δὲ δούλους ἔοντας τὸ πρὶν Μήδων νῦν γεγονέναι δεσπότας.”

Ἀστυάγης μὲν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε 130
καὶ τριήκοντα, οὕτω τῆς βασιληΐης κατεπαύσθη· Μῆ-
δοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα,
ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἑλυσ ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα
τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, παρέξ ἧ ὅσον οἱ
Σκύθαι ἦρχον. ὑστέρω μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ
σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου·
ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφησαν μάχῃ νικη-
θέντες· τότε δὲ ἐπὶ Ἀστυάγεος οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ
Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μῆδοισι, ἦρχον τὸ ἀπὸ
τούτου τῆς Ἀσίης. Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐ-
δὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἐωυτῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε.
οὕτω δὲ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς ἐβασίλευσε,
καὶ Κροῖσον ὑστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατε-
στρέψατο, ὥς εἰρηταί μοι τὸ πρότερον, τοῦτον δὲ
καταστρεψάμενος, οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἥρξε.

Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοῖσδε χρεωμένους· ἀγάλ- 131
ματα μὲν καὶ νησοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευ-
μένους ἰδρύνεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην
ἐπιφέρουσι, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέει, ὅτι οὐκ ἀνθρωπο-
φυέας ἐνόμισαν τοὺς θεοὺς, κατάπερ οἱ Ἕλληνες,
εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότεα
τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες [θυσίας] ἔρδειν, τὸν κύκλον
πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ
τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέ-
μοισι· τούτοις μὲν δὴ μούνουσι θύουσι ἀρχήθεν.

Ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρὰ
τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων· καλέουσι δὲ
Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀ-
λιττα, Πέρσαι δὲ Μίτραν. Θυσίῃ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 132
περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἦδε κατέστηκε· οὔτε βω-
μοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι· μέλλοντες θύειν
οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ
οὐλῇσι· τῶν δὲ ὡς ἐκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον
καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτήνος καλέει τὸν θεόν, ἐστεφα-
νωμένος τὸν τιάραν μυρσίνῃ μάλιστα. ἐωυτῷ μὲν

δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὗ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθὰ· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσησι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι, καὶ τῷ βασιλεῖ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασιν Πέρσησι καὶ αὐτὸς γίνεται· ἐπεὰν δὲ διαμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήιον ἐψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίην ὥς ἀπαλωτάτην μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὧν πάντα τὰ κρέα· διαθέντος δὲ αὐτοῦ, μάγος ἀνὴρ παρεστεῶς ἐπαεῖδει θεογονίην οἷην δὴ ἐκείνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν· ἄνευ γὰρ δὴ μάγου οὗ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι· ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα καὶ χράται ὅ τι μιν λόγος αἰρέει.

- 133 Ἡμέρην δὲ ἀπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται, ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνουσι· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοις χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἀλέσι· καὶ διὰ τοῦτο φασὶ Πέρσαι “τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δὲ τι παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι.” οἷνῳ δὲ κάρτα προσκέαται· καὶ σφι οὐκ ἐμέσαι ἔξεστι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου.

- Ταῦτα μὲν ἵνν οὕτω φυλάσσεται. μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασιν βουλευέσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων· τὸ δ' ἂν ἄδη σφι βουλευομένοις, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλευῶνται· καὶ ἦν μὲν ἄδη καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ· ἦν δὲ μὴ ἄδη, μετιείσι· τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγι-
134 νώσκουσι. Ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἂν τις διαγνοίῃ εἰ ὁμοῖοι εἰσὶ οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἦν δὲ ἡ οὐτερος ὑποδέεστε-

ρος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἦν δὲ πολλῷ ἢ οὐτερος ἀγεννέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἐωυτῶν οἰκέοντας, μετὰ γε ἐωυτούς· δεύτερα δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ, κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι, ἥκιστα δὲ τοὺς ἐωυτῶν ἐκαστάτῳ οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται· νομίζοντες ἐωυτούς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον τὸν λεγόμενον τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἐκαστάτῳ οἰκέοντας ἀπὸ ἐωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μῆδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων· συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκόντων σφίσι, οὗτοι δὲ καὶ τῶν ὁμούρων, οἱ δὲ μάλιστα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι· προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἀρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον. Ξεινικά 135 δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα· καὶ γὰρ δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἐωυτῶν εἶναι καλλίῳ φορέουσι, καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας.

Καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι, καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτῶν πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. Ἀνδραγαθίῃ δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ 136 τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας· τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει ὁ βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος· τὸ πολλὸν δ' ἡγέεται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μούνα, ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρὶ ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει· τοῦδε εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιεῖται, ἵνα ἦν ἀποθάῃ τρεφόμενος μηδεμίαν ἄσπην τῷ πατρὶ προσβάλλῃ.

Αἰνέω μὲν νυν τόνδε τὸν νόμον· αἰνέω δὲ καὶ τόν- 137 δε, τὸ μὴ μῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα

- μηδένα φονεύειν, μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἦν εὐρίσκη πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἑόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα· ἀλλὰ ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἀνευρεθῆναι ἥτοι ὑποβολιμαῖα ἑόντα ἢ μοιχῖδια· οὐ γὰρ δὴ φασὶ οἶκός εἶναι τόν γε ἀληθέως
- 138 τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν. Ἄσσοι δὲ σφί ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἰσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται· δευτέρα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἶνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καὶ τι ψεῦδος λέγειν. ὅς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται, οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἀμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν· ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τούτων πολλοὶ καὶ ἐλαύνουσι ἐκ τῆς χώρας, καὶ τὰς λευκάς περιστεράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται, οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται ποτα-
- 139 μους μάλιστα. Καὶ τότε ἄλλο σφί ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε ἡμέας μέντοι οὐ· τὰ οὐνόματά σφί, ἑόντα ὁμοῖα τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ, τελευτῶσι πάντα ἐς τὸντὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν Σὰν καλέουσι Ἴωνες δὲ Σίγμα· ἐς τοῦτο διζήμενος εὐρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν τὰ δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.
- 140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν· τάδε μέντοι ὥς κρυπτόμενα λέγεται, καὶ οὐ σαφηνέως· περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὥς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσῃ οὐ νέκυς, πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἐλκυσθῆναι· (μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ποιέον-

τας ταῦτα· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι·) κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. (μάγοι δὲ κεχωρίδονται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων· οἱ μὲν γὰρ ἀγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ μάγοι αὐτοχειρὴν πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα μέγα τοῦτο ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκας τε καὶ ὄφεις καὶ τᾶλλα ἐρπετὰ καὶ πετεινά·) καὶ αὐτὰρ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίοθη· ἀνεμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὥς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατε- 141
στράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδεις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοι· ὁ δὲ ἀκούσας αὐτῶν τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθύς ἐν τῇ θαλάσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι, ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθύς· παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι. Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον, αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαι σφεας ἀπὸ Κροίσου, οὐκ ἐπέιθοντο· τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων, ἦσαν ἐτοιμοὶ πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος ἔλεγέ σφι τάδε· Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνεειχθέντων ἐς τὰς πόλεις, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούρους γὰρ τούτους ὄρκιον Κῦρος ἐποιήσατο, ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός· τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῇ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην, δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν.

Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιον ἐστὶ, 142

τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὠρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἰδρυσάμενοι πόλις πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τῶντὸ ποιεῖ τῇ Ἰωνίῃ, οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἡῶ, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἐσπέρην· τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτῶν πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην· μετὰ δὲ, Μυοῦς τε καὶ Πριήνῃ· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρρίῃ κατοικίηται κατὰ ταῦτά διαλεγόμεναί σφι· αἶδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἐφεσος, Κολοφῶν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια· αὗται δὲ αἱ πόλεις τῇσι πρότερον λεχθείησι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδὲν, σφὶ δὲ ὁμοφωνέουσι· ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλεις, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἡπείρῳ ἴδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μὲν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τῶντὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἐωυτῶν μῦνοι. οὗτοι χαρακτήρες γλῶσσης 143 τέσσερες γίνονται. Τούτων δὴ ὧν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπη τοῦ φόβου, ὄρκιον ποιησάμενοι. τοῖσι δὲ αὐτῶν νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσαν κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται.

Ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἔοντος τοῦ παντός τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχίστον· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον· οἱ μὲν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφυγον τὸ οὐνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκληθῆσθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονται μοι οἱ πολλοὶ αὐτῶν ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δυνώδεκα πόλεις αὗται τῷ τε οὐνόματι ἡγάλλοντο, καὶ ἱρὸν ἰδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτῶν, τῷ οὐνόματι ἔθεντο Πανιώνιον· ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοις Ἰώνων· οὐδ' ἐδεήθη-

σαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν, ὅτι μὴ Σμυρναῖοι. Κατά- 144
 περ οἱ ἐκ τῆς Πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρό-
 τερον δὲ Ἑξαπόλιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης,
 φυλάσσονται ὧν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοί-
 κων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν· ἀλλὰ καὶ σφέων
 αὐτῶν τοὺς περὶ τὸ ἱρόν ἀνομήσαντας ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος
 ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι·
 καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ μὴ
 ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὧν
 Ἀλικαρνησσεὺς, τῷ οὖνομα ἦν Ἀγασικλῆς, νικήσας,
 τὸν νόμον κατηλόγησε· φέρων δὲ πρὸς τὰ ἐωυτοῦ οἰ-
 κία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν
 αἰτίην αἱ πέντε πόλεις, Λίνδος καὶ Ἰήλυσσός τε καὶ
 Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος, ἐξεκλήϊσαν τῆς
 μετοχῆς τὴν ἑκτην πόλιν Ἀλικαρνησσόν. τούτοισι
 μὲν νυν οὗτοι ταύτην τὴν ζημίην ἐπέθηκαν. Δυνά- 145
 δεκα δέ μοι δοκέουσι πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες
 καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα,
 ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυώδεκα ἦν αὐτῶν
 μέρεα· κατάπερ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας
 δυώδεκά ἐστι μέρεα. Πελλήνη μὲν γε πρώτη πρὸς
 Σικυῶνος· μετὰ δὲ Αἴγαιρα καὶ Αἰγαί· (ἐν τῇ Κράθις
 ποταμὸς ἀένναός ἐστι, ἀπὸ τοῦ ὃ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς
 τὸ οὖνομα ἔσχε·) καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίκη· (ἐς τὴν κατέ-
 φυγον Ἴωνες ὑπὸ Ἀχαιῶν μάχῃ ἐσσωθέντες·) καὶ
 Αἴγιον, καὶ Ῥύπες, καὶ Πατρές, καὶ Φαρές, καὶ
 Ὀλενος· (ἐν τῷ Πείρῳ ποταμὸς μέγας ἐστί·) καὶ
 Δύμη καὶ Τριταῖες· οἱ μόννοι τούτων μεσόγαιοι οἰ-
 κέουσι. Ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστί, 146
 καὶ τότε γε Ἰώνων ἦν· τούτων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες
 δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο· ἐπεὶ, ὥς γε τι μᾶλλον
 οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιόν τι
 γεγόνασι, μωρίῃ πολλή λέγειν· τῶν Ἀβαντες μὲν ἐξ
 Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα
 οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν· Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι

ἀναμεμίσχεται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκῆες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριεῖς Ἐπιδαύριοι, ἅλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίσχεται. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἡγάγοντο εἰς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Κασείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὐται νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπῆλασαν καὶ παρέδωκαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτὲ ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐκωτῆς ἀνδρα τοῦδε εἵνεκα· ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἀνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

147 Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασιν καὶ Ἀπατούρια ἄγουσιν ὀρθήν· ἄγουσιν δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσιν Ἀπα-

148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνον τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χώρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαιρημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλῃ ἐστὶ τῆς ἡπείρου ἄκρῃ πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, εἰς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες ἄγεσκον ὀρθήν, τῇ ἔθεντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασιν δὲ οὔτι μῦναι αἱ Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι εἰς τὸντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Δήρισαι, Νέον τείχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγυρόεσσα, Πιτάνη,

Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἔνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυνώδεκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὥρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο- 150
λοφωνίους ἀνδρας στάσι ἐσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο· μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὀρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκλητ-
σαντες ἔσχον τὴν πόλιν· βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἐπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας· ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἔνδεκα πόλεις, καὶ ἐποίησαντο σφέων αὐτέων πολίτας. Αὗται μὲν νυν αἱ ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω 151
τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὗται· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσ-
βον νέμονται· τὴν γὰρ ἔκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκο-
μένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι ἐόντας ὁμαίμους· ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατοννήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία.

Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλινσι ἔαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην 152
τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὖνομα ἦν Πύθερμος· ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περιβαλόμενος ὥς ἂν πυνθανόμε-
νοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιηγέων, καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωντοῖσι χρήζων· Λακεδαι-
μόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμω-
ρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὁμως ἀπέ-
στειλαν πεντηκοντῆρῳ ἀνδρας, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέει,

ἀναμεμίσχεται, καὶ Καδμεῖοι, καὶ Δρύοπες, καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι, καὶ Μολοσσοὶ, καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ, καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἅλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίσχεται. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρυτανήτου τοῦ Ἀθηναίων ὀρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναϊότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναικας ἡγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται νόμον θέμεναι, σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπῆλασαν καὶ παρέδωκαν τῇσι θυγατράσι, μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι, μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἐκωτῆς ἀνδρα· τοῦδε εἵνεκα· ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἀνδρας καὶ παῖδας, καὶ ἔπειτεν ταῦτα ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ.

147 Βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους, ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας· οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίους, ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου· οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλον τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰςὶ δὲ πάντες Ἴωνες, ὅσοι ἀπ' Ἀθηνῶν γεγόνασιν καὶ Ἀπατούρια ἄγουσιν ὀρθήν· ἄγουσιν δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσιν Ἀπα-

148 τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνον τινὰ σκῆψιν. Τὸ δὲ Πανιώνιον ἐστὶ τῆς Μυκάλης χώρος ἱρὸς πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαιρετημένος ὑπὸ Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἐλικωνίῳ· ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρῃ πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες ἄγεσκον ὀρθήν, τῇ ἔθεντο οὐνομα Πανιώνια. πεπόνθασιν δὲ οὔτι μῦναι αἱ Ἰώνων ὀρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὸντὸ γράμμα τελευτῶσι, κατὰπερ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι. αἶδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισσαι, Νέον τείχος, Τήμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγυρόεσσα, Πιτάνη,

Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια· αὗται ἔνδεκα Αἰολέων πόλεις αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπὸ Ἰώνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα αἱ ἐν τῇ ἡπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώραν μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὠρέων δὲ ἤκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. Κο- 150
λοφωνίους ἄνδρας στάσι ἐσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο· μετὰ δὲ, οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὀρθὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ, τὰς πύλας ἀποκληῖ-
σαντες ἔσχον τὴν πόλιν· βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων, ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο, τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας· ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων, ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἔνδεκα πόλεις, καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολίτας. Αὗται μὲν νυν αἱ ἡπειρώτιδες Αἰολίδες πόλεις, ἔξω 151
τῶν ἐν τῇ Ἰδῇ οἰκημένων· κεχωριδαται γὰρ αὗται· αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι, πέντε μὲν πόλεις τὴν Λέσ-
βον νέμονται· τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκο-
μένην Ἀρίσβαν ἡνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι ἰόντας ὁμαίμους· ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἰκέεται πόλις, καὶ ἐν τῇσι Ἑκατοννήσοισι καλεομένησι ἄλλη μία.

Λεσβίοισι μὲν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατάπερ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλεσι ἕαδε κοινῇ Ἰωσι ἔπεσθαι τῇ ἂν οὗ-
τοι ἐξηγέωνται. Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην 152
τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι, (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα,) εἶλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὖνομα ἦν Πύθερμος· ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἶμα περιβαλόμενος ὥς ἂν πυνθανόμε-
νοι πλείστοι συνέλθοιεν Σπαρτιηγέων, καὶ καταστάς, ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωντοῖσι χρήζων· Λακεδαι-
μόνιοι δὲ οὐ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμω-
ρέειν Ἰωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο· Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπώσάμενοι τῶν Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους, ὁμῶς ἀπέ-
στειλαν πεντηκοντῆρῳ ἄνδρας, ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέει,

- κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης· ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν, ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτῶν τὸν δοκιμώτατον, τῷ οὐνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, “ γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν, ὥς αὐτῶν
- 153 οὐ περιοφρομένων.” Ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος, λέγεται Κύρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἕλληνων “ τίνες εἶντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσιοι πλῆθος, ταῦτα ἐνωτῷ προαγορεύουσι;” πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· “ οὐκ ἔδεισά κω ἄνδρας τοιούτους, τοῖσι ἐστὶ χῶρος ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀποδεδεγμένος, ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὁμοῦντες ἐξαπατῶσι· τοῖσι, ἣν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήϊα.” ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κύρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὦνῃ τε καὶ πρήσει χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρῆσθαι, οὐδέ σφί ἐστι τὸ παράπαν ἀγορή· μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τὸν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτῆ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλανε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροίσον τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι· ἥ τε γὰρ Βαβυλῶν οἱ ἦν ἐμπόδιος, καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος, καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι· ἐπ’ οὓς ἐπείχεε στρατηλατεῖν αὐτὸς, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.
- 154 Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κύρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτῆς ἀπὸ τε Ταβάλου καὶ Κύρου· καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἐνωτῷ στρατεύεσθαι· ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις ἐπολιόρκεε Τάβαλον ἀπεργμένον ἐν τῇ ἀκροπόλει.
- 155 Πυθόμενος δὲ κατ’ ὁδὸν ταῦτα ὁ Κύρος, εἶπε πρὸς Κροίσον τάδε· “ Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τούτων ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοὶ, ὥς

οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω, μὴ ἄριστον ἢ ἐξανδραποδίσασθαι σφεας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιο· ὥς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέοντι ἢ πατέρα ἔοντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα· καὶ ἔπειτα θωμάζω εἰ μοι ἀπεστᾶσι;” ὁ μὲν δὴ τά περ νόεε ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδεις· “ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἴρηκας· σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω, μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑστέωτων· τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγὼ τε ἔπρηξα, καὶ ἐγὼ ἐμῇ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα, Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδεις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὥς μήτε ἀποστέωσι μήτε δεινοὶ τοι ἔωσι· ἄπειπε μὲν σφι πέμψας ὅπλα ἀρήϊα μὴ ἐκτῆσθαι· κέλευε δὲ σφεας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι· πρόειπε δ’ αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας· καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ’ ἀνδρῶν ὄψαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοὶ τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι.” Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπε- 156 τίθετο, αἰρετώτερα ταῦτα εὐρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναι σφέας· ἐπιστάμενος ὅτι ἦν μὴ ἀξιοχρεῶν πρόφασιν προτείνειν, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοὶ, ἦν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ, καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς, ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο· καὶ πρὸς, ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἱ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδεις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζῶντα ἀγαγεῖν παρ’ ἑωυτόν.

- 157 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος, ἀπῆ-
 λαννε ἐς ἧθεα τὰ Περσέων. Πακτύης δὲ πυθόμενος
 ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἑωντὸν ἰόντα, δείσας ὥχετο
 φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας
 ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὀσηνδῆ-
 κοτε ἔχων, ὥς οὐκ εὖρε ἔτι ἰόντας τοὺς ἀμφὶ Πακ-
 τύνην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε
 τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν· ἐκ τούτου δὲ κελευσ-
 μοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέ-
 βαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν
 Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύνην· οἱ δὲ
 Κυμαῖοι ἔγνωσαν, συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῶσαι
 τὸν ἐν Βραγχίδῃσι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήϊον ἐκ πα-
 λαιοῦ ἰδρυμένον, τῷ Ἰωνέσ τε πάντες καὶ Αἰολέες
 ἐώθεσαν χρεέσθαι· ὁ δὲ χώρος οὗτος ἐστὶ τῆς Μιλη-
 158 σίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. Πέμπσαντες ὦν οἱ
 Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους, εἰρώτειν
 περὶ Πακτύνην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν
 χαριεῖσθαι; ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον
 ἐγένετο “ἐκδιδόναι Πακτύνην Πέρσῃσι.” ταῦτα δὲ
 ὥς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὀρμέατο ἐκδι-
 δόναι· ὀρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθους, Ἀριστό-
 δικος ὁ Ἡρακλείδew, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος,
 ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ
 χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀλη-
 θέως, ἐς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύew ἐπειρησόμενοι
 ἦσαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ Ἀριστόδικος ἦν.
 159 Ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας, ἐχρηστηριάζετο ἐκ
 πάντων Ἀριστόδικος ἐπειρωτέων τάδε· “ὦναξ, ἦλθε
 παρ' ἡμέας ἰκέτης Πακτύης ὁ Λυδὸς, φεύγων θάνατον
 βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι
 Κυμαίους κελεύοντες· ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περ-
 σέων δύναμιν, τὸν ἰκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν
 ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως
 ὁκότερα ποιέωμεν.” ὁ μὲν ταῦτα ἐπειρώτα· ὁ δ'
 αὐτίς τὸν αὐτὸν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδι-

δόναι Πακτύην Πέρσησι· πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ προκοίης ἐποίεε τάδε· περιῶν τὸν νηὸν κύκλω ἐξαίρει τοὺς στρουθούς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ· ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι, φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον λέγουσαν δὲ τάδε· “ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾶς ποιεῖν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κερατίζεις;” Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα, πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτησι βοηθείς, Κυμαῖους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι;” τὸν δὲ αὐτὶς ἀμείψασθαι τοῖσδε· “ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θάσσον ἀπόλῃσθε· ὥς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιός ἔλθῃτε ἐπὶ τὸ χρηστήριον.” Ταῦτα ὡς 160 ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ’ ἐωντοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι, ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι· οἱ δὲ Μυτιληναῖοι, ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην, παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δῆ· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη· Κυμαῖοι γὰρ ὥς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης Πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη· ἐξέδωσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνεί μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χώρος τῆς Μυσῆς, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μὲν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κῦρῳ ἀποδέξαι. ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίων οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλας κριθῶν πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενί, οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρας ταύτης γινόμενα.

Χῖοι μὲν νυν Πακτύην ἐξέδωσαν. Μαζάρης δὲ 161 μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας

- Τάβαλον· καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαϊάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε· λήτην ποιεῖμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως· μετὰ
 162 δὲ ταῦτα αὐτίκα νούσῳ τελευτᾷ. Ἀποθανόντος δὲ τούτου, Ἄρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, (τὸν ὁ Μῆδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε,) ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἶρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσῃ, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθῃ. πρώτη δὲ Φωκαίῃ Ἰωνίης ἐπεχείρησε.
 163 Οἱ δὲ Φωκαῖές οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο· καὶ τὸν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν, προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλεῖ τῶν Ταρτησίων, τῷ σὺνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος· ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδῶκοντα ἔτα, ἐβίωσε δὲ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαῖές οὕτω δὴ τι ἐγένοντο, ὡς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἐωντοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαεῖς, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξειτο, ἐδίδου σφι χρήματα τείχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν· ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι· τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων
 164 καὶ εὖ συναρμοσμένων. Τὸ μὲν δὴ τείχος τοῖσι Φωκαεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη. ὁ δὲ Ἄρπαγος ὡς ἐπέλασε τὴν στρατιὴν, ἐπολιόρκει αὐτοὺς, προῖσχύμενος ἔτα “ὡς οἱ καταχρᾶ, εἰ βούλονται Φωκαῖές προμαχεῶνα ἓνα μῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι, καὶ οἰκημα ἐν κατιρῶσαι.” οἱ δὲ Φωκαῖές περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ, ἔφασαν “θέλειν βουλευσα-

σθαι ἡμέρην μίαν, καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι· ἐν ᾧ δὲ
 βουλευόνται αὐτοὶ, ἀπαγαγεῖν ἐκείνον ἐκέλευον τὴν
 στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος.” ὁ δ' Ἀρπαγος ἔφη “εἰ-
 δέναι μὲν εὖ τὰ ἐκείνοι μέλλοιεν ποιεῖν, ὅμως δέ σφι
 παριέναι βουλευσασθαι.” ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἀρπαγος ἀπὸ
 τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαῖες ἐν
 τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντεκοντέρους, ἐσθήμενοι
 τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ
 τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν, καὶ τὰ ἄλλα ἀναθή-
 ματα, χωρὶς ὃ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφή ἦν, τὰ δὲ
 ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ
 Χίου· τὴν δὲ Φωκαίην ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ
 Πέρσαι. Οἱ δὲ Φωκαῖες, ἐπεὶ τε σφι Χίοι τὰς νή- 165
 σους τὰς Οἰνούσας καλεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνεο-
 μένοισι πωλεῖν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον
 γένωνται ἢ δὲ αὐτῶν νῆσος ἀποκληῖσθῇ τούτου εἵνεκα,
 πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαῖες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· (ἐν
 γὰρ τῇ Κύρνῳ εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεο-
 προπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τῇ οὖνομα ἦν Ἀλαλίκη·
 Ἀργανθῶνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε·) στελ-
 λόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες
 ἐς τὴν Φωκαίην κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν
 φυλακὴν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμένη παρὰ Ἀρπάγου
 τὴν πόλιν· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιή-
 σαντο ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἐκ τῶν
 τοῦ στόλου· πρὸς δὲ ταύτησι, καὶ μύδρον σιδήρεον
 κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν “μὴ πρὶν ἐς Φωκαίην
 ἦξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφῆναι.” στελ-
 λομένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον, ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν
 ἀστῶν ἔλαβε πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν
 ἡθέων τῆς χώρας· ψευδόρκοι δὲ γεγόμενοι, ἀπέπλεον
 ὀπίσω ἐς τὴν Φωκαίην· οἱ δὲ αὐτῶν τὸ ὄρκιον ἐφύ-
 λασσον, ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον. Ἐπεὶ 166
 τε δὲ ἐς τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἶκεον κοινῇ μετὰ τῶν
 πρότερον ἀπικομένων ἐπ' ἕτεα πέντε καὶ ἰρὰ ἐνιδρύ-
 σαντο· καὶ ἄγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερον τοὺς περιόικους

- ἅπαντας, στρατεύονται ὧν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, νηυσὶ ἐκάτεροι ἐξήκοντα· οἱ δὲ Φωκαῖες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἔοντα ἀριθμὸν ἐξήκοντα, ἀντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος· συμμαισγόντων δὲ τῇ ναυμαχίῃ, Καδμείῃ τις νίκη τοῖσι Φωκαεῦσι ἐγένετο· αἱ μὲν γὰρ τεσσεράκοντά σφι νῆες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους· καταπλώσαντες δὲ ἐς τὴν Ἀλαλίην, ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ὅσην οἰαί τε ἐγίνοντο αἱ νῆες σφι ἄγειν· καὶ ἔπειτα ἀφέντες τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς
- 167 Ῥήγιον. Τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄνδρας, οἳ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε αὐτῶν πολλῷ πλείους, καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ, Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον ἐν τῷ οἱ Φωκαῖες καταλευσθέντες ἐκέατο ἐγένετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπάπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι· οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἀμαρτάδα, ἣ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευσε ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσὶ σφι μεγάλως, καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαίων τοιούτῳ μὶρῳ διεχρήσαντο· οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες, ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι ἐκτῆσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην, ἣτις νῦν Ὑέλη καλεῖται· ἔκτισαν δὲ ταύτην, πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὥς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίῃ ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἔοντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον.
- 168 Φωκαίης μὲν νυν περὶ τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτως ἔσχε. παραπλήσια δὲ τούτοις καὶ Τηῖοι ἐποίησαν· ἐπεὶ τε γὰρ σφεων εἴλε χῶματι τὸ τεῖχος Ἀρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλείοντες ἐπὶ τῆς Θρηϊκίης, καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἀβδηρα· τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας, οὐκ

ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελασθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηίων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

Οὗτοι μὲν νυν Ἰώνων μῦνοι τὴν δουλοσύνην 169 οὐκ ἀνεχόμενοι ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἀρπάγῳ κατὰπερ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἐωντοῦ ἕκαστος μαχόμενοι, ἐσσωθέντες δὲ καὶ ἀλόντες ἔμενον κατὰ χώραν ἕκαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δὲ, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὄρκιον ποιησάμενοι ἡσυχίην ἄγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο· ὥς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἡπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἀρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδίσαντες ταῦτα, σφέας αὐτοὺς ἔδωσαν Κύρῳ.

Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων, καὶ συλλεγομένων οὐδὲν 170 ἦσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρείχε ἄν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε “κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδῶ, καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων· καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἀπασέων μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δέ σφι ἐν τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην.” αὕτη μὲν Βιάντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοις Ἴωσι γενομένη· χρηστὴ δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος εἶντος Φοίνικος· ὃς ἐκέλευε “ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ· Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης· τὰς δὲ ἄλλας πόλεις οἰκομένας μηδὲν ἦσσον νομίζεσθαι κατὰπερ εἰ δῆμοι εἶεν.” οὕτω μὲν δὴ σφι γνώμας τοιαύσδε ἀπεδέξαντο.

Ἀρπαγος δὲ καταστρεφάμενος Ἰωνίην, ἐποιέετο 171 στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυκέους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· εἰσὶ δὲ τούτων

Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἡπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἔόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἄκοῃ, οἱ δὲ, ὅκως Μίνως δέοιτο, ἐπλήρουσι οἱ τὰς νέας· ἅτε δὲ Μίνω τε κατεστραμμένου γῆν πολλὴν καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ, τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἀπάντων κατὰ τοῦτον ἄμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα· καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο, τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρες εἰσι οἱ καταδέξαντες, καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήνια ποιεέσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵπερ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ, τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριεὲς τε καὶ Ἴωνες ἐξανέστησαν ἐκ τῶν νήσων· καὶ οὕτω ἐς τὴν ἡπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρήτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε ὁμολογέουσι τούτοις οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἡπειρώτας, καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷπερ νῦν· ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοις Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοις· εἰσὶ τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοις μὲν δὴ μέτεστι· ὅσοι δὲ ἔόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι

172 τοῖσι Καρσί ἐγένοντο, τούτοις δὲ οὐ μέτα. Οἱ δὲ Καύνιοι αὐτόχθονες, δοκέειν ἐμοὶ, εἰσί· αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι· προσκεχωρήκασιν δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος, ἣ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι· νόμοις δὲ χρέωνται κεχωρισμένοις πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν

ἔστι κατ' ἡλικίην τε καὶ φιλότῃτα εἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἰδρυνθέντων δὲ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα ὥς σφι ἀπέδοξε, (ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι,) ἐνδύντες τὰ ὄπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδὸν τύπτοντες δούρασι τὸν ἡέρα μέχρι οὖρων τῶν Καλυνδικῶν ἔποντο, καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεοὺς. καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται. Οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ Κρήτης τῶρχαῖον γεγόνασιν. 173 τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι· διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιλεῖας τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνοσ τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσει Μίνωσ, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίας ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς· οἱ δὲ Μιλύαι τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτῶν Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό περ τε ἡνείκαντο οὖνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιόικων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίωνος ἐξελασθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέωσ, ἀπίκητο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν· νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι τὰ δὲ Καρικοῖσι χρέωνται· ἐν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι, καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ οὐκ ἀπὸ τῶν πατέρων· εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς εἴη; καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας· καὶ ἦν μὲν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῃ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἦν δὲ ἀνὴρ ἀστὸς καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν γυναικα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

Οἱ μὲν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξά- 174
μενοι, ἐδουλώθησαν ὑπὸ Ἀρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ

Κάρες ἀποδεξάμενοι οὐδὲν οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώραν οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, τῆς χώρας τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς χερσονήσου τῆς Βυβασσίδος τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, εὐούσης τε πάσης [τῆς Κνιδίης,] πλὴν ὀλίγης περιρρόου· (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορρῇν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἢ κατὰ Σίμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα·) τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὼν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὥρυσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὧ· Ἀρπαγὸς τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώραν ποιῆσαι· ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρα ἐς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμὸς ἐστὶ τὸν ὥρυσσον· καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων, μᾶλλον γάρ τι καὶ θεϊότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπερησομένους τὸ ἀντίξουν· ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρά· ἐν τριμέτρῳ τόνῳ τάδε·

Ἴσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μὴδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἰ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν, ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης, τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ
175 στρατῷ ἀμαχητί σφεας αὐτοὺς παρέδωκαν. Ἦσαν δὲ Πηδασεῖς οἰκοῦντες ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν· τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοις, ἡ ἱερεὶα τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει· τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο· οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μῦνοι τε ἀντέσχον χρόνον Ἀρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλείστα, ὅρος τειχίσαντες τῷ οὐνομά ἐστι Λίδῃ.

176 Πηδασεῖς μὲν νῦν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν. Λύκιοι δὲ, ὡς ἐς τὸ Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἀρπαγὸς τὸν στρατὸν, ὑπεξίοντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολ-

λοὺς ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο· ἐσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ, συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι· ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινούς, ὑπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι· τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι, οἱ πολλοὶ, πλὴν ὀγδώκοντα ἰστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἰστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι, καὶ οὕτω περιεγέγοντο· τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἄρπαγος. παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε. καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω. Τὰ μὲν νυν 177 κάτω τῆς Ἀσίας Ἄρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μὲν νυν αὐτῶν πλέω παρήσομεν· τὰ δὲ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Κῦρος ἐπεὶ τε τὰ πάντα τῆς ἡπείρου ὑποχείρια 178 ἐποίησατο, Ἀσσυρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίας ἐστὶ τὰ μὲν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλὰ, τὸ δὲ ὀνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλῆα κατεστήκεε ἦν Βαβυλῶν, ἐοῦσα τοιαύτη δὴ τις· πόλις κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον εἰκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων, ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα καὶ τετρακόσιοι· τὸ μὲν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου. ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει· μετὰ δὲ, τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιλῆων ἐὼν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηχέων· (ὁ δὲ βασιλῆϊος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πῆχεος μέζων τρισὶ δακτύλοισι.) Δεῖ δὴ με πρὸς 179 τούτοις ἔτι φράσαι, ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ

ἀναισιμώθη καὶ τὸ τεῖχος ὄντινα τρόπον ἐργαστο.
 ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθενον τὴν γῆν τὴν
 ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἐκφερομένην, ἐλκύσαντες δὲ πλίν-
 θους ἱκανὰς ὥπησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δέ,
 τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ, καὶ διὰ τριή-
 κοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβά-
 ζοντες, ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χεῖlea,
 δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον· ἐπάνω
 δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα, οἰκήματα μουνόκωλα
 ἔδειμαν τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν
 οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίπῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ
 ἐνεστᾶσι περίξ τοῦ τείχεος ἑκατὸν, χάλκεαὶ πᾶσαι,
 καὶ σταθμοὶ τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ
 ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βα-
 βυλῶνος· Ἰς οὖνομα αὐτῇ· ἐνθα ἔστι ποταμὸς οὐ
 μέγας· Ἰς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὖνομα· ἐσβάλλει δὲ
 οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος
 ὢν ὁ Ἰς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου
 ἀναδιδοῖ πολλούς· ἐνθεν ἡ ἀσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυ-
 180 λῶνι τεῖχος ἐκομίσθη. Τετειχιστο μὲν νυν ἡ Βα-
 βυλὼν τρόπῳ τοιῷδε. ἔστι δὲ δύο φάρσεια τῆς
 πόλιος· τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ
 οὖνομά ἐστι Εὐφρήτης. ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων ἐὼν
 μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν
 Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὢν δὴ τεῖχος ἐκάτερον τοὺς
 ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου
 [αἱ ἐπικαμπαὶ] παρὰ χεῖλος ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ
 αἵμασιῇ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστυ
 αὐτὸ, ἐὼν πλήρες οἰκιέων τριωρόφων τε καὶ τετρωρό-
 φων, κατατέμνεται τὰς ὁδοὺς ἰθείας, τὰς τε ἄλλας
 καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας.
 κατὰ δὴ ὢν ἐκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἵμασιῇ τῇ παρὰ
 τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι
 τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέ-
 181 ρουσai καὶ αὐταὶ ἐς αὐτὸν τὸν ποταμὸν. Τοῦτο μὲν
 δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστί· ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος

περιθεῖ, οὐ πολλῶ τέφ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τεί-
 χους στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσει ἑκατέρω τῆς
 πόλιος τετείχιστο ἐν μέσῳ· ἐν τῷ ἦεν τὰ βασιλῆα,
 περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ,
 Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι
 ἔον, δύο σταδίων πάντη, ἔον τετράγωνον. ἐν μέσῳ
 δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου
 καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος· καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ
 ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ,
 μέχρις οὗ ὅκτῳ πύργων· ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξω-
 θεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποι-
 ηται· μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιός ἐστι καταγωγὴ
 τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμ-
 παύονται οἱ ἀναβαινοντες· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ
 νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέ-
 εται εὖ ἐστρωμένη, καὶ οἱ τράπεζα παρακέεται χρυ-
 σέη· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον·
 οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων, ὅτι μὴ γυνή
 μούνη τῶν ἐπιχωρίων τὴν ἂν ὁ θεὸς ἔληται ἐκ πα-
 σέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἑόντες ἱρέες τούτου τοῦ
 θεοῦ. Φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ 182
 λέγοντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ
 ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης, κατάπερ ἐν Θήβησι τῇσι
 Αἰγυπτίησι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ
 Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ
 Διὸς τοῦ Θηβαίου γυνή· ἀμφοτέραι δὲ αὗται λέ-
 γονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατά-
 περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ,
 ἔπεαν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεὶ ἐστι χρηστήριον
 αὐτόθι· ἔπεαν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληίεται
 τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. Ἔστι δὲ τοῦ ἐν Βαβυ- 183
 λῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηὸς· ἐνθα ἄγαλμα μέγα
 τοῦ Διὸς ἐνι κατήμενον χρύσειον, καὶ οἱ τράπεζα με-
 γάλῃ παρακέεται χρυσέῃ, καὶ τὸ βᾶθρον οἱ καὶ ὁ
 θρόνος χρυσεὸς ἐστι, καὶ, ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι,
 ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσοῦ πεποιήται ταῦτα· ἔξω

δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμός μέγας, ὅπου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων. ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα· ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βωμοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἕτεος ἐκάστου οἱ Χαλδαῖοι, τότε ἐπεὰν τὴν ὀρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένει τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκείνον καὶ ἀνδριάς δυνώδεκα πηχέων, χρύσεος, στερεός. ἐγὼ μὲν μιν οὐκ εἶδον· τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας, οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν· Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε, καὶ τὸν ἱερά ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινεῖν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμητο, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

184 Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μὲν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο βασιλέες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά· ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο. ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὐνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδῖον ἑόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ

185 ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδῖον πᾶν πελαγίζειν. Ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασιλεία, τῇ οὐνομα ἦν Νίτωκρις, (αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης,) τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι· τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὀρώσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄσπεα αὐτοῖσι ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νῖνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα, πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρῆτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθὺν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δὴ τι ἐποίησε σκολιὸν, ὥστε δὴ τρεῖς ἐς τῶν τινὰ κωμέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων· τῇ δὲ κώμῃ οὐνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρῆτης Ἀρδέρικκα· καὶ νῦν οἱ ἂν κομίζονται ἀπὸ

τῇσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρησι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἐκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος, ἄξιον θύνατος μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τί ἐστι· κατύπερθε δὲ πολλῶ Βαβυλῶνος ὥρυσσε ἔλντρον λίμνη ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰὶ ὀρύσσουσα εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ ποιεύσα εἰκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ παραχέουσα, ἐπεὶ τε δέ οἱ ὥρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπίδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίησε δὲ ἀμφοτέρα ταῦτα, τὸν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἔλος, ὡς ὃ τε ποταμὸς βραδύτερος εἶη περὶ καμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος, καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκται περίοδος τῆς λίμνης μακρῇ. κατὰ τοῦτο δὲ εἰργάζετο τῆς χώρας τῇ αἰ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα. Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ 186 βάθεος περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποίησατο· τῆς πόλιος εὐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντας, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἐτέρου φάρσεος ἐς τοῦτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν· καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο· αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεΐδε· ἐπεὶ τε γὰρ ὥρυσσε τὸ ἔλντρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο· ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας· ὡς δέ οἱ ἦσαν οἱ λίθοι ἐτοιμοὶ καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὥρυσσε χωρίον, ἐν τῷ ἐπίμπλατο τοῦτο ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥέεθρον, τοῦτο μὲν τὰ χεῖλα τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας, ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῇσι, κατὰ τὸν

αὐτὸν λόγον τῷ τείχει, τοῦτο δὲ κατὰ μέσσην κου μάλιστα τὴν πόλιν, τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο οἰκοδόμειε γέφυραν δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτὴν, ὅπως μὲν ἡμέρῃ γένοιτο, ξύλα τετράγωνα ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαιρέεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὥς δὲ τό τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνει ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε· καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν ἔλος γεγόμενον ἐς δέον ἐδόκει γεγενέσθαι, καὶ τοῖσι πολιήτησι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

- 187 Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασιλεία καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινα ἐμχανήσατο· ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄσπετος τάφον ἐωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων· ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε· ΤΩΝ ΤΙΣ ΕΜΕΥ ὙΣΤΕΡΟΝ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΗΝ ΣΠΑΝΙΣΗΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΑΝΟΙΞΑΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ ΛΑΒΕΤΩ ὍΚΟΣΑ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΧΡΗΜΑΤΑ. ΜΗ ΜΕΝΤΟΙ ΓΕ ΜΗ ΣΠΑΝΙΣΑΣ ΓΕ, ΑΛΛΩΣ ΑΝΟΙΞΗΙ· ΟΥ ΓΑΡ ΑΜΕΙΝΟΝ. οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ ἐς Δαρεῖον περιήλθε ἡ βασιληΐη· Δαρεῖω δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκει εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι, καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν [τῶν χρημάτων] ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά· τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγένετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι· ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον, εἶρε χρήματα μὲν οὐ, τὸν δὲ νεκρὸν, καὶ γράμματα λέγοντα τάδε· Εἰ μὴ ἀπληστός τε εἶας χρημάτων καὶ αἰσχροκερδής, οὐκ ἂν νεκρὸν ᾔθκας ἀνεωίγεις· αὕτη μὲν νυν ἡ βασιλεία τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι.

- 188 Ὁ δὲ δὴ Κύρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν

παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωυτοῦ τοῦνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. (στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτιίοισι εὖ ἐσκευασμένοισι ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι· καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ· τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπειρημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοισι ἀργυρέοισι, ἔπονται ὕπῃ αὖ ἐλαύνησι ἐκάστοτε.) Ἐπεὶ τε 189 δὲ ὁ Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγένετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἰ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὖρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοὶ δὲ ἐς ἕτερον ποταμὸν Τίγριν· ὁ δὲ παρὰ Ὡπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοί· τούτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειράτο ὁ Κῦρος, ἐόντα νησιπέρητον, ἐνθαυτὰ οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπὸ ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν, διαβαίνειν ἐπειράτο· ὁ δὲ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι, καὶ οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δὴ μιν ἀσθενέα ποιήσειν, ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναικάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι· μετὰ δὲ τὴν ἀπειλήν, μετεῖς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στρατεύουσιν διαίρει τὴν στρατιὴν δίχα, διελὼν δὲ, κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τετραμμένας τοῦ Γύνδεω πάντα τρόπον· διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε· οἶα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἦνετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος ἐς 190 τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβὼν, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς

πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ· οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὀρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνει ὁμοίως ἐπιχειρόντα, προσάξαντο σιτία ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα· Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομέ-
 191 νων. Εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίηε δὴ τοιόνδε· τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὅπισθε αὐτὶς τῆς πόλιος τάξας ἐτέρους τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμὸς, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας, ἀπῆλυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηΐῳ τοῦ στρατοῦ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τὰ περ ἢ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεια ἐποίησε κατὰ τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίηε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὴν λίμνην ἐοῦσαν ἔλος, τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ· γενομένου δὲ τούτου τοιούτου, οἱ Πέρσαι οἵπερ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ, ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μῆρὸν μάλιστά κη, κατὰ τοῦτο ἐσῆεσαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μὲν νυν προεπύθοντο ἢ ἔμαθον οἱ Βαβυλώνιοι τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιούμενον, οὐδ' ἂν περιϋδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληΐσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χεῖλεα τοῦ ποταμοῦ ἐληλαμένας, ἔλαβον ἂν σφεας ὡς ἐν κύρτῃ· νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκίτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι· ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ

ἔσχατα τῆς πόλιος ἐαλωκότων, τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἐαλωκότας· ἀλλὰ (τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὀρτὴν) χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο.

Καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο. 192
τὴν δὲ δύναμιν τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τίς ἐστι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, παρέξ τοῦ φόρου, γῇ πᾶσα ὅσης ἄρχει· δυώδεκα ὦν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν, τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρα, τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσά ᾿Ασίη· οὕτω τριτημορίη ἡ ᾿Ασσυρίη χώρα τῇ δυνάμει τῆς ἄλλης ᾿Ασίας· καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρας ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπήην καλέουσι, ἔστι ἀπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη· ὅκου Τριτανταίχμη τῷ ᾿Αρταβάζου ἐκ βασιλέως ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον ἀργυρίου μὲν προσῆει ἐκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή· (ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὼν Περσικόν, χωρέει μεδίμνου ᾿Αττικῆς πλεῖον χοίνιξι τρισὶ ᾿Αττικῇσι) ἵπποι δὲ οἱ αὐτοῦ ἦσαν ἰδίῃ, παρέξ τῶν πολεμιστέων, οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινόμεναι ἑξακισχίλιαι καὶ μύρια· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους· κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτο δὴ τι πλῆθος ἐτρέφετο, ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσεταχάτο σιτία παρέχειν. τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἔοντα. Ἡ δὲ γῇ τῶν ᾿Ασσυρίων 193
ὔεται μὲν ὀλίγῳ, καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀδρύνεται τε τὸ λήϊον, καὶ παραγίνεται ὁ σίτος, οὐ κατάπερ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσὶ τε καὶ κηλωνήτοις ἀρδόμενος· ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρα πᾶσα,

κατάπερ ἡ Αἰγυπτία, κατατέμνεται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν· ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νῖνος πόλις οἰκητο· ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἀπασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειράται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην· τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ, ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδού, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὕτῃ ἐωυτῆς ἐνείκη, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει· τὰ δὲ φύλλα αὐτάθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων· ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώραν καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπίκται. χρέονται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦντες. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτῶν καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι, τὰ τε ἄλλα, καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῆσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνη τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς ὁ τοῖ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες, κατάπερ δὴ οἱ ὄλυνθοι.

- 194 Τὸ δὲ ἀπάντων θῶυμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ μετὰ γε αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσι ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔοντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα· ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατ' ὑπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοις διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφους τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀπο-

κρίνοντας οὔτε πρῶρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρό-
πον κυκλοτερέα ποιήσαντες· καὶ καλάμης πλήσαντες
πᾶν τὸ πλοῖον τοῦτο, ἀπιάσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέ-
ρεσθαι φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοι-
νικηίους κατάγουσι οἴνου πλέους· ἰθύνεται δὲ ὑπὸ τε
δύο πλήκτρων, καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἐστεώτων· καὶ
ὁ μὲν ἔσω ἔλκει τὸ πλήκτρον ὁ δὲ ἔξω ὠθείει. ποιεῖται
δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω, τὰ
δὲ μέγιστα αὐτῶν καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γόμον
ἔχει· ἐν ἐκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι
μέζοσι πλεῦνες· ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν
Βαβυλῶνα, καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν
τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν,
τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους, ἀπελαύ-
νουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους· ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ
οὐκ οἶά τέ ἐστι πλέειν οὐδενὶ τρόπῳ, ὑπὸ τάχεος τοῦ
ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται
τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐκ διφθερέων· ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους
ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα
τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα
αὐτοῖσί ἐστι τοιαῦτα. Ἐσθῆτι δὲ τοιῇδε χρέωνται, 195
κιθῶνι ποδηνεκεί λινέῳ· καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον εἰρίνεον
κιθῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλό-
μενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι
Βοιωτίῃσι ἐμβάσι· κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρησι
ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα· σφρηγίδα δὲ
ἐκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἐκάστῳ
δὲ σκῆπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ
κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὐ σφι
νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον· αὕτη μὲν δὴ σφι ἄρτισις
περὶ τὸ σῶμα ἐστί.

Νόμοι δὲ αὐτοῖσι ὧδε κατεστέαται· ὁ μὲν σοφώ- 196
τατος ὁδε, κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυ-
ριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρῆσθαι· κατὰ κώμας ἐκά-
στας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἐκάστου ἐποιέετο τάδε· ὥς ἂν αἱ
παρθέναι γινοῖατο γάμων ὠραῖαι, ταύτας ὁκως συν-

ἀγάγοιεν πάσας, ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας· πέριξ
 δὲ αὐτὰς ἴστατο ὄμιλος ἀνδρῶν· ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν
 ἐκάστην κήρυξ πωλέεσκε, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην
 ἐκ πασέων, μετὰ δὲ, ὅκως αὕτη εὐροῦσα πολλὸν
 χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἢ μετ' ἐκείνην
 ἔσκε εὐειδεστάτη· ἐπωλέοντο δὲ ἐπὶ συνοικῆσει·
 ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπί-
 γαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλ-
 λιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι,
 οὗτοι δὲ εἶδος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν
 χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον·
 ὥς γὰρ διεξέλθοι ὁ κήρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας
 τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ
 τις αὐτέων ἔμπηρος ᾗ, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε,
 ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικεῖν
 αὐτῇ· ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο·
 τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγίνετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθέ-
 νων· καὶ οὕτω αἱ εὐμορφοὶ τὰς ἀμόρφους καὶ ἐμπή-
 ρους ἐξεδίδουσιν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα
 ὅτεφ βούλοιτο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν, οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω
 ἀπαγαγέσθαι τὴν παρθέnon πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυη-
 τὰς χρῆν καταστήσαντα ἢ μὴν συνοικῆσειν αὐτῇ
 οὕτω ἀπάγεσθαι· εἰ δὲ μὴ συμφεροῖατο, ἀποφέρειν
 τὸ χρυσίον ἐκέετο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης
 ἐλθόντα κώμης τὸν βουλόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μὲν
 νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ᾗ· οὐ μέντοι νῦν γε
 διετέλεσε ἑών. ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασιν νεωστὶ γενέ-
 σθαι, ἵνα μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μῆδ' ἐς ἐτέρην πόλιν
 ἀγωνταί· ἐπεὶ τὲ γὰρ αἰλόντες ἐκακώθησαν καὶ οἰκο-
 φθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων
 197 καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα. Δεύτερος δὲ σοφίῃ
 ὁδε ἄλλος σφι νόμος κατεστήκεε· τοὺς κάμνοντας
 ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι· οὐ γὰρ δὴ χρέωνται
 ἡητροῖσι· προσιώντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα, συμ-
 βουλευούσι περὶ τῆς νόσου, εἴ τις καὶ αὐτὸς τοιοῦ-
 τον ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα·

ταῦτα προσιόντες συμβουλευόνσι, καὶ παραινέουσι
 ἄσσοι αὐτὸς ποιήσας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον
 εἶδε ἐκφυγόντα· σιγῇ δὲ παρεξελθεῖν τὸν κάμνοντα
 οὐ σφί ἐξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον ἔχει.
 Ταφαὶ δὲ σφί ἐν μέλιτι. θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι 198
 τοῖσι ἐν Αἰγύπτῳ. ὀσάκισ δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ
 ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος, περὶ θυμὸν καταγιζόμε-
 νον ἵζει· ἐτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τῶντ' οὗτο ποιεῖ· ὀρθρον
 δὲ γενομένου λούνται καὶ ἀμφοτέρω· ἄγγεος γὰρ
 οὐδενὸς ἄφονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταῦτ' αὖ ταῦτα
 καὶ Ἀράβιοι ποιεῦσι.

Ὁ δὲ δὴ αἰσχιστος τῶν νόμων ἔστι τοῖσι Βαβυ- 199
 λωνίοισι ὅδε· δεῖ πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην
 εἰς ἱρὸν Ἀφροδίτης, ἅπαξ ἐν τῇ ζῳῇ μιχθῆναι ἀνδρὶ
 ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιέμεναι ἀναμίσγεσθαι
 τῇσι ἄλλῃσι οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσai, ἐπὶ ζευγέων
 ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἐστᾶσι· θερα-
 πητῇ δὲ σφί ὅπισθεν ἔπεται πολλή. αἱ δὲ πλεῦνες
 ποιεῦσι ὧδε· ἐν τεμένει Ἀφροδίτης κατέαται στέφα-
 νον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος, πολλὰ
 γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται·
 σχοινοτενέες δὲ διέξοδοι πάντα τρόπον ὁδῶν ἔχουσι
 διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγον-
 ται. ἔνθα ἐπεὰν ἴζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσ-
 σεται εἰς τὰ οἰκία ἢ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν
 εἰς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ· ἐμβαλόντα δὲ
 δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· “ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν Μύλιττα.”
 Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι· τὸ
 δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώ-
 σηται· οὐ γάρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο
 τὸ ἀργύριον· τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἔπεται, οὐδὲ
 ἀποδοκιμᾷ οὐδένα· ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη
 τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται εἰς τὰ οἰκία, καὶ τῷπὸ τούτου
 οὐκ οὕτω μέγα τί οἱ δώσεις ὥς μιν λάμψαι. ὅσαι
 μὲν νυν εἰδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάλῃος, ταχὺ
 ἀπαλλάσσονται· ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσὶ,

χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλήσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

200 Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι. εἰσὶ δὲ αὐτῶν πατριαὶ τρεῖς, αἱ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μῶνον· τοὺς ἐπεὶ τε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεύσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὄλμον, καὶ λεήναντες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνης· καὶ ὅς μὲν ἂν βούληται αὐτῶν ἅτε μάζαν μαζάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.

201 Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασσαγέτας ὑπ' ἐωντῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἱ τινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι.

202 Ὁ δὲ Ἀράξης λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἰστροῦ· νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνὰς φασὶ εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους, οἱ σιτέονται μὲν ρίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας, καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὠραίους, καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν· ἄλλα δέ σφι ἐξευρησθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς, ἐπεὶ τε ἂν ἐς τῶντὸ συνέλθωσι κατὰ εἵλας καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται, κύκλῳ περιῦζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὁσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀσμῇ, κατάπερ Ἑλλήνας τῷ οἴνῳ· πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς αἰοιδὴν ἀπικνέεσθαι· τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κύρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσαράκοντα, τῶν

τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἔλεά τε καὶ τενάγεια ἐκδιδοῖ· ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικεῖσθαι λέγουσι ἰχθύς ὠμούς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι· τὸ δὲ ἐν τῶν στομάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπὴν θάλασσαν.

Ἡ δὲ Κασπὴ θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμ- 203
μίσγουσα τῇ ἐτέρῃ θαλάσσῃ· τὴν μὲν γὰρ Ἑλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἕξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη, καὶ ἡ Ἐρυθρὴ, μία τυγχάνει ἐοῦσα· ἡ δὲ Κασπὴ ἐστι ἐτέρῃ ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δὲ τῇ εὐρυτάτῃ ἐστὶ αὕτῃ ἑωυτῆς ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἐσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθει μέγιστον καὶ μεγάθει ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῇ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίας ζώντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγερᾶσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μίξιν δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα, κατάπερ τοῖσι προβάτοισι.

Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἐσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης, 204
τῆς Κασπίης καλεομένης, ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἧν τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν· τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖρην μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατευσασθαι· πολλὰ τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν· πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχία ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκη γὰρ ἰθύσειε στρατεῦεσθαι Κῦρος, ἀμήχανον ἦν ἐκείνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν.

- 205 Ἦν δὲ, τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος, γυνή τῶν Μασσαγετέων βασιλεία· Τόμυρίς οἱ ἦν οὖνομα. ταύτην πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνάτο τῷ λόγῳ, θέλων γυναιῖκα ἣν ἔχειν· ἡ δὲ Τόμυρις συνιείσα οὐκ αὐτὴν μιν μνῶμενον, ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιλῆην, ἀπείπατο τὴν πρόσδοτον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλω οὐ προεχώρει, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατητὴν, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ, καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν
- 206 ποταμὸν οἰκοδομοέμενος. Ἐχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον, πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ, βασιλεύε τῶν σεωντοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχεν ὀρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκων ἐβελήσεις ὑποθήκησι τῇσιδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι’ ἡσυχίης εἶναι; σὺ δὲ εἰ μέγας προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε, μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμὸν ἄφες, σὺ δὲ, ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν, διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέραν· εἰ δ’ ἡμέας βούλει ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέραν· σὺ τῶντὸ τοῦτο ποίειε.” ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφί προετίθει τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέη· τῶν δὲ κατὰ τῶντὸ αἰ γνῶμαι συνεξέπιπτον κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυριν τε καὶ
- 207 τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώραν. Παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος ὁ Λυδὸς, ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ λέγων τάδε· “ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι ἐπεὶ με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὀρῶ σφάλμα ἐὼν οἴκῳ τῷ σῷ κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν· τὰ δέ μοι παθήματα ἔοντα ἀχάρита μαθήματα γεγόνεε. εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν

οὐδὲν ἂν εἴη πρήγμα γνώμας ἐμέ σοι ἀποφαίνεσθαι· εἰ δὲ ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἰς καὶ ἐτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκείνο πρῶτον μάθε, ὥς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἔῃ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχεῖν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι· εἰ γὰρ ἐβελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πολεμίους ἐς τὴν χώραν, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἐνι-ἐσσωθεὶς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύγονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι· νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτον, ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων νικῶν Μασσαγέτας ἔποιο φεύγουσι· τοῦτο γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντιουμένους ἐλᾷς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος· χωρὶς τε τοῦ ἀπηγημένου, αἰσχρὸν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσῳ γυναικὶ εἵξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρας. νῦν ὦν μοι δοκεῖ, διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκείνοι δι-εξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθές· τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι, τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας, προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα· πρὸς δὲ, καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα· ποιήσαντας δὲ ταῦτα, ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον τοὺς λοιποὺς αὐτὶς ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν· ἦν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἀμάρτω, κείνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέψονται τε πρὸς αὐτὰ, καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων.”

Γνώμαι μὲν αὗται συνέστασαν. Κῦρος δὲ μετ-208 εἰς τὴν προτέραν γνώμην τὴν Κροίσου δὲ ἐλόμενος, προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν, ὥς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξαναχώρεε, κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα· Κῦρος δὲ Κροίσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεῖς

τῷ ἔωντοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληΐην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν ἣν ἡ διάβασις ἢ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ, ταῦτα ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας, αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρα-
 209 τὸς αὐτοῦ. Ἐπεὶ τε δὲ ἐπεραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης, εἶδε ὄψιν εὐδων ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ ἦν τῶν παίδων Δαρείῳ πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσιν ἐτα· καὶ οὗτος καταλέλειπτο ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχε κω ἡλικίην στρατεύεσθαι· ἐπεὶ ὧν δὴ ἐξεγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἔωντῷ περὶ τῆς ὀψιος· ὡς δὲ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὀψις, καλέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μῦνον εἶπε· “Ὑστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἐάλωκε· ὡς δὲ ταῦτα ἀτρεκέως οἶδα, ἐγὼ σημανέω· ἐμεῦ θεοὶ κηδέαται, καὶ μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα· ἤδη ὧν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὐδων, εἶδον τῶν σῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν· οὐκὼν ἐστὶ μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὀψιος ταύτης οὐδεμία, τὸ μὴ κεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί· σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας, καὶ ποίεε ὅκως ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσης τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον.”
 210 Κῦρος μὲν δοκέων Δαρείῳ οἱ ἐπιβουλεύειν, ἔλεγε τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε, ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσῃ αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι ἢ δὲ βασιληΐῃ αὐτοῦ περιχωρεῖν ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται δὴ ὧν ὁ Ὑστάσπης τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴῃ ἀνὴρ Πέρσης γεγωνὼς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσει, εἰ δ' ἐστὶ

ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἀπάντων. εἰ δέ τις τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλευεῖν περὶ σέο, ἐγὼ τοι παραδίδωμι χρῆσθαι αὐτῷ τοῦτο ὃ τι σὺ βούλει.” Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος, καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα, ἦϊε ἐς Πέρσας φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον.

Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης 211 ὁδὸν, ἐποίηε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα, Κίρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ στρατοῦ ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορις τοῦ στρατοῦ τοὺς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευσεν ἀλεξομένους, καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους κλιθέντες δαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου εὖδον· οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μὲν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνας ἐξώγρησαν καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὖνομα ἦν Σπαργαπίσης. Ἡ δὲ, πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν 212 γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε· “ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῆς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷπερ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλῶειν ὑμῖν ἔπεα κακὰ, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολῶσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μεν εὖ παραινέουσιν ὑπόλαβε τὸν λόγον· ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἅπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας· εἰ δὲ μὴ ταῦτα σὺ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην ἢ μὴν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω.” Κῦ- 213 ρος μὲν νυν τῶν ἐπέων οὐδένα τούτων ἀνενειχθέντων

ἐποιέετο λόγον. ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὁ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ᾗν κακοῦ, δεηθεῖς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὥς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἐκωτόν· καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ 214 τοιούτῳ τελευτᾷ· Τόμυρις δὲ, ὥς οἱ ὁ Κῦρος οὐκ ἐσήκρυσσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἐκωτῆς δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι· καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον· πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν· μετὰ δὲ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι· χρόνον τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν, τέλος δὲ, οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο· ἥ τε δὴ πολλῇ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ βασιλεύσας τὰ πάντα ἐνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα· ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηίου Τόμυρις ἐδίξητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν· ὥς δὲ εὔρε, ἐναπῆπτε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκὸν, λυμαιομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· “Σὺ μὲν ἐμὲ ζώουσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας παῖδα τὸν ἐμὸν ἐλὼν δόλῳ, σὲ δ' ἐγὼ, κατάπερ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω.” τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων, ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

215 Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν ἔχουσι. ἱππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι, (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι,) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρεις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδεις καὶ σαγάρεις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστήρας καὶ μασχαλιστήρας, χρυσῷ κοσμέονται· ὥς δ' αὐτως

τῶν ἵππων τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα χαλκέους θώρη-
 κας περιβάλλουσι· τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινούς καὶ
 στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ
 χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γὰρ οὐδέ σφί ἐστι ἐν τῇ
 χώρῃ· ὁ δὲ χρυσὸς καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. Νόμοισι 216
 δὲ χρέωνται τοιοῖσδε· γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος
 ταύτησι δὲ ἐπίκοινα χρέωνται· ὁ γὰρ Σκύθας φασὶ
 Ἕλληνες ποιεῖν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ
 Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσει γυναικὸς Μασ-
 σαγέτης ἀνὴρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ
 τῆς ἀμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἡλικίης σφι
 προκέεται ἄλλος μὲν οὐδεῖς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένη-
 ται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες
 θύουσί μιν καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα αὐτῷ· ἐψήσαντες
 δὲ τὰ κρέα κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώ-
 τατά σφι νενόμισται· τὸν δὲ νόμῳ τελευτήσαντα
 οὐ κατασιτέονται, ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι συμφορὴν
 ποιούμενοι ὅτι οὐκ ἔκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι
 δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων. οἱ δὲ
 ἄφθονοὶ σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται·
 γαλακτοπόται δὲ εἰσὶ. θεῶν δὲ μῦνον ἥλιον σέβον-
 ται, τῷ θύουσι ἵππους· νόμος δὲ οὗτος τῆς θυσίης
 τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχι-
 στον δατέονται.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗ.

ΕΥΤΕΡΠΗ.

1 Τελευτήσαντος δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασίλην Καμβύσης, Κύρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς· τῆς προαποθανούσης, Κῦρος αὐτὸς τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλλοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε πένθος ποιέεσθαι· ταύτης δὲ τῆς γυναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης, Ἰωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς δούλους πατρῷους ἔοντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρατηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐπεκράτεε.

2 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι, ἐνόμιζον ἑωυτοὺς πρῶτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμμίτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τούτου νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων ἑωυτούς· Ψαμμίτιχος γὰρ ὡς οὐκ ἔδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐδένα τούτου ἀνευρεῖν, οἱ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε· παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι τρέφειν ἐς τὰ ποιμνία τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀντίον αὐτῶν μηδεμίαν φωνὴν ἰέναι ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν κέεσθαι αὐτὰ, καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφί αἶγας, πλήσαντα δὲ τοῦ γάλακτος τᾶλλα διαπρήσσεσθαι· ταῦτα δ' ἐποιέε τε καὶ ἐνετέλλετο ὁ Ψαμμίτιχος, θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων, ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀσήμων κνηζημάτων, ἣντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην· τάπερ ὦν

καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδιά ἀμφοτέρα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας· τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἡσυχος ἦν ὁ ποιμήν, ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδιά κελεύσαντος ἐς ὅψιν τὴν ἐκείνου· ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος, ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκὸς τί καλέουσι· πυνθανόμενος δὲ εὗρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον· οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι, καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι, τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἐωυτῶν. Ὡδε μὲν γενέσθαι τῶν 3 ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον. Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ, καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτως ἐποιήσατο τῶν παιδῶν παρὰ ταύτησι τῇσι γυναιξί. κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφήν τῶν παιδῶν τοσαῦτα ἔλεγον· ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱερεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλιούπολιν αὐτῶν τούτων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιουπολίται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι· τὰ μὲν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέσθαι, ἔξω ἢ τὰ οἰνόματα αὐτῶν μῦθον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτῶν ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτῶν, ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξανακαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. Ὅσα δὲ ἀνθρω- 4 πῆϊα πρήγματα ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρώτους Αἰγυπτίους ἀνθρώπων ἀπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτὸν, δυώδεκα μέρεα δασαμένους τῶν ὠρέων ἐς αὐτόν· ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἀστρῶν ἔλεγον· ἄγουσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὠρέων εἵνεκεν, Αἰγύπτιοι δὲ τριηκον-

τημέρους ἄγοντες τοὺς δυνώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφι ὁ κύκλος τῶν ὥρέων ἐς τῷντὸ περιῶν παραγίνεται. δυνώδεκά τε θεῶν ἐπωνυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι, καὶ Ἑλλήνας παρὰ σφέων ἀναλαβεῖν βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονείμαι σφέας πρώτους, καὶ ζῶα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι καὶ τούτων μὲν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γεγόμενα· βασιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα· ἐπὶ τούτου, πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ πᾶσαν Αἰγυπτον εἶναι ἔλος· καὶ αὐτῆς εἶναι οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων· ἐς τὴν ἀνάπλους ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερῶν ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. Καὶ εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρας· δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προακούσαντι ἰδόντι δὲ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἰγυπτος, ἐς τὴν Ἑλλήνες ναυτίλλονται, ἔστι Αἰγυπτίοισι ἐπικτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ ποταμοῦ· καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι [τοιόνδε] ἔλεγον· ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτον.

Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρας ἐστὶ τοιήδε· πρῶτα μὲν προσπλέων, ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς, κατεῖς καταπειρητηρίην πηλὸν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἔνδεκα ὀργυῖῃσι ἔσειαι. τοῦτο μὲν 6 ἐπὶ τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν. Αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἐξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἰγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον ὄρος τείνει· ταύτης ὦν ἅπο οἱ ἐξήκοντα σχοῖνοί εἰσι· ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυῖῃσι μεμετρήκασιν τὴν χώραν· ὅσοι δὲ ἦσσαν γεωπεῖναι, σταδίοισι· οἱ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι· οἱ δὲ ἄφθογον λίην, σχοῖνοισι· δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὼν Αἰγύπτιον,

ἐξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι
 ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, τὸ παρὰ θάλασσαν. Ἐν-7
 θεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἑλιουπόλιος ἐς τὴν μεσό-
 γαιαν ἔστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπὲρ τε
 καὶ ἄνωδρος, καὶ ἰλὺς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἑλιού-
 πολιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ
 μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ, τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα
 θεῶν τοῦ βωμοῦ φερούσῃ ἐς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν
 νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διά-
 φορον εὗροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων τὸ
 μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλεόν πεντεκαίδεκα σταδίων
 ἢ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαί-
 δεκα σταδίων, ὥς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων
 ἢ δὲ ἐς Ἑλιούπολιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν
 ἀριθμὸν τοῦτον. Ἀπὸ δὲ Ἑλιουπόλιος ἄνω ἰόντι, 8
 στεινή ἐστι Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης
 ὄρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμ-
 βρίας τε καὶ νότου, αἰεὶ ἄνω τείνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν
 καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἰ λιθοτομίαι ἔνεισι
 αἰ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι.
 ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπει ἐς τὰ εἰρηται τὸ ὄρος·
 τῇ δὲ αὐτὸ ἐνωτοῦ ἐστὶ μακρότατον, ὥς ἐγὼ ἐπυνθα-
 νόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπὸ ἡοῦς
 πρὸς ἐσπέρην· τὰ δὲ πρὸς τὴν ἡῷ λιβανωτοφόρα
 αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο μὲν νυν τὸ ὄρος
 τοιοῦτο ἐστὶ. τὸ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου,
 ὄρος ἄλλο πέτρινον τείνει ἐν τῷ αἰ πυραμίδες ἔνεισι,
 ψάμμω κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον
 τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα.
 τὸ ὦν δὴ ἀπὸ Ἑλιουπόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον,
 ὥς εἶναι Αἰγύπτου· ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων
 ἀναπλόου στεινή ἐστι, Αἴγυπτος ἐοῦσα· τῶν δὲ
 οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ μεταξὺ πεδιάς μὲν γῆ·
 στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι, τῇ στεινότα-
 τόν ἐστι, διηκοσίων οὐ πλείους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὐ-
 ρεος ἐς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν αὐτὶς

- εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. Πέφυκε μὲν νυν ἡ χώρα
 9 αὕτη οὕτω. ἀπὸ δὲ Ἡλιουπόλιος ἐς Θήβας, ἔστι
 ἀνάπλους ἐννέα ἡμερέων· στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ, ἐξή-
 κοντα καὶ ὀκτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων
 ἑνὸς καὶ ὀγδῶκοντα ἑόντων. οὗτοι συντιθέμενοι οἱ
 στάδιοι Αἰγύπτου· τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη μοι
 καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι στα-
 δίων καὶ τρισχιλίων· ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς
 μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστὶ, σημανέω· στάδιοι
 γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι· τὸ δὲ
 ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν,
 στάδιοι χίλιοι καὶ ὀκτακόσιοί εἰσι.
- 10 Ταύτης ὦν τῆς χώρας τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κα-
 τάπερ οἱ ἱεεὺς ἔλεγον, ἐδόκεε δὲ καὶ αὐτῷ μοι εἶναι
 ἐπὶ κτήτος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ οὐρέων τῶν εἰρη-
 μένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ
 ἐφαίνεται μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ
 τά τε περὶ Ἴλιον καὶ Τευθρανίην καὶ Ἐφεσόν τε καὶ
 Μαιάνδρου πεδίον, ὥς γε εἶναι σμικρὰ ταῦτα μεγά-
 λοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχω-
 σάντων ποταμῶν, ἐνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου
 ἑόντος πενταστόμου, οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος περὶ
 ἄξιος συμβληθῆναί ἐστι. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμοὶ
 οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἑόντες μεγάβεια, οἳ τινες ἔργα
 ὑποδεξάμενοι μεγάλα εἰσὶ· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω
 οὐνόματα, καὶ ἄλλων καὶ οὐκ ἤκιστα Ἀχελώου· ὃς
 ῥέων δι' Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν τῷ
 Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμίσεας ἤδη ἡπειρον πεποίηκε.
- 11 Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρας, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω,
 κόλπος θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομέ-
 νης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δὴ τι καὶ στεινὸς ὥς
 ἔρχομαι φράσω· μῆκος μὲν πλόου, ἄρξαμένῳ ἐκ
 μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέην θάλασσαν, ἡμέραι
 ἀναισιμοῦνται τεσσαράκοντα εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὐ-
 ρος δὲ, τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος, ἡμισυ ἡμέρης
 πλόου· ῥηχίη δ' ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ πᾶσαν

—ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι· τὸν μὲν ἐκ τῆς βορηῆς θαλάσσης κόλπον ἐσέχοντα ἐπὶ Αἰθιοπίας· τὸν δὲ [Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων] ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίας· σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχοὺς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρας· εἰ ὦν δὴ ἐβελήσει ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον; τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντὸς γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἂν· κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῶ μέζων ἔτι τούτου, ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; Τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι 12 λέγουσι αὐτὰ πείθομαι, καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδὼν τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχυλία τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὖρεσι, καὶ ἄλμην ἐπανθέουσαν ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μῶνον Αἰγύπτου ὄρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον· πρὸς δὲ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ προσούρῳ ἐούσῃ τὴν Αἴγυπτον προσεικέλην, οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ, (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται,) ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ κατερρηγνυμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίας κατενηνευγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ· τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέραν τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

*Ἐλεγον δὲ καὶ τότε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς 13 χώρας ταύτης οἱ ἱεῖες, ὥς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπὶ ὀκτῶ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὐ κω ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι· ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον· νῦν δὲ, ἦν μὴ ἐπ' ἐκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμὸς, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώραν. δοκέουσί τε μοι Αἰ-

γυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες
τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἦν οὕτω
ἡ χώρα αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῶ ἐς ὕψος καὶ τὸ ὁμοῖον
ἀποδιδῶ ἐς αὐξήσιν, μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ
Νείλου, πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν ἐπίλοιπον
Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ Ἑλλήνας ἔφασαν πείσεσθαι·
πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρα τῶν Ἑλλήνων,
ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατάπερ ἡ σφετέρη, ἔφα-
σαν “Ἑλλήνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης
κακῶς πεινήσειν.” τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν,
ὡς “εἰ μὴ ἐβελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' αὐχμῶ
διαχρᾶσθαι, λιμῶ οἱ Ἕλληνες αἰρεθήσονται· οὐ γὰρ
δὴ σφι ἐστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀποστροφή, ὅτι
μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μῶνον.”

- 14 Καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἑλλήνας Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς
ἔχοντα εἴρηται· φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι
ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι θέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον,
ἡ χώρα ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γὰρ ἐστι ἡ αὐξανο-
μένη) κατὰ λόγον τοῦ παροιχομένου χρόνου ἐς ὕψος
αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων
πεινήσουσι; εἰ μήτε γε ὕσεται σφι ἡ χώρα, μήτε ὁ
ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν.
ἡ γὰρ δὴ νῦν γε οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομί-
ζονται ἐκ γῆς, τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων καὶ
τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἱ οὐτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύν-
τες αὐλακας ἔχουσι πόνους, οὐτε σκάλλοντες, οὐτε
ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὧλλοι ἀνθρωποι περὶ
λήϊον πονέουσι· ἀλλ' ἐπεὰν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόμα-
τος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολείπη
ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν
ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὕς· ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι
ὕσιν τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει· ἀπο-
δινήσας δὲ τῇσι ὕσιν τὸν σῖτον, οὕτω κομίζεσθαι.

- 15 Εἰ ὧν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι
τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασὶ τὸ Δέλτα μῶνον εἶναι
Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες

τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσαράκοντά εἰσι σχοῖνοι· τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος, ἐς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον· τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι· ἀποδεικνύοιμεν ἂν, τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι, Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώραν· ἤδη γάρ σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἔστι κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναπεφηνός· εἰ τοίνυν σφι χώρα γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιειργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι, τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι; ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα τῷ ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεὶ τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο· προϊούσης δὲ τῆς χώρας, πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο· τῆς τὸ περίμετρον στάδιοί εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι. Εἰ ὦν ἡμεῖς 16 ὀρθῶς περὶ αὐτῶν γινώσκομεν, Ἰωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου. εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἑλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι· οἱ φασὶ τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην· τέταρτον γὰρ δὴ σφέας δεῖ προσλογίζεσθαι, Αἰγύπτου τὸ Δέλτα· εἰ μὴ τι γέ ἐστι τῆς Ἀσίας μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι, κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης· τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὅξυ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξύ Ἀσίας τε καὶ Λιβύης γίνονται ἂν.

Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδε 17 καὶ περὶ τούτων λέγομεν· Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεομένην, κατάπερ Κι-

λικίην τὴν ὑπὸ Κιλικίων, καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπὸ Ἀσσυρίων. οὐρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἶδαμεν οὐδὲν ἐὼν ὀρθῶ λόγῳ, εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὐρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρῆσόμεθα, νομισοῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν, ἀρξάμενην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος, δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιῶν ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης, τὰ δὲ τῆς Ἀσίας· ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων, ῥέει μέσσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μὲν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἰς ἐὼν ὁ Νεῖλος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος, σχίζεται τριφασίας ὁδοῦς· καὶ ἡ μὲν πρὸς ἡῷ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα· ἡ δὲ ἐτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἐσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται· ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖρην τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥκιστα οὐνομαστήν· τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα· ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαῖτικὸν αὐτῶν, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι, ἀλλ' ὀρυκτά.

- 18 · Μαρτυρεῖ δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσῃν τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον γενόμενον, τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην· οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἀπιοσ οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ, βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι, ἔπεμψαν ἐς Ἀμμωνα φάμενοι “οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμολογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαι

τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι.” ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς “Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὃ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει· καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἱ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι.” οὕτω σφι ταῦτα 19 ἐχρήσθη. ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθῇ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα, ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου, ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἐκατέρωθι ὁδὸν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου, καὶ ἔλασσον.

Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος περί, οὔτε τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐδενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθη. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ’ αὐτῶν πυθέσθαι, ὃ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύνων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινῶν ἀρξάμενος ἐπὶ ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ’ ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον· ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελέει ἐὼν, μέχρι οὗ αὖτις τροπέων τῶν θερινῶν. τούτων ὧν περί οὐδενὸς οὐδὲν οἶός τ’ ἐγενόμην παραλαβεῖν παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, ιστορέων αὐτοὺς ἥντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ τὰ λελεγμένα βουλόμενος εἰδέναι, ιστόρεον, καὶ ὃ τι αὔρας ἀποπνεούσας μῦνος ποταμῶν πάντων οὐ παρέχεται. Ἀλλὰ Ἑλλήνων μὲν τινες, ἐπίσημοι 20 βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην, ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδοὺς· τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ’ ἀξιώ μνησθῆναι, εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μῦνον· τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύνειν τὸν ποταμὸν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησῖαι μὲν οὐκ ὧν ἐπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τῶντὸ ἐργάζεται· πρὸς δὲ, εἰ ἐτησῖαι αἷτιοι ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς ὅσοι τοῖσι ἐτησίησι ἀντίοι ῥέουσι ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νεῖλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι τοσοῦτῳ, ὅσῳ ἐλάσσονες ὄντες ἀσθενέστερα τὰ

- βεύματα παρέχονται· εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ
 ποταμοὶ, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ οὐδὲν τοιοῦτο
 21 πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. Ἡ δ' ἐτέρη ἀνεπι-
 στημονεστέρα μὲν ἐστὶ τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ
 εἰπεῖν θυμασιωτέρα· ἣ λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ
 ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὠκεανὸν
 22 γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. Ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν,
 πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται·
 λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδὲν φαμένη τὸν Νεῖλον
 ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος· ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης
 διὰ μέσων Αἰθιοπῶν ἐκδιδοί δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς
 ὦν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων
 [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα; τῶν τὰ πολλά ἐστὶ
 ἀνδρὶ γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἷω τε εἶναι, ὥς
 οὐδὲ εἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν· πρῶτον μὲν καὶ
 μέγιστον μαρτύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται πνέοντες
 ἀπὸ τῶν χωρέων τωτέων θερμοί· δεύτερον δὲ, ὅτι
 ἄνομβρος ἡ χώρα καὶ ἀκρύσταλλος διατελέει ἐοῦσα·
 ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὕσαι ἐν
 πάντε ἡμέρησι· ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ
 χωρία· τρίτα δὲ, οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τοῦ καύματος
 μέλανες εἶναι. ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔτεος
 εἶναι οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δὲ φεύγουσαι τὸν
 χειμῶνα τὸν ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον φοιτέωσι
 ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους τούτους· εἰ τοίνυν ἐχιό-
 νιζε καὶ ὅσονων ταύτην τὴν χώραν, δι' ἧς τε ῥέει καὶ
 ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδὲν,
 23 ὥς ἡ ἀνάγκη ἐλέγχει. Ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ
 λέξας, ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας οὐκ ἔχει ἔλεγ-
 χον· οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν
 εἶναι· Ὅμηρον δὲ, ἣ τινα τῶν πρότερον γενομένων
 ποιητέων, δοκέω τοῦνομα εὐρόντα ἐς τὴν ποιήσιν
 ἐσενείκασθαι.
 24 Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας
 αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι,
 φράσω διότι μοι δοκεῖ πληθύνεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ

θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμῶνων, ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὥς μὲν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτῳ ἢ χώρης οὗτος ὁ θεός, καὶ κατὰ ἥντινα, ταύτην οἶκος διψῇν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποταμῶν. Ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε 25 ἔχει· διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος, τὰδε ποιεῖ· ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἑόντος τοῦ ἡέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλεινῆς τῆς χώρης εἰούσης, οὐκ ἑόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιεῖ οἷον περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιεῖν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἔλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἐλκύσας δὲ ἀπωθῆει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσι οἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὃ τε νότος καὶ ὁ λῖψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι· (δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτειον ἐκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἑωυτόν·) πρηῦνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος, ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἔλκει τῶν ποταμῶν· τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος, τῶν τε ὀμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐλκόμενοι, ἀσθενέες εἰσὶ· ὁ δὲ Νείλος ἑὼν ἄνομβρος, ἐλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἔλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μῦνος πιέζεται· οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. Αἴτιος δὲ ὧντὸς οὗτος, κατὰ γνώμην 26 τὴν ἐμὴν, καὶ τὸν ἡέρα ξηρὸν τὸν ταύτῃ εἶναι, διακαί-ων τὴν διεξόδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἥλλακτο τῶν

- ὥρέων, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμῶν ἐστᾶσι ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίας, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἐστῆκε ταύτῃ δὴ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαινόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἦε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης, κατάπερ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται· διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης, ἔλπομαι ποιεῖν ἂν τὸν Ἰστρον τὰ περ νῦν
- 27 ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. Τῆς αὖρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὥς κάρτα ἀπὸ θερμῶν χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν· αὖρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.
- 28 Ταῦτα μὲν νῦν ἔστω ὥς ἔστι τε καὶ ὥς ἀρχὴν ἐγένετο. τοῦ δὲ Νεῖλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σαῖ πόλει ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης· οὗτος δ' ἐμοὶ γε παίζειν ἐδόκεε φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε· “εἶναι δύο οὖρεα ἐς ὅξυ τὰς κορυφὰς ἀπιγμένα, μεταξύ Σύννης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης· σὺνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὖρεσι, τῷ μὲν Κρῶφι τῷ δὲ Μῶφι· τὰς ὧν δὴ πηγὰς τοῦ Νεῖλου, εἰσὺν ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τούτων ῥέειν· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ, ἐπὶ Αἰθιοπίας τε καὶ νότου· ὥς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέ-
~~μενον~~ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιῶν πλεξά-
 μενον κάλον κατὰ ταύτῃ, καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς
 βυσσόν.” οὕτω μετὰ ὁ γραμματιστὴς, (εἰ ἄρα
 ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, πέφαινε, ὥς ἐμὲ κατανοεῖν
 δῖνας τινὰς ταύτῃ εἶναι ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην·
 οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τὸ ὕδατος τοῖσι οὖρεσι μὴ
 δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητήρην ἐς βυσσὸν
 ἵεναι. Ἄλλον δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι

ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην,
 μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθὼν, τὸ
 δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων. ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 πόλιος ἄνω ἰόντι, ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὣν δεῖ
 τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν, κατάπερ βουῖν,
 πορεύεσθαι· ἣν δὲ ἀπορραγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται
 φερόμενον ὑπὸ ἰσχύος τοῦ ῥόου. τὸ δὲ χωρίον
 τοῦτο ἔστι ἐπὶ ἡμέρας τέσσερας πλόος· σκολιὸς
 δὲ ταύτῃ, κατάπερ ὁ Μαίανδρος, ἔστι ὁ Νεῖλος.
 σχοῖνοι δὲ δυνώδεκά εἰσι οὗτοι, τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ
 τρόπῳ διεκπλῶσαι· καὶ ἔπειτα ἀπίξαι ἐς πεδίον
 λεῖον, ἐν τῷ νήσον περιρρέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψὼ
 οὔνομα αὐτῇ ἐστὶ· οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπὸ Ἐλεφαντίνης
 ἄνω Αἰθίοπες ἤδη, καὶ τῆς νήσου τὸ ἡμισυ· τὸ δὲ
 ἡμισυ, Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη με-
 γάλῃ, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν
 διεκπλώσας ἐς τοῦ Νεῖλου τὸ ῥέθρον ἤξεις, τὸ ἐς
 τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ· καὶ ἔπειτα ἀποβάς, παρὰ
 τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσας ἡμερέων τεσσερά-
 κοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νεῖλῳ ὀξέες ἀνέχουσι
 καὶ χοιράδες πολλάι εἰσι, δι' ὧν οὐκ οἶά τέ ἐστι
 πλέειν· διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρησι
 τοῦτο τὸ χωρίον, αὐτὶς ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβάς,
 δυνώδεκα ἡμέρας πλεύσαι· καὶ ἔπειτα ἤξεις ἐς πόλιν
 μεγάλην, τῇ οὔνομά ἐστι Μερὸν· λέγεται δὲ αὕτη ἡ
 πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων Αἰθιόπων. οἱ δ'
 ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούρους σέβονται,
 τούτους τε μεγάλως τιμῶσι· καὶ σφί μανητῆριον Διὸς
 κατέστηκε· στρατεύονται δ' ἐπεὰν σφεας ὁ θεὸς
 οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων· καὶ, τῇ ἂν κελεύῃ,
 ἐκεῖσε. Ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων, ἐν ἴσῳ 30
 χρόνῳ ἄλλῳ ἤξεις ἐς τοὺς Αὐτομόλους, ἐν ὧσιν περ
 ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιό-
 πων. τοῖσι δὲ Αὐτομόλοισι τούτοις οὔνομά ἐστι
 Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλή-
 νων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι

βασιλεῖ. ἀπέστησαν δὲ αὐταὶ τέσσερες καὶ εἴκοσι
 μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας
 τούτους, δι' αἰτίην τοιήνδε· ἐπὶ Ψαμμιτίχου βασιλέος
 φυλακαὶ κατέστασαν ἐν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλει πρὸς
 Αἰθίοπων, καὶ ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσίησι [ἄλλη
 δέ] πρὸς Ἀραβίων τε καὶ Σύρων, καὶ ἐν Μαρῇ
 πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων
 κατὰ ταῦτα αἱ φυλακαὶ ἔχουσι, ὥς καὶ ἐπὶ Ψαμμιτί-
 χου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέ-
 ονσι, καὶ ἐν Δάφνησι. τοὺς ὧν δὴ Αἰγυπτίους τρία
 ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ
 δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῶ λόγῳ χρησάμενοι,
 πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμιτίχου ἀποστάντες ἦσαν ἐς
 Λιβυοπίην· Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· ὥς δὲ
 κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων, καὶ σφεας θεοὺς
 πατρώους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα, καὶ τέκνα, καὶ γυναῖκας·
 τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν “ἐνθα
 ἂν τοῦτο ἦ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ
 γυναῖκας.” οὗτοι ἐπεὶ τε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο,
 διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθίοπων βασιλεῖ· ὁ δὲ
 σφεας· τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσάν οἱ διάφοροί τινες
 γεγονότες τῶν Αἰθίοπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας
 τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν· τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς
 τοὺς Αἰθίοπας, ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες, ἥθεα
 μαθόντες Αἰγύπτια.

- 31 Μέχρι μὲν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ
 γινώσκεται ὁ Νεῖλος, πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ρεύμα-
 τος· (τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὐρίσκονται
 ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς
 Αὐτομόλους τούτους·) ῥέει δὲ ἀπὸ ἐσπέρης τε καὶ
 ἡλίου δυσμέων. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, οὐδεὶς ἔχει σαφέως
 φράσαι· ἐρήμος γάρ ἐστι ἡ χώρα αὕτη ὑπὸ καύματος.
- 32 Ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων, φαμένων
 ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἀμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι
 ἐς λόγους Ἐτεάρχῃ τῷ Ἀμμωνίων βασιλεῖ· καὶ κως
 ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ

Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγὰς· καὶ τὸν Ἑτέαρχον φάναι ἔλθειν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας· (τὸ δὲ ἔθνος τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἡῷ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν·) ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας, καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστῶν παῖδας ὑβριστάς· τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ, καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν ὀψομένους τὰ ἐρήμα τῆς Λιβύης, καὶ εἴ τι πλέον ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων. (τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορρῆην θάλασσαν, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, ἣ τελευταὶ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες—καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλὰ,—πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δὲ ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων, τὰ κατύπερθε θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος, ψάμμος τέ ἐστὶ καὶ ἄνυδρος δεινῶς, καὶ ἐρήμος πάντων.) ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασι τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρήμον διεξιέναι τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυρον ἄνεμον· διεξελθόντας δὲ χώρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρησι ἰδεῖν δὴ κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα· καὶ σφεας προσελθόντας ἄπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ· ἀπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικροὺς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασαμῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμώνων· ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἐλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν ἐν τῇ ἅπαντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας· παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν· ῥέειν δὲ ἀπὸ

- ἐσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα· φαίνεσθαι
 33 δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους. Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου
 Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι
 ἀπονοστήσαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, [ὥς οἱ
 Κυρηναῖοι ἔλεγον] καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀν-
 θρώπους γόητας εἶναι πάντας. τὸν δὲ δὴ ποταμὸν
 τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτεάρχος συνεβάλλετο
 εἶναι τὸν Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἰρέει·
 ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος, καὶ μέσσην τάμνων
 Λιβύην καὶ (ὥς ἐγὼ συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι
 τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος) τῷ Ἰστρῷ ἐκ τῶν
 Ἰσων μέτρων ὁρμάται. Ἰστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξά-
 μενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλις, ῥέει μέσσην
 σχίζων τὴν Εὐρώπην· (οἱ δὲ Κελτοὶ εἰσι ἔξω Ἑρα-
 κληῖων στηλέων, ὁμυρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἱ ἔσχατοι
 πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικη-
 μένων·) τελευτᾷ δὲ ὁ Ἰστρος ἐς θάλασσαν ῥέων τὴν
 τοῦ Εὐξείνου πόντου διὰ πάσης Εὐρώπης, τῇ Ἰστρίῃ
 34 οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. Ὁ μὲν δὴ Ἰστρος,
 ῥέει γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκειται·
 περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν·
 αἰοίκητός τε γὰρ ἐστὶ καὶ ἐρήμος ἡ Λιβύη, δι' ἧς ῥέει.
 περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ ἐπ' ὅσον μακρότατον
 ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι εἴρηται· ἐκδιδόι δὲ ἐς Αἴ-
 γυπτον· ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά
 κη ἀντίη κέεται· [ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ
 Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθεία ὁδὸς εὐζώνῳ
 ἀνδρί·] ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἰστρῷ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν
 ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης
 τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἰστρῷ. Νείλου
 μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.
 35 Ἐρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηχανέων τὸν λόγον,
 ὅτι πλεῖστα θωυμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρα, καὶ
 ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώραν·
 τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται. Αἰγύπτιοι
 ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἔοντι ἑτεροίῳ, καὶ

τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοὶ, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἡθεά τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι· οἱ δὲ ἄνδρες κατ' οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι· ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεια οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι, αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρὲν χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοις, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες, ὥς τὰ μὲν αἰσχροῦ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν χρεῶν, τὰ δὲ μὴ αἰσχροῦ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσηνος θεοῦ οὔτε θηλέης· ἄνδρες δὲ πάντων τε καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι· τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένησι. Οἱ ἱεεὲς τῶν θεῶν τῇ μὲν 36 ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἰκνέεται, Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιείσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι, τὰς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ γενεῖῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοις ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων δίαίτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοις δὲ ὁμοῦ θηρίοις ἢ δίαίτά ἐστι. ἀπὸ πυρέων καὶ κριθέων ὅλλοι ζῶουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι· ἀλλὰ ἀπὸ ὀλυρέων ποιεῦνται σιτία, τὰς ζειᾶς μετεξέτεροι καλέουσι. φυνῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσὶ, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσὶ· καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὅλλοι μὲν ἐῷσι ὥς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον· Αἰγύπτιοι δὲ περιτόμνονται. εἴματα, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἐν ἐκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοις· Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ

τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα, αὐτοὶ μὲν φασὶ ἐπὶ δεξιὰ ποιεῖν Ἑλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρὰ τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται.

37 Θεοσεβέες δὲ περισσῶς ἔοντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων, νόμοισι τοιοῖσινδε χρέωνται. ἐκ χαλκῶν ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες. εἶματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τὰ τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκα· προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεῖρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίγηται σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην, καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λούνται δὲ δις τῆς ἡμέρης ἐκάστης ψυχρῶ, καὶ δις ἐκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας, ὥς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκῆων τρίβουσι οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφί ἐστι ἱρὰ πεσσύμενα, καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πληθός τι ἐκάστω γίνεται πολλόν, ἡμέρης ἐκάστης· δίδοται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὐ σφι ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τοὺς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἔψοντες πατέονται· οἱ δὲ δὴ ἱρέες οὐδὲ ὀρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρὸν μιν εἶναι ὄσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἰς ἐκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰς ἐστὶ ἀρχιέρως· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται.

38 Τοὺς δὲ βούς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε· τρίχα ἦν καὶ μίαν ἴδεται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ

τεταγμένοι τῶν τις ἱρέων, καὶ ὀρθοῦ ἐστεῶτος τοῦ
 κτήνεος καὶ ὑπτίου, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ
 καθαρὴ τῶν προκειμένων σημητίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ
 λόγῳ ἐρέω· κατορᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ
 κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας· ἦν δὲ τούτων πάντων ἡ
 καθαρὸς, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεια εἰλίσσων·
 καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας, ἐπιβάλλει
 τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ
 θύσαντι θάνατος ἡ ζημὴ ἐπικέεται. δοκιμάζεται
 μὲν νυν τὸ κτήνος τρόπῳ τοιῷδε. Θυσίῃ δέ σφι ἦδε
 κατέστηκε· ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτήνος πρὸς 39
 τὸν βωμὸν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι· ἔπειτα δὲ
 ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου ἐπισπείσαντες, καὶ
 ἐπικαλέσαντες τὸν θεόν, σφάζουσιν· σφάζαντες δὲ,
 ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλὴν· σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος
 δείρουσι· κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρῆσάμενοι,
 φέρουσι· τοῖσι μὲν ἂν ἡ ἀγορὴ καὶ Ἑλληνέες σφισι
 ἕως ἐπιδήμιοι ἔμποροι, οἱ δὲ φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν
 ἀπ' ὧν ἔδοντο· τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ
 δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμὸν· καταρέονται δὲ τὰδε
 λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι· “εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι
 τοῖσι θύουσι ἡ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέ-
 σθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι.” κατὰ μὲν νυν
 τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπί-
 σπεισιν τοῦ οἴνου, πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι
 αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρά· καὶ ἀπὸ
 τούτου τοῦ νόμου, οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμφύχου κε-
 φαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδεὶς. Ἡ δὲ δὴ ἐξαίρεσις 40
 τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καὺσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι
 κατέστηκε. τὴν δ' ὧν μεγίστην τε δαίμονα ἡγνῆται
 εἶναι, καὶ μεγίστην οἱ ὀρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχο-
 μαι ἐρέων· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βούν, κατευξάμενοι,
 κοιλὴν μὲν κεινὴν πᾶσαν ἐξ ὧν εἶλον, σπλάγχνα δὲ
 αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελὴν· σκέ-
 λεα δὲ ἀποτάμνουσι, καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην, καὶ τοὺς
 ὦμους τε καὶ τὸν τράχηλον· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τὸ

ἄλλο σῶμα τοῦ βοῦς πιμπλάσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων· πλήσαντες δὲ τούτων, καταγίζουσι ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι. καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τίπτονται πάντες· ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν.

- 41 Τοὺς μὲν νυν καθαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι· τὰς δὲ θηλέας οὐ σφί ἕξεστι θύειν, ἀλλὰ ἱραὶ εἰσι τῆς Ἰσίου. τὸ γὰρ τῆς Ἰσίου ἄγαλμα ἐὼν γυναικῆιον βούκερῶν ἐστι, κατὰπερ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι· καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῶ. τῶν εἵνεκα οὗτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνή ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται, οὐδ' ὀβελοῖσι, οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαρῶ βοῦς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε· τὰς μὲν θηλέας ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα, σημητῶν εἵνεκεν. ἐπεὰν δὲ σαπῇ, καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέεται ἐς ἐκάστην πόλιν βάρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλυμένης νήσου· ἡ δ' ἐστὶ μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα· ἐν ταύτῃ ὣν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλεις συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἱ βάρις παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὅστέα τῶν βοῶν οὖνομα τῇ πόλει Ἀτάρβηχισ· ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἱδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ, ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλεις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὅστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἓνα χώρον πάντες. κατὰ ταῦτα δὲ τοῖσι βουσί καὶ τᾶλλα κτήnea θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφί νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

Οσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαίους ἰδρυνται ἱρὸν, ἢ νο- 42
 μοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσὶ, οὗτοι μὲν νυν πάντες οἷων
 ἀπεχόμενοι αἶγας θύουσι. (θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς
 αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται, πλὴν
 Ἰσιὸς τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι·
 τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται.) ὅσοι δὲ τοῦ
 Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν, ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσὶ,
 οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι οἷς θύουσι. Θηβαῖοι μὲν
 νυν, καὶ ὅσοι διὰ τούτους οἷων ἀπέχονται, διὰ τὰδε
 λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι. “Ἡρακλέα
 θελῆσαι πάντως ιδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν
 ὀφθῆναι ὑπ’ αὐτοῦ· τέλος δὲ, ἐπεὶ τε λιπαρέειν τὸν
 Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν ἐκδείραντα,
 προέχεσθαι τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ
 καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι.” ἀπὸ
 τούτου κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τῷ γαλμα ποιεῦσι
 Αἰγύπτιοι· ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰ-
 γυπτίων τε καὶ Αἰθιοπῶν ἄποικοι, καὶ φωνὴν μεταξὺ
 ἀμφοτέρων νομίζοντες· δοκέειν δ’ ἐμοὶ, καὶ τὸ οὔνομα
 Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδὲ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαν-
 το· Ἀμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς
 δὲ κριοὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ’ εἰσὶ σφι ἱροὶ
 διὰ τοῦτο· μὴ δὲ ἡμέρη ταῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ
 Διὸς, κριὸν ἓνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες
 κατὰ τῶντ’ ἐνδύουσι τῷ γαλμα τοῦ Διὸς, καὶ ἔπειτα
 ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν
 ἅπαντες τὸν κριὸν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι
 αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι 43
 εἷη τῶν δυνάδεκα θεῶν· τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος
 τὸν Ἕλληνες οἶδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην
 ἀκοῦσαι· καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ’ Ἑλλήνων ἔλαβον
 τὸ οὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Ἕλληνες
 μάλλον παρ’ Αἰγυπτίων, καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμε-
 νοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ τοῦνομα Ἡρακλέα, πολλὰ

μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονεές ἀμφοτέροι ἦσαν, Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη, γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου· καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδὲ σφί θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχεται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὐνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἔξειν, εἴπερ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο, καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτιλοὶ, ὥς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἰρέει· ὥστε τούτων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλὰ τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλῆς· ὥς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἀμασιν βασιλείσαντα, ἐπεὶ τε ἐκ τῶν ὀκτῶ θεῶν οἱ δυνώδεκα θεοὶ 44 ἐγένοντο, τῶν Ἡρακλέα ἓνα νομίζουσι. Καὶ θέλων δὲ τούτων περὶ σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἁγίον· καὶ ἴδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι, καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στήλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθον, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας μέγας· ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ οὗ σφί τὸ ἱρὸν ἰδρυταί; εὐρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἑλλῃσι συμφερομένους· ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκίζομένη καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἰδρυθῆναι· εἶναι δὲ ἔτεα ἀφ' οὗ Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι· ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὐρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἰδρυμένον, οἱ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώσαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μὲν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν τὸν Ἡρα-

κλέα ἔόντα· καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν οἱ διξὰ Ἡράκλεια ἰδρυσάμενοι ἔκτηνται, καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπυνυμίην θύουσι, τῷ δὲ ἑτέρῳ ὡς ἡρωϊ ἐναγίζουσι. Λέ- 45 γουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτῶν καὶ ὃδε ὁ μῦθος ἐστὶ τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι· ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι, ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διί· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν· ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατάρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. ἐμοὶ μὲν νυν δοκέουσι, ταῦτα λέγοντες, τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὅσῃ θύειν ἐστὶ, χωρὶς ὄτων, καὶ ἐρσένων βοῶν καὶ μόσχων ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα ἔόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δὴ φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἶη.

Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ 46 θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτῶ θεῶν λογιζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι· τοὺς δὲ ὀκτῶ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δυνάδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τῷγαλμα, κατάπερ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα· οὗ τι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὁμοῖον τοῖσι ἄλλοις θεοῖσι· ὅτεν δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτὸν, οὗ μοι ἡδιόν ἐστι λέγειν· σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων· καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζοντας ἔχουσι, ἐκ δὲ τούτων εἰς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται· καλέεται δὲ ὁ τε τράγος καὶ ὁ Πᾶν Αἰγυπτιστὶ Μένδης· ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας·

γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδειξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

47 Ὑν δὲ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἡγῆνται θηρίον εἶναι· καὶ τοῦτο μὲν ἦν τις ψαύση αὐτῶν παριῶν υἱὸς, αὐτοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν, βὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν· τοῦτο δὲ οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενεές, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μῦνοι πάντων· οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' ἐκδιδοῦσθαί τε οἱ συβῶται καὶ ἀγέεται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὥς οὐ δικαιοῦσι Αἰγύπτιοι, Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μῦνοισι, τοῦ αὐτοῦ χρόνου, τῇ αὐτῇ πανσελήνῃ, τοὺς ὥς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὥς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι ὀρτῇσι ἀπεστυγήκασιν ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος· ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίῃ δὲ ἦδε τῶν ὥων τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλήνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθείς ὁμοῦ, κατ' ὧν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένη, καὶ ἔπειτα καταγίξει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῃ ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι· ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίητο· οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενείης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὥς καὶ ὀπτή-

48 σαντες ταύτας θύουσι. Τῷ δὲ Διονύσῳ, τῆς ὀρτῆς τῇ δορπίῃ, χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος, διδοῖ ἀποφέρεισθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὀρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι, πλὴν χορῶν, κατὰ ταῦτα σχεδὸν πάντα Ἑλλῆσι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν, ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον οὐ πολλῷ τέφ' ἔλασσον ἐὼν τοῦ ἄλλου σώματος· προηγέεται δὲ αὐλὸς, αἱ δὲ ἔπονται αἰείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ

αἰδοῖον, καὶ κινέει μῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος
 περὶ αὐτοῦ ἱρὸς λεγόμενος. Ἦδη ὦν δοκέει μοι Με- 49
 λάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι
 ἀδαῆς, ἀλλ' ἔμπειρος. Ἑλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους
 ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὖνομα καὶ
 τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως
 μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε· ἀλλ'
 οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν·
 τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Με-
 λάμπους ἐστὶ ὁ κατηγοσάμενος· καὶ ἀπὸ τούτου
 μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλληνες. ἐγὼ μὲν
 νῦν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφόν, μαν-
 τικὴν τε ἐωυτῷ συστήσαι, καὶ πυθόμενον ἀπ' Αἰγύ-
 πτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἑλλησι καὶ τὰ
 περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα· οὐ
 γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τὰ τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύ-
 μενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἑλλησι· ὁμότροπα
 γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἑλλησι, καὶ οὐ νεωστὶ ἐσαγμένα.
 οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅπως Αἰγύπτιοι παρ' Ἑλλήνων
 ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμιοι· πυθέσθαι δέ
 μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον
 παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ
 Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτὴν καλεομέ-
 νην χώραν.

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν ἐξ 50
 Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ
 ἐκ τῶν βαρβάρων ἦκει, πυθανόμενος οὕτω εὐρίσκω
 εἶν· δοκέω δ' ὦν μάλιστα ἀπ' Αἰγύπτου ἀπῆχθαι.
 ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὥς καὶ
 πρότερόν μοι ταῦτα εἶρηται, καὶ Ἥρης, καὶ Ἰστίης,
 καὶ Θέμιος, καὶ Χαρίτων, καὶ Νηρηίδων, τῶν ἄλλων
 θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεὶ κοτε τὰ οὐνόματά ἐστι ἐν τῇ
 χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν
 δὲ οὐ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ
 μοι δοκεοῦσι ὑπὸ Πελασγῶν ὀνομασθῆναι, πλὴν
 Ποσειδέωνος. τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων

ἐπύθοντο. οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὐνομα ἔκτηνται, εἰ μὴ Δίβνες· καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεὶ. νομίζουσι δ' ὧν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἤρωσι

51 οὐδέν. Ταῦτα μὲν νυν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτοις τὰ ἐγὼ φράσω, Ἑλλήνες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίσκασιν· τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῖντες, οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασιν ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἀπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ἄλλοι· Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηρικαῦτα ἐς Ἑλληνας τελέουσι, Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ· ὅθεν περ καὶ Ἑλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι· (ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὦν ἡρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἶκεον πρότερον Πελασγοὶ οὔτοι, τοί περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο· καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι.) ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων, μαθόντες παρὰ Πελασγῶν, ἐποιήσαντο· οἱ δὲ Πελασγοὶ ἰρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλεξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηϊκῇ

52 μυστηρίοισι δεδήλωται. Ἔθνον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δὲ οὐδ' οὐνομα ἐποιεῖντο οὐδενὶ αὐτῶν· οὐ γὰρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσωνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου, ὅτι κόσμω θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον· ἔπειτα δὲ, χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος, ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπικόμενα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων· Διονύσου δὲ ὕστερον πολλῶ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήϊον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἑλλήσι χρηστηρίων εἶναι, καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μῦνον· ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ “εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἦκοντα;” ἀνέειλε τὸ

μαντήϊον “χρᾶσθαι.” ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθνον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι· παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον. Ἐνθεν δὲ 53 ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε δ' αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὅκοιοί τε τινες τὰ εἶδεα, οὐκ ἠπιστάετο μέχρι οὗ πρώην τε. καὶ χθές, ὥς εἰπεῖν λόγῳ· Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μὲν πρεσβυτέρους γενέσθαι, καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δὲ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἑλληνσι, καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες, καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημῆναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι, ὕστερον, ἐμοί γε δοκέειν, ἐγένοντο τούτων. καὶ τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρηῖαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα, τὰ ἐς Ἡσιόδον τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα, ἐγὼ λέγω.

Χρηστηρίων δὲ πέρι, τοῖ τε ἐν Ἑλληνσι καὶ τοῦ 54 ἐν Λιβύῃ, τόνδε Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι· ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαίου Διὸς “δύο γυναῖκας ἱρηῖας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων· καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθείσαν, τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἰδρυσαμένας τὰ μαντήϊα πρῶτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι.” εἰρομένου δέ μιν, ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι; ἔφασαν πρὸς ταῦτα, “ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων· καὶ ἀνευρεῖν μὲν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τάπερ δὴ ἔλεγον.” Ταῦτα μὲν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον· τάδε δὲ 55 Δωδωναίων φασὶ αἱ προμάντιες· “δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἀναπταμένας, τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι· ἰζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάσασθαι φωνῇ ἀνθρωπινήῃ, ὥς χρεὼν εἶη μαντήϊον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι· καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελ-
λόμενον αὐτοῖσι, καὶ σφεας ἐκ τούτου ποιῆσαι· τὴν

- δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχόμενην πελειάδα λέγουσι
 "Αμμωνος χρηστήριον κελεύσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν"
 ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διὺς. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρήϊαι
 (τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὖνομα ἦν Προμέχεια, τῇ δὲ
 μετὰ ταύτην Τιμαρέτῃ, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρῃ,)
 ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι
 56 Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. Ἐγὼ δ' ἔχω περὶ αὐτέων
 γνώμην τήνδε· εἰ ἀληθῶς οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς
 ἱρὰς γυναῖκας, καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην τὴν δὲ
 ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη
 τῆς νῦν Ἑλλάδος πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης
 τῆς αὐτῆς ταύτης πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτοὺς, ἔπειτα
 δουλεύουσα αὐτόθι ἰδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ
 Διὸς ἱρόν· ὥσπερ ἦν οἶκος ἀμφιπολεύουσιν ἐν Θή-
 βησι ἱρόν Διὸς, ἔνθα ἀπίκετο ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ
 ἔχειν· ἐκ δὲ τούτου, χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπεὶ
 τε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν· φάναι δέ οἱ
 ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρήσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοι-
 57 νίκων, ὑπ' ὧν καὶ αὕτη ἐπρήθη. Πελειάδες δέ μοι
 δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ
 γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν· ἐδόκεον δέ σφι
 ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι· μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελει-
 άδα ἀνθρωπητῇ φωνῇ αὐδάξασθαι, [λέγουσι] ἐπεὶ τε
 συνετά σφι ἦν ἡ γυνή· ἔως δὲ ἐβαρβαρίζε, ὄρνιθος
 τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι. ἐπεὶ τέψ τρόπῳ ἂν
 πελειάς γε ἀνθρωπητῇ φωνῇ φθέγγαιτο; μέλαιναν δὲ
 λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα, σημαίνουνσι ὅτι Αἰγυπτίη
 ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντιτῇ ἢ τε ἐν Θήβησι τῇσι Αἰ-
 γυπτίησι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλησι
 τυγχάνουσι εἶναι· ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ
 ἀπ' Αἰγύπτου ἀπιγμένη.
- 58 Πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς
 πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι·
 καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασιν. τεκμήριον
 δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ
 τευ χρόνου ποιούμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ

ἐποιήθησαν. Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ 59
τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ
προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι·
δεύτερα ἐς Βούσιριν πόλιν τῇ Ἰσι· ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ
τῇ πόλει ἐστὶ μέγιστον Ἰσιος ἱρόν· ἰδρυται δὲ ἡ
πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα· Ἰσις
δὲ ἐστὶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ· τρίτα
δ' ἐς Σαῖν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι· τέταρ-
τα δὲ ἐς Ἡλιούπολιν τῷ Ἠλίῳ· πέμπτα δὲ ἐς Βου-
τοῦν πόλιν τῇ Λητοῦ· ἕκτα δὲ ἐς Πάπρημιν πόλιν
τῷ Ἀρεῖ. Ἐς μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν 60
κομίζονται, ποιεῦσι τοιάδε· πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα
ἄνδρες γυναῖξί, καὶ πολλόν τι πλήθος ἐκατέρων ἐν
ἐκάστη βάρῃ· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα
ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα
τὸν πλόον· αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες αἰεῖδουσι
καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι· ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατὰ
τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχερίψαντες τὴν βάρην
τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μὲν τινες τῶν γυναικῶν
ποιεῦσι τάπερ εἴρηκα, αἱ δὲ τωθάζουσι βοῶσαι τὰς
ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γυναῖκας· αἱ δ' ὀρχέονται· αἱ δ'
ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν
παραποταμὴν ποιεῦσι· ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν
Βούβαστιν, ὀρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας·
καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμouται πλέον ἐν τῇ ὀρτῇ
ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ· συμφοι-
τέωσι δὲ ὃ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι (πλὴν παιδίων)
καὶ ἐς ἐβδομήκοντα μυριάδας, ὥς οἱ ἐπιχώριοι λέ-
γουσι· ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιεέται. Ἐν δὲ Βουσίρι 61
πόλει ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἰσι τὴν ὀρτὴν, εἴρηται πρό-
τερόν μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην
πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων·
τὸν δὲ τύπτονται οὗ μοι ὁσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ
Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγίπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ
ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων, ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κό-
πτονται μαχαίρησι· καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ

- 62 ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι. Ἐς Σαῖν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθέωσι τῇσι θυσίῃσι, ἐν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ· τὰ δὲ λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα αἰλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον· καὶ τῇ ὀρτῇ οὖνομα κίεται Δυκνοκαΐη· οἱ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσουντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα. καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σαῖ μούνη καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτεν δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νύξ αὕτη, ἐστὶ ἱρὸς περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος.
- 63 Ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτουὺν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμῃ θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ, κατὰπερ καὶ τῇ ἄλλῃ, ποιεῦσι· εὐτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερῆς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μὲν τινες τῶν ἱρέων περὶ τῷγαλμα πεπονέαται· οἱ δὲ πολλοὶ αὐτῶν ξύλων κορύνας ἔχοντες ἐστᾶσι τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ, ἄλλοι δὲ εὐχωλας ἐπιτελέοντες, πλεῖνες χιλίων ἀνδρῶν ἕκαστοι, ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι, ἐπὶ τὰ ἕτερα αἰέες ἐστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα ἐὼν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἶκημα ἱρόν· οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τῷγαλμα λελειμμένοι ἔλκουσι τετράκυκλον ἄμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνέον ἄγαλμα· οἱ δὲ οὐκ ἐῷσι, ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἐστεῶτες, ἐσιέναι· οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι, τιμωρέοντες τῷ θεῷ, παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχῃ ξύλοισι καρτέρῃ γίνεται· κεφαλὰς τε συναράσσονται, καὶ ὥς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρωμάτων· οὐ μέντοι οἱ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκειν
- 64 οὐδένα. Τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα· καὶ τὸν Ἄρεα ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐβελοντα τῇ μητρὶ συμμίξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρὸς, οἷα οὐκ ὅπω

πότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν· τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον ἀνθρώπους τοὺς τε προπόλους τρηχέως περισπείν, καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα· ἀπὸ τούτου τῷ Ἀρεί ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὀρτῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ αἰλούτους ἀπὸ γυναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι, οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκευσάντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι· καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι αἰλντοὶ ἐσέρχονται ἐς ἱρὸν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατὰπερ τὰ ἄλλα κτήνεα· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσιν· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποίειν. οὗτοι μὲν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες, ποιεῦσι ἐμοί γε οὐκ ἄρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι περὶ τὰς τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ, καὶ δὴ καὶ τάδε.

Ἐοῦσα δὲ Αἰγυπτος ὁμοῦρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα 65 θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἔόντα σφί ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται· καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὐ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνείται τὰ ἱρὰ εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψάσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δὲ ἐστί περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων· μελεδωνοὶ ἀποδεδέχεται τῆς τροφῆς χωρὶς ἐκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλειαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμὴν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλεσι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφί ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι τῷ θεῷ τοῦ ἂν ἢ τὸ θηρίον, ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἡμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἐλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ· ἢ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς, παρέχει βορρὴν τοῖσι θηρίοις. τροφή μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη

- ἀποδέδεκται. τὸ δ' ἂν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἣν μὲν ἑκὼν, θάνατος ἢ ζημίη· ἣν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱεεὲς τάξωνται. ὅς δ' ἂν ἴβιν ἢ ἱρηκα ἀποκτείνῃ, ἣν τε ἑκὼν ἣν τε ἀέκων, 66 τεθνάναι ἀνάγκη. Πολλῶν δὲ ἰόντων ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων, πολλῶ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελούρους τοιαύδε· ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλειαι, οὐκέτι φοιτεύουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι· πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἀρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι· κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται· αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον δὲ τὸ θηρίον· πυρκαϊῆς δὲ γενομένης, θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελούρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον· οἱ δὲ αἰέλουροι, διαδύνοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους, ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ· ταῦτα δὲ γινόμενα, πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρύας μούνας· παρ' ὁτέοισι δ' 67 ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν. Ἀπαγέ-
 αται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες ἐν Βουβάστι πόλι.
 τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήκησι· ὥς δὲ αὐτῶς τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλὰς καὶ τοὺς ἱρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν· τὰς δὲ ἴβεις ἐς Ἑρμέω πόλιν· τὰς δὲ ἄρκτους εἰούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους οὐ πολλὰ τέω ἰόντας ἀλωπέκων μέζοντας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὐρεθέωσι κείμενοι.
- 68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε· τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει· οὐδέν· ἐὼν δὲ τετράπουν, χερσαῖον καὶ λιμναῖον ἐστι· τίκτει μὲν

γὰρ ὡὰ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει, καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δὴ ἐστὶ τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ὡὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει, καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ὡοῦ γίνεται· αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πῆχεας, καὶ μέζων ἔτι· ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑὸς, ὀδόντας δὲ μεγάλους καὶ χαυλιόδοντας, κατὰ λόγον τοῦ σώματος· γλῶσσαν δὲ μῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε· οὐδὲ τὴν κάτω κινέει γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω· ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν, ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νάτου· τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν ποιούμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν· ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἱ ἐστὶ ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος, καὶ ἔπειτα χάνῃ,—ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον,—ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἡδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον. Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροὶ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, 69 τοῖσι δ' οὐ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περὶ τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἡγῆνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἓνα ἐκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροῦθεα· ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεια ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες, καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας, καὶ σιτία ἀπότακτα διδόντες καὶ ἱρήϊα, καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας, ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρήσι θήκησι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοὺς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱρούς εἶναι. καλέονται δὲ οὐ

μελαινέων τῶν μαχομένων πρὸς τοὺς ὄφεις ἦδε ἰδέη· τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γὰρ δὴ εἰσι αἱ ἱβίες) ἦδε· ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν· λευκὴ πτεροῖσι, πλὴν κεφαλῆς καὶ αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου· ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς· σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφορῆς τῇ ἐτέρῃ· τοῦ δὲ ὄφις ἡ μορφὴ οἷη περ τῶν ὑδρῶν· πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορεῖ, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κη ἐμφορέστατα· τοσαῦτα μὲν θηρίων περὶ ἰρῶν εἰρήσθω.

- 77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκεῖν, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα, λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμεν. τρόπῳ δὲ ζῆς τοιῷδε διαχρέωνται· συρμαῖζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἐκάστου ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγίειν καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νοῦσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Δίβνας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων, τῶν ὠρέων (δοκέειν ἐμοὶ) εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὥραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἶνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γὰρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελδι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐγῆναντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δὲ ἐξ ἄλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τοὺς τε ὄρτυγας καὶ τὰς νήσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται, προταριχεύσαντες· τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστὶ σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὀκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδέχεται, τοὺς λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἐφθοὺς σιτέονται.
- 78 Ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι, τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν ἐπεὰν ἀπὸ δεῖπνου γένωνται περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ

ξύλινον πεπονημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν· δεικνὺς δὲ ἐκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· “ἐς τοῦτον ὀρέων, πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσσαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος.” ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῖσι.

Πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι, ἄλλον οὐδένα 79 ἐπικτέωνται. τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξιά ἐστι νόμιμα, καὶ δὴ καὶ αἶσμα ἓν ἐστι Λίνος, ὅσπερ ἓν τε Φοινίκη αἰοιδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ· κατὰ μέντοι ἔθνεα οὖνομα ἔχει· συμφέρεται δὲ ὧντὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον ὀνομάζοντες αἰεῖδουσι· ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον· φαίνονται δὲ αἰεῖ κοτε τοῦτον αἰεῖδοντες· ἔστι δὲ Αἴγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλούμενος Μανέρως. ἔφασαν δὲ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μονογενέα γενέσθαι· ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνθρωπον θρήνοισι τούτοις ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι· καὶ αἰοιδὴν τε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. Συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι 80 Ἕλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτῶν τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἰκονσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται, καὶ ἐπιούσι ἐξ ἑδρης ὑπανιστέατι. τόδε μέντοι ἄλλοισι Ἕλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι, προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. Ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους 81 περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοις δὲ εἰρίνεα εἴματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφύρεται εἰρίνεα, οὐδὲ συγκαταθάπτεται σφί· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοις καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀργίων μετέχοντα ὀσιόν ἐστι ἐν

εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι, ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἕως λόγος λεγόμενος.

- 82 Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισι ἔστι ἐξευρημένα· μεῖς τε καὶ ἡμέρη ἐκάστη θεῶν ὅτεν ἔστι· καὶ τῇ ἑκάστος ἡμέρη γενόμενος, ὅτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσῃ καὶ ὁκοῖός τις ἔσται· καὶ τούτοις τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσῃ γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέα σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποισιν· γενομένου γὰρ τέρατος, φυλάσσουνσι γραφόμενοι τῷποβαῖνον· καὶ ἦν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τῷντὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.
- 83 Μαντική δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται· ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἢ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροις· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ, ὅγε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηῶν, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἔστι. οὐ μέντοι αἱ γε μαντηῖαί σφι κατὰ τῷντὸ ἐστᾶσι, ἀλλὰ
- 84 διάφοροί εἰσι. Ἡ δὲ ἱητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μῆς νούσου ἑκάστος ἱητρός ἔστι, καὶ οὐ πλεόνων· πάντα δ' ἱητρῶν ἔστι πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἱητροὶ κατεστέασιν, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων· οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδὺν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νόσων.
- 85 Θρήνοι δὲ καὶ ταφαὶ σφῶν εἰσὶ αἶδε· τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ἦ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὧν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον· καῖπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν, αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι, τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς· σὺν δὲ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι· ἐτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες τύπτονται ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
- 86 ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. Εἰσὶ δὲ οἱ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται, καὶ τέχνην ἔχουσι ταύτην οὗτοι· ἐπεὰν σφι κομισθῇ νεκρὸς δεικνύασι τοῖσι κομίσασιν παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα τῇ γραφῇ μεμιμημένα·

καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι, τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦναι τὸ οὐνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ὀνομάζειν, τὴν δὲ δευτέραν δεικνύασι ὑποδεεστέραν τε ταύτης καὶ εὐτελεστέραν, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτῶν κατὰ ἥντινα βούλονται σφί σκευασθῆναι τὸν νεκρόν; οἱ μὲν δὴ ἐκποδῶν, μισθῷ ὁμολογήσαντες, ἀπαλλάσσονται· οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιοτάτα ταριχεύουσι· πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυζωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες τὰ δὲ ἐγχείοντες φάρμακα· μετὰ δὲ, λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξείῃ παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην, ἐξ ὧν εἶλον τὴν κοιλίην πᾶσαν· ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἶνῳ φοινικητῷ, αὐτὶς διηθέουσι θυμῆμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης, καὶ κασίης, καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων πλὴν λιβανωτοῦ πλήσαντες, τυρράπτουσι ὀπίσω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ταριχεύουσι λίτρῳ κρύψαντες ἡμέρας ἑβδομήκοντα· πλεῖνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι ταριχεύειν. ἔπειαν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνης βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμῳ τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι· ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες, ποιεῦνται ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα· ποιησάμενοι δὲ, ἐοεργνῦσι τὸν νεκρόν· καὶ κατακληΐσαντες οὕτω θησαυρίζουσι· [ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἰστάντες ὀρθὸν πρὸς τοίχον· οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς.] Τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους τὴν 87 δὲ πολυτελετήν φεύγοντας, σκευάζουσι ὧδε· ἔπειαν τοὺς κλυστήρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὧν ἐπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδὺν, κατὰ δὲ τὴν ἔδρην ἐσηθήσαντες· καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ταριχεύουσι τὰς προκει-

μένας ἡμέρας· τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιείσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην, τὴν ἐσῆκαν πρότερον· ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν, ὥστε ἅμα ἐωντῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατῆκει· καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μῦνον καὶ τὰ ὀστέα· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὧν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρὸν οὐδὲν ἔτι

- 88 πρηγματευθέντες. Ἡ δὲ τρίτη ταρίχευσις ἐστὶ ἡδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει· συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην, ταριχεύουσι τὰς ἐβδομήκοντα ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἀπ' ὧν ἔδωκαν ἀποφέρε-
89 σθαι. Τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οἱ παραντίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ὦσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῖνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδούσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μὴ σφί οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναῖξί· λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτῳ γυναικός· κατεῖπαι δὲ
90 τὸν ὁμότεχνον. Ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἀρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τῷ ποταμοῦ φαίνεται τεθνηὼς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὥς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρῇσι θήκησι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα, οὔτε τῶν προσηκόντων οὔτε τῶν φίλων· ἀλλὰ μιν οἱ ἱεεὲς αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρὸν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

- Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν, μὴδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν
91 ἀνθρώπων νομαίοισι. (οἱ μὲν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι· ἔστι δὲ Χέμμισ πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ, ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐστὶ Περσεὸς τοῦ Δανάης ἱρὸν τετράγωνον· περίξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι· τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱροῦ λίθινά ἐστι, κάρτα μεγάλα· ἐπὶ

δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἐστᾷσι λίθινοι μεγάλοι· ἐν δὲ τῷ περιβεβλημένῳ τούτῳ νηὸς τε ἔνι, καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χερμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαι σφί, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱεροῦ· σανδαλίον τε αὐτοῦ πεφορημένον εὐρίσκεισθαι, ἐὼν τὸ μέγαθος δίπνηχ· τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι· ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσεΐ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου δέ μιν ὅ τι σφί μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὅ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν “τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἐωυτῶν πόλιος γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα, ἐόντας Χερμῖτας, ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα.” ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες, κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα· “ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον, κατ’ αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἷσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλὴν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δέ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέρμιος οὐνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δὲ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελέειν.”)

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἐλέων οἰκέον- 92
τες Αἰγύπτιοι νομίζουσι· οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἔλεσι κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τὰ ἄλλα καὶ γυναικὶ μὴ ἕκαστος αὐτῶν συνοικεῖ, κατὰ περ Ἕλληνες. ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν σιτίων τάδε σφί ἄλλα ἐξεύρηται· ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλὰ, τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν· ταῦτα ἐπεὰν δρέψωσι, ἀναίνουσι πρὸς ἥλιον, καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσου τοῦ λωτοῦ τῇ μήκωνι ἐὼν ἐμφερὲς πτίσαντες, ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτους πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ

λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη, καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὼν
 στοργγύλον μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα
 κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ
 ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένη
 ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον
 ἐν τούτῳ τρωκτὰ ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης ἐγγίνεται
 συχνά· τρώγεται δὲ καὶ ἀπαλὰ ταῦτα καὶ αὐα. τὴν
 δὲ βύβλον τὴν ἐπέτειον γινομένην, ἐπεὰν ἀνασπά-
 σωσι ἐκ τῶν ἐλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες
 εἰς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον
 τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι, καὶ πωλέουσι· οἱ δὲ ἂν καὶ
 κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν
 κλιβάνῳ διαφανεῖ πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δὲ
 τινες αὐτῶν ζῶσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων· τοὺς
 ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι
 πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὐοὺς ἐόντας σιτέονται.

- 93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι
 οὐ μάλα γίνονται· τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι,
 τοιάδε ποιεῦσι· ἐπεὰν σφεας ἐσίῃ οἷστρος κυίσκεσθαι,
 ἀγελῆδὸν ἐκπλώουσι εἰς τὴν θάλασσαν· ἡγέονται δὲ
 οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ· αἱ δὲ ἐπόμεναι
 ἀνακάπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ κυίσκονται· ἐπεὰν δὲ
 πλήρεις γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω
 εἰς ἥθεα τὰ ἐωντῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε
 οὐκ ἐτι οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη·
 ἡγεύμεναι δὲ ἀγελῆδὸν, ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίεν οἱ
 ἔρσενες· τῶν γὰρ ὥων ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους
 τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἐπόμενοι·
 εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες· ἐκ δὲ τῶν περιγνο-
 μένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι
 ἰχθύες γίνονται. οἱ δ' ἂν αὐτῶν ἀλῶσι ἐκπλώνοντες
 εἰς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπαριστερὰ
 τῶν κεφαλῶν· οἱ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώνοντες, τὰ
 ἐπιδεξιά τετρίφεται· πᾶσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε·
 ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι εἰς θάλασ-
 σαν· καὶ ἀναπλώνοντες ὀπίσω, τῆς αὐτῆς ἀντέχονται

ἐγχριπτόμενοι καὶ ψάυοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἔπεα ν δὲ πληθύνεσθαι ἄρχηται ὁ Νεῖλος, τὰ τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίπλασθαι, διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἶκός αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγὼ μοι δοκέω κατανοεῖν τοῦτο· τοῦ προτέρου ἔτεος ἔπεα ν ἀπολίπη ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες ἐντεκόντες ὡὰ ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἔπεα ν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ὠν τούτων παραντίκα γίνονται οἱ ἰχθύες. καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθύς οὕτω ἔχει.

Ἄλειφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἔλα 94 οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι· ποιεῦσι δὲ ὧδε· παρὰ τὰ χεῖλα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν σπεύρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἑλλησι αὐτόματα ἄγρια φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα, καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν δυσώδεα δέ· τοῦτον ἔπεα ν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι· οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι, καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἦσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὁδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται. Πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας ἀφθόνους ἐόντας τάδε 95 σφί ἔστι μεμηχανημένα· τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἐλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς οὓς ἀναβαίνοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἰοῖτε εἰσι ὑψοῦ πέτεσθαι· τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἔλα οἰκεῖν τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται· πᾶς ἀνὴρ αὐτῶν ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθύς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χράται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ περὶ ταύτην ἴστησι τὸ ἀμφίβληστρον, καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθεύδει· οἱ δὲ κώνωπες, ἣν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνελιξάμενος εὔδῃ ἢ σινδόνι,

διὰ τούτων δάκνουσι· διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν·

- 96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι, τοῖσι φορτηγέουσι, ἔστι ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιούμενα· τῆς ἥ μορφὴ μὲν ἔστι ὁμοιοτάτῃ τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἔστι· ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγέμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα· ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν· νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἀρμονίας ἐν ὧν ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ· πηδάλιον δὲ ἐν ποιεῦνται, καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται· ἰστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἰστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύνανται πλέειν ἣν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται· κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε· ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη κατερραμμένη ῥίπεϊ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κη σταθμόν· τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὅπισθε· ἡ μὲν δὴ θύρη, τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος, χωρεῖ ταχέως καὶ ἔλκει τὴν βάριν· (τοῦτο γὰρ δὴ οὖνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοις) ὁ δὲ λίθος ὅπισθε ἐπελκόμενος καὶ ἔων ἐν βυσσῷ, κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δὲ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθει πολλὰ, καὶ ἄγει ἔνια
- 97 πολλὰς χιλιάδας ταλάντων. Ἐπεὰν δὲ ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώραν, αἱ πόλεις μούναι φαίνονται ὑπερέχουσai, μάλιστά κη ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλεις μούναι ὑπερέχουσι· πορθμεύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου· ἐς μὲν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλῶντι, παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· [ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὄξυ τοῦ Δέλτα, καὶ παρὰ

Κερκάσωρον πόλιν·] ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων, ἥξεις κατ' Ἀνθυλλάν τε πόλιν, καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην· Του- 98
 τέων δὲ ἡ μὲν Ἀνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί. (τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσί ἐστι Αἴγυπτος.) ἡ δὲ ἐτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὖνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου, τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἀρχανδρος· οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὖνομα.

Μέχρι μὲν τούτου ὅψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ 99
 ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι· τὸ δὲ ἀπὸ τούδε, Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ τὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐτοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὅψιος. τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου, οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι καὶ τὴν Μέμφιν·—τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίου ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίας ἀγκῶνα προσχώσαντα, τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηράναι τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι, τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν· ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περσέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου ὃς ἀπεργμένος ῥέει ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐβελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναί ἐστι·—ὥς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλεῖ χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην, ἣτις νῦν Μέμφις καλέεται· ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου· ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἐσπέρην· τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἡῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει· τοῦτο δὲ, τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱὸν ἰδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον. Μετὰ δὲ τούτον, κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βύβλου 100

- ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα ἑκα-
 ματα. ἐν τοσαύτησι γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα
 μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρή· οἱ δὲ
 ἄλλοι, ἄνδρες Αἰγύπτιοι· τῇ δὲ γυναικὶ οὖνομα ἦν
 ἥτις ἐβασίλευσε τόπερ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις·
 τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῶ, — τὸν Αἰγύπτιοι
 βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ
 οὕτω ἐκείνη ἀπέδοσαν τὴν βασιληίην, — τούτῳ τιμω-
 ρέουσαν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ· ποιη-
 σαμένην γάρ μιν οἶκημα περίμηκες ὑπόγαιον καινοῦν
 τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δὲ
 μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου
 ᾗδεε, πολλοὺς ἐστιᾶν· δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν
 ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου· ταύτης μὲν
 πέρι τοσαῦτα ἔλεγον· πλὴν ὅτι αὐτὴν μιν, ὡς τοῦτο
 ἐξέργαστο, ρίψαι ἐς οἶκημα σποδοῦ πλέον ὅκως ἀτι-
 101 μώρητος γένηται. Τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ
 ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι
 λαμπρότητος, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος·
 τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου
 τὰ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια· λίμ-
 νην τε ὀρύξαι τῆς ἡ περιόδου ὅσων ἐστὶ σταδίων
 ὕστερον δηλώσω· πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομήσαι
 τῶν τοῦ μεγάρου πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνή-
 σομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ
 ἄλλων οὐδὲνα οὐδέν.
- 102 Παραμειψάμενος ὦν τούτους, τοῦ ἐπὶ τούτοις
 γενομένου βασιλέος, τῷ οὖνομα ἦν Σέσωστρις, τού-
 του μνήμην ποιήσομαι. τὸν ἔλεγον οἱ ἱεεὲς πρῶτον
 μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὀρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου
 κόλπου, τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικη-
 μένους καταστρέφεσθαι· ἐς ὃ πλεοντὰ μιν πρόσω
 ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων·
 ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκητο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν
 ἱερέων τὴν φάτιν, στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε
 διὰ τῆς ἡπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρε-

φόμενος. ὁτέοισι μὲν νυν αὐτῶν ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίας, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας, διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑωυτοῦ ὄνομα καὶ τῆς πατρὸς, καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατό σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλεις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἐθνέων γενομένοισι· καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλυ βουλόμενος ποιεῖν ὡς εἶψαν ἀνάλκιδες. Ταῦτα δὲ ποιέων διε- 103
ξήϊε τὴν ἡπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τοὺς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήϊκας· ἐς τούτους δέ μοι δοκεῖ καὶ οὐ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στήλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι· ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὅπισσω ἦϊε· καὶ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν, εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρας οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινὲς στρατιωτέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες, περὶ Φάσιν ποταμὸν κατέμειναν.

Φαίνονται μὲν γὰρ ἑόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· 104
νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων, λέγω· ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους· καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σέσωστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἶκασα τῇδε, καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες· καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοισιδε καὶ μᾶλλον, ὅτι μούνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα· Φοῖνικες δὲ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύρισι δὲ οἱ περὶ Θερμῶδοντα καὶ Παρθένιον ποτα-

- μὸν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοις ἀστυγείτονες ἔοντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι· οὗτοι γὰρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μῦνοι. καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοις φαίνονται ποιεῦντες κατὰ τὰ αὐτά, αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιοπῶν οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δὴ τι φαίνεται ἓν· ὥς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμούνται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν
- 105 ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα. Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἶπω περὶ τῶν Κόλχων, ὥς Αἰγυπτίοις προσφερέες εἰσὶ. λίνον μῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ τὰ αὐτά. καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικόν, ὑπὸ Ἑλλήνων Σαρδονικόν κέκληται· τὸ μέντοι ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέεται Αἰγύπτιον.
- 106 Τὰς δὲ στήλας τὰς ἴστας κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι· ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὄρεον εἰούσας, καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα, καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολασμένοι τούτου τοῦ ἀνδρὸς, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίους ἐς Φώκαιαν ἔρχονται, καὶ τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην· ἑκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμὴν τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίῃν καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὤμον διὰ τῶν στηθῶν γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολασμένα, λέγοντα τάδε· ΕΓΩ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΧΩΡΗΝ ΩΜΟΙΣΙ ΤΟΙΣΙ ΕΜΟΙΣΙ ΕΚΤΗΣΑΜΗΝ. ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστὶ, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε· τὰ δὲ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τούτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα 107
καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν
τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς, ἐπεὶ τε
ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνησι τῇσι Πηλουσί-
ησι, τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις
τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα
καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας, περινηῆσαι ἔξωθεν τὴν
οἰκίην ὕλη περινηήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι· τὸν δὲ, ὥς
μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλευέσθαι τῇ γυναικί·
καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναικα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι· τὴν
δὲ οἱ συμβουλευῆσαι, τῶν παιδῶν ἑόντων ἕξ, τοὺς δύο
ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον,
αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσῶζεσθαι·
ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παί-
δων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς
ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. Νουστήσας δὲ ὁ Σέσω- 108
στρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεόν,
τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο, τῶν τὰς χώρας κατε-
στρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τοὺς τέ οἱ
λίθους, τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέως κομισθέντας
ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱερόν, ἑόντας μεγάλῃ περιμή-
κεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλκύσαντες· καὶ τὰς διώρυχας
τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζό-
μενοι ὥρυσσον· ἐποίουν τε οὐκ ἐκόντες Αἴγυπτον τὸ
πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἁμαξενομένην πᾶσαν
ἐνδεᾶ τούτων· ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος,
ἐοῦσα πεδιάς πᾶσα, ἀνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέ-
γονε· αἰτίαι δὲ τούτων αἱ διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι
πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε
δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώραν ὁ βασιλεὺς· ὅσοι τῶν
Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλεις,
ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμὸς,
σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι
πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι· τούτων μὲν δὴ
εἵνεκα κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος. Κατανεῖμαι δὲ 109
τὴν χώραν Αἰγυπτίοισι ἅπασι τούτον ἔλεγον τὸν

- βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἐκάστω τετράγωνον διδόντα·
 καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτά-
 ξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ
 τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν
 πρὸς αὐτὸν ἐσήμεναι τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε
 τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσ-
 σων ὁ χώρος γέγονε, ὅπως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον
 τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς τελέοι. δοκέει δέ μοι
 ἐνθεῦτεν γεωμετρίῃ εὐρεθεῖσα, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπαν-
 ελθεῖν. πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώ-
 δεκα μέρεα τῆς ἡμέρης, παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον
 110 οἱ Ἕλληνες. Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μῦνος Αἰγύ-
 πτιος Αἰθιοπίας ἦρξε. μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ
 τοῦ Ἡφαιστείου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριή-
 κοντα πῆχεων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ
 παῖδας ἑόντας τέσσερας, εἴκοσι πῆχεων ἕκαστον.
 τῶν δὴ ὁ ἱεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα
 πολλῶ Δαρεῖον τὸν Πέρσῃν οὐ περιεΐδε ἰστάντα
 ἔμπροσθεν ἀνδριάντα, φὰς “οὐ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα
 οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ. Σέσωστριν μὲν γὰρ
 ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου,
 καὶ δὴ καὶ Σκύθας· Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι
 Σκύθας ἐλεῖν. οὐκὼν δίκαιον εἶναι ἰστάναι ἔμπροσθε
 τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων, μὴ οὐκ ὑπερβαλλόμενον
 τοῖσι ἔργοισι.” Δαρεῖον μὲν νυν λέγουσι πρὸς
 ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι·
 111 Σεσώστριος δὲ τελευτήσαντος, ἐκδέξασθαι ἔλεγον
 τὴν βασιληΐην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερῶν· τὸν ἀποδέ-
 ξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηΐην, συνενειχθῆναι δὲ
 οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα· τοῦ ποτα-
 μοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα
 πῆχεας, ὥς ὑπερέβαλε. τὰς ἀρούρας, πνεύματος
 ἔμπεσόντος, κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ
 βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον,
 λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἔς μέσας τὰς δίνας τοῦ
 ποταμοῦ· μετὰ δὲ, αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς

ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι· δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναι μιν τυφλόν· ἐνδεκάτῳ δὲ ἔτει ἀπικέσθαι οἱ μαντήϊον ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ὡς “ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίας, καὶ ἀναβλέψει, γυναικὸς οὐρῳ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἣτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μούνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος.” καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειραῖσθαι· μετὰ δὲ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειραῖσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἣ τῆς τῷ οὐρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν ἣ νῦν καλεῖται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα, ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλει· τῆς δὲ νιψάμενος τῷ οὐρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ, ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν, ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε, καὶ, τοῦ γε λόγον μάλιστα αξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἥλιου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἑκάτερον λίθον, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατὸν εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιλεῖαν ἔλεγον 112 ἄνδρα Μεμφίτην, τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὖνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενός ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστίου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον· (περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον·) ἐστὶ δὲ ἐν τῷ τεμένει τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλεῖται Ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὺς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτεί, καὶ δὴ καὶ ὅτι Ξείνης Ἀφροδίτης ἐπωνύμιόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀφροδίτης ἱρά ἐστι, οὐδαμῶς Ξείνης ἐπικαλεῖται. Ἐλεγον δέ μοι οἱ ἱερεῖς ιστοροέοντι τὰ περὶ Ἑλένην, 113 γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἀρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καί μιν, ὡς

[ἐπιμένηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσεΐῃ, ἐν τοῖσιδε τοῖσι ἔπεσι·

Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἐσθλὰ, τὰ οἱ Πολύδαμνα πόρεν, Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίῃ τῇ πλείστα φέρει ζεῖδωρος ἀρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρὰ.

καὶ τὰδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·

Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὐ σφω ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.]

ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἡπίστατο τὴν ἐς
Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουργεῖ γὰρ ἡ Συ-
ρίῃ Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν ἐστὶ ἡ Σιδῶν, ἐν τῇ
117 Συρίῃ οἰκέουσι. Κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα καὶ τόδε
τὸ χωρίον οὐκ ἦκιστα ἀλλὰ μάλιστα, δηλοῖ ὅτι οὐκ
Ὅμηρον τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν
μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοις εἴρηται, ὡς τριταῖος ἐκ
Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπίκητο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν
Ἑλένην, εὐαεῖ τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσση
λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.
Ὅμηρος μὲν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω.

118 Εἰρομένον δέ μεν τοὺς ἱρέας, εἰ μάταιον λόγον
λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι, ἡ οὖν;
ἔφασαν πρὸς ταῦτα τὰδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι
παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλέ-
νης ἀρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν
πολλήν, βοηθεύσαν Μενέλεω· ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ
ἰδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον ἀγγέ-
λους· σὺν δέ σφι ἵεναι καὶ αὐτὸν Μενέλεω· τοὺς δ'
ἐπεὶ τε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτεῖν Ἑλένην τε
καὶ τὰ χρήματα τὰ οἱ οἶχετο κλέψας Ἀλέξανδρος,
τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτεῖν· τοὺς δὲ Τευκροὺς
τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ
ὁμνύντας καὶ ἀνωμοτὶ, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ
τὰ ἐπικαλούμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν
Αἰγύπτῳ· καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχεν αἱ

Πρωτεύς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει· οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελαῶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν, οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον ἐς ὃ ἐξεῖλον· ἐλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαινετο ἢ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεω ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. Ἀπικόμενος δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν 119 Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν, εἶπας τὴν ἀληθειῇ τῶν πηγγμάτων, καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθεία κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δὲ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μέντοι τούτων, ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὥρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιοι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πηγγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, ἔντομά σφεα ἐποίησε· μετὰ δὲ, ὡς ἐπαῖστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθεὶς τε καὶ διωκόμενος, οἷχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Διβύης· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γεγόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ 120 λόγῳ τῷ περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τὰδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι, ἥτοι ἐκόντος γε ἢ ἄκοντος Ἀλεξάνδρου· οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβῆς ἦν ὁ Πριάμος, οὐδὲ οἱ ἄλλοι προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένη συνοικέη· εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοις χρόνοις ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, (εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν,) τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων,

ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πριάμος συνοίκεε Ἑλένη, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι μέλλοντά γε δὴ τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληΐη ἐς Ἀλέξανδρον περιήϊε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἑόντος, ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι· ἀλλὰ Ἐκτωρ, καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἑὼν, ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι· τὸν οὐ προσήκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθινήν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὥς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὥς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν, τῇ ἐμοὶ δοκεί, εἴρηται.

- 121 Πρωτεύς δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληΐην Ῥαμψίνιτον ἔλεγον· ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο ἑόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ ἐξήκοσι πηχέων· τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέῳ ἑστέωτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσιν τε καὶ εὖ ποιεοῦσι· τὸν δὲ χειμῶνα καλούμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλεῖ γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι, οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν· βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλεΐῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν, οἰκοδομέεσθαι οἶκημα λίθινον τοῦ τῶν τοίχων ἓνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν· τὸν δὲ ἐργαζόμενον, ἐπιβουλεύοντα, τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων παρασκευάσασθαι ἓνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηϊδίως καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ενός· ὥς δὲ

ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα, τὸν μὲν βασιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ· χρόνου δὲ περιϋόντος, τὸν οἰκοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας, (εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο,) τούτοισι δὲ ἀπηγήσασθαι ὡς ἐκείνων προορέων ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν τοῦ βασιλέως· σαφέως δὲ αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου, δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα διαφυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέως χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τελευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἔς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι, ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλῆϊα νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ οἰκοδομῆματι ἀνευρόντας, ῥῆϊδίως μεταχειρίσασθαι, καὶ τῶν χρημάτων πολλὰ ἐξενεῖκασθαι· ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἶκημα, θυνμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεῶ τὰ ἀγγῆϊα· οὐκ ἔχειν δὲ ὅν τινα ἐπαιτιᾶται, τῶν τε σημάντρων ἐόντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος κεκλειμένου· ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δις καὶ τρις ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω φαίνεσθαι τὰ χρήματα, (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραῖζοντας,) ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι, καὶ ταύτας περὶ τὰ ἀγγῆϊα ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στήσαι· τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων, καὶ ἐνδύντος τοῦ ἐτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι· ὡς δὲ γινῶναι αὐτὸν ἐν οἴῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ τὰ παρεόντα, καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποτάμνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεῖς καὶ γνωρισθεῖς ὃς εἴη προσαπολέσει καὶ ἐκείνον· τῇ δὲ δόξαι εὖ λέγειν, καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα· καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ οἶκημα ἐκπεπλήχθαι, ὀρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ τῆς κεφαλῆς ἐόν, τὸ δὲ οἶκημα ἀσινὲς, καὶ οὔτε

ἴσοδον οὔτε ἐκδυσιν οὐδεμίαν ἔχον· ἀπορεύμενον δέ μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι· φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστήσαντα, ἐντειλασθῆναι σφί τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα ἢ κατοικτισάμενον συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν· ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέκυος, τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιέοντα παῖδα ποιουμένην, προστάσσειν αὐτῷ ὅτε τῷ τρόπῳ δύναται μηχανάσθαι ὅπως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτήν, ὥς ἐλθούσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα· ὥς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιέοντος παιδὸς, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτήν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἄσκους πλήσαντα οἶνου, ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὥς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἄσκων δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύνειν ἀπαμμένους· ὥς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλὴν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα, ὥς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται· τοὺς δὲ φυλάκους ὥς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγῆϊα ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδει ποιουμένους, τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι, ὀργὴν προσποιούμενον· παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων, χρόνῳ πηρύνεσθαι προσποιέεσθαι καὶ ὑπείσθαι τῆς ὀργῆς· τέλος δὲ, ἐξελάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ κατασκευάζειν· ὥς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι, καὶ τινα καὶ σκῶψαί μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδούναι αὐτοῖσι τῶν ἄσκων ἓνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατακλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι, καὶ ἐκείνον παραλαμβάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μέιναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναί τε δὴ καὶ καταμεῖναι· ὥς δὲ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἡσπάζοντο, ἐπιδούναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἄσκων· δαψιλεῖ δὲ τῷ ποτῷ

χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι, καὶ κρατηθέντας ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἐνθάπερ ἔπινον κατακοιμηθῆναι· τὸν δὲ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τό τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρητίδας· ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἶκον, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα· τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς ὁ νέκυσ ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποίειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὔρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαι μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν [δὲ] θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προσδέκεσθαι καὶ πρὶν συγγενέσθαι ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον; ὃς δ' ἂν ἀπηγήσῃται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω· ὡς δὲ τὴν παῖδα ποίειν τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο, βουλευθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι, ποίειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὦμφ τὴν χεῖρα, ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τάπερ καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἶη ἐργασμένος, ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἀλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλὴν· σοφώτατον δὲ, ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν· τὴν δὲ, ὡς ἤκουσε, ἄπτεσθαι αὐτοῦ· τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότει προτείνειν αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα, τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσιν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι, τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα· ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνεειχθαι, ἐκπεπλήχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τὰνθρώπου· τέλος δὲ, διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλεις ἐπαγγέλλεσθαι,

ἄδειάν τε δίδοντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὅψιν τὴν ἑωυτοῦ· τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν· Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι, καὶ οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσειν ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκείνων δὲ Αἰγυπτίων.

- 122 Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλῆα ζῶν καταβῆναι κάτω ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες αἰδὼν νομίζουσι εἶναι, καὶ κεῖθι συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι· καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτήν, τὰ δὲ ἐσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς· καὶ μιν πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσειον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν· τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτοὺς, οὐ μέντοι εἶτε δι' ἄλλο τι εἶτε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι ἔχω λέγειν· φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφῆναντες οἱ ἱερεῖς, κατ' ὧν ἔδησαν ἐνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς· ἀγαγόντες δὲ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος, αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱερεῖα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμούς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος ἑείκοσι σταδίους, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱεροῦ

- 123 ἀπάγειν μιν τοὺς λύκους ἐς τὸν αὐτὸ χωρίον. Τοῖσι μὲν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χράσθω ὅτεω τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται, ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπὲρ ἐκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητρα καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες· ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῶον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται· ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινὰ, αὐτὶς ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχλίοις ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἱ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο,

οἱ μὲν πρότερον οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἔωντῶν ἐόντι-
τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

Μέχρι μὲν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν 124
Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον, καὶ εὐθηνέειν Αἴ-
γυπτον μεγάλως· μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεύσαντά
σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι. κατα-
κληῖσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ, πρῶτα μὲν σφεας
θυσιέων ἀπέρξαι· μετὰ δὲ, ἐργάζεσθαι ἔωντῷ κελεύ-
ειν πάντας Αἰγυπτίους· τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι,
ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὐρεῖ, ἐκ
τουτέων ἔλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιω-
θέντας δὲ τὸν ποταμὸν πλοίοισι τοὺς λίθους ἐτέροισι
ἔταξε ἐκδέκεσθαι, καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν καλούμενον
ὄρος, πρὸς τοῦτο ἔλκειν· ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα
μυριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἐκάστην· χρό-
νον δὲ ἐγγενέσθαι τριβομένῳ τῷ ἄλλῳ λαῷ, δέκα μὲν
ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἶλκον τοὺς λίθους, τὴν ἔδειμαν,
ἔργον ἐὼν οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος, ὡς
ἐμοὶ δοκέειν· (τῆς γὰρ μῆκος μὲν εἰσι πέντε στάδιοι,
εὖρος δὲ δέκα ὀργυιαί, ὕψος δὲ, τῇ ὑψηλοτάτῃ ἐστὶ
αὕτη ἔωντῆς, ὁκτῷ ὀργυιαί, λίθου τε ξεστοῦ καὶ ζῶων
ἐγγεγλυμμένων·) ταύτῃ τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα γενέσθαι,
καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου, ἐπ' οὗ ἐστᾶσι αἱ πυραμίδες,
τῶν ὑπὸ γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἔωντῷ
ἐν νήσῳ διώρυχα τοῦ Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυ-
ραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι ἐείκοσι ἔτεα ποιευμένη·
τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὁκτῷ πλέθρα
ἐούσης τετραγώνου, καὶ ὕψος ἴσον· λίθου δὲ ξεστοῦ
τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα· οὐδεὶς τῶν λίθων
τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. Ἐποιήθη δὲ ὧδε αὕτη 125
ἡ πυραμὶς, ἀναβαθμῶν τρόπον· τὰς μετεξέτεροι
κρόσσας οἱ δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι· τοιαύτην τὸ
πρῶτον ἐπεὶ τε ἐποίησαν αὐτήν, ἥειρον τοὺς ἐπιλοί-
πους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένησι,
χαμάθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν
αἰείροντες, ὅκως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτὸν, εἰς ἐτέραν

- μηχανὴν ἐτίθετο ἑστεῶσαν ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον ἔλκετο στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβαθμῶν τοσαῦται καὶ αἱ μηχαναὶ ἦσαν· εἴ τε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανὴν ἐοῦσαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, κατὰπερ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα· μετὰ δὲ, τὰ ἐπόμενα τούτων ἐξεποίευν· τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν. σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι, ὅσα ἕς τε συρμαῖην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζομένοισι· καὶ ὥς ἐμὲ εὖ μεμνήσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτως ἔχοντα ταῦτα, κόσα εἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαι ἔστι ἕς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο, καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δὲ, ὥς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἄγον, καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὀρυγμα ἐργάζοντο, 126 οὐκ ὀλίγον χρόνον. Ἐς τοῦτο δὲ ἔλθειν Χέοπα κακότητος, ὥστε χρημάτων δεόμενον, τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δὴ τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τὰ τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημήϊον καταλιπέσθαι, καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἐκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἓνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο· ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἑστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος· τῆς ἔστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.
- 127 Βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτα· τελευτήσαντος δὲ τούτου, ἐκδέξασθαι τὴν βασιλῆην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρήνα·

καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ, τί τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνήκουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· (οὔτε γὰρ ὑπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν, οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διώρυξ ἦκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέραν ρέουσα· διὰ οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κεῖσθαι Χέοπα.) ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβὰς τῆς ἐτέρης τῶντὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἐστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφον τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἕξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα. Ταῦτα ἕξ τε καὶ 128 ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα, ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισι τε πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληῖσθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλιτῶνος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι Αἰγυπτου Μυκερί- 129 νον ἔλεγον Χέοπος παῖδα· τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν· τὸν δὲ τὰ τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεὼν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας· δίκας δὲ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μὲν νυν τὸ ἔργον, ἀπάντων ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων, αἰνεοῦσι μάλιστα τοῦτον· τί τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ, καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα, ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. εἰσὶν δὲ ἡπίῳ τῷ Μυκερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὴν μουνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον· τὸν δὲ ὑπεραλγῆσαντά τε τῷ περιεπεπτῳκεε πρήγματι, καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιήσασθαι

- βουὴν ξυλίνην κοίλην· καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά
 μιν ταύτην, ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀπο-
 130 θανοῦσαν θυγατέρα. Αὕτη ὦν ἡ βοῦς γῇ οὐκ
 ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερὴ, ἐν Σαῖ μὲν
 πόλει ἐοῦσα κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιλεῦσι, ἐν
 οἰκῇματι ἡσκημένῃ· θυμῆματα δὲ παρ' αὐτῇ παι-
 τοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πάσαν ἡμέρην· νύκτα δὲ
 ἐκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ
 τῆς βοῦς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκῇματι εἰκόνες τῶν παλ-
 λακέων τῶν Μυκερίνου ἐστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σαῖ
 πόλει ἱεεῖς· ἐστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κολοσσοί, ἐοῦσαι
 ἀριθμὸν ὡς ἐείκοσι μάλιστα κη, γυμναὶ ἐργασμέναι·
 αἱ τινες μέντοι εἰσὶ οὐκ ἔχω εἰπεῖν, πλὴν ἡ τὰ λεγό-
 131 μενα. Οἱ δὲ τινες λέγουσι περὶ τῆς βοῦς ταύτης
 καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον· ὡς Μυκερίνος
 ἐράσθη τῆς ἐωντοῦ θυγατρὸς, καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ
 ἀεκούσῃ· μετὰ δὲ, λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπὸ
 ἄχεος, ὃ δὲ μιν ἔθαψε ἐν τῇ βοὶ ταύτῃ· ἡ δὲ μήτηρ
 αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τὴν θυγατέρα
 τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας· καὶ νῦν τὰς εἰκόνας
 αὐτέων εἶναι πεπονθυῖας τάπερ αἱ ζῶαὶ ἔπαθον.
 ταῦτα δὲ λέγουσι φλυηρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε
 ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρας τῶν κολοσσῶν·
 ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου
 τὰς χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἱ ἐν ποσὶ αὐτέων φαί-
 132 νονται ἐοῦσαι ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ. Ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν
 ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τὸν αὐχένα δὲ
 καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει κεχρυσωμένα παχέϊ κάρτα
 χρυσῷ· μετὰ δὲ τῶν κερέων, ὃ τοῦ ἡλίου κύκλος
 μεμυμημένος ἔπεστι χρύσεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ
 ὀρθή, ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος δὲ ὅσηπερ
 μεγάλη βοῦς ζώῃ· ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκῆματος
 ἀνὰ πάντα τὰ ἔτεα, ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι
 τὸν οὐκ ὀνομαζόμενον θεὸν ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ
 πρήγματι· τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι ἐς τὸ
 φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς

Μυκερίνου ἀποθνήσκουσιν, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος, δεύτερα τούτῳ 133
τῷ βασιλεῖ τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ
Βουτοῦς πόλιος, ὡς “μέλλοι ἕξ ἔτεα μοῖνον βιούς
τῷ ἐβδόμῳ τελευτήσιν.” τὸν δὲ, δεινὸν ποιησάμενον,
πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον τῷ θεῷ ὀνειδισμα, ἀντιμεμ-
φόμενον ὅτι “ὁ μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως, ἀπο-
κληΐσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μεμνημένοι ἀλλὰ καὶ
τούς· ἀνθρώπους φθείροντες, ἐβίωσαν χρόνον ἐπὶ
πολλόν, αὐτὸς δ’ εὐσεβὴς ἐὼν μέλλοι ταχέως οὕτω
τελευτήσιν.” ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα
ἐλθεῖν λέγοντα “τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν
αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὼν ἦν
ποιέειν· δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ’ ἔτεα πεν-
τήκοντά τε καὶ ἑκατόν· καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ
ἐκείνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κείνον
δὲ οὐ.” ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερίνον, ὡς κατακε-
κριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλὰ,
ὅκως γίνοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὰ, πίνειν τε καὶ
εὐπαθέειν οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἕς τε τὰ
ἔλαα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον καὶ ἵνα πυνθάνοιτο
εἶναι γῆς ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμη-
χανᾶτο θέλων τὸ μαντήιον ψευδόμενον ἀποδέξαι,
ἵνα οἱ δυνώδεκα ἔτεα ἀντὶ ἕξ ἐτέων γένηται αἱ νύκτες
ἡμέραι ποιούμεναι.

Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο πολλὸν ἐλάϊσ- 134
σω τοῦ πατρὸς, (ἐείκοσι ποδῶν καταδέουσιν κῶλον
ἕκαστον τριῶν πλέθρων, εἰούσης τετραγώνου,) λίθου
δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὲ μετεξέτεροί φασι
Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἐταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ
ὀρθῶς λέγοντες· οὐδὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται
λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδώπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυρα-
μίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην, ἐς τὴν ταλάν-
των χιλιάδες ἀναρίθμητοι, ὡς λόγῳ εἰπεῖν, ἀναισι-
μῶνται· πρὸς δὲ, ὅτι κατὰ Ἀμασιν βασιλεύοντα ἦν

ἀκμάζονσα Ῥοδῶπις ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτισι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τούτων τῶν βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας ἦν λιπομένων, [Ῥοδῶπις] γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηίκης· δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιού· καὶ γὰρ οὗτος Ἰάδμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἤκιστα· ἐπεὶ τε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου “ὅς βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι,” ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς, ἄλλος Ἰάδμων, ἀνείλετο· οὕτω καὶ Αἰσωπος Ἰάδμονος 135 ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκητο, Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος· ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην, ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπὸ ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου, τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδὸς ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφούς τῆς μουσοποιού· οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἐλευθερώθη, καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μέγала ἐκτήσατο χρήματα, ὡς ἂν εἶναι Ῥοδῶπιν, ἀτὰρ οὐκ ὡς γε ἐς πυραμίδα τοιαύτην ἐξικέσθαι· τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ιδέσθαι ἐστὶ ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μέγала οἱ χρήματα ἀναθεῖναι· ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημῆϊον ἐωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι, ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἐωυτῆς· τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρει ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφοὺς· οἱ καὶ νῦν ἔτι συννενέαται ὅπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν Χίῳι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ· φιλέουσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἐταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὁδε ὁ λόγος, οὕτω δὴ τι κλεινὴ ἐγένετο ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδῶπιος τὸ οὔνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης, τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη αἰοίδιμος ἀνὰ τὴν

Ἑλλάδα ἐγένετο, ἥσσον δὲ τῆς ἐτέρης περιλεσχήμεντος· Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδώπιν ἀπενόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλει Σαπφῶ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν. Ῥοδώπιος μὲν νυν πέρι πέπαυμαι.

Μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι Αἰγύπτου βασιλέα 136 ἔλεγον οἱ ἱεεὶς Σάσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα. ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος, ἔλεγον, ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων, γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος καὶ ἀπάσης κρατεῖν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης· τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπεῖναι ζημίην μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτ' αὐτῷ ἐκείνῳ τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρώῳ τάφῳ μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενὶ, μήτε ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου, μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα· ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα τάδε λέγοντά ἐστι· ΜΗ ΜΕ ΚΑΤΟΝΟΣΘΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΛΙΘΙΝΑΣ ΠΥΡΑΜΙΔΑΣ. ΠΡΟΕΧΩ ΓΑΡ ΑΥΤΕΩΝ ΤΟΣΟΥΤΟΝ, ὍΣΟΝ Ὁ ΖΕΥΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΘΕΩΝ. ΚΟΝΤΩΙ ΓΑΡ ὙΠΟΤΥΠΤΟΝΤΕΣ ΕΣ ΛΙΜΝΗΝ, Ὅ ΤΙ ΠΡΟΣΧΟΙΤΟ ΤΟΥ ΠΗΛΟΥ ΤΩΙ ΚΟΝΤΩΙ ΤΟΥΤΟ ΣΥΛΛΕΓΟΝΤΕΣ, ΠΛΙΝΘΟΥΣ ΕΙΡΥΣΑΝ, ΚΑΙ ΜΕ ΤΡΟΠΩΙ ΤΟΙΟΥΤΩΙ ΕΞΕΠΟΙΗΣΑΝ. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαι ἄνδρα τυφλὸν ἐξ 137

Ἄνυσιος πόλιος, τῷ οὐνομα Ἄνυσιν εἶναι· ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπας τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα· τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἔλεα· τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἕτεα πεντήκοντα· ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅκως τῶν τις Αἰγυπτίων ἀμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν· τὸν δὲ κατὰ μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἐκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χῶματα χοῦν πρὸς τῇ ἐωυτῶν πόλι· ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔτι αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπὸ τῶν τὰς διώρυχας ὀρυζάντων ἐπὶ Σεσωστριος βασιλέος, δεύτερα δὲ ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο.

Ὑψηλέων δὲ καὶ ἐτέρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα μὲν Βουβάστι πόλι ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἐστὶ Βουβάστιος ἀξιαπηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδπανώτερα ἐστὶ ἱρὰ, ἡδονῇ δὲ ιδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον· ἡ δὲ Βούβαστις κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσάν 138 ἐστὶ Ἄρτεμις. Το δὲ ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει· πλὴν τῆς ἐσόδου, τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι, οὐ συμμίσγουσαι ἀλλήλησι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἑκατέρῃ ἐσέχει, ἡ μὲν τῇ περιρρέουσα, ἡ δὲ τῇ, εὖρος ἐοῦσα ἑκατέρῃ ἑκατὸν ποδῶν δένδρεσι κατὰσκιος· τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέων ἐστὶ, τύποισι δὲ ἐξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγον· ἐὼν δ' ἐν μέσῃ τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατορᾶται πάντοθεν περιϋόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιος μὲν ἐκκεχωσμένης ὕψου τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκινημένου, ὡς ἀρχῇθεν ἐποιήθη ἐσοπτόν ἐστι· περιθέει δ' αὐτὸ αἵμασι ἑγγεγλυμμένη τύποισι· ἐστὶ δὲ ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περὶ νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τῷγαλμα ἐνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱροῦ πάντῃ σταδίου ἐστὶ· κατὰ μὲν δὴ τὴν ἐσοδον, ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λίθου ἐπὶ στα-

δίους τρεῖς μάλιστα κη, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τὸ πρὸς ἡῶ· εἶρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδοῦ δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μὲν δὴ ἱρόν τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε 139 ἔλεγον γενέσθαι· ὅψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθαι φεύγοντα· ἐδόκέε οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν, τοὺς ἱρέας τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμέειν· ἰδόντα δὲ τὴν ὅψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν, ὡς πρόφασιν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺς προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκὼν ποιήσῃ ταῦτα, ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρόνον ὁκόσον κεκρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσῃ· ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἔοντι αὐτῷ τὰ μαντήϊα τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνείλε, ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα· ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήϊε καὶ αὐτὸν ἢ ὅψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἐκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακῶς.

Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, 140 αὐτὶς τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἐλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα, νῆσον χώσας σποδῷ τε καὶ γῇ, οἴκεε· ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σῆτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἐκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν ὥρεην κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν· ἀλλὰ ἔτεα ἐπὶ πλέῳ ἢ ἐπτακόσια οὐκ οἰοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλεῖς Ἀμυρταίου· οὐνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἑλβώ· μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

Μετὰ δὲ τοῦτον, βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαί- 141 στοῦ τῷ οὐνομα εἶναι Σεθών· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων, ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν· ἀλλὰ τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτοὺς, καὶ σφέας ἀπελίσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ

τῶν προτέρων βασιλέων δεδοσθαι ἐξαιρέτους ἐκάστω
 δυνάδεκα ἀρούρας· μετὰ δὲ, ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν
 στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε
 καὶ Ἀσσυρίων· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους
 τῶν Αἰγυπτίων βοηθεῖν, τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην
 ἀπειλημένον, ἐσελθόντα ἐς τὸ μέγαρον πρὸς τῷγαλμα
 ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθεῖν· ὀλοφυρόμενον
 δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον, καὶ οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι
 ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν, ὥς οὐδὲν πείσεται
 ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ
 οἱ πέμψειν τιμωροὺς· τούτοισι δὴ μιν πίσυνον τοῖσι
 ἐνυπνίοισι, παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλο-
 μένους οἱ ἔπεσθαι στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ·
 ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί· ἔπεσθαι δέ οἱ τῶν
 μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώ-
 νακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους· ἐνθαῦτα ἀπικο-
 μένους τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς
 μὺς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας
 αὐτῶν, κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ
 ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν
 [ὅπλων] πεσέειν πολλοὺς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασι-
 λεὺς ἔστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος ἔχων
 ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· ΕΣ
 ΕΜΕ ΤΙΣ ὉΡΕΩΝ ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΣΤΩ.

- 142 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ
 ἱερεῖς ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασι-
 λέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱερα τοῦτον τὸν τελευ-
 ταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ
 τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας, καὶ ἐν ταύ-
 τησι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἐκατέρους τοσούτους
 γενομένους. καὶ τοι τριηκόσiai μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ
 δυνέεται μύρια ἕτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν
 ἕτεά ἐστι· μῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοί-
 πων γενεῶν, αἱ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἔστι
 τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια ἕτεα. οὕτω
 ἐν μυρίοισι τε ἕτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκο-

σίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μέντοι οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεύσι γενομένοισι, ἔλεγον τοιοῦτον οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκισ ἔλεγον ἐξ ἡθέων τὸν ἥλιον ἀνατεῖλαι (ἐνθα τε νῦν καταδύεται ἐνθεύτεν δις ἐπαντεῖλαι, καὶ ἐνθεν νῦν ἀνατέλλει ἐνθαῦτα δις καταδύναι·) καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφιν γινόμενα οὔτε τὰ ἀμφὶ νομούς οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. Πρότερον δὲ Ἐκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν 143 Θήβησι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι τὴν πατριὴν ἐς ἑκαιδέκατον θεὸν, ἐποίησαν οἱ ἱεεὶς τοῦ Διὸς οἷόν τι καὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν· ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον ἔσω, ἐὼν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσούς ξυλίνους τοσοῦτους ὅσους περ εἶπον· ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἴσταται ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέοντες ὧν καὶ δεικνύντες οἱ ἱεεὶς ἐμοὶ, ἀπεδείκνυσαν παῖδα πατρὸς ἑωυτῶν ἕκαστον ἐόντα, ἐκ τοῦ ἀγχίστα ἀποθανόντος τῆς εἰκόνης διεξιόντες διὰ πασέων ἕως οὐ ἀπέδεξαν ἀπάσας αὐτάς· Ἐκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς ἑκαιδέκατον θεὸν, ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμῇ οὐ δεκόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἀνθρωπον· ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε, φάμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγονέναι, ἔς δ' τοὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς Πίρωμιν ἐκ Πιρώμιος γεγόμενον, καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδησαν αὐτούς· Πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κάγαθός. Ἦδη ὧν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν τοιούτους 144 ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας ἐόντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους· τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν τούτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας ἅμα τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ τούτων αἰεὶ ἓνα τὸν

κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ αὐτῆς βασιλεῦσαι· ἔφην τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες ὀνομάζουσι· τοῦτον, καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰγύπτου. Ὅσιρις δὲ ἐστὶ Διόνυσος κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν.

- 145 Ἐν Ἑλλησι μὲν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρακλῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν· παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πάν μὲν ἀρχαιότατος, καὶ τῶν ὀκτῶ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν· Ἡρακλῆς δὲ τῶν δευτέρων, τῶν δυνώδεκα λεγομένων εἶναι· Διόνυσος δὲ, τῶν τρίτων, οἱ ἐκ τῶν δυνώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλεί μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἀμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων· καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἀμασιν βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεὶ τε λογίζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μὲν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι, κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστα ἐστὶ ἐς ἐμέ· Ἡρακλεί δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἔτεα· Πανὶ δὲ τῷ ἐκ Πηνελόπης, (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμῆω λέγεται γενέσθαι ὑπὸ Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσῳ ἑτεᾷ ἐστὶ τῶν Τρωϊκῶν, κατὰ τὰ ὀκτακόσια
- 146 μάλιστα ἐς ἐμέ. Τούτων ὧν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὧν ἡ περὶ αὐτῶν γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανοροὶ τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὔτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατάπερ Ἡρακλῆς ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος, καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης, καὶ Πάν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἂν τις καὶ τούτους ἄλλους, ἄνδρας γενομένους, ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες, ὥς αὐτίκα γενομενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἦνεικε ἐς Νύσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ.

καὶ Πανός γε περί οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκη ἐτράπετο γενόμενος. δῆλά μοι ὦν γέγονε, ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν, ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτῶν τὴν γένεσιν.

Ταῦτα μὲν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι· ὅσα δὲ 147 οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοις κατὰ ταύτην τὴν χώραν γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὀψιος.

Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱερά του Ἡφαίστου βασιλεύσαντα, (οὐδένα γὰρ χρόνον οἰοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι,) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον, νόμοισι τοισίδε χρεώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου εἶναι τε φίλους τὰ μάλιστα· τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρητό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοις ἐς τὰς τυραννίδας “τὸν χαλκῆ φιάλῃ σπείσαντα αὐτῶν ἐν τῷ ἱρῷ του Ἡφαίστου, τοῦτον ἀπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου.” ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. Καὶ δὴ σφι 148 μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ· δόξαν δέ σφι, ἐποιήσαντο λαβύρινθον ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ Κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστα κη κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη ἴδον λόγου μέζω· εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἔοντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου· (καὶ τοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς, καὶ ὁ ἐν Σάμῳ) ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες, καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει· τοῦ γὰρ δυώδεκα μὲν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι ἀντίπυλοι ἀλλήλησι, ἕξ μὲν πρὸς βορέω, ἕξ

δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὁ αὐτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμὸν, πεντακοσίων καὶ χιλίων ἑκάτερα. τὰ μὲν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοὶ τε ὀρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν· τὰ δὲ αὐτῶν ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα· οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων· οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν· τὰ δὲ ἄνω, μέζονα ἀνθρωπηῶν ἔργων αὐτοὶ ὀρέομεν· αἱ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στεγέων καὶ οἱ ἐλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων, ἑόντες ποικιλώτατοι, θῶμα μυρίον παρείχοντο ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιούσι, καὶ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων, καὶ ἐς αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων· ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθίνη, κατάπερ οἱ τοῖχοι· οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι· αὐλὴ δὲ ἑκάστη περίστυλος, λίθου λευκοῦ ἀρμοσμένου τὰ μάλιστα· τῆς δὲ γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσαρακοντόργυιος, ἐν τῇ ζῶα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποιήται.

- 149 Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἑόντος τοιούτου, θῶμα ἔτι μέζον παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὗτος οἰκοδόμηται. τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἐξήκοντα ἑόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου τὸ παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότον, ἐοῦσα βάθος, τῇ βαθυτάτῃ αὐτῇ ἑωυτῆς, πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χειροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτὴ αὐτὴ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλιστα κη ἐστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκοντα ὀργυιάς ἑκατέρῃ,

καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο· καὶ ἐπ' ἀμφοτέρησι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. (οὕτω αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαί δίκαιαί εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον· ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης καὶ τετραπήχεος· τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχεος ἑξαπαλαίστου.) τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐθιγενὲς μὲν οὐκ ἔστι· ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστὶ ταύτῃ· ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυχα ἐσῆκται, καὶ ἐξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην ἐξ δὲ μῆνας ἔξω ἐς τὸν Νεῖλον αὐτὶς· καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε [τοὺς ἐξ μῆνας] ἐς τὸ βασιλῆϊον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργυρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, εἴκοσι μνάας. *Ἐλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ 150 ὥς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδιδοὶ ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἐσπέρην ἐς τὴν μεσόγαιαν παρὰ τὸ ὄρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπεὶ τε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμον ἐόντα, (ἐπιμελὲς γὰρ δὴ μοι ἦν,) εἰρόμην τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης, ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθεὶς· οἱ δὲ ἔφρασαν μοι ἵνα ἐξεφορήθῃ, καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ἦδεα γὰρ λόγῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίῳ πόλει γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο· τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέως χρήματα, ἐόντα μεγάλα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαί-οισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι· ἐκ δὴ ὧν τῶν σφετέρων οἰκίῳ ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες, ὑπὸ γῆν σταθμέομενοι ἐς τὰ βασιλῆϊα οἰκία ὀρυsson· τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορέομενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γένοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμὸν παραρρέοντα τὴν Νῖνον ἐξεφόρεον· ἐς ὃ κατεργάσαντο ὃ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὀρυγμα γενέσθαι· πλὴν οὐ νυκτὸς, ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιούμενον· ὀρίσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ, ὑπο-

λαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μὲν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

- 151 Τῶν δὲ δυνάδεκα βασιλέων δικαιοσύνην χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὀρτῆς μελλόντων κατασπείσειν, ὁ ἄρχιρεὺς ἐξένεικέ σφι φιάλας χρυσέας (τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν) ἁμαρτῶν τοῦ ἀριθμοῦ ἑνδεκα δυνάδεκα ἐοῦσι· ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἔστεως αὐτῶν Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκὴν ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόμῳ χρεώμενος, ὑπέσχε τὴν κυνέην· οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμίτιχου καὶ τὸ χρηστήριον ὃ τι ἐκέχρητό σφι, τὸν χαλκὴν σπείσαντα αὐτῶν φιάλη τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μῦνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ, κτείνειν μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασάνιζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸν ποιήσαντα· ἐς δὲ τὰ ἔλεα ἔδοξέ σφι διώξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμειος· ἐκ δὲ τῶν ἐλέων ὀρμεώμενον μὴ ἐπι-
- 152 μίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. Τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακῶν ὃς οἱ τὸν πατέρα Νεκῶν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἱ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαίτεώ εἰσι· μετὰ δὲ, βασιλεύοντα, τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἑνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ ἔλεα. ἐπιστάμενος ὦν ὡς περιωβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόεε τίσασθαι τοὺς διώξαντας· πέμψαντι δὲ οἱ ἐς Βουτοῖν πόλιν ἐς τὸ χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἐνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἐστὶ μαντήϊον ἀψευδέστατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἦξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκίων ἀνδρῶν ἐπιφανέντων· καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίᾳ μεγάλη ὑπεκέχυτο, χαλκίους οἱ ἄνδρας ἦξειν ἐπικούρους·

χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἀναγκαίῃ κατέλαβε Ἰωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ λήϊν ἐκπλώσαντας, ἀπενειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον· ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὀπλισθέντας χαλκῷ ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἔλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμίτιχῳ, (ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὀπλισθέντας,) ὡς χάλκεοι ἄνδρες ἀπυγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ χρηστήριον ἐπιτελούμενον, φίλα τε τοῖσι Ἰωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται καὶ σφεας μεγάλα ὑπισχνούμενος πείθει μετ' ἑωντοῦ γενέσθαι· ὡς δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι μετ' ἑωντοῦ βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταίρει τοὺς βασιλέας.

Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος, 153 ἐποίησε τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια ἐν Μέμφι, τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα· αὐλήν τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται ἐπεὰν φανῇ ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναντίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων πλέην· ἀντὶ δὲ κιόνων, ὑπεστάσι κολοσσοὶ δυωδεκαπήχες τῇ αὐλῇ· ὁ δὲ Ἄπις κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἑπαφος. Τοῖσι δὲ Ἰωσι καὶ 154 τοῖσι Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος, τοῖσι οὐνόματα ἐτέθη Στρατόπεδα· τούτους τε δὴ σφι τοὺς χώρους δίδωσι καὶ τᾶλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε, καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἐρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγόνασι. οἱ δὲ Ἰωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης, ὀλίγον ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος, ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλευμένῳ στόματι τοῦ Νείλου· τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἀμασις ἐξαναστήσας ἐνθεῦτεν κατοίκησε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωντοῦ ποιούμενος πρὸς Αἰγυπτίων. τούτων

δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω ἐπιμισγόμενοι τούτοισι τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα ἀπὸ Ψαμμίτιχον βασιλέος ἀρξάμενοι πάντα καὶ τὰ ὑστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν· ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἱ τε ὅλκοι τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν. Ψαμμίτιχος μὲν νυν οὕτω ἔσχε τὴν Αἴγυπτον.

- 155 Τοῦ δὲ χρηστήριου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὥς ἀξίου εἶντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρὸν, ἐν πόλει δὲ μεγάλη ἰδρυμένον κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεόμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω· οὖνομα δὲ τῇ πόλει ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι, Βουτῶ, ὥς καὶ πρότερον οὖνόμασταί μοι· ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος· καὶ ὁ γε νηὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρηστήριον ἐνι, αὐτὸς τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων· τὸ δέ μοι τῶν φανερῶν θῶμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω· ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Λητοῦς νηὸς ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος ἐς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος· καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσαράκοντα πήχεων τούτων ἕκαστόν ἐστι· τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται
- 156 λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. Οὕτω μὲν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν ἔστι θυμαστότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη. ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθῇ καὶ πλατῇ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρὸν, λέγεται δὲ ὑπ' Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή· αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσιν οὔτε κινηθεῖσαν ἴδον, τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθῆς ἐστὶ πλωτή· ἐν δὴ ὧν ταύτῃ νηὸς τε Ἀπόλλωνος μέγας ἐνι, καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύονται· ἐμπεφύκασιν δ' ἐν αὐτῇ φοῖνικες συχνοὶ, καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ

ἄφορα πολλά· λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοι φασὶ εἶναι αὐτὴν πλωτὴν· ὥς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ εἰσὶν πρότερον πλωτῇ, Δητῶ, εἰσὺσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλιν, ἵνα δὴ οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτό ἐστι, Ἀπόλλωνα παρὰ Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη, διέσωσε κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε θέλων ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα.—Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἀρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Δητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι· Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὡρος, Δημήτηρ δὲ Ἴσις, Ἀρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἤρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μῦθος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἀρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος.—τὴν δὲ νήσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτὴν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα 157 καὶ πεντήκοντα ἔτα· τῶν τὰ ἐνὸς δέοντα τριήκοντα, Ἀζωτον, τῆς Συρίας μεγάλην πόλιν, προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς τὸ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἀζωτος ἀπασέων πόλιν ἐπὶ πλείστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

Ψαμμίτιχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο, καὶ ἐβασί- 158 λευσε Αἰγύπτου· ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρώτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρείος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μὲν ἐστὶ πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν· ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος, παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀραβίην πόλιν· ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν· ὥρυκται δὲ πρώτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα· ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τείνον ὄρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι·

- τοῦ ὦν δὴ οὖρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διώρυξ ἀπ' ἐσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἡῶ· καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας φερούσας ἀπὸ τοῦ οὖρεος πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορητῆς θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὖρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἰγυπτὸν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι χίλιοι ἀπαρτὶ ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον· ἡ δὲ διώρυξ πολλῶ μακροτέρη ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστὶ· τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυνάδεκα μυριάδες. Νεκῶς μὲν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο, μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, “τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι” βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους. Πανσάμενος δὲ τῆς διώρυχος ὁ Νεκῶς, ἐτράπετο πρὸς στρατηγίας· καὶ τριήρεις, αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορητῇ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ· τῶν ἔτι οἱ ὅλκοι ἐπίδηλοι. καὶ ταύτησί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι, καὶ Σύριοισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε· μετὰ δὲ τὴν μάχην, Κάδυτιν πόλιν τῆς Συρίας εἶδον μεγάλην εἶλε· ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τὰς Μιλησίων· μετὰ δὲ, ἑκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδούς τὴν ἀρχήν.
- 160 Ἐπὶ τούτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἡλείων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιοτάτα καὶ κάλλιστα τιθέσθαι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων, καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν· ὥς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἰγυπτον οἱ Ἡλείοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους

εἶναι σοφωτάτους· συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπυνθάνοντο τῶν Ἑλλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιεῖν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα, ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιοτέρον ἐπεξευρεῖν; οἱ δὲ βουλευσάμενοι, ἐπειρώτων τοὺς Ἑλλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται; οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασαν σφέας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅπως οὐ τῷ ἀστῶ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον· ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι, καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῆσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἑλλείων δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἑλλείοισι ὑπέθηκαντο.

Ψάμμιος δὲ ἐξ ἔτεα μούνον βασιλεύσαντος Αἰγύ- 161
πτου, καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην, καὶ με-
ταυτικά τελευτήσαντος, ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος·
ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο
εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα
πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας· ἐν τοῖσι ἐπὶ τε Σιδῶνα
στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δέ
οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν
ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπη-
γῆσομαι, μετρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας
γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους, μεγαλω-
στὶ προσέπταισε. Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφό-
μενοι, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ
προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακὸν,
ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται αὐτοὺς δὲ τῶν λοιπῶν
Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ· ταῦτα δὲ δεινὰ
ποιεύμενοι αὐτοὶ τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν
ἀπολομένων φίλοι, ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθείης. Πυ- 162
θόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα, πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἀρα-

σιν καταπαύσοντα λόγοισι· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ, τῶν τις Αἰγυπτίων ὀπισθε σταὰς περιέθηκέ οἱ κυνέην, καὶ περιτιθεὶς ἔφη “ἐπὶ βασιλῆϊ περιτιθέναι.” καὶ τῷ οὐ κως ἀκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιούμενον, ὥς διεδείκνυε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὥς ἐλὼν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ἔπεμπε ἐπ’ Ἀμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἐωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὖνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζῶντα Ἀμασιν ἀγαγεῖν παρ’ ἐωυτόν· ὥς δὲ ἀπικόμενος τὸν Ἀμασιν ἐκάλεε ὁ Πατάρβημις, ὁ Ἀμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ’ ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματάισε, καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίην ἀπάγειν· ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιῶν τὸν Πατάρβημιν, βασιλέος μεταπεμπομένου, ἰέναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνεσθαι, ὥς “ταῦτα πάλαι παρεσκευάζετο ποιέειν, καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξειν.” τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀγνοεῖν τὴν διάνοιαν, καὶ παρασκευαζόμενον ὀρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι, βουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλεῖ δηλῶσαι τὰ πρησσόμενα· ὥς δὲ ἀπικέσθαι αὐτόν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἀμασιν, οὐδένα λόγον αὐτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ τά τε ὧτα καὶ τὴν ῥίνα· ιδόμενοι δ’ οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι τὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἐωυτῶν οὕτω αἰσchrῶς λύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς ἐτέρους, καὶ ἐδίδο-

163 σαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. Πυθόμενος δὲ καὶ ταῦτα ὁ Ἀπρίης, ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους· εἶχε δὲ περὶ ἐωυτὸν Κᾰράς τε καὶ Ἰωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυρίους· ἦν δὲ οἱ τὰ βασιλῆϊα ἐν Σαῖ πόλει, μεγάλα ἔοντα καὶ ἀξιοθέητα. καὶ οἳ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυ-

πτίους ἦσαν, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄμασιν ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγένοντο ἀμφότεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένη· καὶ τούτων οἱ μὲν 164 ἱερεῖς, οἱ δὲ μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι, οἱ δὲ ἑρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνῆται. γένη μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτά ἐστι, οὐνόματα δέ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτῶν καλέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες, ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσὶ· κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν οἶδε εἰσὶ 165 νομοί· Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χερμίτης, Παπρημίτης, νῆσος ἢ Προσωπίτις καλεομένη, Ναθὼ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τούτων τῶν νομῶν Ἑρμοτύβιες εἰσὶ, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοίατο, ἐκκαίδεκα μυριάδες· καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδὲν, ἀλλ' ἀνέονται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἶδε ἄλλοι 166 νομοί εἰσι· Θηβαῖος, Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβειννύτης, Ἀθριβίτης, Φαρβαιθίτης, Θμουίτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μνεκφορίτης· οὗτος ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νομοὶ Καλασιρίων εἰσὶ· γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγενέατο, πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν· οὐδὲ τούτοις ἐξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μούνα, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος. Εἰ μὲν νυν 167 καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασιν οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρίναι, ὁρέων καὶ Θρηϊκας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδούς, καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους, ἀποτιμωτέρους τῶν ἄλλων ἡγμένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μαθάνοντας καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων· τοὺς δὲ ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξίμων γενναίους νομιζομένους εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους. μεμαθήκασιν ὃ ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειρο-

168 τέχνας. Γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαιρημένα μούνουσι Αἰγυπτίων, πάρεξ τῶν ἱρέων· ἄρουνται ἐξαίρετοι δυώδεκα ἐκάστω ἀτελέες· (ἡ δὲ ἄρουρα ἐκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντη· ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ.) ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαιρημένα· τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο, καὶ οὐδαμὰ ὦντοί. Καλασιρίων χίλιοι, καὶ Ἑρμοτυβίων ἄλλοι, ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστοι τὸν βασιλέα· τούτοις δ' ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοδο ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, ὅπτου σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἐκάστω, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἶνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοδο.

169 Ἐπεὶ τε δὲ συνιόντες, ὃ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἀμασις πάντας τοὺς Αἰγυπτίους, ἀπίκοντο ἐς Μῶμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθει δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἔόντες κατὰ τοῦτο ἐσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἡδὲ ἡ διάνοια, μὴδ' ἂν θεὸν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληΐης· οὕτω ἀσφαλὲως ἐωυτῷ ἰδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἐσώθη· καὶ ζωγρηθεὶς, ἀπήχθη ἐς Σαῖν πόλιν, ἐς τὰ ἐωυτοῦ [οἰκία] πρότερον ἔοντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλῆϊα. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληΐοις, καὶ μιν Ἀμασις εὖ περιεῖπε, τέλος δὲ, μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιοῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἐωυτῷ ἔχθιστον, οὕτω δὴ παραδιδόει τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοις· οἱ δὲ μιν ἀπέπνιξαν, καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρώησι ταφῇσι. αἱ δὲ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός. ἔθαψαν τὲ Σαῖται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενομένους βασιλεῆς ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἕκαστέρω μὲν ἐστὶ τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων· ἐστὶ μέντοι καὶ τούτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ, παστὰς λιθίνῃ μεγάλῃ καὶ

ἡσκημένη στύλοισι τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμη-
 μένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι
 διξὰ θυρώματα ἔστηκε· ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη
 ἐστί. Εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ τοῦ οὐκ ὄσιον ποιεῦμαι 170
 ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοῦνομα ἐν Σαί,
 ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὅπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς
 τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου· καὶ ἐν τῷ τεμένει
 ὄβελοὶ ἐστᾶσι μεγάλοι λίθινοι· λίμνη τέ ἐστι
 ἐχομένη, λιθίνῃ κρηπῖδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη
 εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος, ὥς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν
 Δήλῳ ἡ τροχοειδὴς καλεομένη. Ἐν δὲ τῇ λίμνῃ 171
 ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν παθῶν αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι,
 τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μὲν νυν
 τούτων εἰδοῖ μοι ἐπὶ πλέον ὥς ἕκαστα αὐτῶν ἔχει,
 εὖστομα κείσθω· καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι,
 τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης
 εἰδοῖ μοι πέρι εὖστομα κείσθω· πλὴν ὅσον αὐτῆς
 ὁσὶν ἐστὶ λέγειν, αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν
 τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγούσαι, καὶ διδά-
 ξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ, ἐξανα-
 στάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων, ἐξαπώ-
 λετο ἡ τελετή· οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων
 καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν
 μούνοι.

Ἀπρίῳ δὲ ὧδε καταραιρεμένον, ἐβασίλευσε 172
 Ἄμασις, νομοῦ μὲν Σαίτῳ ἑὸν· ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλις,
 οὐνομά οἱ ἐστὶ Σιούφ. τὰ μὲν δὴ πρῶτα κατόνοντο
 τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι, καὶ ἐν οὐδεμῇ μοίρῃ μεγάλη
 ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἔοντα καὶ οἰκίης οὐκ
 ἐπιφανέος. μετὰ δὲ, σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις οὐκ
 ἀγνωμοσύνην προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ
 μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτῆρ χρύσεος ἐν τῷ αὐτὸς τε
 ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πίδα-
 ἐκάστοτε ἐναπενιζέατο· τοῦτον κατ' ὧν κόψας, ἀγαλ-
 μα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο καὶ ἱδρυσεν τῆς
 πόλις ὅκου ἦν ἐπιτηδεύατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι

φοιτέοντες πρὸς τῷγαλμα, ἐσέβοντο μεγάλως· μαθὼν δὲ ὁ Ἀμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτήρος τῷγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμείν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι· ἤδη ὦν, ἔφη λέγων, ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῇρι πεπρηγέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτῶν βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἐωυτοῦ ἐκέλευε. τοιοῦτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους, ὥστε δικαιοῦν δουλεύειν.

- 173 Ἐχράτο δὲ καταστάσει πρηγμάτων τοιῆδε· τὸ μὲν ὄρθριον, μέχρι οὗτου πληθώρης ἀγορῆς, προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινε τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας, καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων· ἀχθεσθέντες δὲ τούτοις οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτὸν, τοιαῶδε λέγοντες· “ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωντόν. σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα, δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα· καὶ οὕτω Αἰγύπτιοι τ' ἂν ἐπιστάτο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται καὶ ἄμεινον· σὺ ἂν ἤκουες· νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς βασιλικά.” ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς· “τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι ἐντανύουσι, [ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι]· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἶη, ἐκραγείη ἄν· ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρῆσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδᾶσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἐωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἦτοι μανεῖς ἢ ὅγε ἀπόπληκτος γενόμενος· τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος, μέρος ἐκατέρῳ νέμω.” ταῦτα
- 174 μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο. Λέγεται δὲ ὁ Ἀμασις, καὶ ὅτε ἦν ιδιώτης, ὡς φιλοπότης ἐὼν καὶ φιλοσκώμων, καὶ οὐδαμῶς κατεσπουδασμένος ἀνὴρ· ὅκως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέοντα τὰ

ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιϋών· οἱ δ' ἂν μιν φάμενοι ἔχειν τὰ σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήϊον, ὅκου ἐκάστοτε εἴη. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἀλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντήϊων, πολλὰ δὲ καὶ ἀποφεύγεσκε· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίεε τοιαύδε· ὅσοι μὲν αὐτὸν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε ἐπεμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν· οὐδὲ φοιτέων ἔθνε, ὥς οὐδενὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψεύδεά τε μαντήϊα κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν κατέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὥς ἀληθῆς θεῶν ἐόντων καὶ ἀψευδέα μαντήϊα παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο.

Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν Σαῖ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια 175
 θωυμάσια οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάντας ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψει καὶ τῷ μεγάθει, ὅσων τε τὸ μέγαθος λίθων ἐστὶ καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ, κολοσσούς μεγάλους καὶ ἀνδρόσφιγγας περιμήκειας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερφυέας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἡγάγετο δὲ τούτων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος, πλόον καὶ ἐείκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σαΐος. τὸ δὲ οὐκ ἦκιστα αὐτῶν ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἐστι τόδε· οἴκημα μουνόλιθον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἔτεα τρία, δισχίλιοι δὲ οἱ προσετέταχато ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαντες ἦσαν κυβερνήται· τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθεν ἐστὶ εἰς τε καὶ εἴκοσι πῆχες, εὖρος δὲ τεσσερεσκαῖδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ. ταῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί· ἀτὰρ ἔσωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαῖδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δωδέκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται παρὰ τὴν ἔσοδον· ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ' εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς, ἐλκομένης τῆς στέγης, ἀναστενάξαι οἷά τε χρόνου ἐκγεγονότος πολλοῦ

- καταχθόμενον τῷ ἔργῳ· τὸν δὲ Ἀμασιν ἐνθυμιστὸν ποιησάμενον οὐκ ἔαν ἔτι προσωτέρω ἐλκύσαι· ἤδη δέ τινες λέγουσι, ὥς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν μοχλευόντων, καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελ-
 176 κυσθῆναι. Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἀμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοις ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιόθητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὑπτιον κείμενον κολοσσόν, τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε· τοῦ πόδες πέντε καὶ ἐβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος· ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἐστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἔοντες λίθου, δύο κολοσσοί, ἑξήκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἑὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σαῖ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἰσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἀμασίς ἐστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὼν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.
- 177 Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρας τοῖσι ἀνθρώποισι· καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἀπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον δὲ Αἰγυπτίοις τόνδε Ἀμασίς ἐστι ὁ καταστήσας· ἀποδεικνύειν ἔτεος ἐκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων ὄθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῖντα ταῦτα, μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην, ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοις ἔθετο· τῷ ἐκείνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται, ἔοντι
 178 ἀμώμῳ νόμῳ. Φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἀμασις, ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοις ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοις αὐτῶν οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοις, ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεια θεοῖσι· τὸ μὲν νυν μέγιστον αὐτῶν τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὼν καὶ χρησιμώτατον, καλούμενον δὲ Ἑλλήνιον, αἶδε πόλις εἰς αἰ ἰδρυμέναι κοινῇ.

Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί· Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνίδος καὶ Ἀλικαρνησσὸς καὶ Φάσηλις· Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη· τούτων μὲν ἐστὶ τοῦτο τὸ τέμενος, καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὐταὶ αἱ πόλεις εἰσὶ αἱ παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλεις μεταποιεῦνται, οὐδὲν σφὶ μετεὸν μεταποιεῦνται· χωρὶς δὲ, Αἰγινῆται ἐπ' ἐωυτῶν ἰδρύσαντο τέμενος Διὸς, καὶ ἄλλο Σάμιοι, Ἑρῆς, καὶ Μιλήσιοι, Ἀπόλλωνος· Ἦν δὲ 179 τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον, καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου· εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπῆκοιτο, χρῆν ὁμοῦσαι “μὴ μὲν ἐκόντα ἐλθεῖν” ἀπομόσαντα δὲ, τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μὴ γε οἶά τε εἴη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπῆκοιτο ἐς Ναύκρατιν· οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐτετίμητο· Ἀμφικτυόνων 180 δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι αὐτομάτως κατεκάη· τοὺς Δελφούς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν· πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλεις ἐδωτίνάζον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἐνείκαντο· Ἀμασις μὲν γάρ σφὶ ἔδωκε χίλια στυπτηρίης τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι μνέας.

Κυρηναίοισι δὲ Ἀμασις φιλότητά τε καὶ συμ- 181 μαχίην συνεθήκατο· ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικὸς εἶτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα· γαμέει δ' ὧν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω, οἱ δ' Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὐνομα ἦν Λαδίκη· τῇ ἐπεὶ τε συγκλίνοιτο ὁ Ἀμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἶός τε ἐγένετο· τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχράτο· ἐπεὶ τε δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο, εἶπε ὁ Ἀμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην·

“ὦ γύναι, κατὰ με ἐφάρμαξας, καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασῶν” ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπεὶ τέ οἱ ἀρνευμένη οὐδὲν ἐγένετο πρηύτερος ὁ Ἄμασις, εὐχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ Ἀφροδίτῃ, ἣν οἱ ὑπ’ ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γάρ οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην· μετὰ δὲ τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἦδη, ὁκότε ἔλθοι πρὸς αὐτὴν, ἐμίσγετο· καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέπεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἰδρυμένον τοῦ Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης Αἰγύπτου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἡ τις εἶη, ἀπέπεμψε Ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

- 182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης, καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γραφῇ εἰκασμένην· τοῦτο δὲ τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἄγάλματα λίθινα, καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον· τοῦτο δ’ ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰκόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἱ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἰδρύατο ἔτι καὶ τὸ μέχρις ἐμεῦ, ὅπισθε τῶν θυρέων. ἐς μὲν νυν Σάμον ἀνέθηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰιάκεος, ἐς δὲ Λίνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν ὅτι δὲ τὸ ἱὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἰδρύσασθαι προσχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέθηκε ὁ Ἄμασις. εἶλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων, καὶ κατεστρέψατο ἐς φόρου ἀπαγωγὴν.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΡΙΤΗ.

ΘΑΛΕΙΑ.

ἘΠΙ τοῦτον δὴ τὸν Ἀμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ¹ ἐστρατεύετο, ἄγων καὶ ἄλλους τῶν ἡρχε καὶ Ἑλλήνων Ἰωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε· πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα, αἵτεε Ἀμασιν θυγατέρα· αἵτεε δὲ ἐκ συμβουλῆς ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἀμασιν ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἀπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἡτρῶν ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρὰ Ἀμασιν αἵτεε ἡτρὸν ὀφθαλμῶν ὃς εἶη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ· ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος, ἐνῆγε τῇ συμβουλῇ κελεύων αἰτέειν τὸν Καμβύσεια Ἀμασιν θυγατέρα· ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῶτο, ἢ μὴ δοὺς Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο· ὁ δὲ Ἀμασις, τῇ δυνάμει τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἄρρωδέων, οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὥς γυναῖκά μιν ἔμελλε Καμβύσης ἔξειν ἀλλ' ὥς παλλακὴν· ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος, ἐποίησε τάδε· ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής, μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη· οὖνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις· ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἀμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ, ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὥς ἑωυτοῦ θυγατέρα· μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἡσπάζετο πατρόθεν οὖνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· “ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος ὑπὸ Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ σοι κόσμῳ ἀσκήσας ἀπέπεμψε ὥς ἑωυτοῦ θυγατέρα· διδοὺς ἐοῦσαν τῇ ἀληθῆτι Ἀπρίεω· τὸν ἐκεῖνος ἐόντα

ἔωντοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε." τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτία ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεια τὸν Κύρου, μεγάλως θυμωθέντα, ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω μὲν νυν λέγουσι Πέρσαι.

- 2 Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηῖνται Καμβύσεια, φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι. Κῦρον γάρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρὰ Ἀμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεια. λέγοντες δὲ ταῦτα, οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὴν οὐδὲ λέληθε αὐτοὺς, (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι, τὰ Περσέων νόμιμα ὀρθῶς ἐπιστάται καὶ Αἰγύπτιοι,) ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὐ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῖσαι, γνησίον παρεόντος· αὐτὶς δὲ, ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης· ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον, προσποιούμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγγενέες εἶναι. καὶ

- 3 ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει. Λέγεται δὲ καὶ ὧδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός· ὥς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κῦρον γυναῖκας, ὥς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα εὐεῖδέα τε καὶ μέγала, πολλῶ ἐχράτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερβωυμάζουσα· ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή, εἶπε τάδε· "τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει· τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπὶ κτήτον ἐν τιμῇ τίθεται." τὴν μὲν ἀχθομένην τῇ Νιτήτι εἰπεῖν ταῦτα· τῶν δὲ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεια· "τοιγάρ τοι, ὦ μήτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνὴρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω." ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὥς δέκα κου γεγονότα, καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θωύματι γενέσθαι· τὸν δὲ διαμνημονεύοντα, οὕτω δὴ, ἐπεὶ τε ἀνδρώθη καὶ ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατηίην.

- 4 Συνήνεκε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρήγμα γενέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἀλικαρνησσεὺς, οὕνομα δέ

οἱ Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολέμια ἄλκιμος· οὗτος ὁ Φάνης μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκδιδρῆσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλθεῖν ἐς λόγους· οἷα δὲ ἑόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστάμενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα μεταδιώκει ὁ Ἀμασις, σπουδὴν ποιούμενος ἐλεῖν· μεταδιώκει δὲ, τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον ἀποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν· ὃς αἰρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἐλὼν δὲ οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλθε ὁ Φάνης· καταμεθύσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὥρμημένῳ δὲ στρατεύεσθαι Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν, ὅκως τὴν ἀνδρον διεκπερᾶ, ἐπελθὼν φράζει μὲν καὶ τᾶλλα τὰ Ἀμάσιος πρήγματα ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων· πέμψαντα παρὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσθαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρασχεῖν. Μούνη δὲ ταύτῃ 5 εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον· ἀπὸ γὰρ Φοινίκης μέχρι οὖρων τῶν Καδύτιος πόλιος, ἣ ἐστὶ Σύρων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος (ὥς ἐμοὶ δοκέει) Σαρδίῳ οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ ἐπὶ θαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου· ἀπὸ δὲ Ἰηνύσου, αὐτὶς Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον ὄρος τείνει ἐς θάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ λόγος τὸν Τυφῷ κεκρύφθαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ μεταξύ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὖρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λίμνης, ἐὼν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, ἀνδρόν ἐστι δεινῶς. Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων 6 ἐννενώκασι, τοῦτο ἔρχομαι φράσω· ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης, καὶ πρὸς, ἐκ Φοινίκης, κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δις τοῦ ἔτεος ἐκάστον· καὶ ἐν κεράμιον οἴνηρόν ἀριθμῷ κείμενον οὐκ ἔστι (ὥς λόγῳ εἰπεῖν) ιδέσθαι· κού δῆτα, εἴποι

τις ἂν, ταῦτα ἀναισιμούνται; ἐγὼ καὶ τοῦτο φράσω· δεῖ τὸν μὲν δῆμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν· τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἀνδρα τῆς Συρίας κομίζειν πλήσαντας ὕδατος· οὕτω ὁ ἐπιφοιτῶν κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν κομίζεται ἐς Συρίην.

7 Οὕτω μὲν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπεὶ τε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον· τότε δὲ οὐκ ἔόντος κω ὕδατος ἐτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἀλικαρνησσοῦ ξείνου, πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυχε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ.

8 Σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστέως, λίθῳ ὀξείῳ τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις· καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρον κροκύδα, ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτὰ· τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλεῖ τὸν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην· ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα, ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον, (ἢ καὶ τὸν ἀστὸν ἦν πρὸς ἀστὸν ποιέηται,) οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιοῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μῶνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι· καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαι φασὶ κατὰπερ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρώχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους· οὐνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.

9 Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσῳ ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμη-

χανάτο τοιάδε. ἄσκούς καμήλων πλήσας ὕδατος, ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας· τοῦτο δὲ ποιήσας, ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον, καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἥσσον πιθανόν, ἐπεὶ γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὐνομα Κόρυς· ἐκδιδοὶ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἀπὸ τούτου δὴ ὧν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὤμβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκει ἐπικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ· ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενάς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι· (ὁδὸς δ' ἐστὶ δυνώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον·) ἄγειν δέ μιν διὰ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία.

Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ 10 Νεῖλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα· Ἀμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζῶντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπ' Αἴγυπτον· ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἀμασις τέσσερα καὶ τεσσαράκοντα ἔτεα ἀπέθανε· ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνενείχθη· ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς, ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμήνιτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου, φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ἔεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψακάδι. Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε 11 διεξέλασαντες τὴν ἄνυδρον ἴζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἔοντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνη ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπ' Αἴγυπτον

ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε· ἦσαν τῷ Φάνη παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλειμμένοι· τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς, κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων· μετὰ δὲ, ἀγινέοντες κατὰ ἓνα ἕκαστον τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα· διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων, οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν· ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθει πολλῶν, ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

- 12 Θῶμα δὲ μέγα ἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων· (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὥς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων·) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω, ὥστε εἰ θέλεις ψήφῳ μούνη βαλέειν διατετρανείεις· αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τι ἰσχυραὶ, μόγῃς ἂν λίθῳ παίσας διαρρήξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον· ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον· τῷτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἰτιόν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων· τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Πέρσησι ὅτι ἀσθενέας φερέουσι τὰς κεφαλὰς, αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πῖλους τιάρας φερέοντες. ταῦτα μὲν νυν τοιαῦτα ἑόντα ἶδον· ἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὁμοῖα τούτοισι ἐν Παπρήμῃ, τῶν ἅμα Ἀχαιμένει τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπὸ Ἰνάρῳ τοῦ Λίβυος.

- 13 Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὥς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς

Μέμφιν, ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ, ἐπεὶ τε τὴν νέα ἴδον ἐσελθούσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἀλέες ἐκ τοῦ τείχεος, τὴν τε νέα διέφθειραν καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκούμενοι, χρόνῳ παρέστησαν· οἱ δὲ προσεχές Λίβνες, δείσαντες τὰ περὶ τὸν Αἴγυπτον γεγονότα, παρέδωσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί· καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὥς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι δείσαντες ὁμοίως [ἃ καὶ οἱ Λίβνες, ἕτερα τοιαῦτα] ἐποίησαν, Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο, τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθεὶς, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι ἦν ὀλίγα—ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντηκοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι—ταύτας δρασσόμενος, αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ 14 ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας, σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς, ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλήτῃ, ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήϊον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους, ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέος· ὥς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ παρήσαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀντέκλαιον, ὀρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος προῖδὼν καὶ μαθὼν, ἔκυψε ἐς τὴν γῆν· παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχόντων, τοὺς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους· ἄγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι

ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηϊ· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλῆῖοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἐκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι· ὁ δὲ ἰδὼν παρεξίοντας, καὶ μαθὼν τὸν παῖδα ἵγέομενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιούντων, τῶντὸ ἐποίησε τὸ καὶ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων, συνήνεκε ὥστε τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἑόντων, ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιήν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων· ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς ἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνόματι τὸν ἑταῖρον, ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν· ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι, οἱ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον· θυνμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιούμενα, πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν, λέγων τάδε· “Δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρωτᾷ, διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὀρέων κεκακωμένην, καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀπέκλαυσας· τὸν δὲ πτωχὸν οὐδὲν σοι προσήκοντα, ὡς ἄλλων πυνθάνομαι, ἐτίμησας;” ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκῆῖα ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν· τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πένθος ἄξιον ἦν δακρύν· ὅς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχήτην ἀπίκται ἐπὶ γήραος οὐδῶ.” καὶ ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ὑπὸ τούτου, εὖ δοκέειν οἱ εἰρησθαι· ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύνειν μὲν Κροῖσον, (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον,) δακρύνειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἰκτὸν τινα, καὶ αὐτίκα κελεύειν τὸν τε οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σῶζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προαστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἐωντόν· τὸν μὲν δὴ παῖδα εὖρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιέοντα, ἀλλὰ

πρῶτον κατακοπέντα· αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἤγον παρὰ Καμβύσεα· ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον· εἰ δὲ καὶ ἡπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς· ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἣν καὶ σφεων ἀποστέωσι, ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδούσι τὴν ἀρχήν· πολλοῖσι μὲν νυν καὶ ἄλλοισί ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιεῖν, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε, τῷ Λίβυος Ἰνάρῳ παιδί Θαννύρα, ὃς ἀπέλαβε τὴν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν· καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν· καίτοι Ἰνάρῳ τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοὶ κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο· νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἤλω· ἐπεὶ τε δὲ ἐπαῖστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσειω, αἷμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχρῆμα· οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκητο ἐς Σαῖν πόλιν, 16
βουλόμενος ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε· ἐπεὶ τε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε, καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν, καὶ κεντοῦν τε καὶ τᾶλλα πάντα λυμαίνεσθαι· ἐπεὶ τε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες, (ὁ γὰρ δὴ νεκρὸς, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντεῖχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο,) ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια· Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι πῦρ· τὸ ὦν κατακαίειν γε τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι· Πέρσῃσι μὲν, δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγοντες νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμφυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τὰ περ ἂν λάβῃ πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ· οὐκ ὄν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι·

καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπὸ εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιεῖν ὁ Καμβύσης. ὥς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἀμασις ἦν ὁ ταῦτα παθὼν ἀλλὰ ἄλλος τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι· ᾧ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἀμασιν λυμαίνεσθαι· λέγουσι γὰρ, ὥς πυθόμενος ἐκ μαντητίου ὁ Ἀμασις τὰ περὶ ἐωυτὸν μέλλοι ἀποθανόντα γίνεσθαι, οὕτω δὴ ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα, τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἐωυτοῦ θήκης, ἐωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδί ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὥς μάλιστα θεῖναι. αἱ μὲν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται, αἱ ἐς τὴν ταφήν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι, οὓ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

- 17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπὶ τε Καρχηδονίους καὶ ἐπὶ Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένη δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν· ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα· ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὁψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοφι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθές, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους, δώρα δὲ τῷ
- 18 λόγῳ φέροντας τῷ βασιλεῖ αὐτῶν. Ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιγάρ τις λέγεται εἶναι· λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἐφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλει ἐκάστους ἐόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιώντα τὸν βουλούμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἐκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα
- 19 τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιγάρ. Καμβύση δὲ ὥς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα

μετεπέμπετο ἐξ Ἑλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν· ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήϊσαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν· Φοίνικες δὲ οἱκ ἔφασαν ποιήσῃν ταῦτα· ὀρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιεῖν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐνωτῶν στρατευόμενοι· Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων, οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μὲν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίον προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι σφέας τε αὐτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἡρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον. Ἐπεὶ τε 20 δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἑλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἐντελόμενος τὰ λέγειν χρῆ, καὶ δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἶμα καὶ χρύσειον στρεπτὸν περιαυχένιον καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικῆτος οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι, ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης, λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτοὺς φασι κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληῆην τοιῶδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχὺν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν.

Ἐς τούτους δὴ ὧν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ 21 Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, ἔλεγον τάδε· “Βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἡδεται χρεώμενος.” ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἦκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιαῦδε· “οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε

ἄληθέα, (ἦκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς,) οὔτε
 ἐκείνος ἀνὴρ ἐστὶ δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὐτ' ἂν
 ἐπεθύμησε χώρας ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ οὐτ' ἂν ἐς
 δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἡδίκηται·
 νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε·
 Βασιλεὺς ὁ Αἰθιοπῶν συμβουλευεῖ τῷ Περσέων
 βασιλεῖ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως ἔλκωσι τὰ τόξα
 Πέρσαι ἔοντα μεγάθει τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθιοπας
 τοὺς Μακροβίους πλήθει ὑπερβαλλόμενον στρατεύ-
 εσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ
 ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιοπῶν παισὶ γῆν ἄλλην προσ-
 22 κτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν." Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἀνεῖς τὸ
 τόξον, παρέδωκε τοῖσι ἦκουσι· λαβὼν δὲ τὸ εἶμα τὸ
 πορφύρεον, εἰρώτα ὃ τι εἶη καὶ ὅπως πεποιημένον;
 εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθινήν περὶ
 τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολερούς μὲν τοὺς
 ἀνθρώπους ἔφη εἶναι δολερά δὲ αὐτῶν τὰ εἴματα·
 δευτέρα δὲ, τὸν χρυσοῦν εἰρώτα στρεπτόν τὸν περι-
 αυχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυο-
 φάγων τὸν κόσμον αὐτῶν, γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ
 νομίσας εἶναί σφεα πέδας, εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσι
 εἰσι ῥωμαλεώτεραι τούτων πέδαι· τρίτον δὲ, εἰρώτα
 τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλεί-
 ψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε·
 ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκητο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν
 ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι ἐπείρετο ὃ τι τε
 σιτέεται ὁ βασιλεὺς, καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον
 ἀνὴρ Πέρσης ζῶει; οἳ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον
 εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώ-
 κοντα ὃ ἔτεα ζότης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προ-
 κέεσθαι· πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθιοπὴς ἔφη, οὐδὲν θωυμάζειν
 εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζῶουσι· οὐδὲ γὰρ
 ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζῶειν σφέας εἰ μὴ τῷ πόματι
 ἀνέφερον, φράζων τοῖσι Ἰχθυοφάγοις τὸν οἶνον·
 23 τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων ἐσσοῦσθαι· Ἀν-
 τειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς

ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς ἐείκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα ἐφθὰ, καὶ πόμα γάλα· θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἠγήσασθαι· ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατάπερ· εἰ ἐλαίου εἷη· ὅξειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὥσει ἱών. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δὴ τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι, ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν· (τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφί ἐστι ἀληθῶς οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι·) ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδησι χρυσέῃσι δεδέσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοις τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον· θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον, ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ Ἥλιου λεγομένην τράπεζαν. Μετὰ δὲ ταύτην, τελευταίας ἐθεήσαντο 24 τὰς θήκας αὐτῶν, αἱ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὕλου τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατάπερ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν· ἔπειτα δὲ οἱ περιῖστᾶσι στήλην ἐξ ὕλου πεποιημένην κοίλην· ἣ δὲ σφι πολλή καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὁδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδὲν, καὶ ἔχει πάντα φανερά ὁμοίως αὐτῷ [τῷ νέκυϊ.] ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοις οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες ἱστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι, ἀπαλ- 25 λίσσοντο ὀπίσω· ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων,

αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος ἐστρατεύετο
 ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν
 παραγγεῖλας οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ
 ἔσχατα τῆς γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἶα δὲ ἔμμα-
 νῆς τε ἑὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὥς ἤκουε τῶν Ἰχθυο-
 φάγων, ἐστρατεύετο Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας
 αὐτοῦ ταύτῃ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα
 ἅμα ἀγόμενος· ἐπεὶ τε δὲ στρατευόμενος ἐγένετο ἐν
 Θήβησι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὥς πέντε μυριάδας·
 καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἑξανδραπο-
 δισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι,
 αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἦγε ἐπὶ τοὺς
 Αἰθίοπας· πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος δι-
 εληλυθέναι τὴν στρατιὴν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ
 εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε· μετὰ δὲ τὰ σιτία,
 καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα· εἰ μὲν νυν
 μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε, καὶ ἀπῆγε
 ὀπίσω τὸν στρατὸν, ἐπὶ τῇ ἀρχῇθεν γενομένη ἀμαρ-
 τάδι ἦν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιούμενος
 ἦγε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω· οἱ δὲ στρατιῶται, ἕως μὲν τι
 εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν ποιηφαγέοντες διέζων·
 ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτῶν
 τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἓνα σφέων αὐτῶν
 ἀποκληρώσαντες κατέφαγον· πυθόμενος δὲ ταῦτα
 ὁ Καμβύσης, δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην, ἀπείς τὸν
 ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο· καὶ ἀπικνέ-
 εται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ· ἐκ
 Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς Μέμφιν, τοὺς Ἑλληνας
 ἀπῆκε ἀποπλέειν· ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω
 26 ἔπρηξε· Οἱ δ' αὐτῶν ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες
 στρατεύεσθαι, ἐπεὶ τε ὀρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων
 ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί
 εἰσι ἐς Ὅασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς
 Αἰσχυρωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι· ἀπέχουσι δὲ
 ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμον· οὐνο-
 μάζεται δὲ ὁ χώρος οὗτος κατὰ Ἑλλήνων γλῶσσαν

Μακάρων νήσος· ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χώρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν περὶ αὐτῶν· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν· λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπ' αὐτῶν Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτῶν τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον αἰρεομένοισι αὐτοῖσι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θίνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας· καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

Ἀπιγμένον δὲ Καμβύσῳ ἐς Μέμφιν ἐφάνη Αἰγυ- 27
πτίοισι ὁ Ἄπις, τὸν Ἕλληνας Ἐπαφον καλέουσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου, αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἴματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι· ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχι σφέας καταδόξας ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιεῖν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος· ἀπικομένους δὲ ἐς ὅψιν εἶρετο ὃ τι πρότερον μὲν ἑόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι, ἐποίουν τοιούτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πληθὸς τι ἀποβαλὼν; οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς εἶη φανείς διὰ χρόνου πολλοῦ ἑωθὼς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὥς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὀρτάζοιεν· ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαι σφεας· καὶ ὥς ψευδομένους θανάτῳ ἐξημίου. Ἀποκτείνας 28
δὲ τούτους, δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὅψιν· λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων, οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεὸς τις χειροθήης ἀπιγμένος εἶη Αἰγυπτίοισι· τοσαῦτα δὲ εἶπας, ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἄπιν τοὺς ἱρέας· οἱ μὲν δὴ μετήϊσαν ἄξοντες· (ὁ δὲ Ἄπις οὗτος [ὁ Ἐπαφος,] γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἧτις οὐκέτι οἷη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον

βάλλεσθαι γόνον· Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βουὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν, καὶ μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἄπιν· ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος, ὁ Ἄπις καλεόμενος, σημήϊα τοιάδε ἐὼν μέλας· ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, 29 ἐπὶ δὲ τῇ γλώσσει κάνθαρον.) Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης οἶα ἐὼν ὑπομαργότερος σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἀπιοῦ παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ, εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας· “ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ ἐπαίοντες σιδηρίων; ἄξιός μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλῳτα ἐμὲ θήσεσθε.” ταῦτα εἶπας, ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι, τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβῃσι ὀρτάζοντα κτείνειν. ὀρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι· οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο· ὁ δὲ Ἄπις πεπληγμένος τὸν μηρόν, ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν, τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρη 30 Καμβύσει· Καμβύσης δὲ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενῆρης· καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε εἰς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μούνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἵρυσσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἦνικαν οἱ Ἴχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποικομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιδος, ὅπιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὑπνῷ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν, ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιλεῖ ἰζόμενος Σμέρδιδι, τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσει· πρὸς ὧν ταῦτα, δείσας περὶ ἐωυτοῦ μή μιν ἀποκτεῖνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρχῃ, πέμπει Πρηξάσπεα εἰς Πέρσας, ὃς

ἦν οἱ ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν· ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ, ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προσαγαγόντα καταποντῶσαι.

Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν 31
 ἄρξαι τοῦτο. δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεήν, ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε· καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή· ἔγρημε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικέειν Πέρσαι· ἡράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης, καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι (ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε πωλήσειν) εἶρετο καλέσας τοὺς βασιληῖτους δικαστὰς εἴ τίς ἐστι κωλύων νόμος τὸν βουλόμενον ἀδελφεῇ συνοικέειν; οἱ δὲ βασιλῆῖοι δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι ἢ σφί παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται· καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέαται· εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω, ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κωλύει ἀδελφεῇ συνοικέειν ἀδελφεόν· ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων ἐξεῖναι ποιέειν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὕτε τὸν νόμον ἔλυσαν δείσαντες Καμβύσεια, ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες παρεξέυρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγρημε τὴν ἐρωμένην· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν· τουτέων δῆτα τὴν νεωτέραν, ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον, κτείνει. Ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς διζὸς, ὥσπερ περὶ Σμέρ- 32
 διος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν λέγουσι, Καμβύσεια συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνὸς, θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην· νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος, ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ· δύο δὲ

γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου· καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἡδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύνειν· Καμβύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο, ἐπείρεσθαι διότι δακρύνει; τὴν δὲ εἰπεῖν, ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσει· Αἰγύπτιοι δὲ, ὡς τραπέζῃ περικατημένων, λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτίλαι, καὶ ἐπανείρεσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτετιλμένη ἢ δασεῖα ἢ θρίδαξ ἐοῦσα εἴη καλίων; καὶ τὸν φάναι, δασεῖαν τὴν δ' εἰπεῖν “ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας” τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ, καὶ μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

- 33 Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκητίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν, εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἐώθεε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γὰρ τινα καὶ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσιν τινες· οὗ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν, τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νο-
- 34 σέοντος, μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. Τάδε δ' ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καὶ οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρει οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ· τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρὴ· εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε· “Πρηξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα; τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται;” τὸν δὲ εἰπεῖν· “ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκείεσθαι.” τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων· τὸν δὲ θυμωθέντα τοιάδε ἀμείβεσθαι· “νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἷῳ προσκείμενον παραφρονεῖν, καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα; οὐδ' ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν

ἀληθείες.” πρότερον γὰρ δὴ ἄρα, Περσέων οἱ συν-
 ἔδρων ἑόντων καὶ Κροίσου, εἶρετο Καμβύσης κοῖός
 τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι
 Κῦρον; οἱ δὲ ἀμείβοντο, ὥς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός·
 τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν, καὶ προσεκτῇ-
 σθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν· Πέρσαι μὲν
 δὴ ταῦτα ἔλεγον· Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ
 ὀρεσκόμενος τῇ κρίσει, εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεια
 τάδε· “ἐμοὶ μὲν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις
 ὁμοῖος εἶναι τῷ πατέρι· οὐ γὰρ κω τοί ἐστι υἱὸς οἷόν
 σε ἐκείνος κατελίπετο” ἦσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ
 Καμβύσης καὶ ἐπαίνειε τὴν Κροίσου κρίσιν. Τούτων 35
 δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξά-
 σπεια· “σὺ νῦν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα,
 εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν
 γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σου τοῦδε ἑστέωτος ἐν τοῖσι
 προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίας, Πέρ-
 σαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἦν δὲ ἀμάρτω, φάναι
 Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ μὲ μὴ σωφρονέειν.”
 ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον, βαλέειν
 τὸν παῖδα· πεσόντος δὲ τοῦ παιδὸς, ἀνασχίζειν
 αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλήμα· ὥς δὲ ἐν
 τῇ καρδίῃ εὔρεθῆναι ἐνεόντα τὸν οἶστον, εἰπεῖν πρὸς
 τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς, γελάσαντα καὶ περιχαρὰ
 γενόμενον· “Πρήξασπες, ὥς μὲν ἔγωγε οὐ μαίνομαι
 τε Πέρσαι τε παραφρονέουσι δὴλά τοι γέγονε· νῦν
 δέ μοι εἶπε, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως
 ἐπίσκοπα τοξεύοντα;” Πρηξάσπεια δὲ ὀρέοντα ἄνδρα
 οὐ φρενήρεα, καὶ περὶ ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν·
 “δέσποτα, οὐδ’ ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω
 ἂν καλῶς βαλέειν.” τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο·
 ἐτέρωθι δὲ ὁμοῖα τοῖσι πρώτοις, Περσέων δυνάδεκα
 ἐφ’ οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιώχρεω ἑλὼν ζώντας ἐπὶ κεφα-
 λὴν κατῶρυξε.

Ταῦτα δὲ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς 36
 νουθετῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεσι· “ὦ βασιλεῦ, μὴ

πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωντόν. ἀγαθόν τι, πρόνοον εἶναι· σοφὸν δὲ ἢ προμηθίῃ. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωντοῦ πολιήτας, ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιοχρεῶ ἑλών· κτείνεις δὲ παῖδας. ἦν δὲ πολλὰ τοιαῦτα ποιέης, ὅρα ὅκως μὴ σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σὲ νουθετεῖν, καὶ ὑποτίθεσθαι ὃ τι ἂν εὐρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὖνοϊαν φαίνων συνεβούλευε οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· "σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλευεῖν, ὅς χρηστώως μὲν τὴν σεωντοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεια ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας, βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην; καὶ ἀπὸ μὲν σεωντόν ὤλεσας τῆς σεωντοῦ πατρίδος κακῶς προστάς· ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον, πειθόμενόν σοι· ἀλλ' οὗ τι χαίρων· ἐπεὶ τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφασίός τευ ἔδεόμην ἐπιλαβέσθαι." ταῦτα δὲ εἰπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν· Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτείνειν· οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ, κατακρύπτουσι τὸν Κροῖσον ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ, ὥστε εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτόν δῶρα λάμψονται ζωάγρια Κροῖσου· ἦν δὲ μὴ μεταμελῆται μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρῆσθαι· ἐπόθησέ τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο, ἐπήγγελλον αὐτῷ ὡς περιείη· Καμβύσης δὲ Κροῖσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιέοντι· ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι, ἀλλ' ἀποκτενέειν καὶ ἐποίησε ταῦτα.

37 Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ἐυμμάχους ἐξεμαίνετο, μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐς

δὲ δὴ καὶ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε, καὶ πολλὰ τῷ ἀγάλματι κατεγέλασε· (ἔστι δὲ τοῦ Ἡφαίστου τῷ γαλμα τοῖσι Φοινικῆτοισι Παταϊκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῶρῃσι τῶν τριήρεων περιάγουσι· ὃς δὲ τούτους μὴ ὁπώπεε, ἐγὼ δὲ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι.) ἔσῃλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρὸν, ἐς τὸ οὐ θεμιτὸν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱερά· ταῦτα δὲ τὰ ἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα ὁμοῖα τοῦ Ἡφαίστου· τούτου δὲ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. Πανταχῇ ὧν μοι δῆλόν ἐστι ὅτι ἐμάνη 38
μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσιν τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν· εἰ γάρ τις προθεῖη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἐωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολὺ τι καλλίστους τοὺς ἐωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι· οὐκ ὄν οἰκός ἐστι ἄλλον γε δὴ ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὥς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους· οἱ πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσιν τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε· Δαρείος ἐπὶ τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι; οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο· Δαρείος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαΐατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρὶ; οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενόμισται· καὶ ὀρθῶς μοι δοκείει Πίνδαρος ποιῆσαι, ΝΟΜΟΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΑ φήσας εἶναι.

Καμβύσειω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένον, ἐποι- 39
ήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε

καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς· καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε· μετὰ δὲ, τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν τὴν Σάμον, ἴσχων δὲ, ξείνην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὐξέτο, καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως· ἔκτῃτο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων αἰρήκεε πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἡπείρου ἄστυα, ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε· οἱ τὴν τάφρον περὶ
40 τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρυξαν. Καί κως τὸν Ἀμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελές· πολλῷ δὲ ἔτι πλευνός οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον· “Ἀμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει· ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα, ἐμοὶ δὲ αἰ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὥς ἔστι φθονερόν· καί κως βούλομαι—καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι—τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταῖειν, ἐναλλάξ πρήσσω· καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα· οὐδένα γὰρ κω λόγω οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποίησον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιαύδε· φροντίσας τὸ ἂν εὖρης ἓόν τοι πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἤξει ἐς ἀνθρώπους· ἦν

τε μὴ ἐναλλαξ̄ ἤδη τὸ ἀπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι
 ταῖσι πάθαισι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑπο-
 κειμένῳ ἀκέο." Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης 41
 καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑπετίθετο Ἄμασις, ἐδίζητο
 ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείῃ ἀπολομένῳ
 τῶν κειμηλίων· διζήμενος δ' εὗρισκε τόδε· ἦν οἱ
 σφρηγὶς τὴν ἐφόρει χρυσόδετος σμαράγδου μὲν λίθου
 ἐοῦσα· ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου·
 ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τοιάδε·
 πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν·
 μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὥς δὲ ἀπὸ
 τῆς νήσου ἐκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα
 πάντων ὀρεόντων τῶν συμπλῶν ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος·
 τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία
 συμφορῇ ἐχρήτο. Πέμπτη δὲ ἡ ἕκτη ἡμέρῃ ἀπὸ 42
 τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι· ἀνὴρ ἀλιεὺς λα-
 βὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλόν, ἡξίου μιν Πολυκράτει
 δῶρον δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει
 ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν· χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου,
 ἔλεγε διδοὺς τὸν ἰχθύν· "ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν
 οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ γε ἐὼν ἀπο-
 χειροβίωτος· ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ
 τῆς σῆς ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι." ὁ δὲ
 ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεισι ἀμείβεται τοῖσδε· "κάρτα τε εὖ
 ἐποίησας καὶ χάρις διπλή τῶν τε λόγων καὶ τοῦ
 δώρου· καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν." ὁ μὲν δὴ
 ἀλιεὺς μέγα ποιεύμενος ταῦτα ἦε ἐς τὰ οἰκία· τὸν
 δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὗρίσκουσι ἐν τῇ
 νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα·
 ὥς δὲ εἰδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρη-
 κότες παρὰ τὸν Πολυκράτην, διδόντες δὲ οἱ τὴν
 σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεῳ τρόπῳ εὗρέθη· τὸν δὲ ὥς
 ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον
 πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε, γράψας
 δὲ, ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε. Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμα- 43
 σις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε

ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσῃν μέλλει Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὅς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὐρίσκει· πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. [τοῦ δὴ εἵνεκα ταῦτα ἐποίησε· ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης, αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὥς περὶ ξείνου ἀνδρός.]

- 44 Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεια εὐτυχεόντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι, ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσaea τὸν Κύρου συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἔδε-
 ήθη ὅκως ἂν καὶ παρ' ἐωντὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ· Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμψε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεις στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἐωντῷ ἐπ' Αἴγυπτον· ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπώπτενε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν, ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι, ἐν-
 τειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν.
- 45 Οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων [ὑπὸ Πολυκράτεις] οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον· ἀλλ' ἐπεὶ τε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναί σφισι λόγον καὶ σφι ἀδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους, ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι· καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μά-
 χην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον· πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἐσώθη-
 σαν· καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. (εἰσὶ δὲ οἱ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεια, λέγοντες, ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ὀρθῶς· οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφέας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴπερ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεια παραστήσασθαι· πρὸς δὲ τούτοισι, οὐδὲ λόγος αἰρέει, τῷ ἐπίκουρῳ τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήιοι ἦσαν πλήθει πολλοὶ τοῦτον ὑπὸ

τῶν κατιόντων Σαμίων, ἑόντων ὀλίγων, ἐσσωθῆναι.) τῶν δὲ ὑπ' ἐωυτῷ ἑόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας, εἶχε ἐτοίμους, ἣν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι τοῖσι νεωσοῖκοις.

Ἐπεὶ τε δὲ οἱ ἐξελασθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυ- 46
κράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλὰ, οἷα κάρτα δεόμενοι· οἱ δὲ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσει ὑπεκρίναντο, τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα, δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδὲν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφασαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι· οἱ δὲ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὧν ἔδοξε αὐτοῖσι. Καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακε- 47
δαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον· ὥς μὲν Σάμιοι λέγουσι εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὥς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοισι Σαμίοις ἐστρατεύοντο, ὥς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἀρπαγῆς τὸν ἥγον Κροίσῳ, καὶ τοῦ θώρηκος τὸν αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπεμψε δῶρον· καὶ γὰρ θώρηκα ἐλήϊσαντο τῷ προτέρῳ ἔτει ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἑόντα μὲν λίνεον καὶ ζῶων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοις ἀπὸ ξύλου. τῶν δὲ εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον ἀρπεδόνῃ ἐκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτή, ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἐωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἐξήκοντα πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Δίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.

Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ 48
Σάμον, ὥστε γενέσθαι, καὶ Κορίνθιοι προθύμως. ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου [κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἀρπαγῇ γεγονός.] Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίους ἀν-

δρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδεις
 ἀπέπεμψε παρὰ Ἀλνιάττεα ἐπ' ἐκτομῇ· προσχόντων
 δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων,
 πυθόμενοι οἱ Σάμιοι τὸν λόγον ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς
 Σάρδεις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας ἐδίδαξαν ἱροῦ ἄψα-
 σθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ, οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν
 τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόν-
 των Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὀρτὴν τῇ καὶ
 νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ ταῦτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομέ-
 νης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον οἱ παῖδες ἴστασαν χοροὺς
 παρθένων τε καὶ ἡϊθέων, ἱστάντες δὲ, τοὺς χοροὺς
 τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον
 φέρεσθαι, ἵνα ἀρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες
 ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τόδε ἐγίνετο, ἐς ὃ οἱ
 Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἷχοντο ἀπολι-
 πόντες, τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ
 49 Σάμιοι. Εἰ μὲν νυν Περίανδρου τελευτήσαντος τοῖσι
 Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἷδε οὐκ
 ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμιον
 ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίας· νῦν δὲ αἰεὶ, ἐπεὶ τε ἔκτι-
 σαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι ἐόντες ἐνω-
 τοῖσι τούτων ὧν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σα-
 μίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδεις ἐπ'
 ἐκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπι-
 λέξας τοὺς παῖδας, τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ
 Κερκυραῖοι ἤρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιή-
 50 σαντες. Ἐπεὶ τε γὰρ τὴν ἐνωτοῦ γυναῖκα Μελίσσαν
 Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιγύνη οἱ ἄλλην
 συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίᾳ γενέσθαι· ἦσαν οἱ ἐκ Με-
 λίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὃ μὲν ἑπτακαίδεκα ὃ δὲ
 ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς· τούτους ὁ μητροπάτωρ
 Προκλῆς ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος μεταπεμψάμενος
 παρ' ἐνωτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὥς εἰκὸς ἦν θυγατρὸς
 ἐόντας τῆς ἐνωτοῦ παῖδας· ἐπεὶ τε δέ σφεας ἀπεπέμ-
 πετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· “ἄρα ἴστε, ὦ παῖδες,
 ὃς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;” τοῦτο τὸ ἔπος ὁ

μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος τῷ οὐνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον αἶτε φονέα τῆς μητρὸς τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγόμενῳ τε οὔτε προσδιελέγετο ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου· τέλος δὲ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. Ἐξελάσας δὲ 51 τοῦτον, ἱστόρειε τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ διελέχθη· ὁ δὲ οἱ ἀπηγγέετο ὥς σφεας φιλοφρόνως εὐξάτο· ἐκείνου δὲ τοῦ ἔπειος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, αἶτε οὐ νόψ λαβὼν, οὐκ ἐμέμνητο· Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείνον ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεε τε ἱστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε καὶ τοῦτο· Περίανδρος δὲ νόψ λαβὼν καὶ τοῦτο καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδὲν, ἥ ὁ ἐξελασθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον, ἀπηγόρευε μὴ μιν δέκεσθαι οἰκίοισι· ὁ δὲ ὅκως ἀπελαννόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπελαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, (ἀπειλέοντός τε τοῦ Περίανδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος,) ἀπελαννόμενος δ' ἂν ἦε ἐπ' ἐτέρην τῶν ἐταίρων· οἱ δὲ αἶτε Περίανδρου 52 ἑόντα παῖδα καίπερ δειμαίνοντες ὁμῶς ἐδέκοντο. Τέλος δὲ ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅς ἂν ἡ οἰκίοισι ὑποδέξηται μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσῃν δὴ εἶπας· πρὸς ὧν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα, οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ, οὐδὲ αὐτὸς ἐκείνος ἐδικαίεω πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοῇσι ἐκαλινδέετο· τετάρτη δ' ἡμέρῃ ἰδὼν μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίησί τε καὶ ἀσιτίησι συμπεπτωκότα, οἴκτειρε· ὑπεῖς δὲ τῆς ὀργῆς ἦε ἄσσον καὶ ἔλεγε· “ὦ παῖ, κότερα τούτων αἰρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, [ταῦτα,] ἑόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον παραλαμβάνειν; ὅς ἐὼν

ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς, ἀλήτην βίον εἶλεν ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τὸν σε ἥκιστα ἐχρῆν· εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοὶ τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι ὅσῳ αὐτός σφε ἐξεργασάμην· σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία.”

Περίανδρος μὲν τούτοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν αἰμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἔωντῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον· μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἶη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης· ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἐόντα αἰτιώτατον· καὶ εἶλε μὲν τὴν Ἐπίδauρον, εἶλε δὲ

53 αὐτὸν Προκλέα· [καὶ ἐζώγρησε.] Ἐπεὶ δὲ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος, ὁ τε Περίανδρος παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἔωντῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐπορᾶν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνεώρα, ἀλλὰ οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος· ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀνακρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίῳ, δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ’ αὐτὸν τὴν ἀδελφεὴν ἔωντοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι· ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· “ὦ παῖ, βούλει τὴν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον, ἢ αὐτός σφε ἀπελθὼν ἔχειν; ἅπιθι ἐς τὰ οἰκία· παῦσαι σεωντὸν ζημιῶν· φιλοτιμίῃ κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ· πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι· πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρῶα διζήμενοι τὰ πατρῶα ἀπέβαλον· τυ-

ρανὶς χρήμα σφαλερόν· πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταὶ εἰσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηγηκώς· μὴ δῶς τὰ σεωυτοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.” ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἤξειν ἐς Κόρινθον ἔστ’ ἂν πυνθάνηται περιέοντα τὸν πατέρα· ἀπαγγειλᾶσης δὲ ταύτης ταῦτα τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει, βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἦκειν, ἐκείνους δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γίνεσθαι τῆς τυραννίδος· καταινέσαντος δ’ ἐπὶ τούτοις τοῦ παιδός, ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μὴ σφί Περίανδρος ἐς τὴν χώραν ἀπίκηται κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραῖους ἐτιμωρέετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὥς ἀπίκοντο, ἐπο- 54
λιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσση ἐστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ὑπερέβησαν· μετὰ δὲ, αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ, ἀπηλάσθησαν· κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὐρέος ἐπεόντα, ἐπεξῆλθον οἱ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοὶ, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους ἐπ’ ὀλίγον χρόνον ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον. Εἰ μὲν νυν οἱ παρεόντες Λακε- 55
δαιμονίων ὁμοῖοι ἐγένοντο αὐτὴν τὴν ἡμέρην Ἀρχίη τε καὶ Λυκώπη, αἰρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης μῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοις καὶ ἀποκληῖσθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ, ἀπέθανον ἐν τῇ πόλει τῇ Σαμίων. τρίτῳ δὲ ἀπ’ Ἀρχίῳ τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῳ, τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίῳ, αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην, (δήμου γὰρ τούτου ἦν,) ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους, καὶ οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοῦνομα τεθῆναι ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε· τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν

56 πάμπαν δημοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον· ὥς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου, καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι· τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατηγίην ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριεῖς ἐποιήσαντο.

57 Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον· χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον· καὶ νησιωτῶν μάλιστα ἐπλούτεον (ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων) οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται, ὁμοῖα τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἐκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρὸν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἰά τε ἐστὶ πολὺν χρόνον παραμένειν; ἢ δὲ Πυθίῃ ἔχρησέ σφι τάδε·

Ἄλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήϊα λευκὰ γένηται
 λευκοφρὺς τ' ἀγορῇ, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς,
 φράσσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορῇ καὶ τὸ πρυτανήϊον Παρίῳ λίθῳ ἡσκημένα. Τοῦτον τὸν χρῆσμον οὐκ οἰοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπικμένων· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσίσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νῆες ἦσαν μιληλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἢ Πυθίῃ προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν· ἀπικόμενοι ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα ἅπαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν

Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον· πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἦκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἐσσώθησαν· καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληρίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. Παρὰ 59 δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελοῦντες ἐκ τῆς νήσου· ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε· [ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν·] ἔκτω δὲ ἔτεϊ Αἰγινῆται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν· καὶ τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρώρας ἠκρωτηρίασαν, καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχοντες Σαμίοισι Αἰγινῆται· πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἰγιναν, μεγάλα κακὰ ἐποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτία αὕτη.

Ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία 60 ἐστὶ μέγιστα ἀπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα· οὐρεὸς τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυῖας, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοι εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἐκάτερον πόδες· διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρκεται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος· δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς· ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἐν τῶν τριῶν ἐστί. δεύτερον δὲ, περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσῃ βάθος κατὰ εἴκοσι ὀργυῖων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δὲ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς

ἴδμεν· τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν μᾶλλον τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

- 61 Καμβύσῃ δὲ τῷ Κύρου, χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι, ἐπανιστάται ἄνδρες Μάγοι δύο ἀδελφεοί· τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης· οὗτος δὴ ὢν οἱ ἐπανεστή, μαθὼν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοίτο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτῶν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείησαν· πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληῖταισι· ἦν οἱ ἀδελφεὸς, τὸν εἰπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρῳ· τὸν ὁ Καμβύσης, ὄντα ἑωυτοῦ ἀδελφεόν, ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῷ αὐτῷ εἶχε Σμέρδι· τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζείθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἴσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον· ποιήσας δὲ τοῦτο, κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον, προερέοντα τῷ στρατῷ, ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ, ἀλλ' οὐ Καμβύσει.
- 62 Οἱ τε δὴ ὢν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον ταῦτα, καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς, (εὔρισκε γὰρ Καμβύσεια καὶ τὸν στρατὸν ὄντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοισι,) προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου· Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος, καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθεῖα αὐτὸς τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος, (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδι οὐ ποιῆσαι ταῦτα,) βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· “Πρηξάσπε, οὕτω μοι διεπρήξαι τό τοι προσέθηκα πρήγμα;” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθεῖα ὅπως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανεστήκε, οὐδὲ ὅπως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτὸς ποιήσας τὰ σὺ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωντοῦ. εἰ μὲν νυν οἱ

τεθνεώτες ἀνεστίασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα
τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ
τοῦ, οὐ μή τι τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλα-
στήσει. νῦν ὦν μοι δοκεί, μεταδιώξαντας τὸν
κῆρυκα ἐξετάζειν εἰρωτεύοντας παρ' ὅτεν ἦκων προα-
γορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν;" Ταῦτα 63
εἰπαντος Πρηξάσπεος, ἤρεσε γὰρ Καμβύση, αὐτίκα
μεταδιώκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ
μιν εἶρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε· "ὦνθρωπε, φῆς γὰρ
ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος, νῦν ὦν
εἶπας τὴν ἀληθείην ἅπιθι χαίρων· κότερα αὐτός τοι
Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὅψιν ἐνετέλλετο ταῦτα, ἢ τῶν
τις ἐκείνου ὑπηρετέων;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ Σμέρδιν
μὲν τὸν Κύρου, ἐξ ὅτου βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε
ἐς Αἴγυπτον, οὗ κω ὅπωπα· ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν
Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος
ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν
ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας." ὁ μὲν δὴ σφι
ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος· Καμβύσης δὲ εἶπε·
"Πρηξάσπεες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ
κελευόμενον αἰτήν ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη
Περσέων ὁ ἐпанεστεὺς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος
οὐνόματος;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ
γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσὶ τοι οἱ
ἐпанεστεῶτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνόν τῶν οἰκίων,
Πατιζείθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδις." Ἐν 64
θαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεια τὸ Σμέρδιος οὐνομα
ἔτυψε ἢ ἀληθείῃ τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς
ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαι τινά οἱ, ὡς Σμέρδις
ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ
τοῦ οὐρανοῦ· μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη
τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν, ἀποκλαύσας δὲ καὶ
περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρώσκει ἐπὶ
τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα
στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον· καὶ οἱ ἀναθρώσκοντι
ἐπὶ τὸν ἵππον, τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης

ἀποπίπτει· γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρὸν·
 τραυματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν
 τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἐπληξέ, ὥς οἱ καιρὶν ἔδοξε
 τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὃ τι τῇ πόλει οὖνομα
 εἶη; οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα· τῷ δὲ ἔτι πρότερον
 ἐκέχρητο ἐκ Βουτοῦς πόλιος, ἐν Ἀγβατάνοισι τελευ-
 τήσιν τὸν βίον· ὃ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι
 Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσιν γηραιὸς, ἐν τοῖσι
 οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα, τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι
 ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα· καὶ δὴ ὥς τότε
 ἐπειρεόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ
 τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένος
 καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε· συλλαβὼν δὲ τὸ
 θεοπρόπιον εἶπε· “ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου
 ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν.”

- 65 Τότε μὲν τοσαῦτα· ἡμέρησι δὲ ὕστερον ὥς εἴκοσι
 μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογι-
 μωτάτους, ἔλεγε σφί τάδε· “ὦ Πέρσαι, καταλελά-
 βηκέ με τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων
 τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γάρ, ἔων ἐν Αἰγύπτῳ,
 εἶδον ὅσιν ἐν τῷ ὕπνῳ τὴν μηδαμὰ ὄφελον ἰδεῖν·
 ἐδόκεον δέ μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν,
 ὥς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖς θρόνον ψαύ-
 σιαι τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ· δείσας δὲ μὴ ἀπαι-
 ρεθῆναι τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, ἐποίησα
 ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπότηϊ φύσει
 οὐκ ἐνὴν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν· ἐγὼ
 δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα
 ἀποκτενέοντα Σμέρδην· ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ
 τοσούτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μή
 κοτέ τίς μοι, Σμέρδιος ὑπαραιρεμένου, ἄλλος ἐπα-
 νασταίῃ ἀνθρώπων· παντὸς δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι
 ἁμαρτῶν, ἀδελφικοτόνος τε, οὐδὲν δέον, γέγονα, καὶ
 τῆς βασιλεῖας οὐδὲν ἦσσον ἐστέρημαι· Σμέρδης γὰρ
 δὴ ἦν ὁ Μάγος, τὸν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ
 ὥσει ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν δὴ ἔργον ἐξέργασται

μοι, καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἔοντα
 λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασι-
 λῆϊων, τὸν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ
 ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδης. τὸν μὲν νυν μάλιστα
 χρῆν, ἐμεῦ αἰσχροῦ πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος,
 τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε
 ὑπὸ τῶν ἐωντοῦ· οἰκῆτοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἔοντος,
 δεύτερα τῶν λοιπῶν, ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεται μοι
 ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι
 τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκῆπτω
 θεοὺς τοὺς βασιληῖους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσιν ὑμῖν
 καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεούσι, μὴ
 περιῦδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὐτὶς ἐς Μῆδους περιελθοῦ-
 σαν· ἀλλ', εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι δόλῳ
 ἀπαιρεθῆναι ὑπὸ ὑμέων· εἴτε καὶ σθένεϊ τεφ κατερ-
 γασάμενοι, σθένεϊ κατὰ τὸ καρτερόν ἀνασώσασθαι.
 καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῇ τε καρπὸν ἐκφέροι,
 καὶ γυναικῆς τε καὶ ποίμνια τίκτοιεν, ἐοῦσι ἐς τὸν
 ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ
 τὴν ἀρχὴν μὴδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία
 τούτοισι ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι· καὶ πρὸς ἔτι τού-
 τοισι, τὸ τέλος Περσέων ἐκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον
 ἐμοὶ ἐπιγέγονε·" ἅμα τε εἶπας ταῦτα ὁ Καμβύσης
 ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἐωντοῦ πρῆξιν· Πέρσαι δ' ὡς 66
 τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τὰ τε
 ἐσθῆτος ἐχόμενα εἶχον ταῦτα κατηρεῖκοντο, καὶ
 οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο. μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς
 ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μὴρὸς τάχιστα
 ἐσάπη, ἀπῆναικε Καμβύσεια τὸν Κύρου, βασιλεύ-
 σαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε,
 ἄπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἔοντα ἔρσηνος καὶ θήλεος
 γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεούσι ἀπιστή πολλή
 ὑπεκέχυτο, τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα· ἀλλ'
 ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεια τὰ εἶπε
 περὶ τοῦ Σμέρδιδος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν
 τὸ Περσικόν· οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν

Κύρου βασιλέα ἀνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πηρ-
ξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μιν ἀποκτείνειν Σμέρδιν· οὐ
γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλές, Καμβύσῃ τετελευτηκότος,
φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλέκεναι αὐτοχειρίῃ.

- 67 Ὁ μὲν δὴ Μάγος τελευτήσάντος Καμβύσῃ ἀδελῶς
ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ
Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ
ὀκτῶ ἔτα [τῆς πληρώσιος]. ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς
τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε
ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ
Ἀσίῃ πάρεξ αὐτῶν Περσέων· διαπέμψας γὰρ ὁ Μά-
γος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἡρχε, προεῖπε ἀτελήτην εἶναι
στρατηγῆς καὶ φόρου ἐπ' ἔτα τρία. προεῖπε μὲν δὴ
- 68 ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς τὴν ἀρχήν. Ὀγδόῃ δὲ
μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε· Ὀτάνης ἦν
Φαρνάσπῃ μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὁμοῖος
τῷ πρώτῳ Περσέων· οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπό-
πτευσεν τὸν Μάγον, ὡς οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδης ἀλλ'
ὅσπερ ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοῖτα
ἐκ τῆς ἀκροπόλιος, καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ
οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων· ὑποπτεύσας δὲ μιν,
ἐποίησε τάδε· ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα, τῇ
οὖνομα ἦν Φαίδιμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε
ὁ Μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοικέει καὶ τῇσι ἄλλῃσι
πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσῃ γυναιξί· πέμπων δὲ ὦν
ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο
παρ' ὅτῃ ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος
τοῦ Κύρου, εἴτε μετὰ ἄλλου τεύ· ἡ δὲ οἱ ἀντέπεμπε
φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν
ιδέσθαι οὐδαμὰ, οὔτε ὅστις εἶη ὁ συνοικέων αὐτῇ
εἰδέναι· ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· “εἰ μὴ
αὐτῇ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ
Ἀτόσσης πύθου ὅτῃ τούτῃ συνοικέει αὐτῇ τε ἐκείνῃ
καὶ σύ· πάντως γὰρ δὴ κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν
γινώσκει” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· “οὔτε
Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν, οὔτε ἄλλην οὐδε-

μίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα οὗτος ὠνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιλῆην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλην τάξας.” Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον 69 κατεφαίνετο τὸ πρῆγμα· τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ’ αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα· “ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγονυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ ὑποδύειν κελείῃ· εἰ γὰρ δὴ μὴ ἐστὶ ὁ Κύρου Σμέρδης, ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγὼ, οὗτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην· νῦν ὧν ποιήσον τάδε· ἐπεὰν σοι συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασσον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν· ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ μάγῳ Σμέρδι.” ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδίμη φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἦν ποιῇ ταῦτα· ἦν γὰρ δὴ μὴ τυγχάνῃ τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὥς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσκειν ταῦτα· ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. (τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδης Κύρος ὁ Καμβύσῳ ἀρχὼν τὰ ὦτα ἀπέτεμε ἐπ’ αἰτίῃ δὴ τινι οὐ σμικρῇ.) ἡ ὧν δὴ Φαιδίμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπεὶ τε αὐτῆς μέρος ἐγένετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον, (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσησι,) ἐλθοῦσα παρ’ αὐτὸν ἠῦδε· ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου, ἤφασσε τὰ ὦτα· μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ’ εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γω-70 βρύν, Περσέων τε πρώτους ἔοντας καὶ ἐωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγγέσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτειον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους ἐδέξαντο· καὶ

- ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι, τοῦτον τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μὲν νυν εἰσάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα· γεγονότων δὲ τούτων ἐξ, παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἦκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὑπαρχος· ἐπεὶ ὧν οὗτος ἀπίκητο, τοῖσι ἐξ τῶν Περσέων
- 71 ἔδοξε καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. Συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἐόντες ἐπτά, ἐδίδουσάν σφισι πίστις καὶ λόγους. ἐπεὶ τε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκητο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε· “ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μῦνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ Μάγος εἶη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδης ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἦκω σπουδῇ, ὥς συστήσω ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον· ἐπεὶ τε δὲ συνήνευκε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μῦνον ἐμὲ, ποιεῖν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· “ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἰς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν ἕοικας σεαυτὸν ἐόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἥσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ’ ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε· δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρεῖν.” λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἐξ Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἐωντῷ κέρδεα. μάλιστα μὲν νυν ὠφείλετε ἐπ’ ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιεῖν ταῦτα· ἐπεὶ τε δὲ ὑμῖν ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον, ἢ ἴστε, ὑμῖν ὅτι ἦν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη, ὥς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλὰ σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον.”
- 72 Λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερχόμενον Δαρεῖον· “ἐπεὶ τε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἔα, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεω τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλήϊα, καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι·

φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἰδᾶς κου καὶ αὐτὸς, εἰ μὴ ἰδὼν, ἀλλ' ἀκούσας· ἃς τέφ τρόπῳ περήσομεν ;” ἀμείβεται Δαρείος τοῖσδε· “Ὅτάνη, ἣ πολλά ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἶά τε δηλώσαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἶά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται· ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν· τοῦτο μὲν γὰρ, ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε, οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μὲν κου καταιδεόμενος ἡμέας τὰ δὲ κου καὶ δειμαίνων· τοῦτο δὲ, ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἦκειν ἐκ Περσέων καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλεῖ· ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεύδος λέγεσθαι, λεγέσθω. (τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα, οἳ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείᾳ διαχρεώμενοι· οἱ μὲν γε ψεύδονται τότε, ἐπεὰν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι· οἱ δ' ἀληθίζονται, ἵνα τι τῇ ἀληθείᾳ ἐπισπάσωνται κέρδος καὶ τι μᾶλλον σφί ἐπιτράπηται· οὕτω οὐ ταῦτα ἀσκέοντες τῶντου περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι μέλλοιεν, ὁμοίως ἂν ὁ τε ἀληθιζόμενος ψευδῆς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθής.) ὃς ἂν μὲν νυν τῶν πυλουργῶν ἐκὼν παρίη, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὃς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειράται, διαδεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος· καὶ ἔπειτα ὡσάμενοι ἔσω ἔργου ἐχώμεθα.”

Λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· “ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν 73
κότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ, εἰ γε μὴ οἰοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβείν, ἀποθανεῖν ; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἐόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς Μάγου, καὶ τούτου ὦτα οὐκ ἔχοντος· ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν· τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεια. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι Δαρείῳ, καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου ἀλλ' ἰόντας ἐπὶ

τὸν Μάγον ἰθέως.” ταῦτα εἶπε Γωβρύης· καὶ πάντες ταῦτα αἶνεον.

- 74 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλευόντο ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε· τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθειε πρὸς Καμβύσῳ ἀνάρσια, (ὃς οἱ τὸν παῖδα τοξέυσας ἀπολωλέκει,) καὶ διότι μῦνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας· πρὸς δ' ἔτι, ἔοντα ἐν αἶνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δὴ μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτέωντο, πίστι τε λαβόντες καὶ ὀρκίοισι, ἧ μὴν ἔξειν παρ' ἐωυτῷ μὴδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας γεγονυῖαν· ὑπισχνέμενοι τὰ πάντα οἱ μυρία δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεος ποιήσειν ταῦτα, ὥς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέειν ὑπὸ τὸ βασιλῆϊον τείχος, κείνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεύσαι, ὥς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο, ὥς πιστοτάτου δῆθεν ἔόντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὥς περιεῖη ὁ Κύρου Σμέρδις, καὶ
- 75 ἐξαρηνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ· Φαμένου δὲ καὶ ταῦτα ἐτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω, συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι, ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον· ὁ δὲ τῶν μέντοι ἐκείνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἐκὼν ἐπελήθετο· ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ Ἀχαιμένεος ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου· μετὰ δὲ, ὥς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πεποιήκοι· διεξελθὼν δὲ ταῦτα, ἐξέφαινε τὴν ἀληθίην, φάμενος πρότερον μὲν κρύπτειν· οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα· ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν. καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὥς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσῳ ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς Μάγους δὲ βασι-

λεύειν· Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος, εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς Μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μὲν νυν, ἔων τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν Περσέων, ὥς ἐβουλείσαντο 76 αὐτίκα ἐπιχειρεῖν τοῖσι Μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἧϊσαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο, καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο· ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδουσαν αὐτῖς σφισι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελεύοντες ὑπερβαλέσθαι, μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἵεναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν, μηδὲ ὑπερβάλλεσθαι· ὠθιζομένων δ' αὐτῶν, ἐφάνη ἱρήκων ἐπὶ ζεύγεα δύο αἰγυπιῶν ζεύγεα διώκοντά τε καὶ τίλλοντα καὶ ἀμύσσοντα· ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἐπὶ τὴν τε Δαρείου πάντες αἶνεον γνῶμην καὶ ἔπειτα ἧϊσαν ἐπὶ τὰ βασιλῆϊα, τεθαρσηκότες τοῖσι ὄρνεσι. Ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας 77 ἐγίνετο οἶόν τι Δαρεῖω ἢ γνῶμη ἔφερε· καταιδέμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρέσαν θείῃ πομπῇ χρωμένους· οὐδ' ἐπειρώτα οὐδεῖς· ἐπεὶ τε δὲ παρῆλθον εἰς τὴν αὐλὴν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἳ σφεας ἱστόρεον ὃ τι θέλοντες ἤκοιεν· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους τοῖσι πυλouroῖσι ἀπείλεον, ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχον τε βουλομένους τοὺς ἐπὶ εἰς τὸ πρόσω παριέναι· οἱ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια, τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἧϊσαν δρόμῳ εἰς τὸν ἀνδρεῶνα. Οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφοτέρω τῇ καὶ 78 ἔσω, καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεος γεγόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες· ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβη-

μένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι καὶ, ὥς ἔμαθον τὸ ποιούμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο· ὁ μὲν δὴ αὐτῶν φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο· ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι· τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτῶν, εἰόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἡμύνετο, καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρὸν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἑστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ Μάγων οὐτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπεὶ τέ οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγένετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καὶ οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἐπτὰ δύο, Δαρειῖός τε καὶ Γωβρύης· συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ, ὁ Δαρειῖος ἐπεστεῶς ἠπόρει, οἷα ἐν σκοτέϊ προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην· ὁρέων δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης, εἶρετο ὁ τι οὐ χράται τῇ χειρί; ὁ δὲ εἶπε· “προμηθεόμενος σέο, μὴ πλήξω.” Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· “ᾧθι καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος.” Δαρειῖος δὲ πειθόμενος, ὥς τε τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου.

- 79 Ἀποκτείναντες δὲ τοὺς Μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτῶν τὰς κεφαλὰς, τοὺς μὲν τρωματίας ἐωντῶν αὐτοῦ λείπουσι, καὶ ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος· οἱ δὲ πέντε αὐτῶν ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς, ἔθειον ἕξω βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι· καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλὰς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον· οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες τό τε γεγονός ἐκ τῶν ἐπτὰ καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιεῖν· σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον ὅκου τινὰ Μάγον

εὑρισκον· εἰ δὲ μὴ νύξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων· καὶ ἐν αὐτῇ ὀρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων Μαγοφόνια· ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωντοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

Ἐπεὶ τε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐκτὸς πέντε 80 ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλευόντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων· καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὧν. Ὅτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσησι καταθεῖναι τὰ πρηγμάτα, λέγων τάδε· “ἐμοὶ δοκέει, ἓνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν· εἶδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσειω ὕβριν ἐπ' ὅσον ἐπεξῆλθε, μετεσχῆκατε δὲ καὶ τῆς τοῦ Μάγου ὕβριος. κῶς δ' ἂν εἷη χρήμα κατηρτημένον μουναρχίῃ, τῇ ἔξεστι ἀνευθύνῳ ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων, στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν, ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοσημάτων στήσειε· ἐγγίνεται μὲν γὰρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχήθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ· δύο δ' ἔχων ταῦτα, ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἄφθονον ἔδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ· τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολίτας πέφυκε· φθονεῖ γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιεούσι τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοις τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατος δὲ πάντων· ἦν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωνμάζης, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται· ἦν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια, καὶ βιάται γυναῖκας, κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὐνομα πάντων κάλλιστον ἔχει ἸΣΟΝΟΜΙΗΝ·

δεύτερα δὲ, τούτων τῶν ὁ μούναρχος ποιέει οὐδέν· πάλω μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλευμάτα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι ὦν γνώμην, μετέντας ἡμέας μουναρχίην τὸ πλῆθος ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἐνὶ τὰ πάντα.”

81 Ὅτάνης μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἐσέφερε. Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτράπειν, λέγων τάδε· “τὰ μὲν Ὅτάνης εἶπε τυραννίδα παύων, λέλέχθω καμοὶ ταῦτα· τὰ δ’ ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε. ὁμίλου γὰρ ἀχρηΐου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον, οὐδὲ ὑβριστότερον· καὶ τοι τυράννου ὑβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς δήμου ἀκολάστου ὑβριν πεσέειν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχετόν· ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει· τῷ δὲ οὐ γινώσκειν ἐνὶ· κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι, ὅς οὗτ’ ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε καλὸν οὐδὲν, οὐδ’ οἰκίῳ; ὥθειε τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ ἵκελος. δήμῳ μὲν νυν, οἱ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων· ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμίλῃν, τούτοις περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοις καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα· ἀρίστων δὲ ἀνδρῶν οἶκός ἄριστα βουλευμάτα γίνεσθαι.” Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην

82 ἐσέφερε. Τρίτος δὲ Δαρεΐος ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων· “ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς τὸ πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δ’ ἐς ὀλιγαρχίην οὐκ ὀρθῶς· τριῶν γὰρ προκειμένων, καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων (δήμου τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μουνάρχου) πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη· γνώμη γὰρ τοιαύτη χρεώμενος, ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλῆθους· σιγῶτό τε ἂν βουλευμάτα ἐπὶ δυσμενέας ἄνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινόν, ἔχθεα ἴδια ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίγνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμῃσι

τε νικᾶν, ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασιῶν φόνος, ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μοναρχίην· καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος, ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινὰ, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι φιλίαί δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεύσιν· τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται, ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου τοὺς τοιούτους παύσῃ· ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου· θωυμαζόμενος δὲ, ἂν ὧν ἐφάνη μούναρχος ἐὼν· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μοναρχίη κράτιστον. ἐνὶ δὲ ἑπεί πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἱμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο; καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ δήμου, ἢ ὀλιγαρχίης, ἢ μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην, ἡμέας ἐλευθερωθέντας διὰ ἓνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν· χωρίς τε τούτου, πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον.”

Γινώμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο· οἱ δὲ τέσ- 83
σερες τῶν ἐπτά ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. ὡς δὲ ἐσσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε· “ἄνδρες στασιῶται, δηλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἓνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἥτοι κλήρῳ γε λαχόντα, ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλήθει τὸν ἂν ἐκείνοι ἔλονται, ἢ ἄλλη τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μὲν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεύμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς, ἐπ’ ᾧ τε ὑπ’ οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι.” τούτου εἰπαντος ταῦτα, ὡς συνεχώρεον οἱ ἐξ ἐπὶ τούτοις, οὗτος μὲν δὴ σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ’ ἐκ τοῦ μέσου καθῆστο. καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευθέρῃ ἐοῦσα Περσέων, καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. Οἱ δὲ 84

λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλευόντο ὡς βασιλέα δικαιοτάτα στήσονται· καὶ σφι ἔδοξε, Ὅτάνη μὲν καὶ τοῖσι ἀπὸ Ὅτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἣν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἢ βασιληΐῃ, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἐκάστου, καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμωτάτῃ. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλευσάντο οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτοῦς. ταῦτα μὲν δὴ Ὅτάνη ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν· παριέναι ἐς τὰ βασιληΐα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἣν μὴ τυγχάνῃ εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεύς· γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλεῖ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβουλευσάντο τοιόνδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγῃται ἐν τῷ προαστείῳ, αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην.

- 85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἵπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὖνομα ἦν Οἰβάρης· πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπεὶ τε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρείος τάδε· “Οἰβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληΐης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτεν ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγῃται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι, αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληΐην· νῦν ὦν, εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας, καὶ μὴ ἄλλος τις.” ἀμείβεται Οἰβάρης τοῖσδε· “εἰ μὲν δὴ, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μὴ, θάρσее τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα.” λέγει Δαρείος· “εἰ τοίνυν τι τοιούτον ἔχεις σόφισμα, ὦρῃ μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι· ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστι.” ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιέει τοιόνδε· ὡς ἐγένετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε, καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον· καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε [ἀγχοῦ

τῇ ἵππῳ] ἐγχρίμπτων τῇ θηλήῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὸν ἵππον. Ἄμ' ἡμέρῃ δὲ διαφώσκουση, οἱ 86
 ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρήσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξ-
 ελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο
 τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατ-
 ἐδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος
 προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο
 ποιήσαντι, ἀστραπή ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο.
 ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσε μιν ὥσ-
 περ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα, οἱ δὲ καταβορόντες ἀπὸ
 τῶν ἵππων προσεκύνηον [τὸν Δαρείον ὡς βασιλέα].

Οἱ μὲν δὴ φασὶ τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανή- 87
 σασθαι, οἱ δὲ τοιάδε, (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρα λέγεται
 ὑπὸ Περσέων·) ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπι-
 ψάσας τῇ χειρὶ, ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυ-
 ρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν
 τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν
 χεῖρα, πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσ-
 ενείκαι· τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαί τε καὶ χρε-
 μετίσαι.

Δαρείος τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο· 88
 καὶ οἱ ἦσαν ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀρα-
 βίων, Κύρου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον αὐτὶς
 Καμβύσεω· Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ
 δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγίνοντο παρέντες
 Καμβύσεια ἐπ' Αἴγυπτον· (ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων
 οὐκ ἂν ἐσβάλλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον·) γάμους τε
 τοὺς πρώτους ἐγάμει Πέρσῃσι ὁ Δαρείος, Κύρου μὲν
 δύο θυγατέρας, Ἀτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστῶνην· τὴν
 μὲν Ἀτοσσαν προσνυικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ
 ἀδελφεῷ καὶ αὐτὶς τῷ Μάγῳ· τὴν δὲ Ἀρτυστῶνην,
 παρθένον· ἐτέρην δὲ, Σμέρδιος τοῦ Κίρου θυγατέρα,
 ἔγημε, τῇ οὐνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ
 Ὀτάνεω θυγατέρα ἣ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε.
 δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο. πρῶτον μὲν νυν
 τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῶον δὲ οἱ ἐνῆν

ἀνὴρ ἱππεύς· ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε·
 ΔΑΡΕΙΟΣ ὁ ὕστασπεος σὺν τε τοῦ ἱπ-
 ποῦ τῆς ἀρετῆς (τὸ οὖνομα λέγων) καὶ οὐ-
 βαρεὸς τοῦ ἵπποκομοῦ, ἔκτισατο
 89 τὴν Πέρσῳ βασιληίῃν. Ποιήσας δὲ
 ταῦτα ἐν Πέρσῃσι, ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι τὰς
 αὐτοὶ καλέουσι σατραπείας. καταστήσας δὲ τὰς
 ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας, ἐτάξατο φόρους οἱ
 προσιέναι κατὰ ἔθνεά τε, καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς
 πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς
 προσεχέας, ἄλλοισι ἄλλα τὰ ἐκαστέρῳ ἔθνεα νέμων.
 Ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων πρόσδοτον τὴν ἐπέτεον κατὰ
 τάδε διεΐλε· τοῖσι μὲν αὐτῶν ἀργύριον ἀπαγινέουσι
 εἰρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν,
 τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βα-
 βυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα
 μνέας. ἐπὶ γὰρ Κῦρου ἄρχοντος, καὶ αὐτὶς Καμβύ-
 σεω, ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα
 ἀγίνεον. (διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ
 παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα, λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος
 μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ
 πατήρ· ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα· ὁ
 δὲ ὅτι χαλεπὸς τε ἦν καὶ ὀλίγωρος· ὁ δὲ ὅτι ἡπίος
 90 τε, καὶ ἀγαθὰ σφι πάντα ἐμμηχανήσατο.) Ἀπὸ μὲν
 δὴ Ἰώνων, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Αἰο-
 λέων, καὶ Καρῶν, καὶ Λυκίων, καὶ Μιληίων, καὶ
 Παμφύλων, (εἰς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος,)
 προσῆγε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ
 πρῶτος οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε. ἀπὸ δὲ Μυσῶν,
 καὶ Λυδῶν, καὶ Λασονίων, καὶ Καβαλίων, καὶ Ὑγε-
 νέων, πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύτερος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Ἑλλησποντίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι, καὶ
 Φρυγῶν, καὶ Θρηάκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ Παφλα-
 γόνων, καὶ Μαριανδυνῶν, καὶ Συρίων, ἑξήκοντα καὶ
 τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος.
 ἀπὸ δὲ Κιλικίων ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριη-

κόσιοι, ἐκάστης ἡμέρης εἰς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσιν ἵππον τὴν Κιλικίην χώραν ἀναισιμουτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἐξήκοντα Δαρείῳ ἐφοῖτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. Ἀπὸ δὲ 91 Ποσειδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἰκισε ἐπ' οὐροισι τοῖσι Κιλικίων τε καὶ Σύρων, ἀρχάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων, (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα,) πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν. ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρία ἢ Παλαιστίνη καλεομένη, καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ, καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ, καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης, (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὐταὶ ἐκεκοσμέατο,) ἑπτακόσια προσήϊε τάλαντα, παρέξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγένετο ἐκ τῶν ἰχθύων. τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρουμένου σίτου προσήϊε ἑπτακόσια τάλαντα· πρὸς γὰρ δύο καὶ δέκα μυριάσι Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι, καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγῦνδαι δὲ, καὶ Γανδάριοι, καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τῷτὸ τεταγμένοι, ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἕβδομος. ἀπὸ Σούσων δὲ, καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρας, τριηκόσια· νομὸς ὄγδοος οὗτος. Ἀπὸ Βαβυλῶνος 92 δὲ, καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίας, χίλιά οἱ προσήϊε τάλαντα ἀργυρίου, καὶ παῖδες ἑκτομῖαι πεντακόσιοι· νομὸς εἵνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς, καὶ Παρικανίων, καὶ Ὀρθοκορυνβαντίων, πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα· νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσίκαι, Παντίμαθοί τε καὶ Δαρεῖται, ἐς τῶντὸ συμφέροντες, διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἐνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν, ἐξήκοντα καὶ

- τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος.
- 93 Ἀπὸ Πακτυϊκῆς δέ, καὶ Ἀρμενίων, καὶ τῶν προσ-
εχέων μέχρι τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου, τετρακόσια
τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος. ἀπὸ δὲ
Σαγαρτίων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων, καὶ
Οὐτίων, καὶ Μύκων, καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκε-
όντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ, ἐν τῇσι τοὺς
ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεὺς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγένετο φόρος·
νομὸς τέταρτος καὶ δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ
Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα·
νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ, καὶ
Χοράσμιοι, καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἀρειοί, τριηκόσια
- 94 τάλαντα· νομὸς ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι
δὲ, καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας, τετρακόσια τάλ-
αντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑβδομος καὶ δέκατος οὗτος.
Ματιηνοῖσι δὲ, καὶ Σάσπειρσι, καὶ Ἀλαροδίοισι δι-
ηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὀγδοὸς καὶ δέκατος
οὗτος. Μόσχοισι δὲ, καὶ Τιβαρηνοῖσι, καὶ Μάκρῳσι,
καὶ Μοσυνοίοισι, καὶ Μαρσί, τριηκόσια τάλαντα
προεΐρητο· νομὸς εἵνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν
δὲ πλήθός τε πολλῷ πλείστον ἐστὶ πάντων τῶν ἡμεῖς
ἴδμεν ἀνθρώπων, καὶ φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας
τοὺς ἄλλους, ἐξήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα ψῆγ-
- 95 ματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. Τὸ μὲν δὴ ἀργύριον
τὸ Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλεόμενον
τάλαντον γίνεται τεσσαεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ
εἰνακισχίλια τάλαντα. τὸ δὲ χρυσίον τρισκαίδε-
καστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὐρίσκεται ἐὼν
Εὐβοϊκῶν τάλάντων ὀγδῶκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ
τετρακισχιλίων. τούτων ὧν πάντων συντιθεμένων τὸ
πλήθος, Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτειον
φόρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντα-
κόσια καὶ ἐξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπικεῖς,
- 96 οὐ λέγω. Οὗτος Δαρείῳ προσήϊε φόρος ἀπὸ τε τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν· προϊόντος μὲν

τοι τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ νήσων προσήϊε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίας οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει· πλήσας δὲ τὸ ἄγγος, περιαιρείει τὸν κέραμον· ἐπεὰν δὲ δεθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσου ἂν ἐκάστοτε δέηται.

Αὗται μὲν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξεις. 97 ἡ Περσίς δὲ χώρα μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώραν. οἶδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον· Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς Μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο· οἱ περὶ τε Νύσῃν τὴν ἱρὴν κατοικῆνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὀρτάς. οὗτοι οἱ Αἰθίοπες, καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοις, σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλανταῖαι Ἰνδοί· οἰκήματα δὲ ἔκτληνται κατάγαια· οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου, καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου, καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας, καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δὲ ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν, καὶ οἱ προσεχές μέχρι τοῦ Καυκάσιος οὐρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται· τὰ δὲ πρὸς βορρῇν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει. οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα παρέξ τοῦ φόρου βασιλεῖ ἐκόμιζον.

Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, ἀπ' 98 οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλεῖ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται· ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρας τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ περὶ ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἡῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ

- Ἴνδοί· Ἴνδῶν γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἐρημίη ἐστὶ, διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἴνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφισι· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ, οἱ δὲ οὐ· οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἔλεσι οἰκεῖνσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθύας σιτέονται ὤμους, τοὺς αἰρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὀρμεῶμενοι· καλάμου δὲ ἐν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οἳτοι μὲν δὴ τῶν Ἴνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοῖνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωσι καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τρόπον κατα-
99 πλέξαντες, ὥς θώρηκα ἐνδυνέουσι. Ἄλλοι δὲ τῶν Ἴνδῶν πρὸς ἡῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσὶ, κρεῶν ἐδεσταὶ ὤμων· καλέονται δὲ Παδαῖοι· νομαίοισι δὲ τοιοῖσδε λέγονται χρᾶσθαι· ὃς ἂν κάμη τῶν ἀστῶν, ἦν τε γυνὴ ἦν τε ἀνὴρ, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὁμλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νούσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν, οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται· ἦν δὲ γυνὴ κάμη, ὥσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναικες ταῦτα τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευωχέονται· ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοὶ τινες αὐτῶν ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τοῦ τὸν
100 ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι. Ἐτέρων δὲ ἐστὶ Ἴνδῶν ὃδε ἄλλος τρόπος· οὔτε κτείνουσι οὐδὲν ἔμψυχον, οὔτε τι σπείρουσι, οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι· ποιηφαγέουσι δέ· καὶ αὐτοῖσιν ἐστὶ ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον· τὸ συλλέγοντες, αὐτῇ κάλυκι ἔψουσί τε καὶ σιτέονται. ὅς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτῶν πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἔρημον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὐτ' ἀπο-
101 θανόντος οὔτε κάμνοντος. Μίξις δὲ τούτων τῶν Ἴνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανής ἐστι, κατὰ περ τῶν προβάτων· καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὁμοῖον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψιν· ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας, οὐ, κατὰ περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἐστὶ λευκὴ, ἀλλὰ μέλαινα κατὰ περ τὸ

χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρῳ τῶν Περσέων οἰκέουσι, καὶ πρὸς νότου ἀνέμου· καὶ Δαρείου βασιλέως οὐδαμὰ ὑπήκουσαν.

* Ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ 102 Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέῳ ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἱ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαίταν. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοι εἰσὶ οὗτοι. κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημὴ διὰ τὴν ψάμμον· ἐν δὴ ὧν τῇ ἐρημῇ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα ἀλωπέκεων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ παρὰ βασιλεῖ τῶν Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἰκησιν ὑπὸ γῆν, ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον, κατὰπερ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι μύρμηκες, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον· εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι οὗτοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρήμον οἱ Ἰνδοὶ, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἐκατέρωθεν ἔρσενά παρέλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσονες ἐς ταχύτητά εἰσι· χωρὶς δὲ, ἄχθεα δυνατώτεροι πολλὸν φέρειν. Τὸ 103 μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος, ἐπισταμένοις τοῖσι Ἑλλήσι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω· κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηρούς, καὶ γούνατα τέσσερα· τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. Οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ 104 τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξει τοιαύτῃ χρεόμενοι, ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν, λελογισμένως ὅκως ἂν καυμάτων τῶν θερμοτάτων ὄντων ἔσονται ἐν τῇ ἀρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται

- ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοις τοῖσι ἀνθρώποις τὸ ἐωθινόν, οὐ κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις μεσαμβρίας, ἀλλ' ὑπερτείλας μέχρις οὐ ἀγορῆς διαλύσιος· τούτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῶ μᾶλλον ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτως ὥστ' ἐν ὕδατι λόγος αὐτοῦς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα· μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τοὺς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. ἀποκλιναμένης δὲ τῆς μεσαμβρίας, γίνεται σφι ὁ ἥλιος κατὰπερ τοῖσι ἄλλοις ὁ ἐωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἐπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν καὶ
105 τὸ κάρτα ψύχει. Ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χώρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες θυλάκια, ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὁδμῇ (ὥς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων) μαθόντες διώκουσι· εἶναι δὲ ταχύτητα οὐδεὶ ἐτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾗ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφῶν ἀποσώζεσθαι· τοὺς μὲν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων (εἶναι γὰρ ἥσσονας θεῖν τῶν θηλέων) καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον τέκνων ἐνδιδόναί μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτῶνται, ὥς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.
- 106 Αἱ δ' ἐσχατιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατὰπερ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἑὴ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον εἶρηκα· ἐν ταύτῃ, τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα τετράποδά τε καὶ τὰ πετηνὰ πολλῶ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοις χωρίοις ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων· τούτῳ δὲ ἐσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων, ἵππων· τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστὶ, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ

ποταμῶν, ὁ δὲ, ὥσπερ ἐσήμνηνα, ἀρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια, καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων· καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἴνδοι ἀπὸ τούτων τῶν δεινδρέων χρέωνται. Πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίας ἐσχάτη 107 Ἀραβίῃ τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί· ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός τέ ἐστι μούνη χωρέων πασέων φυόμενος, καὶ σμύρνη, καὶ κασίη, καὶ κιννάμωμον, καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα, πλὴν τῆς σμύρνης, δυσπετέως κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μὲν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι, τὴν στύρακα θυμιῶντες τὴν ἐς Ἑλλήνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα ταῦτα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιος ὑπόπτεροι, μικροὶ τὰ μεγάλα, ποικίλοι τὰ εἶδεα, φυλάσσουσι, πλήθει πολλοὶ περὶ δένδρον ἕκαστον· οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται· οὐδενὶ δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δεινδρέων, ἣ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ. Λέγουσι δὲ καὶ τόδε 108 Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῇ ἐπίμπλατο τῶν ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἶόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας ἡπιστάμην γίνεσθαι. καὶ κως τοῦ θεοῦ ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ οἶκός ἐστι, ἐοῦσα σοφή· ὅσα μὲν γὰρ ψυχὴν τε δειλὰ καὶ ἐδῶδιμα, ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκεν, ἵνα μὴ ἐπιλίπη κατεσθιόμενα· ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρὰ, ὀλιγόγονα. τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δὴ τι πολύγονόν ἐστι· ἐπικυΐσκεται μόνον πάντων θηρίων· καὶ τὸ μὲν δασὺ τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ, τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέται· τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι· ἡ δὲ δὴ λέαινα, ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἓν· τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας· τὸ δὲ αἷτιον τούτου τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος, ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους,

- ἀμύσσει τὰς μήτρας· αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐσικνέεται καταγνάφων· πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιᾶς
- 109 οὐδὲ ἐν. Ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοις ὑπόπτεροι ὄφεις, εἰ ἐγίνοντο ὥς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ', ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα, καὶ ἐν αὐτῇ ἢ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσῃ, ἀπιευμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν, ἢ θήλεα ἀπτεται τῆς δειρῆς, καὶ ἐμφῦσα, οὐκ ἀνίει πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονεὶ τιμωρέοντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἔοντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν μήτραν, διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς, οὕτω τὴν ἐκδυσιν ποιέεται· οἱ δὲ ἄλλοι ὄφεις, ἔοντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες, τίκτουσί τε ὡὰ, καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρήμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δὴ νῦν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσὶ· οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἔοντες ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ, καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.
- 110 Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτῶνται Ἀράβιοι, τὴν δὲ κασίην ὧδε· ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσησι καὶ δέρμασι ἄλλοις πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον, πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέη· περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεται κου θηρία πτερωτὰ, τῇσι νυκτερίσι προσεείκελα μάλιστα· καὶ τέτριγε δεινόν· καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δὲ ἀπαμνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτω δρέπειν τὴν
- 111 κασίην. Τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι τούτων θουμαστότερον συλλέγουσι· ὅκου μὲν γὰρ γίνεται, καὶ ἥτις μιν γῆ ἢ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν πλὴν ὅτι, λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι, ἐν τοισὶδε χωρίοις φασὶ τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ Διόνυσος ἐτράφη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεια, τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον

καλούμεν· φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς προσ-
 πεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὔρεσι,
 ἔνθα πρόσβασιν· ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι· πρὸς ὧν
 δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε· βοῶν τε
 καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυ-
 γίων τὰ μέλα διαταμόντας ὡς μέγιστα, κομίζουσιν ἐς
 ταῦτα τὰ χωρία· καὶ σφραγίσαντες θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσ-
 σιέων, ἀπαλλάσσεσθαι ἐκαστὸν αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας
 καταπετεωμένας τὰ τῶν ὑποζυγίων μέλα ἀναφορέειν
 ἐπὶ τὰς νεοσσιὰς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἴσχειν καταρ-
 ρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν
 οὕτω τὸ κιννάμωμον· συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων
 ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. Τὸ δὲ δὴ λή- 112
 δανον, τὸ καλέουσι Ἀράβιοι λάδανον, ἔτι τούτου
 θωυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσοδομοτάτῳ γινό-
 μενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων
 ἐν τοῖσι πώγῳσι εὐρίσκεται ἐγγινόμενον, οἷον γλοιὸς
 ἀπὸ τῆς ὕλης· χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων
 ἐστί· θυμωσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων περὶ εἰρήσθω· ἀπόζει δὲ 113
 τῆς χώρας τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ· δύο δὲ
 γένηα οἷων σφί ἐστι θωύματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι
 ἐτέρωθί ἐστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς
 μακρὰς, τριῶν πήχεων οὐκ ἐλάσσονας· τὰς εἴ τις
 ἐπεὶ σφί ἐπέλκειν, ἔλκεα ἂν ἔχοιεν, ἀνατριβο-
 μενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις
 τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργεῖν ἐς τοσοῦτο·
 ἀμαξίδας γὰρ ποιεῦντες, ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι
 οὐρῇσι, ἐνὸς ἐκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπὶ ἀμα-
 ξίδα ἐκάστην καταδέοντες· τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν
 οἷων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν
 πλάτος.

Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίας παρήκει πρὸς 114
 δύνοντα ἥλιον ἢ Αἰθιοπικήν χώραν, ἐσχάτη τῶν οἰκεο-
 μένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλόν· καὶ ἐλέ-
 φαντας ἀμφιλαφείας, καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια, καὶ

ἔβενον, καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

- 115 Αὐται μὲν νυν ἐν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ. περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἐσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἡριδανόν τινα καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν, ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῇν ἄνεμόν, ἀπ' ὅτευ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστὶ, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας εἰσάσας, ἐκ τῶν ὃ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ· τοῦτο μὲν γὰρ, ὃ Ἡριδανὸς αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ οὐνομα ὥς ἐστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέῳ δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ, οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου οὐ δύναμαι ἀκούσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης· ἐξ ἐσχάτης δ' ὧν ὃ
- 116 τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾶ καὶ τὸ ἤλεκτρον. Πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ περὶ πλείστος χρυσὸς φαίνεται εἶναι· ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι· λέγεται δὲ ὑπ' ἐκ τῶν γρυπῶν ἀρπάζειν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μονοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μοννόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοις ἀνθρώποις. αἱ δὲ ὧν ἐσχατιαὶ οἴκασι, περικληῖναι τὴν ἄλλην χώραν καὶ ἐντὸς ἀπέρχουσαι, τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐται.
- 117 Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκλημένον οὐρεῖ πάντοθεν, διασφάγες δὲ τοῦ οὐρεὸς εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μὲν κοτε Χορασμίων, ἐν οὐροισι εἶν τῶν Χορασμίων τε αὐτῶν καὶ Ὑρκανίων, καὶ Πάρθων, καὶ Σαραγγέων, καὶ Θαμαναίων· ἐπεὶ τε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέως. ἐκ δὲ ὧν τοῦ περικληϊόντος οὐρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὐνομα δὲ οἱ ἐστὶ Ἀκῆς· οὗτος πρότερόν μὲν ἄρδεσκε, διαλελαμμένος πενταχοῦ, τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος

ἐκάστης ἐκάστοισι· ἐπεὶ τε δὲ ὑπὸ τῷ Πέρσῃ εἰσὶ, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς, πύλας ἐπ' ἐκάστη διασφάγι ἔστησε· ἀποκεκλημένον δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου, τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἵπερ ἔμπροσθεν ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι, συμφορῇ μεγάλη διαχρέωνται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς, ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι· τοῦ δὲ θέρεος σπεύροντες μελίνῃν καὶ σήσαμον, χρηΐσκοντο τῷ ὕδατι· ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοὶ τε καὶ γυναῖκες, στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως βοῶσι ὠρνύμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτῶν μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας· ἐπεὰν δὲ διάκορος ἡ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληΐονται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν· ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησόμενος ἀνοίγει, πάρεξ τοῦ φόρου. ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω.

Τῶν δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν, 118
 ἓνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε, ὑβρίσαντα τάδε, ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν· ἤθελε ἐς τὰ βασιλῆϊα ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλεῖ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ, ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλεῖ ἄνευ ἀγγέλου ἢν μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος ὁ βασιλεὺς· οὐκ ὧν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίει οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ', ὅτι ἦν τῶν ἑπτὰ, ἐσιέναι ἤθελε· ὁ δὲ πυλουργὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρεον, φάμενοι τὸν βασιλέα γυναικὶ μίσγεσθαι· ὁ δὲ Ἰνταφέρνης δοκῶν σφέας ψεύδεα λέγειν, ποιέει τοιαῦτα· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεια ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα καὶ τὰς ῥίνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς

119 αὐχενας σφένων ἔδῃσε, καὶ ἀπῆκε· Οἱ δὲ τῷ βασιλεῖ δεικνύασι ἑωυτούς, καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἶσαν· Δαρεῖος δὲ, ἀρρωδήσας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἐξ πεποιηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον, ἀπεπειράτο γνώμης εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεποιημένῳ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξέμαθε ὥς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἶη ταῦτα πεποιηκώς, ἔλαβε αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκῆτιους πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν οἱ ἐπανάστασιν· συλλαβὼν δὲ σφεας ἔδῃσε τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτεύουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέως, κλαίεισκε ἅν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεύσα δὲ αἰεὶ τῷντὸ τοῦτο, τὸν Δαρεῖον ἔπεισε οἰκτεῖραί μιν· πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· “ὦ γύναι, βασιλεὺς τοι Δαρεῖος διδοὶ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκῆτων ῥύσασθαι, τὸν βούλει ἐκ πάντων.” ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίναντο τάδε· “εἰ μὲν δὴ μοι διδοὶ βασιλεὺς ἐνὸς τὴν ψυχὴν, αἰρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν.” πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θωνμάσας τὸν λόγον, πέμψας ἠγόρευε· “ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς, τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιπούσα, τὸν ἀδελφεὸν εἴλευ περιεῖναι τοι· ὃς καὶ ἀλλοτριώτερός τοι τῶν παίδων, καὶ ἦσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀνδρός ἐστι.” ἡ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μὲν μοι ἂν ἄλλος γένοιτο εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα εἰ ταῦτα ἀποβάλοιμι· πατὴρ δὲ καὶ μητὴρ οὐκ ἔτι μεν ζώντων, ἀδελφεὸς ἂν ἄλλος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο· ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη, ἔλεξα ταῦτα.” εὐ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρεῖῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ, καὶ οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν παραιτέτο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἥσθεις αὐτῇ· τοὺς δὲ ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας· τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἰς ἀντίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε.

120 Κατὰ δὲ κου μάλιστα τὴν Καμβύσειω νοῦσον ἐγένετο τάδε· ὑπὸ Κύρου κατασταθεὶς ἦν Σαρδίῳν

ὑπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπεθύμησε πρήγματος οὐκ ὀσίον· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου, οὔτε ἰδὼν πρότερον, ἐπεθύμει λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὥς μὲν οἱ πλεῖνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέως θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροίτην καὶ ἄλλον Πέρσην, τῷ οὖνομα εἶναι Μιτραβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν· κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς, εἰπεῖν τὸν Μιτραβάτεα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα· “σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὅς βασιλεῖ νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσας, ὧδε δὴ τι εἴδουσιν εὐπετέα χειρωθῆναι; τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὀπλίτησι ἐπαναστὰς ἔσχε, καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει.” οἱ μὲν δὴ μὴν φασὶ τοῦτο ἀκούσαντα, καὶ ἀλγῆσαντα τῷ ὀνειδέει, ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἰπαντα ταῦτα τίσασθαι, ὥς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι δι’ ὃν τινὰ κακῶς ἤκουσε. Οἱ δὲ 121 ἐλάσσονες λέγουσι, πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτε δὴ χρήματος δεησόμενον· οὐ γὰρ ὦν δὴ τοῦτό γε λέγεται· καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήϊον· καὶ κως, εἴτ’ ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι, καὶ τὸν Πολυκράτεα, τυχεῖν γὰρ ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον, οὔτε τι μεταστραφῆναι οὔτε ὑποκρίνασθαι· Αἰτίαι μὲν δὴ αὗται 122 διφάσαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι· πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ ὦν Ὀροίτης, ἰζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένη, ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω ἄνδρα Λυδὸν ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γὰρ ἐστὶ πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὅς θαλασσοκρατεῖν ἐπενσήθη, πάρεξ Μίνωός τε τοῦ

Κνωσσίου καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπότης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν· μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοούμενον ὁ Ὀροίτης, πέμψας ἀγγελίην ἔλεγε τάδε· “Ὀροίτης Πολυκράτει ὧδε λέγει· πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι, καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σὺ νῦν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωυτὸν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· (ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον, καὶ μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως) σὺ νῦν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτῶν αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων, ἄρξεις ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος· εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ἵστις τοι πιστότατος τυγχάνει 123 ἐὼν, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω.” Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἦσθη τε καὶ ἐβούλετο· καὶ κως, ἰμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὃς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τούτων, τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος, ἐόντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδοκιμον, ἐποίηε τοιάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων, πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χεῖλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε· καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἐτοίμας· ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος 124 καὶ θεησάμενος, ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτει. Ὁ δὲ, πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευόντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων, ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι· πρὸς δὲ, καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὅψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεε οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἡέρι μετέωρον ἐόντα, λούσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διὸς, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου· ταύτην ἰδούσα τὴν ὅψιν, παντοίῃ ἐγίνετο μὴ ἀποδημηῆσαι τὸν Πολυκράτεια παρὰ τὸν Ὀροίτεια· καὶ δὴ καὶ ἰόντες αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο· ὁ

δέ οἱ ἠπείλησε, ἣν σῶς ἀπονοστήσῃ πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι· ἡ δὲ ἡρήσατο ἐπιτελέα ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ πατρὸς ἐστερεῖσθαι. Πολυκράτης δὲ 125 πάσης συμβουλῆς ἀλογήσας, ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροί- τεα ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἐταίρων ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκῆδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην, ἄνδρα ἱητρὸν τε ἑόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἐωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἐωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἐωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἰς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἀξιός ἐστι Πολυκράτει μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀποκτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης, ἀνεσταύρωσε· τῶν δέ οἱ ἐπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἐωυτῷ χάριν εἶδέναι ἑόντας ἐλευθέρους· ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἐπομένων ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιούμενος εἶχε· Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος, ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρὸς· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διὸς ὅκως νοί, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀνιείς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἱκμάδα. Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ οἱ Ἀμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο.

Χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυ- 126 κράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσσεω θάνατον καὶ τῶν Μάγων τὴν βασιληΐην, μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλει μὲν οὐδὲν Πέρσας, ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτραβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὑπαρχον, ὃς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτραβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσησι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα· καί τινα ἀγγαρήϊον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτὸν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ ἀγγελ-

λόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ
 ὑπείσας κατ' ὁδὸν, ἀποκτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ
 127 ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὥς ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἐπεθύμει
 τὸν Ὅροίτεα τίσασθαι, πάντων τε τῶν ἀδικημάτων
 εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτραβάτεω καὶ τοῦ παιδός· ἐκ
 μὲν δὴ τῆς ἰθείης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε
 πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων, καὶ
 νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν Ὅροίτεα μεγάλην
 τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν· τὸν χίλιοι μὲν Περ-
 σέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τὸν τε Φρύγιον καὶ
 Λύδιον καὶ Ἰωνικόν· πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος
 τάδε ἐμηχανήσατο· συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκι-
 μωτάτους, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, τίς ἂν μοι
 τοῦτο ὑμέων ὑποστάς ἐπιτελέσειε σοφίῃ, καὶ μὴ βίῃ
 τε καὶ ὀμίλῳ; (ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον
 οὐδέν·) ὑμέων δὴ ὦν τίς μοι Ὅροίτεα ἢ ζῶντα ἀγά-
 γοι, ἢ ἀποκτείνειε; ὅς ὠφέλησε μὲν κω Πέρσας
 οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε· τοῦτο μὲν δύο ἡμέων
 ἥϊστωσε, Μιτραβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ· τοῦτο
 δὲ καὶ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ἐπ'
 ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρὶν τι
 ὦν μέζον ἐξεργάσασθαι μιν Πέρσας κακὸν, καταλαμ-
 128 πτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ.” Δαρεῖος μὲν ταῖτα
 ἐπειρώτα· τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστησαν, αὐτὸς
 ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα· ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος
 κατελάμβανε κελεύων πάλ्लεσθαι· παλλομένων δὲ,
 λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω· λαχὼν δὲ
 ὁ Βαγαῖος ποιέει τοιάδε· βιβλία γραψάμενος πολλὰ
 καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων, σφρηγῖδά σφι
 ἐπέβαλε τὴν Δαρείου· μετὰ δὲ, ἥϊε ἔχων ταῦτα ἐς
 τὰς Σάρδεις· ἀπικόμενος δὲ καὶ Ὅροίτεω ἐς ὅψιν
 ἐλθὼν, τῶν βιβλίων ἐν ἑκάστῳ περαιορέομενος ἐδίδου
 τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιλεῖ ἐπιλέγεσθαι· γραμ-
 ματιστὰς δὲ βασιλεῖς οἱ πάντες ὑπαρχοὶ ἔχουσι
 ἀποπειρεώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία
 ὁ Βαγαῖος, εἰ ἐνδεξαίματο ἀπόστασιν ἀπὸ Ὅροίτεω·

ὄρεών δέ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως, καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο ἐν τῷ ἐνῆν ἔπεα τάδε· “ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα.” οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετήκάν οἱ τὰς αἰχμάς· ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγγράπτῳ· “Βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα.” οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας κτείνουσι παραντίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσῃν Πολυκράτεος τοῦ Σαμίῳν τίσιες μετήλθον.

Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω 129 χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεκε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρῶσκοντα ἀπὸ ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα· καί κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἐωντὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἱητρικὴν, τούτοισι ἐχρήτο· οἱ δὲ στρεβλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα, κακὸν μέζον ἐργάζοντο· ἐπ’ ἐπτά μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἐπτά νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἵχετο· τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως, οἷα δὴ παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκῆδεος τὴν τέχνην, ἐσαγγέλλει τῷ Δαρεῖῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ’ ἐωντὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοις ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρήγον ἐς μέσον πέδας τε ἔλκοντα, καὶ ῥάκεσι ἐσθημένον. Σταθέντα δὲ ἐς μέσον, εἰ- 130 ρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δ’ οὐκ ὑπέδεκετο, ἀρρωδέων μὴ ἐωντὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ἢ ἀπεστερημένος· κατεφάνη δὲ τῷ Δαρεῖῳ τεχνάζειν, ἐπιστάμενος· καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάλιστα τε καὶ κέντρα παραφέρειν

ἐς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι ὁμιλήσας δὲ ἱητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἡμασι χρεώμενος καὶ ἥπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων, ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγίέα μιν ἔοντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα ἀρτίπον ἐσεσθαι. δωρέεται δὴ μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δέ μιν ἐπείρετο, εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει ὅτι μιν ὑγίέα ἐποίησε; ἥσθεις δὲ τῷ ἔπει ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἐωντοῦ γυναῖκας· παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας, ὥς βασιλεῖ οὗτος εἴη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε· ὑποκύπτουσα δὲ αὐτέων ἐκάστη φιάλῃ ἐς τοῦ χρυσοῦ τὴν θήκην ἐδωρέετο Δημοκῆδεα οὕτω δὴ τι δαψιλῆι δωρεῇ, ὥς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατήρας ἐπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὐνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο· καὶ οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

- 131 Ὁ δὲ Δημοκῆδης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπειγμένος Πολυκράτει ὠμίλησε· πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῷ· τοῦτον ἐπεὶ τε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἶχεται ἐς Αἰγιναν· καταστάς δὲ ἐς ταύτην, τῷ πρώτῳ ἔτει ὑπερεβάλετο τοὺς πρώτους ἱητροὺς, ἀσκευὴς περ ἐὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλῆια· καὶ μιν δευτέρῳ ἔτει ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεύνται· τρίτῳ δὲ ἔτει Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων· τετάρτῳ δὲ ἔτει Πολυκράτης δυὼν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκητο ἐς τὴν Σάμον. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἦκιστα Κροτωνιῆται ἱητροὶ εὐδοκίμησαν. ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἱητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι· δεύτεροι δὲ, Κυρηναῖοι· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν
- 132 εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. Τότε δὲ ὁ Δημοκῆδης ἐν τοῖσι Σούσοισι ἐξιησάμενος Δαρεῖον, οἰκόν τε μέ-

γιγντον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλεῖ ἐγεγόνεε· πλὴν τε ἐνὸς τοῦ ἐς Ἑλλήνας ἀπιέναι, πάντα τὰ ἄλλα οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἡτρουὺς οἱ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιῆσθαι διότι ὑπὸ Ἑλλήνος ἡτρουῦ ἐσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ μάντιν Ἥλειον Πολυκράτει ἐπισπόμενον, καὶ ἀπημέλημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοις, ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρήγμα Δημοκίδης παρὰ βασιλεῖ.

Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα, τὰδε ἄλλα συν- 133
 ἤνεικε γενέσθαι. Ἀτόσση τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ Δαρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα· μετὰ δὲ, ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἥ δὲ κρύπτονσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπεὶ τε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκίδα καὶ οἱ ἐπέδεξε· ὁ δὲ φὰς ὑγίεια ποιήσειν, ἐξορκοῖ μιν ἢ μὴν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ φέροντα. Ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα 134
 ἰώμενος ὑγίεια ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκίδεος ἡ Ἀτοσσα, προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρεῖω λόγον τοιόνδε· “ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτῃσαι οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι; οἶκος δὲ ἐστὶ ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαι τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ’ ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ’ ἀμφοτέρω δέ τοι φέρει ταῦτα ποιείειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστέωτα, καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μηδὲ σχολὴν ἄγοντες ἐπιβουλεύσῃ τοι. νῦν γὰρ ἂν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἰς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται.” ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε· ὁ δ’ ἀμείβεται τοῖσδε· “ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν εἴρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεύ-

ξας γέφυραν, ἐκ τῆσδε τῆς ἡπείρου ἐς τὴν ἑτέραν
 ἡπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι· καὶ ταῦτα ὀλίγου
 χρόνου ἔσται τελεύμενα.” λέγει Ἀτοσσα τάδε· “ὄρα
 νυν, ἐς Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον· οὔτοι
 γὰρ ἐπεὰν σὺ βούλῃ ἔσονται τοι· σὺ δέ μοι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα στρατεύεσθαι· ἐπιθυμέω γὰρ, λόγῳ πυνθα-
 νομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ
 Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας· ἔχεις δὲ ἄνδρα
 ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς
 Ἑλλάδος καὶ κατηγγήσασθαι, τοῦτον ὃς σευ τὸν πόδα
 ἐξήισατο.” ἀμείβεται Δαρεῖος· “ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν
 τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειράσθαι,
 κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον
 εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς· οἱ
 μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν, ἐξαγγελέουσι
 ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ’ αὐτοὺς τρέψο-
 135 μαι.” Ταῦτα εἶπε· καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίησε·
 ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περ-
 σέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα, ἐνετέλλετό σφι
 ἐπομένους Δημοκῆδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια
 τῆς Ἑλλάδος· ὅκως τε μὴ διαδρήσεται σφεας ὁ Δη-
 μοκῆδης, ἀλλὰ μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσιν. ἐντει-
 λόμενος δὲ τούτοις ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν
 Δημοκῆδεα ἐδέετο αὐτοῦ, ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν
 καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἦξει·
 δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε
 πάντα τὰ ἐκείνου ἐπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἅλλα οἱ
 παραπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ, ἐς τὰ δῶρα ὀλκάδα
 οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν
 ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δὴ, δοκέειν ἑμοί,
 ἀπ’ οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπαγγέλλετό οἱ ταῦτα·
 Δημοκῆδης δὲ δείσας μὴ εὖ ἐκπειρῶτο Δαρεῖος, οὔτι
 ἐπιδραμὼν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν
 ἐωντοῦ κατὰ χώραν ἔφη καταλείψειν ἵνα ὀπίσω σφέα
 ἀπελθὼν ἔχοι· τὴν μέντοι ὀλκάδα τὴν οἱ Δαρεῖος
 ἐπαγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέ-

κεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταῦτα ὁ Δαρείος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν.

Καταβάντες δὲ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς 136
Σιδῶνα πόλιν, αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν. παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα· προσίσχοντες δὲ, αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεύντο καὶ ἀπεγράφοντο· ἐς ὃ τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαστότατα θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίας ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστῶνης τῆς Δημοκῆδεος, Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσεν τῶν Μηδικῶν νεῶν, τοῦτο δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας· ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκῆδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται· ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ, ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσεν τοὺς Πέρσας, καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι. Πλέοντες 137
δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκῆδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὐρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα, ἄπτοντο αὐτοῦ· τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προΐεναι ἐτοῖμοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας, προῖσχομένους ἔπεα τάδε· “ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁράτε τὰ ποιεέτε· ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε· καὶ κῶς ταῦτα βασιλεῖ Δαρείῳ ἐκχρήσει περιϋβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιούμενα ἔξει καλῶς, ἣν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδιζέσθαι πειρησόμεθα;” ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον· ἀλλ’ ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκῆδεα καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα ἤγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ’ ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκῆδης ἀναγομένοισι, κελύων εἰπεῖν σφέας Δαρείῳ ὅτι ἄρμοσται

- τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δηموκλήδης γυναῖκα· τοῦ γὰρ δὴ παλαιστὲς Μίλωνος ἦν οὖνομα πολλὸν παρὰ βασιλείῃ· κατὰ δὲ τοῦτό μοι δοκεῖ σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκλήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου ἔων καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκι-
 138 μος. Ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην· καὶ σφεας δυνάμοντας ἐνθαῦτα Γίλλος ἀνὴρ Ταραντῖνος φυγὰς ῥυσάμενος, ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρείον· ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοιμὸς ἦν διδύναι τοῦτο ὃ τι βούλοιτο αὐτός· Γίλλος δὲ αἰρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορὴν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἣν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούρους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων ἐόντων τοῖσι Ταραντίνουσι φίλων μάλιστα δὴ τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρείος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα· πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνιδιοὶ Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μὲν νῦν οὕτω ἐπρήχθη· οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι, καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.
- 139 Μετὰ δὲ ταῦτα, Σάμον βασιλεὺς Δαρείος αἰρεῖ πολίων πασέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· Καμβύσῳ τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον, ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μὲν, ὥς οἶκος, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δὲ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρας θεηταὶ, τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκειος Πολυκράτεός τε ἔων ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίῃ τις τοιήδε· λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἡγόραζε ἐν τῇ Μέμφι· ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρείος, δορυφόρος τε ἔων Καμβύσῳ καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπε-

θύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο· ὁ δὲ Συλοσῶν ὀρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· “ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος· δίδωμι δὲ ἄλλως εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι” πάντως τοι αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἶμα. ὁ μὲν δὲ 140 Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι’ εὐηθίην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανεστήσαν οἱ ἑπτὰ, καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληίη περιεληλύθει ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα, τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἶμα· ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἔζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέως οἰκίων, καὶ ἔφη Δαρεῖου εὐεργέτης εἶναι· ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πύλουργος τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ θωπυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· “καὶ τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης, ᾧ ἐγὼ προαιδεύμαι νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων; ἀναβέβηκε δὲ τίς [ἢ οὐδεὶς] κω παρ’ ἡμέας αὐτῶν; ἔχω δὲ χρέος ὡς εἰπεῖν οὐδὲν ἄνδρὸς Ἑλλήνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδῶ τί θέλων λέγει ταῦτα.” παρήγε ὁ πύλουργος τὸν Συλοσῶντα· στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη, καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέως; εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα, καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κείνος ὁ δούς· ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· “ὦ γενναίotate ἀνδρῶν, σὺ κείνος εἶ ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά; ἀλλ’ ὦν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι· ἀνθ’ ὦν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἅπλετον δίδωμι, ὡς μὴ κοτὲ τοι μεταμελήσει Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι.” λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· “ἐμοὶ μήτε χρυσὸν, ᾧ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ’ ἀνασώσάμενός μοι δὸς τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν, ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπὸ Ὅροίτῳ, ἔχει δούλος ἡμέτερος· ταύτην μοι δὸς ἄνευ

- 141 τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος.” Ταῦτα ἀκούσας Δαρείος, ἀπέστειλλε στρατὴν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα ἀνδρῶν τῶν ἐπὶ τὰ γενόμενον, ἐντελόμενος ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ὁ Ὀτάνης ἔστειλλε τὴν στρατιήν.
- 142 Τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν. τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι, οὐκ ἐξεγένετο· ἐπεὶ γὰρ οἱ ἐξαγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε· πρῶτα μὲν Διὸς Ἐλευθερίου βωμὸν ἰδρύσατο, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν οὗρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστείῳ ἐστί· μετὰ δὲ, ὥς οἱ ἐπεποιήτο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν ἔλεξε τάδε· “ ἐμοὶ, ὡς ἴστε καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται, καὶ μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν· ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπότην ἀνδρῶν ὁμοίων ἐωυτῷ, οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μὲν νυν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἐωυτοῦ· ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαίῳ γέρεα ἐμεωυτῷ γενέσθαι· ἐκ μὲν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἕξ τάλαντά μοι γενέσθαι· ἱρὸς δὲ πρὸς τοῦτοισι αἰρεῦμαι αὐτῷ τ’ ἐμοὶ καὶ τοῖσι ἀπ’ ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι, τοῦ Διὸς τοῦ Ἐλευθερίου· τῷ αὐτὸς τε ἱρὸν ἰδρυσάμεν, καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθηναι.” ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοις ἐπαγγέλλετο· τῶν δὲ τις ἐξαναστὰς εἶπε· “ ἀλλ’ οὐδ’ ἄξιός ἐστι σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονώς τε κακὸς καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετε-
- 143 χείριστας χρημάτων.” Ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, τῷ οὐνομα ἦν Τελέσαρχος· Μαιάνδρος δὲ νόψ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχὴν ἄλλος τις ἀντ’ αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ’ ἔτι ἐν

νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν· ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἑκάστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε· οἱ μὲν δὴ ἐδέδεάτο· Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος· ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεὸς, τῷ οὖνομα ἦν Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχη τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας. οὐ γὰρ δὴ, ὡς οἴκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι 144
κατάγοντες Συλοσῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταίρεται ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἐτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχωρήσαι ἐκ τῆς νήσου· καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοις Ὅτάνεω καὶ σπεισamenόν, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι κατεναντίον τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς 145
ὑπομαργότερος τῷ οὖνομα ἦν Χαρίλεως· οὗτος ὁ τι δὴ ἑξαμαρτῶν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσύμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους· ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἐωυτόν· ὡς δὲ ἄχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσησι, λέγων τοιάδε· “ἐμὲ μὲν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωντοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ δῆσας γοργύρης ἡξίωσας, ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τε σε καὶ ἄνοικον ποιεῖντας, οὐ τολμᾶς τίσασθαι οὕτω δὴ τι ἐόντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους· καὶ σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξις, αὐτὸν δὲ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἐτοῖμός εἰμι.” Ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως. 146
Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τὴν

ἔωτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλείας, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας, ἔθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενός ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι· εἰδὼς τε ἔωτοφ ἀσφαλέα ἔκδυσιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποιήτο γάρ οἱ κρυπτὴ διώρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν. αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὀπλίσας ὁ Χαρίλεως καὶ ἀναπετάσας τὰς πύλας, ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι· ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἔοντας ἔκτεινον. καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίουν ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθει· πιεζέμενοι δὲ οἱ ἐπίκουροι, ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν.

147 Ὅτάνης δὲ ὁ στρατηγὸς ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐντολὰς τε τὰς Δαρείους οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίζεσθαι ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ, πάντα τὸν ἂν λάβωσι καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα ὁμοίως κτείνειν· ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον,

148 ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ· Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλέει ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνενεικόμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε, ἐποίεε τοιαύδε· ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεια προθεῖτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτὰ, ὁ δὲ ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένει τῷ Ἀναξανδρίδῳ ἐν λόγοισι ἔων, βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης

τὰ ποτήρια, ἀπεθώμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο, ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεισθαι αὐτῶν ὅσα βούλοιτο· τοῦτο καὶ δις καὶ τρίς εἶπαντος Μαιανδρίου, ὁ Κλεομένης δικαιοτάτος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδδικαίει· μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὐρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν γενέσθαι· οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. Τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύσαντες οἱ Πέρσαι 149 παρέδωκαν Συλοσῶντι, ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκησε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης, ἐκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ἣ μιν κατέλαβε νοσήσαι τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου 150 Βαβυλώνιοι ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι. ἐν ὧσιν γὰρ ὁ τε Μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἐπτὰ ἐπανεστήσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο· καὶ κως ταῦτα ποιεῦντες ἐλάνθανον. ἐπεὶ τε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες, γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκίων· τὰς δὲ λοιπὰς ἀπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο· ἀπέπνιξαν δὲ αὐτὰς ἵνα μὴ σφεων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος, καὶ 151 συλλέξας ἅπασαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν, ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς· ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκεε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο, καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ· καὶ τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· “τί κάτησθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἰρήσετε ἡμέας ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι.” τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων οὐδαμὰ ἐλπί-

- 152 ζῶν ἂν ἡμίονον τεκεῖν· Ἑπτὰ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότες ἤδη, ὁ Δαρεῖός τε ἥσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα οἱ δυνατὴ ἐοῦσα ἐλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους· καὶ τοὶ πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὥς ἐδύνατο ἐλεῖν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἰλέ σφεας καὶ τούτῳ ἐπειρήθη· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι, οὐδέ σφεας οἶός τε ἦν ἐλεῖν.
- 153 Ἐνθαῦτα, εἰκοστῷ μηνί, Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτου τοῦ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε· ὥς δέ οἱ ἐξαγγέλθη καὶ ὑπὸ ἀπιστίας αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπέιπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονὸς, ἐβουλεύετο· καὶ οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὃς κατ' ἀρχὰς ἔφησε ἐπεὰν περ ἡμίονοι τέκωσι τότε τὸ τεῖχος ἀλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἀλώσιμος ἤδη ἡ Βαβυλὼν· σὺν γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ ἑω-
- 154 τῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. Ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μύροσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἀλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρεῖῳ ἀπεπνυθάνετο, εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα ἐλεῖν; πυθόμενος δὲ ὥς πολλοῦ τιμῆτο, ἄλλο ἐβουλεύετο ὅπως αὐτός τε ἔσται ὁ ἔλων αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσησι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάλτερος τιμῶνται. ἄλλῳ μὲν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναι μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος, ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα, καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας, καὶ μαστιγώσας, ἦλθε παρὰ
- 155 Δαρεῖον. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεικε, ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἐκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἶρετό μιν, ὅστις εἶη ὁ

λωβησάμενος καὶ ὃ τι ποιήσαντα; ὁ δὲ εἶπε· “οὐκ ἔστι οὗτος ὠνήρ ὅτι μὴ σὺ, τῷ ἔστι δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι· οὔτε τις ἀλλοτρίων, ὃ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ’ αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωντὸν, δεινόν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν.” ὁ δ’ ἀμείβετο· “ὦ σχετλιώτατε ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὖνομα τὸ κάλλιστον ἔθει, φὰς διὰ τοὺς πολιορκευμένους σεωντὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι· τί δ’, ὦ μάταιε, λελωβημένου σεῦ θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν, σεωντὸν διαφθείρας;” ὁ δὲ εἶπε· “εἰ μὲν τοι ὑπερετίθεα τὰ ἐμελλον ποιήσῃς, οὐκ ἂν με περιεΐδες· νῦν δ’ ἐπ’ ἐμεωντοῦ βαλόμενος ἔπρηξα· ἤδη ὦν, ἣν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἰρέομεν Βαβυλῶνα· ἐγὼ μὲν γάρ, ὥς ἔχω, αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὥς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα. καὶ δοκέω πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω τεύξεσθαι στρατιῆς· σὺ δὲ ἀπ’ ἧς ἂν ἡμέρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην, τῆς σεωντοῦ στρατιῆς τῆς οὐδεμία ἔσται ὥρῃ ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὐτῆς, ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἐβδόμην, ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινύων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἐβδόμης διαλείπειν εἴκοσι ἡμέρας, καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας πύλας, τετρακισχιλίους· ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἔαν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην, ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν περίξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δὲ μοι τάξον κατὰ τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας· ὥς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου, τά τε ἄλλα ἐπιτράψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας. τὸ δ’ ἐνθεῦτεν, ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιεῖν.”

Ταῦτα ἐντειλάμενος ἦϊε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρε- 156

φόμενος, ὡς δὴ ἀληθῶς αὐτόμολος· ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι, κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέραν πύλην, εἰρώτεον τίς τε εἶη καὶ ὅτευ δεόμενος ἦκοι; ὁ δὲ σφι ἠγόρευε, ὡς εἶη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολοί ἐς ἐκείνους· ἦγον δὴ μιν οἱ πυλouroi, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστάς δὲ ἐπ' αὐτὰ, κατοικτίζετο φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ ἐπεπόνθει ἐκ τῶν παθῆναι δὲ ταῦτα, διότι συμβουλεύσαι οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιὴν, ἐπεὶ τε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἀλώσεως, “νῦν τε,” ἔφη λέγων, “ἐγὼ ὑμῖν, ὦ Βαβυλώνιοι, ἦκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροίξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ πάσας τὰς διεξ-
157 ὁδούς τῶν βουλευμάτων.” Τοιαῦτα ἔλεγε· οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμα-
τάτων ῥινός τε καὶ ὥτων ἐστερημένον μαστιγί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθεῖα καὶ σφι ἦκειν σύμμαχον, ἐπιτραπέσθαι ἐτοίμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς· ὁ δὲ, ἐπεὶ τε αὐτῶν τοῦτο παρέλαβε, ἐποίησε τά περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο. ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων, καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσεν. μαθόντες δὲ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεισι τὰ ἔργα παρεχόμενον ὁμοῖα, πάγχυ περιχαρές ὢντες, πᾶν δὴ ἐτοίμοι ἦσαν ὑπηρετεῖν· ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας, αὐτὶς ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσεν τῶν Δαρείου στρατιωτῶν τοὺς δισχιλίους· ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι, πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στομάσι αἰνέοντες· ὁ δὲ αὐτὶς διαλιπὼν τὰς συγκειμένας ἡμέρας, ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον· καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσεν τοὺς τετρακισχιλίους· ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι

Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος καὶ στρατάρχης τε οὗτος σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. Προσβολὴν δὲ 158 Δαρείου κατὰ τὰ συγκείμενα ποιευμένου περίξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε· οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἡμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν· ὁ δὲ Ζώπυρος τὰς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας, ἐσήκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος· τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἱ μὲν εἶδον τὸ ποιηθὲν οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρὸν, οἱ δὲ οὐκ εἶδον ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξει ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι.

Βαβυλὼν μὲν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἰρέθη. 159 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μὲν σφῶν τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε· τὸ γὰρ πρότερον ἔλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τούτων οὐδέτερον· τοῦτο δὲ ὁ Δαρείος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὥς δ' ἔξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι ἵνα σφι γένεα ὑπογίγηται, τάδε Δαρείος προῖδὼν ἐποίησε· τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὥς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου προορέωντες· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἐκάστοισι ἐπιτάσσωσιν ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε· ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερ- 160 βάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον ὅτι μὴ Κῦρος μῦνος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἡξίωσε κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὥς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθία τῆς αἰκείης μᾶλλον, ἢ Βαβυλῶνάς οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ζούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως· καὶ

γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσι
ἔστι τιμιώτατα, καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα
νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης· καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς
ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐσ-
τρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος,
ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ 1
Σκύθας αὖ τοῦ Δαρείου ἑλασις. ἀνθέυσης γὰρ τῆς
Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων,
ἐπεθύμησε ὁ Δαρείος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι
πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες
μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ
ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται,
Σκύθαι ἕτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα· Κιμμερίους γὰρ
ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες
τῆς ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπι-
κέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης.

Τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι
ἕτεα, καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν
σφετέρην, ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος τοῦ Μηδι-
κοῦ· εὗρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην·
αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες
ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους.
Τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι, τοῦ 2
γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὥδε· ἐπεὰν
φυσητῆρας λάβωσι ὀστέινους αὐλοῖσι προσεμφε-
ρεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων
τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι· ἄλλοι δὲ, ἄλλων
φυσεόντων, ἀμέλγουνσι· (φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο
ποιεῖν, τοῦ τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας
τῆς ἵππου καὶ τὸ οὐθαρ κατίεσθαι·) ἐπεὰν δὲ ἀμέλ-
ξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγηῖα κοῖλα καὶ
περιστίζαντες κατὰ τὰ ἀγγηῖα τοὺς τυφλοὺς, δονέουσι

χώρης, οὐκ οἶά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὄραν οὔτε διεξιέναι, ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἥερα εἶναι πλέον, καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληῖοντα τὴν ὄψιν.

- 8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτῶν, καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι· Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες ὧδε· Ἡρακλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνηω βοῦς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην ἐοῦσαν ἐρήμην, ἣν τινα νῦν Σκύθαι νέμονται· Γηρυόνηα δὲ οἰκείειν ἔξω τοῦ Πόντου κατοικημένον τὴν οἱ Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείοισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλητῶν στηλέων ἐπὶ τῷ Ὀκεανῷ· (τὸν δὲ Ὀκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι·) ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθίην χώραν καλεομένην· καταλαβεῖν γὰρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμὸν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντὴν, κατυπνῶσαι· τὰς δὲ οἱ ἵππους τὰς ἀπὸ τοῦ ἄρματος νεμομένας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀφανισθῆναι
- 9 θείῃ τύχῃ· Ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίξασθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα, τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὐρεῖν ἐν ἄντρῳ μίξοπαρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα· τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικὸς, τὰ δὲ ἑνερθεν ὄφιος· ἰδόντα δὲ καὶ θωυμάσαντα, ἐπείρεσθαί μιν εἴ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας; τὴν δὲ φάναι ἐωυτὴν ἔχειν, καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ· κείνην τε δὴ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων βουλομένην ὥς πλείστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλεῖ, καὶ τὸν κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδούσαν αὐτὴν εἰπεῖν· “Ἴππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε ἔσωσά τοι ἐγώ· σῶστρα δὲ σὺ παρέσχες, ἐγὼ γὰρ ἐκ σεῦ τρεῖς παῖδας ἔχω· τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφεις, ὃ τι χρὴ ποιέειν ἐξηγέο

σύ· εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω, χώρας γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτῇ, εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ;” τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν· τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· “ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδῃαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεύσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις· τὸν μὲν ἂν ὀρᾷς αὐτῶν τότε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον, καὶ τῷ ζωστήρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρας οἰκήτορα ποιεῦ· ὃς δ’ ἂν τούτων τῶν ἔργων τῶν ἐντέλλομαι λίπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρας· καὶ ταῦτα ποιεύσα, αὐτῇ τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις.” Τὸν μὲν δὴ εἰρύσαντα τῶν τόξων τὸ 10 ἕτερον, (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα,) καὶ τὸν ζωστήρα προδέξαντα, παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστήρα ἔχοντα ἐπ’ ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσήν, διδόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι· τὴν δ’, ἐπεὶ οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μὲν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθουρσον αὐτῶν, τῷ δ’ ἐπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ· τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα· καὶ δὴ δύο μὲν οἱ τῶν παίδων, τὸν τε Ἀγάθουρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἷους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἷχεσθαι ἐκ τῆς χώρας ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτῶν Σκύθην, ἐπιτελέσαντα, καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ· καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθέων· ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τότε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας, τὸ δὴ μῦθον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθη· ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα 11 λεγομένῳ αὐτὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας, οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων οἷχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην· τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων· τοὺς

δὲ Κιμμερίους, ἐπιόντων Σκυθῶν, βουλεύεσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου· καὶ δὴ τὰς γνώμας σφένων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἄρφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων· τὴν μὲν γὰρ δὴ τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἶη, μηδὲ πρὸς πολλοὺς δεόμενον κινδυνεύειν· τὴν δὲ τῶν βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρας τοῖσι ἐπιούσι· οὐκὼν δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον, οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας· τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητὶ, τὴν χώραν παραδόντας τοῖσι ἐπιούσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας, μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν· ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας, καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους, μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καὶ τοὺς μὲν ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἑωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην—καὶ σφῶν ἔτι δηλὸς ἔστι ὁ τάφος—θάψαντας δὲ, οὕτω τὴν ἑξοδὸν ἐκ τῆς χώρας ποιέεσθαι· Σκύθας δὲ ἐπελθόν-

12 τας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώραν. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα· ἔστι δὲ Πορθμήια Κιμμέρια· ἔστι δὲ καὶ χώρα οὖνομα Κιμμερίη· ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες, ἐν τῇ νῦν Σινώπῃ πόλιν Ἑλλὰς οἰκισται· φανεροὶ δὲ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικὴν, ἀμαρτόντες τῆς ὁδοῦ· οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον· οἱ δὲ Σκύθαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον· ἐς δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυγὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

13 Ἐφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καῦστροβίου, ἀνὴρ Προ-

κοινήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἴσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἴσσηδόνων δὲ ὑπεροικεῖν Ἀριμασποὺς, ἄνδρας μουννοφθάλμους, ὑπὲρ δὲ τούτων τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας, τούτων δὲ, τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι· καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρας Ἴσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἴσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ ὑπὸ Σκυθῶν πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώραν. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρας ταύτης Σκύθησι. Καὶ ὅθεν μὲν ἦν 14 Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοινησῶ καὶ Κυζίκῳ, λέξω· Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἔοντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήϊον ἐν Προκοινησῶ ἀποθανεῖν· καὶ τὸν κναφέα κατακληίσαντα τὸ ἐργαστήριον, οἷχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ· ἐσκεδασμένου δὲ ἡδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὥς τεθνεὼς εἶη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἦκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι· καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβητέειν· τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήϊον παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα, ὥς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος, οὔτε τεθνεῶτα οὔτε ζῶντα φαίνεσθαι Ἀριστέην· μετὰ δὲ, ἐβδόμῳ ἔτει φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόνησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται· ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλεις αὗται λέγουσι. Τάδε δὲ οἶδα Μεταποντίνοισι 15 τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέῳ ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοις, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοινησῶ τε καὶ Μεταποντίῳ εὗρισκον· Μεταποντίνοί φασι

αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφί ἐς τὴν χώραν κελεύ-
σαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἰδρύσασθαι, καὶ Ἀριστέω τοῦ
Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ'
αὐτὸν ἰστάναι· φάναι γάρ, σφὶ τὸν Ἀπόλλωνα
Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώραν,
καὶ αὐτὸς οἱ ἐπεσθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστής· τότε δέ,
ὅτε εἶπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ· καὶ τὸν εἰπαντα ταῦτα
ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ (Μεταποντῖνοι λέγουσι) ἐς
Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὃ τι τὸ φάσ-
μα τοῦ ἀνθρώπου εἴη; τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν
πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθόμενοισι δὲ ἄμεινον συνοί-
σεσθαι· καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτε-
λέα. καὶ νῦν ἔστηκε ἀνδριάς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀρι-
στέω παρ' αὐτῷ τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος· πέριξ
δὲ αὐτὸν δάφναι ἐστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ
ἰδρυται. Ἀριστέω μὲν νυν περὶ τοσαῦτα εἰρήσθω.

16. Τῆς δὲ γῆς, τῆς περὶ ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέ-
γεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὃ τι τὸ κατύπερθέ ἐστι
οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου δύναμαι
πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστής, τοῦ περ ὀλίγω
πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος
προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἐπεσι ποιέων
ἔφησε ἀπικέσθαι· ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ,
φᾶς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ'
ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἰοί τ'
17 ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται. Ἀπὸ
τοῦ Βορυσθενεΐτέων ἐμπορίου, (τοῦτο γὰρ τῶν παρα-
θαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθίης,) ἀπὸ
τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἔοντες
Ἕλληνες Σκύθαι· ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος, οἱ
Ἀλάζωνες καλέονται· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι
τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταῦτα Σκύθησι ἐπασκέουσι, σῖτον
δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται, καὶ κρόμμνα καὶ
σκόροδα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλα-
ζῶνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἱ οὐκ ἐπὶ σιτῇσι
σπείρουσι τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσει. τούτων δὲ

κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐρήμος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ἐστὶ ἔθνεα, πρὸς ἐσπέρης τοῦ Βορυσθένεος. Ἀτὰρ διαβάντι 18 τὸν Βορυσθένα, ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον μὲν ἡ Ὑλαίη· ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας· οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ἡῶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδοῦ, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὐνομα κεῖται Παντικάπης, τὸ δὲ πρὸς βορῇν ἄνεμον, πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένα ἡμερέων ἑνδεκα· ἡ δὲ κατύπερθε τούτων ἐρήμός ἐστι ἐπὶ πολλόν· μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὼν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν· τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἐρήμος ἤδη ἀληθέως, καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδὲν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. Τὸ δὲ πρὸς τὴν 19 ἡῶ γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντικάπην ποταμὸν, Νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν, οὔτε ἀρούκτες· (ψιλὴ δὲ δένδρεων πᾶσα αὕτη γῆ, πλὴν τῆς Ὑλαίης.) οἱ δὲ Νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, ἡμερέων τεσσέρων καὶ δέκα ὁδὸν, νέμονται χώραν κατατείνουσιν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. Πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ 20 τὰ καλούμενα Βασιληΐά ἐστι, καὶ Σκύθαι οἱ ἀριστοί τε καὶ πλείστοι, καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὗτοι, τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικὴν, τὸ δὲ πρὸς ἡῶ ἐπὶ τε τάφρον, τὴν δὴ οἱ ἐκ τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὠρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον τὸ καλεῖται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῇν ἄνεμον τῶν βασιλητῶν Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν· Μελαγχλαίων δὲ τὸ κατύπερθε, λίμναι καὶ ἐρήμός ἐστι ἀνθρώπων, κατόσον ἡμεῖς ἴδμεν.

- 21 Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθικῇ, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυροματέων ἐστί· οἱ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης, νέμονται τὸ πρὸς βορῇν ἄνεμον ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τούτων δευτέρην λάξιν ἔχοντες Βουδῖνοι, γῆν νεμόμενοι πᾶσαν δασέην ὕλην
- 22 παντοίῃ· Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορῇν, ἔστι πρώτη μὲν ἐρήμος ἐπ' ἡμερέων ἐπτα ὁδόν, μετὰ δὲ τὴν ἐρήμον, ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον, νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζῶουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοις ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὖνομα κείται Ἰῦρκαί, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζῶντες τρόπῳ τοιῷδε· λοχᾶ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς· (τὰ δὲ ἐστί πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν) ἵππος δὲ ἐκάστω, δεδίδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κείσθαι ταπεινότητος εἵνεκα, ἐτοιμός ἐστι, καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπιδῇ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει, καὶ ὁ κύων ἔχεται· ὑπὲρ δὲ τούτων, τὸ πρὸς τὴν ἡῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληῶν Σκυθέων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χώρον.
- 23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρας, ἔστι ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγεος· τὸ δ' ἀπὸ τούτου, λιθώδης τ' ἐστὶ καὶ τρηχέη· διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χώρον πολλόν, οἰκέουσι ὑπῶρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροὶ ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεια ὁμοίως, καὶ σίμοι καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δὲ ἰδίην ἰέντες ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζῶντες δὲ ἀπὸ δενδρέων· ποντικὸν μὲν οὖνομα τῷ δενδρέῳ ἀπὸ τοῦ ζῶσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκὴν μάλιστά κη· καρπὸν δὲ φορέει κυάμφῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει· τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι· ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ

παχὺ καὶ μέλαν· οὖνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστι ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι, καὶ ταύτας σιτέονται· πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπονδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσὶ· ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκεται· τὸν μὲν χειμῶνα, ἑπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πύλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πύλου τούτους οὐδεὶς ἀδικεῖ ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρήϊον ὄπλον ἐκτέεται· καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαίροντες· τοῦτο δὲ ὅς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικεῖται· οὖνομα δέ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι.

Μέχρι μὲν νυν τῶν φαλακρῶν τούτων, πολλὴ 24 περιφάνεια τῆς χώρας ἐστὶ, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτοὺς, τῶν οὐ χαλεπὸν ἐστὶ πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων· Σκυθέων δὲ οἱ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτοὺς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. Μέχρι μὲν δὴ τούτων γινώσκεται· τὸ δὲ 25 τῶν φαλακρῶν κατ' ὑπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὐρεὰ τε γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα, καὶ οὐδεὶς σφεα ὑπερβαίνει· οἱ δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι (ἑμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες) οἰκέειν τὰ οὐρεα αἰγίποδας ἄνδρας· ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους ἀνθρώπους, οἱ τὴν ἐξάμηνον καθεύδουσι· τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέκομαι [τὴν] ἀρχὴν· ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἡῷ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται [ἀτρεκέως,] ὑπὸ Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον· τὸ μέντοι κατ' ὑπερθε πρὸς βορῇν ἄνεμον οὐ γινώσκεται, οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτῶν τούτων λεγόντων. Νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι. 26 ἑπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατὴρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα· καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες,

καὶ καταταμόντες τὰ κρέα, κατατάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα· ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα, δαῖτα προτιθέαται· τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες, καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες· παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιεῖ, κατὰπερ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια· ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι· ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι· γινώσκονται μὲν δὴ καὶ οὗτοι.

- 27 Τὸ δὲ ἀπὸ τούτων τὸ κατύπερθε, Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μονοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας Γρύπας εἶναι· παρὰ δὲ τούτων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι· παρὰ δὲ Σκυθίων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς Σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἈΡΙΜΑ γὰρ ἐν καλέουσι
- 28 Σκύθαι, ΣΠΟΥ δὲ τὸν ὀφθαλμόν. Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρα οὕτω δὴ τί ἐστι, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτῶ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἶος γίνεται κρυμὸς, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πῆγνυται, καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος· καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρης Σκύθαι κατοικημένοι στρατεύονται, καὶ τὰς ἀμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σινδούς· οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτῶ μῆνας διατελεῖ χειμῶν ἐών· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχρα αὐτόθι ἐστί· κεχώριται δὲ οὗτος ὁ χειμῶν τοὺς τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλοισι χωρίοισι γινομένοισι χειμῶσι· ἐν τῷ τὴν μὲν ὥραιην οὐκ ἔχει λόγου ἄξιον οὐδὲν, τὸ δὲ θέρος ἔων οὐκ ἀνίει· βρονταί τε ἡμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται· θέρεος δὲ ἀμφιλαφές· ἦν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὥς τέρας νενόμισται θωμάζεσθαι· ὥς δὲ καὶ ἦν σεισμὸς γένηται, ἦν τε θέρεος ἦν τε χειμῶνος, ἐν τῇ Σκυθικῇ τέρας νενόμισται· ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα

τοῦτον, ἡμίονοι δὲ καὶ ὄνοι οὐκ ἀνέχονται ἀρχήν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἐστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. Δοκέει δέ 29 μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα οὐ φύνει κέρα αὐτόθι· μαρτυρεῖ δέ μου τῇ γνώμῃ καὶ Ὅμηρου ἔπος ἐν Ὀδυσσεΐῃ, ἔχον ὥδε·

Καὶ Διβνῆν, ὅθι τ' ἄρνες ἀφαρ κεραοὶ τελέθουσι·
ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγί-
νεσθαι τὰ κέρα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ
φύνει κέρα τὰ κτήνεα ἀρχήν, ἢ φύοντα φύνει μόγισ.
ἐνθαῦτα μὲν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα. Θων- 30
μάζω δὲ, (προσθήκας γὰρ δὴ μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς
ἐδίζητο,) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέεται
γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος
οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός· φασὶ δὲ αὐτοὶ
Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφι ἡμιόνους·
ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἢ ὥρῃ κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους,
ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτάς· καὶ ἔπειτὰ
σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιείσι τοὺς ὄνους, ἐς οὗ ἂν
σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύν-
νουσι. Περὶ δὲ τῶν πτερῶν, τῶν Σκύθαι λέγουσι 31
ἀνάπλεων εἶναι τὸν ἥερα, καὶ τούτων εἵνεκα οὐκ οἶά
τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἡπείρου οὔτε δι-
εξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτῶν τὴν γνώμην· τὰ κατύ-
περθε ταύτης τῆς χώρας αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ
τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἶκός· ἤδη ὦν
ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἀδρὴν πίπτουσιν εἶδε, οἶδε τὸ
λέγω· ἔοικε γὰρ ἢ χιῶν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χει-
μῶνα τοῦτον ἐόντα τοιοῦτον, αἰοίκητα τὰ πρὸς βορῇν
ἐστὶ τῆς ἡπείρου ταύτης· τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας
τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω
λέγειν· ταῦτα μὲν νυν τὰ λέγεται μακρότατα
εἴρηται.

Ὑπερβορέων δὲ περὶ ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι 32
λέγουσι, οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ
ἄρα Ἰσσηδόνες· ὥς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὔτοι λέγουσι

οὐδέν· ἔλεγον γὰρ αὖ καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μονο-
 οφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μὲν ἐστὶ περὶ
 Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπι-
 γόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἔοντι γε Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα
 33 ἐποίησε· Πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτῶν Δῆλιοι
 λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν,
 ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας.
 ἀπὸ δὲ Σκυθῶν ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιο-
 χῶρους ἐκάστους, κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἐσπέρας
 ἐκαστάτῳ ἐπὶ τὸν Ἀδρίην· ἐνθεύτεν δὲ πρὸς μεσαμ-
 βρίην προπεμπόμενα πρῶτους Δωδωναίους Ἑλλήνων
 δέκεσθαι· ἀπὸ δὲ τούτων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μη-
 λιά κόλπον, καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὐβοίαν· πόλιν
 τε ἐς πόλιν πέμπειν, μέχρι Καρύστου· τὸ δ' ἀπὸ
 ταύτης, ἐκλιπεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς
 κομίζοντας ἐς Τήνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον· ἀπικνέ-
 εσθαι μὲν νῦν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον·
 πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ
 ἱρὰ δύο κόρας, τὰς οὐνομάζουσι Δῆλιοι εἶναι Ὑπερ-
 ὄχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλῆς
 εἶνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους τῶν ἀστῶν ἄνδρας
 πέντε πομποὺς, τούτους οἱ νῦν Περφερέες καλέονται
 τιμὰς μεγάλας ἐν Δῆλῳ ἔχοντες· ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερ-
 βορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν,
 δεινὰ ποιευμένους εἰ σφέας αἰεὶ καταλάμψεται ἀπο-
 στέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς
 τοὺς οὐρούς τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς
 πλησιοχώροις ἐπισκῆπτειν κελεύοντας προπέμπειν
 σφέα ἀπὸ ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος· καὶ ταῦτα μὲν
 οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον·
 οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοις τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιούμενον
 προσφερές· τὰς Θρηϊκίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας,
 ἔπεα νύ θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Βασιλῇ, οὐκ ἄνευ
 πυρῶν καλάμης θνούσας τὰ ἱρά· καὶ ταῦτα μὲν δὴ
 34 οἶδα ταύτας ποιεύσας· Τῇσι δὲ παρθένοισι ταύτηςι
 τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων τελευτησάσῃσι ἐν Δῆλῳ, κεί-

ρονται καὶ αἱ κόραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν, πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἰλίξασαι, ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι· (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός· ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη·) οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων, περὶ χλόην τινὰ εἰλίξαντες τῶν τριχῶν, προτιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα· αὗται μὲν δὴ ταύτην τὴν τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. Φασὶ δὲ 35 οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠπιν, εὐσας παρθένους, ἐξ Ὑπερβορέων κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης· ταύτας μὲν νυν τῇ Εἰλειθυίᾳ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι· τὴν δὲ Ἀργὴν τε καὶ τὴν Ὠπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι λέγουσι, καὶ σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τὸν σφι Ὀλὴν ἀνὴρ Λύκιος ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὑμνέειν Ὠπὶν τε καὶ Ἀργὴν, ὀνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας· (οὗτος δὲ ὁ Ὀλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε ἐκ Λυκίης ἔλθων, τοὺς αἰδομένους ἐν Δήλῳ·) καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν, ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὠπιός τε καὶ Ἀργῆς ἀναισιμουῖσθαι ἐπιβαλλομένην· ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὀπισθε τοῦ Ἀρτεμίου, πρὸς ἧν τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῖ· Κηίων ἱστιητορίου. Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰ- 36 ρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, λέγων ὡς τὸν οὔστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν οὐδὲν σιτεόμενος· εἰ δὲ εἰσὶ τινες Ὑπερβόρειοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι· γελῶ δὲ ὀρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη, καὶ οὐδ' ἓνα νόον ἔχοντα ἐξηγησάμενον· οἱ Ὀκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι περίξ τὴν γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόνου, καὶ τὴν Ἀσίην

τῇ Εὐρώπῃ ποιούντων ἴσην· ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δὴλώσω μέγαθός τε ἐκάστης αὐτέων, καὶ οἷη τίς ἐστι ἐς γραφὴν ἐκάστη.

37 Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν, τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην· τούτων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι, κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν ἐς τὴν Φάσις ποταμὸς ἐκδιδού· ταῦτα τέσσερα ἔθνηα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασ-

38 σαν. Ἐνθεύτεν δὲ, τὸ πρὸς ἐσπέρης, ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι· ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἐτέρη τὰ πρὸς βορῆν, ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωϊκοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότον, ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου, τοῦ πρὸς Φοινίκη κειμένου, τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης· οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτὴ ταύτῃ ἔθνηα ἀνθρώπων τριήκοντα.

39 Αὕτη μὲν νυν ἡ ἐτέρη τῶν ἀκτέων· ἡ δὲ δὴ ἐτέρη, ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη, παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν, ἣ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη (οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ) ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρείος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. (μέχρι μὲν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων· χώρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ·) ἐν τῇ ἔθνεά ἐστι τρία μούνα· ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἐσπέρης τῆς Ἀσίης

40 ἔχοντά ἐστι. Τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων, καὶ Μήδων, καὶ Σασπείρων, καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡέλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα· πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα, καὶ ὁ Ἀράξης ποταμὸς, ῥέων πρὸς ἡέλιον ἀνίσχοντα· μέχρι δὲ τῆς

Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρῆμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἡῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἶον δὴ τί ἐστὶ· τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί· Ἡ 41
δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ ἐτέρῃ ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται· κατὰ μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινὴ ἐστὶ· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιῶν· αὐταὶ δ' ἂν εἴεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεينوῦ τούτου κάρτα πλατέα τυγχάνει εὐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἣτις Λιβύη κέκληται.

Θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λι- 42
βύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὐρεος δὲ πέρι, οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεται μοι εἶναι· Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἐωυτὴν εὐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος· ὃς ἐπεὶ τε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλήϊων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηίην θάλασσαν, καὶ οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι· ὀρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης, ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν, ἵνα ἐκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίαιτο, καὶ μέν-εσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον· ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων, τρίτῳ ἔτει κάμψαντες Ἡρακλήϊας στηλάς ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον· καὶ ἔλεγον, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ ἄλλω δὲ δὴ τῷ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιὰ· Οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον· μετὰ δὲ, Καρ- 43
χιδόνιοι εἰσι οἱ λέγοντες· ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος, ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης, οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθεὶς· ἀλλὰ δείσας τό τε μῆκος

τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην, ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπέτελεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον· θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου ἐβιήσατο παρθένον· ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξῳ βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεῇ, παραιτήσατο, φάσαί οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἥπερ ἐκείνων· Διβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι περιπλῶειν, ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλέων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον· συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξῳ ἐπὶ τούτοις, ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τούτων, ἔπλεε παρὰ Ἡρακλήϊας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Διβύης τῷ οὐνομα Σολόεις ἐστὶ, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μήνεσι, ἐπεὶ τε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον· ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος παρὰ βασιλέα Ξέρξεα, ἔλεγε φάς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους σμικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικῆτι διαχρωμένους· οἱ, ὅκως σφεῖς καταγοιάτο τῇ νηϊ, φεύγεσκον πρὸς τὰ οὖρεα λείποντες τὰς πόλιας· αὐτοὶ δὲ ἀδικεῖν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μούνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν· τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Διβύην παντελῶς, αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατόν ἔτι προβαίνειν, ἀλλ' ἐνίσχυσθαι· Ξέρξης δὲ οὐ οἱ συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά τε τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν· τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπεὶ τε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε· τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὐνομα, ἐκὼν ἐπιλήθομαι.

- 44 Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη· ὃς βουλόμενος Ἰνδὸν ποταμὸν, ὃς κροκοδείλους δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων παρέχεται, τούτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει

πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθινήν ἐρέειν, καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρναδέα· οἱ δὲ ὄρμηθέντες ἐς Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς, ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν· διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἐσπέρην πλέοντες, τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλῶειν Λιβύην· μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας, Ἰνδοὺς τε κατεστρέψατο Δαρείος καὶ τῇ θαλάσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο· οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη τῇ Λιβύῃ. Ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερὴ 45 ἐστὶ γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, οὔτε τὰ πρὸς βορῇν εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκει δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτεν μὴ εὐσση γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη, καὶ Φάσις ὁ Κόλχος· (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ Πορθμήϊα τὰ Κιμμέρια λέγουσι·) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ οὐνόματα πυθέσθαι, καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας· ἡ δὲ γὰρ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τὸ οὐνομα γυναικὸς αὐτόχθονος· ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην· καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοὶ, φάμενοι ἐπὶ Ἀσίῳ, τοῦ Κότυος, τοῦ Μάνεω, κεκληῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτεν καὶ τὴν ἐν Σάρδισι φυλὴν κεκληῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων, οὔτε ὁκόθεν τὸ οὐνομα ἔλαβε τοῦτο, οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται· εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίας φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὐνομα τὴν χώραν, πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος, ὥσπερ αἱ ἕτεραι· ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται εὐσση, καὶ οὐκ ἀπικομένη

ἐς τὴν γῆν ταύτην ἣ τις νῦν ὑπὸ Ἑλλήνων Εὐρώπῃ καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτῶν χρυσόμεθα.

- 46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὐξείνος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρείος, χωρέων πασέων παρέχεται, ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ, ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἶδαμεν γενόμενον, πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένει ἐν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηίων πρηγμάτων σοφώτατα πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι· τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται, ὥστε ἀποφυγείν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἶόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ἢ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζῶντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τέ σφι ἢ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;
- 47 Ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα, τῆς τε γῆς ἐοίσσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων· ἣ τε γὰρ γῆ ἐοῦσα πεδιάς αὕτη, ποιώδης τε καὶ εὐδρός ἐστι· ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τῶν ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τέ εἰσι αὐτῶν, καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω· Ἴστρος μὲν, πεντάστομος· μετὰ δὲ, Τύρης τε καὶ Ὑπανίς, καὶ Βορυσθένης, καὶ Παντικάπης, καὶ Ὑπάκυρις, καὶ Γέρρος, καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.

- 48 Ἴστρος μὲν, ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἐωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος· πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἐσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων, κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων· εἰσὶ δὲ οἶδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῖντες· διὰ μὲν γε τῆς Σκυθικῆς χώρας

πέντε μὲν οἱ ῥέοντες· τὸν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἑλλήνες δὲ Πυρετόν· καὶ ἄλλος Τιαραντός· καὶ Ἀραρός τε, καὶ Νάπαρις, καὶ Ὀρδησσός· ὁ μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας, καὶ πρὸς ἡῶ ῥέων ἀνακοινοῦται τῷ Ἰστρῷ τὸ ὕδωρ· ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς, Τιαραντός, πρὸς ἐσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσων· ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσός, διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἰστρον· οὗτοι μὲν αὐτιγενεές ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύνουσι αὐτόν· Ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις 49 ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἰστρῷ· ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφῶν τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορῇν ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἀτλας, καὶ Αὔρας, καὶ Τίβισις· διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες, Ἀθρυς, καὶ Νόης, καὶ Ἀρτάνης, ἐκδιδούσι ἐς τὸν Ἰστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὐρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς, μέσον σχίζων τὸν ΑἼμον, ἐκδιδοὶ ἐς αὐτόν· ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορῇν ἄνεμον Ἀγγρος ποταμὸς, ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος ἐς τὸν Ἰστρον· οὕτω ἀμφοτέρους, ἔοντας μεγάλους, ὁ Ἰστρος δέκεται· ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρας Ὀμβρίκων, Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἀλπις [ποταμὸς,] πρὸς βορῇν ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες, ἐκδιδούσι ἐς αὐτόν· ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἰστρος ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἱ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης, ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθίης ἐσβάλλει· Τούτων ὦν τῶν 50 καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ, γίνεται ὁ Ἰστρος ποταμῶν μέγιστος· ἐπεὶ ὕδωρ γε ἐν πρὸς ἐν συμβάλλειν, ὁ Νεῖλος πλήθει ἀποκρατεῖ· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς, οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδούσα, ἐς πληθὸς οἱ συμβάλλεται· ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἐν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἰστρος, κατὰ τοιόνδε τι, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ· τοῦ

μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσοσπέρ ἐστι, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται· τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφῆς, τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἰστρον· αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύνει, καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος· ὅσῳ δὲ πλεον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσοῦτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἰστρῷ πολλαπλάσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἤπερ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἐόντα.

- 51 Εἰς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθης ἐστι ὁ Ἰστρος· μετὰ δὲ τοῦτον, Τύρης· ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὀρμάται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης, ἣ οὐρίζει τὴν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν· ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἱ Τυρί-
52 ται καλέονται. Τρίτος δὲ Ὑπανὶς ποταμὸς ὀρμάται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης, τὴν περίξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος· ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὑπανὶς ποταμὸς, ῥέει ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου, πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον, πικρὸς αἰνῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρὴ, οὕτω δὴ τι ἐοῦσα πικρὴ, ἢ μεγάθει σμικρὴ ἐοῦσα, κινῶ τὸν Ὑπανὶν ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν· ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὖροις χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθῶν καὶ Ἀλαζώνων· οὖνομα δὲ τῇ κρήνῃ, καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, Σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἰραὶ ὁδοί· συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὁ τε Τύρης καὶ ὁ Ὑπανὶς κατὰ Ἀλάζωνας, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, ἀποστρέψας ἐκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

- 53 Τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμός· ὃς ἐστι μέγιστός τε μετὰ Ἰστρον τούτων, καὶ πολυαρκέστατος

κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας, οὗτι μόνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τε ἐστὶ συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται, ἰχθύας τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους· πίνεσθαί τε ἡδιστός ἐστι· ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι· σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται· ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἢ χώρῃ, βαθυτάτῃ· ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πηγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταρίχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωνμάσαι ἄξια. μέχρι μὲν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστὶ, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων, οὐδεὶς ἔχει φράσαι· φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώραν· οὗτοι γὰρ οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δὲ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τὲ δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται, καὶ οἱ συμμίσγεται ὁ Ὑπανὶς ἐς τῶντ' ἔλος ἐκδιδούς· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τούτων ἐὼν ἔμβολον τῆς χώρας, Ἰππόλεω ἄκρῃ καλέεται· ἐν δὲ τὸ ἱρὸν Δῆμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῇ Ὑπάνι Βορυσθενείται κατοικῆνται. ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τούτων τῶν ποταμῶν.

Μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ 54 οὖνομα Παντικάπης· ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθέneos νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην· παραμειψάμενος δὲ ταύτην, τῷ Βορυσθένει συμμίσγεται. Ἐκτος δὲ Ὑπάκυρις 55 ποταμός· ὃς ὁρμάται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων, ἐκδιδοὶ κατὰ Καρκινίτιν

- πόλιν, ἐς δεξιτὴν ἀπέργων τὴν τε Ὑλαίην καὶ τὸν
 56 Ἀχιλλήϊον καλεόμενον Δρόμον. Ἐβδομος δὲ Γέρ-
 ρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθέneos
 κατὰ τοῦτο τῆς χώρας ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης·
 ἀπέσχισται μὲν νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὖνομα
 δὲ ἔχει τόπερ ὁ χώρος αὐτὸς, Γέρρος, ῥέων δ' ἐς
 θάλασσαν, οὐρίζει τὴν τε τῶν Νομάδων χώραν, καὶ
 τὴν τῶν βασιληῶν Σκυθέων· ἐκδιδοὶ δὲ ἐς τὸν
 57 Ὑπάκυριν. Ὁγδοος δὲ δὴ Τάναϊς ποταμὸς· ὃς ῥέει
 τὰ ἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὀρμεώμενος, ἐκδιδοὶ
 δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει
 Σκύθας τε τοὺς βασιληῖους καὶ Σαυρομάτας· ἐς δὲ
 Τάναϊν τοῦτον ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὖνομά
 58 ἐστὶ Ὑργίς. Τοῖσι μὲν δὴ οὖνομαστοῖσι ποταμοῖσι
 οὕτω δὴ τι οἱ Σκύθαι ἐσκενάδαται· τοῖσι δὲ κτήνεσι
 ἡ ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ, ἐστὶ ἐπιχυ-
 λωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγο-
 μένοισι δὲ τοῖσι κτήνεσί ἐστι σταθμώσασθαι, ὅτι
 τοῦτο οὕτως ἔχει.
59. Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὖπορά ἐστι. τὰ
 δὲ λοιπὰ νόμαια κατὰ τάδε σφι διακέεται· θεοὺς
 μὲν μύνους τούσδε ἱλάσκονται· Ἰστίην μὲν μά-
 λιστα· ἐπὶ δὲ, Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν
 τοῦ Διὸς εἶναι γυναῖκα· μετὰ δὲ τούτους, Ἀπόλ-
 λωνά τε καὶ οὐρανίην Ἀφροδίτην, καὶ Ἡρακλέα,
 καὶ Ἄρεα· τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι νενομίκασι·
 οἱ δὲ καλεόμενοι βασιλῆῖοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσει-
 δέωνι θύουσι· οὖνομάζεται δὲ Σκυθιστὶ, Ἰστίη μὲν
 Ταβιτί· Ζεὺς δὲ (ὀρθότατα, κατὰ γνώμην γε τὴν
 ἐμὴν, καλεόμενος) Παπαῖος· Γῇ δὲ Ἀπία· Ἀπόλ-
 λων δὲ Οἰτόσυρος· οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀρτίμ-
 τασα· Ποσειδέων δὲ Θαμιασάδας. ἀγάλματα δὲ
 καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νομίζουσι ποιεῖν, πλὴν
 60 Ἀρηϊ· τούτῳ δὲ νομίζουσι. Θυσίῃ δὲ ἡ αὐτὴ πᾶσι
 κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὥδε·
 τὸ μὲν ἱρήϊον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσ-

θίους πόδας ἔστηκε· ὁ δὲ θύων, ὅπισθε τοῦ κτήνεος ἑστeweς, σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου καταβάλλει μιν· πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρήϊου, ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ· καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὧν ἔβαλε τὸν αὐχένα· σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας, οὔτε καταρξάμενος, οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἔψησιν· Τῆς δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς 61 ἀξύλου ἐούσης, ὧδέ σφι ἐς τὴν ἔψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται· ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήϊα, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν· ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἣν μὲν τύχῃσι ἔχοντες λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητήρσι προσεικέλους χωρὶς ἢ ὅτι πολλῶ μέζοντας, ἐς τούτους ἐσβάλλοντες, ἔψουσι ὑποκαίοντες τὰ ὀστέα τῶν ἱρήϊων· ἣν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρήϊων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίξαντες ὕδωρ, ὑποκαίουσι τὰ ὀστέα· τὰ δὲ αἰθεται κάλλιστα· αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βούς τε ἐωντὸν ἐξέψει, καὶ τὰ ἄλλα ἱρήϊα ἐωντὸ ἕκαστον· ἐπεὰν δὲ ἐψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχχνων ἀπαρξάμενος ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθεν· θύουσι δὲ καὶ τὰ ἄλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ 62 ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ δὴ Ἄρηϊ ὧδε· κατὰ νομοὺς ἐκάστοισι τῶν ἀρχῆων ἐσίδρυται σφι Ἄρης ἱρὸν τοιόνδε· φρυγάνων φάκελοι συννεέαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίοις τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου, τετράγωνον ἅπεδον πεποιήται· καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἐν, ἐπιβατόν· ἕτεος δὲ ἐκάστου ἀμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων· ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἱδρυται ἀρχαῖος ἐκάστοισι, καὶ τοῦτ' ἔστι τοῦ Ἄρης τὸ ἄγαλμα· τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκει

θυσίας ἐπετείουσι προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοῖσδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅσους δ' ἂν τῶν πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἓνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ ᾧ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ· ἐπεὰν γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλῶν, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος, καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος· ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο· κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιούς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ ἐς τὸν ἡέρα ἰεῖσι, καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήϊα ἀπαλλάσσονται· χεῖρ

63 δὲ τῇ ἂν πέση κέεται, καὶ χωρὶς ὁ νεκρός· Θυσίαι μὲν νυν αὐταῖ σφι κατεσττέασι, ὕσιν δὲ οὔτοι οὐδὲν νομίζουσι· οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν θέλουσι.

64 Τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέεται· ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει· ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τούτων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλεῖ· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληΐης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὐ· ἀποδεῖρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα, καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσεῖει· μετὰ δὲ, σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσίν· ὀργήσας δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον ἔκτῃται· ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει, καὶ ἀγάλλεται· ὅς γὰρ ἂν πλείστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαῖνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατάπερ βαίτας· πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι, καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον λευκότητι·

πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδεύραντες καὶ διατείναντες ἐπὶ ξύλων, ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμισται. Αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλὰς, 65 οὐ τι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποιεῦσι τάδε· ἀποπρίσας ἕκαστος πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύων, ἐκκαθαίρει· καὶ ἦν μὲν ἦ πένης, ὁ δὲ ἔξωθεν ὠμοβοέην μούνην περιτείνας οὕτω χρᾶται· ἦν δὲ ἦ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἔσωθεν δὲ περιχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ· ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν οἰκητῶν, ἦν σφι διάφοροι γένωνται, καὶ ἦν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ· ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται, τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὥς οἱ ἑόντες οἰκητῶν πόλεμον προσεθήκαντο· καὶ σφῶν αὐτὸς ἐπεκράτησε· ταύτην ἀνδραγαθήν λέγοντες. Ἄπαξ δὲ τοῦ 66 ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κερνᾷ κρητῆρα οἶνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυθέων ὅσοις ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιορημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ κατεργασμένον ἦ τοῦτο, οὐ γέονται τοῦ οἶνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμωμένοι ἀποκατέαται· ὄνειδος δὲ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο· ὅσοι δὲ ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀναιρεκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ σύνδυο κύλικας ἔχοντες, πίνουσι ὁμοῦ.

Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοὶ, οἱ μαντεύονται 67 ῥάβδοις ἰτείνῃσι πολλῇσι ὥδε· ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χαμαὶ διεξιέλίσσουσι αὐτούς· καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες, θεσπίζουσι· ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω, καὶ αὐτὶς κατὰ μίαν συντιθεῖσι· αὕτη μὲν σφι ἡ μαντικὴ πατρῴη ἐστί· οἱ δὲ Ἐνάρεες [οἱ ἀνδρόγυνοι] τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν δοῦναι· φιλύρης ὦν φλοιῷ μαντεύονται· ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοις τοῖσι ἑωυτοῦ καὶ διαλύων χρᾶ· Ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυ- 68 θέων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντῶν ἄνδρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἱ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ

μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὥς τὸ ἐπίπαν μάλιστα τάδε, ὥς τὰς βασιληίας ἰστίας ἐπιόρκηκε· ὅς καὶ ὅς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἄν δὴ λέγωσι· τὰς δὲ βασιληίας ἰστίας νόμος Σκύθησι τὰ μάλιστά ἐστι ὁμνῖναι τότε, ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὄρκον ἐθέλωσι ὁμνῖναι· αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἄν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι· ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες, ὥς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἰστίας, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεὺς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται· ἀρνεομένου δὲ τούτου, ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται [ἄλλους] διπλησίους μάντιας· καὶ ἦν μὲν μιν καὶ οὗτοι, ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν, καταδήσῃσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἦν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσῃσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες, καὶ μάλα ἄλλοι· ἦν ὧν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσῃσι, δέδοκται τοῖσι πρῶτοις τῶν μαντίων αὐτοῖσι ἀπόλλυσθαι.

69 Ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐπεὰν ἄμαξαν φρυγάνων πλήσωσι, καὶ ὑποζεύξῃσι βούς, ἐμποδίσαντες τοὺς μάντιας, καὶ χέρας ὀπίσω δῆσαντες, καὶ στομώσαντες, κατειργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα· ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ, ἀπιείσι φοβήσαντες τοὺς βούς· πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτῶν ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ· κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεὺς, τούτων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει· ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικεῖ.

70 Ὅρκια δὲ ποιεῖνται Σκύθαι ὧδε, πρὸς τοὺς ἄν ποιέωνται· ἐς κύλικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχείαντες, αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὁπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν τοῦ σώματος· καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα

ἀκινάκεια, καὶ οἷστους, καὶ σάγαριν, καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κατεύχονται πολλά, καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοὶ τε οἱ τὸ ὄρκιον ποιεύμενοι, καὶ τῶν ἐπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσὶ, ἐς ὃ ὁ 71
Βορυσθένης ἐστὶ προσπλωτός. ἐνθαῦτα, ἐπεὰν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς, ὄρυγμα γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον· ἐτοῖμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες, ἀναλαμβάνουσι τὸν νεκρὸν, κατακεκρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλέην κυτέρου κεκομμένου καὶ θυμὴματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀννήσου, συνερραμμένην ὀπίσω, καὶ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος· οἱ δ' ἂν παραδέξωνται κομισθέντα τὸν νεκρὸν, ποιέουσι τὰ περ οἱ βασιλῆῃσι Σκύθαι· τοῦ ὥτὸς ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτωπον καὶ ῥίνα καταμύσσονται, διὰ τῆς τε ἀριστερῆς χερὸς οἷστους διαβνέονται· ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἀμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέως ἐς ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· (οἱ δέ σφι ἔπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον·) ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα κατοικημένοις εἰσι τῶν ἐθνῶν τῶν ἄρχουσι, καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι· καὶ ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκησι ἐπὶ στιβάδος, παραπήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ, ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ ἔπειτα ῥίψι καταστεγάζουσι· ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης, τῶν παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι, καὶ τὸν οἰνοχόον, καὶ μάγειρον, καὶ ἵπποκόμον, καὶ διήκονον, καὶ ἀγγελιηφόρον, καὶ ἵππους, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαρχὰς, καὶ φιάλας χρυσέας· (ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται·) ταῦτα δὲ ποιήσαντες, χοῦσι πάντες χῶμα μέγα, ἀμιλλεώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὥς μέγιστον ποιῆσαι. Ἐνιαυτοῦ δὲ περιφερομένου, αὐτὶς ποιέουσι τοιόνδε· 72
λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόντων τοὺς ἐπιτηδεωτάτους· (οἱ δέ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θερα-

πεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώ-
νητοι δὲ οὐκ εἰσὶ σφι θεράποντες·) τούτων ὧν τῶν
διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα, καὶ ἵππους
τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτῶν
τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες, ἐμπιπλάσι ἀχύρων, καὶ
συρράπτουσι· ἀψίδος δὲ ἡμισυ ἐπὶ δύο ξύλα στή-
σαντες ὑπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς ἀψίδος ἐπ’
ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα,
ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεα ξύλα παχέα διε-
λάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων, ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς
ἐπὶ τὰς ἀψίδας· τῶν δὲ, αἱ μὲν πρότεραι ἀψίδες ὑπέ-
χουσι τοὺς ὦμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὀπισθεὶς παρὰ τοὺς
μηρούς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ
ἀμφοτέρω κατακρέματα μετέωρα· χαλινούς δὲ καὶ
στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους, κατατείνουνσι ἐς
τὸ πρόσθεν αὐτῶν, καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι.
τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντή-
κοντα ἓνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὥδε
ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν
ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσῃ μέχρι τοῦ τραχήλου,
κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τοῦτου τὸ ἐς τὸν ὀμφαλόν
πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου· ἐπι-
στήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους,
ἀπελαύνουσι.

- 73 Οὕτω μὲν τοὺς βασιλῆας θάπτουσι· τοὺς δὲ ἄλλους
Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω
προσῆκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἀμάξει κειμένους·
τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἐπομένους,
καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατίθει τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοις·
ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται,
ἔπειτα θάπτονται· θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρον-
ται τρόπῳ τοιῷδε· σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκ-
πλυνάμενοι, ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα
στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα
πίλους εἰρινέους περιτείνουνσι· συμφράξαντες δὲ ὡς
μάλιστα, λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς

σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πύλων· Ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν τῇ χώρῃ πλην 74 παχύτητος καὶ μεγάλους τῷ λίνῳ ἐμφερεστάτη· ταύτη δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἢ κάνναβις· αὕτη καὶ αὐτομάτῃ καὶ σπειρομένη φύεται· καὶ ἐξ αὐτῆς Θρηϊκὲς μὲν καὶ εἴματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοις ὁμοιότατα· οὐδ' ἂν ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς διαγνοίῃ, λίνου ἢ καννάβιός ἐστι· ὅς δὲ μὴ εἰδέ κω τὴν κανναβίδα, λίνεον δοκῇσει εἶναι τὸ εἶμα· Ταύτης ὣν οἱ Σκύθαι τῆς 75 καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πύλους, καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμῇται ἐπιβαλλόμενον, καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην, ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἂν μιν πυρίῃ ἀποκρατήσῃ· οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύνονται· τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστὶ· οὐ γὰρ δὴ λούνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν, ὕδωρ παραχέουσαι, κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου, καὶ κέδρου, καὶ λιβάνου ξύλου· καὶ ἔπειτα τὸ κατασώχόμενον τοῦτο, παχὺ ἐὼν, καταπλάσσονται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδὴ σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσιν τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὺν γίνονται καθαρά καὶ λαμπραί.

Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοις καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι 76 φεύγουσι, μήτι γε ὦν ἀλλήλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἡκιστα, ὥς διέδεξαν Ἀνάχαρσις τε καὶ δεύτερα αὐτὶς Σκύλης· τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις, ἐπεὶ τε γῆν πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἡθεα τὰ Σκυθέων, πλέων δι' Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ, εὔρε γὰρ τῇ Μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὀρτὴν κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ Μητρὶ ὃ Ἀνάχαρσις, ἣν σῶς καὶ ὑγιὲς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταῦτα κατὰ τὰ ὅρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα στήσειν· ὥς δὲ ἀπύκετο ἐς τὴν

Σκυθικὴν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην· (ἥ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήϊον Δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη) ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις, τὴν ὀρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα· καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρουσθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλεῖ Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε· καὶ νῦν, ἣν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὗ φασὶ μιν Σκύθαι γινώσκειν· διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο· ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω, τοῦ Ἀριαπιέθους ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρον, τοῦ Λύκου, τοῦ Σπαργαπείθους· εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανών· Ἰδάνθурсος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου· Σαύλιος 77 δὲ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. Καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελοποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο· ὀπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέψαντα, Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην, πλὴν Λακεδαιμονίων· τούτοις δὲ εἶναι μούνοις σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον· ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' ὦν ἀνὴρ, ὥσπερ πρότερον εἰρέθη, διεφθάρη· οὗτος μὲν νυν οὕτω δὴ τι ἔπραξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικας ὁμιλίας.

78 Πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον, Σκύλης ὁ Ἀριαπείθεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ· Ἀριαπείθει γὰρ τῷ Σκυθέων βασιλεῖ γίνεται μετ' ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς οὗτος γίνεται, καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης· τὸν ἢ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε· μετὰ δὲ, χρόνῳ ὕστερον, Ἀριαπείθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργα-

πείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέος· Σκύλης δὲ τὴν
 τε βασιληΐην παρέλαβε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς
 τῇ οὐνομα ἦν Ὀποίη· ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστὴ, ἐξ
 ἧς ἦν Ὀρικός Ἀριαπείθει παῖς· βασιλεύων δὲ Σκυ-
 θέων ὁ Σκύλης διαίτη μὲν οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ,
 ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος
 ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο· ἐποίεε τε τοι-
 οῦτο· εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ
 Βορυσθενεΐτέων ἄστν, (οἱ δὲ Βορυσθενεΐται οὗτοι
 λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους,) ἐς τούτους
 ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε
 ἐν τῇ προαστείῳ, αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος
 καὶ τὰς πύλας ἐγκληΐσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος
 τὴν Σκυθικὴν, λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα· ἔχων
 δ' ἂν ταύτην ἠγόραζε, οὔτε δορυφόρων ἐπομένων οὔτε
 ἄλλου οὐδενός· (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τις μιν
 Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολὴν·) καὶ τᾶλλα
 ἐχρᾶτο διαίτη Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ
 νόμους τοὺς Ἑλλήνων· ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ
 πλεόν τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν
 στολὴν· ταῦτα ποίεεσκε πολλάκις· καὶ οἰκία τε ἐδεί-
 ματο ἐν Βορυσθένει καὶ γυναῖκα ἔγνηε ἐς αὐτὰ ἐπι-
 χωρίν· Ἐπεὶ τε δὲ ἰδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο 79
 ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε· ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ
 τελεσθῆναι· μέλλοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν
 τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον· ἦν οἱ ἐν Βορυσ-
 θενεΐτέων τῇ πόλει οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος
 περιβολῇ, (τῆς καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνήμην
 εἶχον,) τὴν περίξ λευκοῦ λίθου σφίγγες τε καὶ γρύπες
 ἕστασαν· ἐς ταύτην ὁ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος· καὶ ἡ
 μὲν κατεκάη πᾶσα· Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἶνεκα
 ἦσσαν ἐπετέλεσε τὴν τελετὴν· (Σκύθαι δὲ τοῦ
 Βακχεύειν πέρι Ἑλλησι ὀνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι
 οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τούτον ὅστις μαίνεσθαι
 ἐνάγει ἀνθρώπους·) ἐπεὶ τε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ
 σ Σκύλης, διεπρήστευσε τῶν τις Βορυσθενεΐτέων

πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· “ ἡμῖν γὰρ καταγελάτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε, καὶ βακχεύει τε καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται· εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἔπεισθε, καὶ ὑμῖν ἐγὼ δεῖξω ” εἶποντο τῶν Σκυθῶν οἱ προεστέωτες· καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενείτης λάβρη ἐπὶ πύργον κατεΐσε· ἐπεὶ τε δὲ παρήϊε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἰδὼν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρα-
80 τῇ τὰ ἰδοιεν· ὥς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλανε ὁ Σκύλης ἐς ἡθεα τὰ ἑωυτοῦ, οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην γεγονότα ἐκ τῆς Τήρῳ θυγατρὸς, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ· ὁ δὲ, μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ’ ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίνην δι’ ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηϊκὴν· πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηϊκὴν· ἐπεὶ τε δὲ ἐπὶ τῷ Ἰστροῦ ἐγένετο, ἡντίασάν μιν οἱ Θρηϊκες· μελλόντων δὲ αὐτῶν συνάψειν, ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιάδε· τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἰς μὲν μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν· σύ τ’ ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον, καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσης, μήτ’ ἐγώ· ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκῳ, πεφευγὼς τοῦτον· ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινέει ταῦτα, ἐκδιδούς δὲ τὸν ἑωυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην· καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο· Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλὴν· οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

81 Πλήθος δὲ τὸ Σκυθῶν οὐκ οἶός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας,

καὶ ὀλίγους, ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέ-
 φαινόν μοι ἐς ὄψιν· ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε
 ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χώρος, οὖνομα δέ οἱ ἔστι
 Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων μνή-
 μην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ
 εἶναι, ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὑπανιν ἄποτον
 ποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήϊον, μεγάθει
 καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος,
 τὸν Πausanίης ἁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε· ὅς δὲ μὴ
 εἰδὲ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐ-
 πετέως χωρεῖ τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήϊον. πάχος δὲ τὸ
 Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήϊόν ἐστι δακτύλων ἑξ· τοῦτο ὦν
 ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπὸ ἀρδίων γενέσθαι· βουλόμενον
 γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὖνομα εἶναι Ἀριαντὰν,
 τοῦτον εἰδέναι τὸ πλῆθος τῶν Σκυθέων, κελεύειν μιν
 πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ τοῦ οὔστου
 κομίσαι· ὅς δ' ἂν μὴ κομίση, θάνατον ἀπείλεε· κομι-
 σθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων, καὶ οἱ δόξαι ἑξ
 αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων
 δὴ μιν τὸ χαλκήϊον ποιῆσαι τοῦτο, καὶ ἀναθεῖναι ἐς
 τὸν Ἐξαμπαῖον τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλῆθους
 τοῦ Σκυθέων ἤκουον. Θωνμάσια δὲ ἡ χώρα αὕτη 82
 οὐκ ἔχει, χωρὶς ἧς ποταμούς τε πολλῶ μεγίστους,
 καὶ ἀριθμὸν πλείστους· ὁ δὲ ἀποθωνμάσαι ἄξιον καὶ
 πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάλθεος τοῦ πεδίου
 παρέχεται, εἰρήσεται· ἵχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν
 πέτρῃ ἐνεὸν, τὸ οἴκε μὲν βήματι ἀνδρὸς, ἔστι δὲ τὸ
 μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο
 μὲν νυν τοιοῦτό ἐστι. ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ'
 ἀρχὰς ἧια λέξων λόγον.

Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας, καὶ 83
 ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν
 στρατὸν τοῖσι δὲ νέας παρέχειν τοῖσι δὲ ζευγνύναι
 τὸν Θρηϊκίον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος,
 ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἔχρηζε μηδαμῶς αὐτὸν στρα-
 τητῆν ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθέων

τὴν ἀπορίην· ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλευόντων οἱ χρηστὰ, ὁ μὲν ἐπέπαυτο, ὁ δὲ, ἐπειδὴ οἱ τὰ πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων.

84 Ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου, τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων, ἵνα αὐτῷ καταλειφθῆναι· ὁ δὲ οἱ ἔφη, ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίῳ δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν· ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηγῆς ἀπολελύσθαι, ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τούτων ἐπεστεῶτας ἀποκτείνειν πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας· καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτη ἐλίποντο.

85 Δαρείος δὲ ἐπεὶ τε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεύτην ἐσβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυνάεας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἑλληνές φασι εἶναι· ἐξόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἔθρειτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον· πελαγέων γὰρ ἀπάντων πέφυκε θωνμασιώτατος· τοῦ τὸ μὲν μῆκος στάδιοι εἰσι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι, μῆκος δὲ [τοῦ στόματος] ὁ αὐχὴν τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἐστι· τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος· ἡ δὲ Προποντὶς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πεντακοσίων μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἐόντα στεινότητι μὲν ἑπτὰ σταδίους μῆκος δὲ τετρακοσίους· ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ

86 δὴ Αἰγαῖον καλέεται. (Μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε· νηὺς ἐπίπαν μάλιστά κη κατανύει ἐν μακρημερίῃ ὀργυιᾶς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας· ἡ δὲ ὦν ἐς μὲν Φάσιν ἀπὸ τοῦ στόματος—τούτο γὰρ ἐστὶ τοῦ Πόντου μακρότατον—ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἑνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν

ὀργυιέων γίνονται· ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς—κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου εὐρύτατον—τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὐται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορος τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται, καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι.) παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος οὗτος ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν, οὐ πολλῷ τέῳ ἐλάσσῳ ἑωυτοῦ, ἣ Μαιήτις τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

Ὁ δὲ Δαρεῖος ὥς ἐθηήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε 87 ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλῆς Σάμιος· θηησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον, στήλας ἕστησε δύο ἐπ' αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικὰ, ἔθνεα πάντα ὅσαπερ ἦγε· ἦγε δὲ πάντα τῶν ἡρχε· τούτων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι· νέες δὲ ἑξακόσiai συνελέχθησαν. τῇσι μὲν νυν στήλῃσι ταύτησι Βυζάντιοι κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὑστερον τούτων ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὁρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χώρος τὸν ἔξευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὥς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθὲς τῇ σχεδίῃ, τὸν 88 ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ' ὧν δὴ Μανδροκλῆς ἀπαρχὴν ζῶα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου, καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψόμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἡραῖον, ἐπιγράψας τάδε·

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
 Μανδροκλῆς Ἡρῇ μνημόσυνον σχεδῖνς·
 αὐτῷ μὲν στέφανον περιθεῖς Σαμίοισι δὲ κῦδος,
 Δαρείου βασιλέως ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

ταῦτα μὲν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημό-
 συνα ἐγένετο.

- 89 Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε ἐς
 τὴν Εὐρώπην, τοῖσι Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς
 τὸν Πόντον μέχρι Ἰστρου ποταμοῦ· ἐπεὰν δὲ ἀπί-
 κωνται ἐς τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν
 ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον
 Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι· ὁ μὲν δὴ
 ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυνεάας διεκπλώσας ἔπλεε
 ἰθὺ τοῦ Ἰστρου· ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμόν
 δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ
 τὸν αὐχένα ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἰστρου
 ἐξεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ
 τὴν σχεδίνην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης· ἀπικόμενος
 δὲ ἐπὶ Τέαρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύ-
 90 σατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν
 περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς
 ἄκεσιν· φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι
 ψώρην ἀκέσασθαι· εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν
 δέουσαι τεσσαράκοντα ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι·
 καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί· ὁδὸς δ'
 ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ
 Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ
 Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρῃ. ἐκδιδοὶ δὲ ὁ Τέαρος
 οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν· ὁ δὲ Κοντά-
 δεσδος, ἐς τὸν Ἀγριάνην· ὁ δὲ Ἀγριάνης, ἐς τὸν
 Ἐβρον· ὁ δὲ, ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἰνῷ πόλι.
 91 Ἐπὶ τοῦτον ὦν τὸν ποταμόν ἀπικόμενος ὁ Δαρεῖος
 ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἥσθεις τῷ ποταμῷ στήλην
 ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα
 τάδε· ΤΕΑΡΟΥ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙ ὙΔΩΡ
 ΑΡΙΣΤΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΙΣΤΟΝ ΠΑΡΕΧ-

ΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ. ΚΑΙ ΕΠ' ΑΥΤΑΣ ΑΠΙΚΕΤΟ ΕΛΑΥΝΩΝ ΕΠΙ ΣΚΥΘΑΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΑΝΗΡ ΑΡΙΣΤΟΣ ΤΕ ΚΑΙ ΚΑΛΙΣΤΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΔΑΡΕΙΟΣ Ὁ ὙΣΤΑΣΠΕΟΣ, ΠΕΡΣΕΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Δαρείος δὲ ἐνθεύτεν ὁρμηθεὶς ἀπὶ κετο εἰς ἄλλον 92 ποταμὸν τῷ οὐνόμα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ, ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἓνα παρεξίοντα τιθέναι εἰς τὸ ἀποδοδεγμένον τοῦτο χωρίον· ὥς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν, ἀπέλαυνε τὴν στρατιήν. Πρὶν δὲ ἀπι- 93 κέσθαι ἐπὶ τὸν Ἰστρον, πρῶτους αἰρέει Γέτας τοὺς ἀθανατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησὸν ἔχοντες Θρηῖκες καὶ ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, (καλούμενοι δὲ Σκυρμαῖδαι καὶ Νιψαῖοι,) ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδωσαν Δαρείῳ, οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηϊκῶν ἔόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιοτάτοι. Ἀθανατίζουσι δὲ 94 τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἐνυτοὺς νομίζουσι· ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελεῖζιν· διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλω λαχόντα αἰεὶ σφῆων αὐτῶν ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἐκάστοτε δέωνται· πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτῶν ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι· ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀνακινήσαντες αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι εἰς τὰς λόγχας. ἦν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρεῖς, τοῖσι δὲ ἰλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἦν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα· κακὸν

εἶναι· αἰτησάμενοι δὲ τοῦτον, ἄλλον ἀποπέμψουσι· ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζῶντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρηῖκες καὶ πρὸς βροντὴν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν 95 νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον. Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλησποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἔοντα ἄνθρωπον δουλεύσαι ἐν Σάμῳ· δουλεύσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχῳ· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν, γενόμενον ἐλεύθερον, χρήματα κτήσασθαι συχνὰ, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωντοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε ἔόντων τῶν Θρηϊκῶν καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαίταν τε Ἰάδα καὶ ἥθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρηϊκας, οἷα Ἑλλησσί τε ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσασθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρῶτους καὶ εὐχέοντα, ἀναδιδάσκειν ὥς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τούτων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἔξουσι τὰ πάντα ἀγαθὰ· ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατά- γαιον οἶκημα ἐποίετο· ὥς δὲ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἶκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηϊκῶν ἠφανίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἶκημα διαίτατο ἐπ' ἔτεα τρία· οἱ δὲ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὥς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρηϊξί· καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις· ταῦτά 96 φασὶ μιν ποιῆσαι· Ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὧν πιστεύω τι λήν· δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτρησι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω. οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὥς ἐχαρῶθησαν ὑπὸ Περσέων, εἶποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ.

Δαρείος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ πεζὸς ἅμ' αὐτῷ 97
στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἰστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων
Δαρείος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχοδὶν λύσαντας
ἔπεσθαι κατ' ἡπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν
στρατόν· μελλόντων δὲ τῶν Ἰόνων λύειν καὶ ποιέειν
τὰ κελευόμενα, Κούης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν
Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρό-
τερον εἰ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ
βουλομένου ἀποδείκνυσθαι· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν
γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον
φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκεομένη, σὺ νῦν γέ-
φυραν ταύτην ἔα κατὰ χώραν ἐστάναι, φυλάκους
αὐτῆς λιπῶν τούτους οἱ περ μιν ἔζευξαν· καὶ ἦν τε
κατὰ νόον πρήξωμεν εὐρόντες Σκύθας ἔστι ἄποδος
ἡμῖν, ἦν τε καὶ μή σφεας εὐρεῖν δυνεώμεθα ἢ γε
ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλής· οὐ γὰρ ἔδεισά κω μὴ ἐσσω-
θῶμεν ὑπὸ Σκυθίων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ
δυνάμενοί σφεας εὐρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ
τάδε λέγειν φαίη τις ἂν με ἑωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς κατα-
μένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοι,
βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω· αὐτὸς μέντοι ἔψομαί τοι,
καὶ οὐκ ἂν λειφθείην.” κάρτα τε ἦσθη τῇ γνώμῃ
Δαρείος, καὶ μιν ἡμείψατο τοῖσδε· “ξείνε Δέσβιε,
σωθέντος ἐμεῖ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί
μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλῆς χρη-
στοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι.” Ταῦτα εἰπας καὶ ἀπά- 98
ψας ἄμματα ἐξήκοντα ἐν ἱμάντι, καλέσας ἐς λόγους
τοὺς Ἰόνων τυράννους ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες,
ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν
μειτείσθω μοι· ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε
τάδε· ἐπεὰν με ἴδῃτε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ
Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε
ἅμμα ἐν ἐκάστης ἡμέρης· ἦν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ
μὴ παρέω, ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι τῶν
ἀμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέραν αὐτῶν· μέχρι
δὲ τούτου, ἐπεὶ τε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν

σχεδίην πᾶσαν προθυμίην σωτηρίας τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι· ταῦτα δὲ ποιεῦντες, ἔμοι μεγάλως χαριεῖσθε.” Δαρείος μὲν ταῦτα εἶπας ἐς τὸ πρόσω ἐπείγετο.

- 99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηϊκή τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης, ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται, καὶ ὁ Ἰστρος ἐκδιδοὶ ἐς αὐτὴν πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στό·ια τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἰστροῦ, ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρας ἐς μέτρησιν· ἀπὸ Ἰστροῦ αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης, τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσιν, εὐσαν ὀρεινὴν τε χώραν καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος, μέχρι Χερσονήσου τῆς Τρηχῆς καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρη τῶν οὖρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τὴν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς τὴν ἡῶ, κατάπερ τῆς Ἀττικῆς χώρας· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοῖατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακὸν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον τὴν ἄκρην ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου· λέγω δὲ, ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μέγαλοισι συμβαλέειν· τοιοῦτον ἡ Ταυρικὴ ἐστι· ὥς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος, καὶ μὴ Ἰήπυγες, ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου λιμένος, ἀποταμοῖατο μέχρι Τάραντος, καὶ νεμοῖατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα, πολλὰ λέγω παρόμοια, τοῖσι
- 100 ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρικὴ. Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς, ἡδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἡοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἐσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος, μέχρι Τανάϊδος ποταμοῦ ὃς ἐκδιδοὶ ἐς

μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἰστρου, τὰ κατύπερθε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληῖται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων· μετὰ δὲ, Νευρῶν· ἔπειτα δὲ, Ἀνδροφάγων· τελευταίων δὲ, Μελαγχλαίων. Ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰούσης τετραγώνου, 101 τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον, καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν· ἀπὸ γὰρ Ἰστρου ἐπὶ Βορυσθέnea δέκα ἡμερέων ὁδός· ἀπὸ Βορυσθέneός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν, ἑτέρων δέκα· καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους, εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίῃ ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληται μοι. οὕτω ἂν εἴῃ τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων· καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μὲν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγας τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὥς οὐκ οἰοί τέ 102 εἶσι τὸν Δαρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλῆες συνελθόντες ἐβουλευόντο, ὥς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου· ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλῆες, Ταύρων, καὶ Ἀγαθύρσων, καὶ Νευρῶν, καὶ Ἀνδροφάγων, καὶ Μελαγχλαίων, καὶ Γελωνῶν, καὶ Βουδίνων, καὶ Σαυροματέων. Τούτων Ταῦροι μὲν 103 νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται· θύουσι μὲν τῇ Παρθένῳ τοὺς τε ναυηγούς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἐπαναχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι, ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλὴν· οἱ μὲν δὴ λέγουσι, ὥς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω, (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν·) τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ λέγουσι, ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην, τῇ θύουσι, λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας, τοὺς ἂν χειρώσωνται,

- ποιεῦσι τάδε· ἀποταμῶν ἕκαστος κεφαλὴν, ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία· ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἰστὰ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης· φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζῶσι δὲ ἀπὸ
- 104 λήϊης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ ἄβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ, καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα· ἐπίκοινων δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μίξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι, καὶ οἰκήϊοι ἔοντες πάντες, μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθει χρέωνται ἐς ἀλλήλους· τὰ δ' ἄλλα
- 105 νόμαια Θρήϊξι προσκεχωρήκασι. Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι. γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώραν πᾶσαν ὑπὸ ὀφίων· ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρα ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῖνες ἄνωθέν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ, πιεζόμενοι, οἴκησαν μετὰ Βουδίνων, τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων, ὥς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας, καὶ αὐτὶς ὀπίσω ἐς ταῦτα κατίσταται· ἐμὲ μὲν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι· λέγουσι δὲ οὐδὲν ἦσσον, καὶ ὀμνύουσι δὲ
- 106 λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἡθεα· οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι· νομάδες δὲ εἰσὶ· ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην·
- 107 ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μῦνοι τούτων. Μελάγχλαινοι δὲ εἴματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι· νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέων-
- 108 ται. Βουδῖνοι δὲ, ἔθνος ἐὼν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστὶ καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὖνομα δὲ τῇ πόλει ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος, κῶλον ἕκαστον τριήκοντα σταδίων ἐστί· ὑψηλὸν δὲ, καὶ πᾶν ξύλινον· καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι, καὶ τὰ ἱρά· ἔστι

γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ, Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι· καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι, καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες· ἐκ τῶν δὲ ἐμπορίων ἐξαναστάντες, οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσση τὰ μὲν Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ 109 τῇ αὐτῇ γλώσση χρέωνται καὶ Γελωνοὶ, ἀλλ' οὐδὲ διάιτα ἢ αὐτῇ· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι, ἐόντες αὐτόχθονες, νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μῦνοι τῶν ταύτῃ· Γελωνοὶ δὲ, γῆς τε ἐργάται, καὶ σιτοφάγοι, καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοιοι, οὐδὲ τὸ χρῶμα· ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοὶ, οὐκ ὀρθῶς καλούμενοι. ἡ δὲ χώρα σφέων πᾶσά ἐστι δασέη ἴδῃσι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστη ἐστὶ λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλή, καὶ ἔλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἀλίσκονται, καὶ κάστορες, καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρνας παραρράπτεται· καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσιν εἰσι χρησιμοὶ ἐς ὑστερέων ἄκесιν.

Σαυροματέων δὲ περί ᾧδε λέγεται· ὅτε Ἕλληνες 110 Ἀμαζόσι ἐμαχέσαντο, (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι οἱ Σκύθαι Οἰόρπατα· δύναται δὲ τὸ οὖνομα τοῦτο κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· ΟΙΟΡ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ ΠΑΤΑ κτείνειν) τότε λόγος, τοὺς Ἕλληνας, νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμῶδοντι μάχῃ, ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἡδυνέατο ζωγρῆσαι· τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγει ἐπιθεμένας, ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας· πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, οὐδὲ πηδαλίοισι χρῆσθαι, οὐδὲ ἰστίοισι, οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κρημνούς· οἱ δὲ Κρημνοὶ εἰσὶ γῆς τῆς Σκυθίων τῶν ἐλευθέρων· ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν

- πλοίων αἱ Ἀμαζόνες, ὥδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην· ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἵπποφορβίῳ τοῦτο διήρπασαν, καὶ ἐπὶ τούτων ἵππαζόμεναι, ἐληίζοντο τὰ τῶν Σκυ-
 111 θέων. Οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· οὔτε γὰρ φωνήν, οὔτε ἐσθῆτα, οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν· ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῖντο· ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι, καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας· βουλευομένοισι ὧν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτὰς, ἐωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτὰς, πλήθος εἰκάσαντας ὅσαιπερ ἐκείναι ἦσαν, τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινέων, καὶ ποιέειν τά-
 περ ἂν καὶ ἐκείναι ποιέωσι· ἣν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μὴ, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσων-
 ται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον· στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι, βουλόμενοι ἐξ αὐτέων
 112 παῖδας ἐγγενήσεσθαι. Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι, ἐποίουν τὰ ἐντεταλμένα· ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐ-
 τοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιᾷ δηλήσει ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρῳ τὸ στρα-
 τόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη· εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην ἔζων τὴν
 113 αὐτὴν ἐκείνησι, θηρεύοντές τε καὶ ληϊζόμενοι. Ἐποίουν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων, ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι· μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι, ἐποίουν τὸν αὐτὸ τοῦτο· καὶ τις μουνωθεισῶν τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο, ἀλλὰ περιεΐδε χρῆσασθαι· καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε, οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων, τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὸν αὐτὸ χωρίον, καὶ ἕτερον ἄγειν· σημαίνουσα δύο γενέσθαι, καὶ αὐτὴ ἐτέρην ἄξειν· ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε

ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ δευτεραίῃ ἦλθε εἰς τὸ
χωρίον αὐτός τε οὗτος, καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμα-
ζόνα εὗρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν· οἱ δὲ λοιποὶ
νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο
τὰς λοιπὰς τῶν Ἀμαζόνων. Μετὰ δὲ, συμμίζαντες 114
τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος
ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνέμιχθη· τὴν δὲ φωνὴν τὴν
μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἔδυνέατο μαθεῖν,
τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ
συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε
οἱ ἄνδρες· “ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ κτήσεις·
νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζοῖν τοιήνδε ἔχωμεν·
ἀλλ’ ἀπελθόντες εἰς τὸ πλήθος διαιτώμεθα· γυναῖκας
δὲ ἔξομεν ὑμέας, καὶ σὺδαμέας ἄλλας.” αἱ δὲ πρὸς
ταῦτα ἔλεξαν τάδε· “ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν
μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμια
ἡμῖν τε καὶ κείνησί ἐστι· ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ
ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικῆϊα οὐκ
ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν
τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικῆϊα
ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἀμάξεσι, οὐτ’ ἐπὶ θήρην
ιοῦσαι οὔτε ἄλλη σὺδαμῇ· οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκεί-
νησι συμφέρεσθαι. ἀλλ’ εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν
ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιοτάτοι, ἐλθόντες παρὰ
τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος· καὶ
ἔπειτα ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπὶ ἡμέων αὐτέων.” Ἐπεὶ- 115
θοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπεὶ τε δὲ
ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον, ἦλθον
ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς
αὐτοὺς τάδε· “ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος, ὅκως
χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ, τοῦτο μὲν ὑμέας ἀπο-
στερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρεην
δηλησαμένας πολλά· ἀλλ’ ἐπεὶ τε ἀξιούτε ἡμέας
γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποίετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε, ἐξα-
ναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε, καὶ περήσαντες Τάναϊν
ποταμὸν οἰκέωμεν.” Ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεη- 116

- νίσκοι· διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν, ὠδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Ταναΐδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορρῇν ἄνεμον· ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χώρον, ἐν τῷ νῦν κατοικίηται, οἰκησαν τοῦτον. καὶ διαίτη ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπὶ ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι, καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέ-
 117 ουσαι. Φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρησ-
 τῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία, πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ· αἱ δὲ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.
- 118 Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἀλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι, ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδὴ οἱ τὰ ἐν τῇ ἡπείρῳ τῇ ἐτέρῃ πάντα κατέστραπται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου, διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἡπειρον· διαβὰς δὲ, καὶ καταστρεψάμενος Θρηῆκας, γεφυροῖ ποταμὸν Ἰστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἐωυτῷ ποιήσασθαι·
 “ὕμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιῦδῃτε ἡμέας διαφθαρέντας· ἀλλὰ τῶντὸ νοήσαν-
 τες, ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκὼν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι, ἣ ἐκλείψομεν τὴν χώραν ἣ μένοντες ὁμολογῇ χρησόμεθα, (τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν;) ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδὲν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπὶ ὑμέας· οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχε-
 σθαι. μέγα δὲ ὑμῖν λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέο-
 μεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνοὺς ἐστρατηλάτῃς ὁ Πέρ-
 σης, τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος,

χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον, οὕτω
 ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέραν· καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι, ὥς ἐπὶ
 Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ
 ἐπεὶ τε τάχιστα διέβη τήνδε τὴν ἡπειρον, τοὺς αἰεὶ
 ἐμποδῶν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τοὺς τε δὴ
 ἄλλους ἔχει ὑπ' ἐωντῷ Θρήϊκας, καὶ δὴ καὶ τοὺς
 ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας.” Ταῦτα Σκυθέων 119
 ἐπαγγελλομένων, ἐβουλεύοντο οἱ βασιλεῖς οἱ ἀπὸ τῶν
 ἐθνέων ἥκοντες· καὶ σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνώμαι· ὁ
 μὲν γὰρ Γελωνὸς, καὶ ὁ Βουδίνος, καὶ ὁ Σαυρομάτης,
 κατὰ τῶντ' ὀφειζόμενοι, ὑπεδέκοντο Σκύθησι τιμωρή-
 σειν· ὁ δὲ Ἀγάθυρσος, καὶ Νευρὸς, καὶ Ἀνδροφάγος,
 καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων, τὰδε Σκύθησι
 ὑπεκρίναντο· “εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδι-
 κήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεό-
 μενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν
 ὀρθὰ, καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τῶντ' ἂν ὑμῖν ἐπρήσ-
 σομεν· νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες
 γῆν ἄνευ ἡμέων, ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον
 ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκείνοι, ἐπεὶ σφεας ὧντὸς
 θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδούσι· ἡμεῖς δὲ
 οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδὲν,
 οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικεῖν· ἦν μέντοι
 ἐπὶ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἄρξην τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς
 οὐ πεισόμεθα· μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ'
 ἡμῖν αὐτοῖσι· ἦκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας
 Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομέ-
 νους.”

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβου- 120
 λεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιεέσθαι ἐκ τοῦ
 ἐμφανέος, (ὅτι δὴ σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσ-
 γίνοντο,) ὑπεξιόντες δὲ [καὶ ὑπεξελαύνοντες] τὰ
 φρέατα τὰ παρεξίονεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν,
 τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας
 διελόντες· καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων τῆς
 ἐβασίλευε Σκώπασις, προσχωρέειν Σαυρομάτας· τού-

- τους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἣν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω, ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μὲν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληΐης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἶρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληῶν, τὴν τε μεγάλην τῆς ἥρχε Ἰδάνθυρσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξαις, συνελθούσας ἐς τὸντο, καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγινομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μὲν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, [ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι,] εἰ δὲ μὴ ἐκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην, καὶ ἐπιχειρεῖν ἣν
- 121 δὴ βουλευομένοισι δοκέη. Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι ὑπηγνίαζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρόμους ἀποστέιλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἀμάξας ἐν τῇσιν σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι, καὶ τὰ πρόβατα, πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι, τὰ ἄλλα ἅμα τῇσιν ἀμάξεσιν προέπεμψαν ἐντειλάμενοι αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο.
- 122 Τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἰστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὗρόντες, ἡμέρης ὁδῷ προέχοντες ἐστρατοπεδεύοντο, τὰ ἐκ τῆς γῆς φνύμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανείσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήϊσαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα, πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἴθυσαν, οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἡῷ τε καὶ τοῦ Ταναΐδος· διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν, οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον· ἐς τὸ τῶν Σαυροματέων τὴν χώραν διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς τὴν τῶν
- 123 Βουδίνων. Ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἦϊσαν

διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρας, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρας ἐούσης χέρσου· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώραν ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπόντων τῶν Βουδίνων καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό· τοῦτο δὲ ποιήσαντες εἶποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρήμον ἀπίκοντο· ἡ δὲ ἐρήμος αὕτη ὑπὸ οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν· κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρας ἐούσα πλήθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ· ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι· ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδούσι ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιήτιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Οαρος, Τάναϊς, Σύργις. Ἐπεὶ 124 ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρήμον, πανσάμενος τοῦ δρόμου ἰδρυσεν τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ· τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἐξήκοντα μά· λιστα κη· τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικὴν· ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετήκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἦεν πρὸς ἐσπέρην, δοκεῖν τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἐσπέρην σφέας φεύγειν.

Ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν, ὡς ἐς 125 τὴν Σκυθικὴν ἀπίκητο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρησι τῆσι μοίρησι τῶν Σκυθέων, ἐντυχὼν δὲ, ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ· καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην· πρῶτην δὲ, ἐς τῶν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν· ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἱ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους· ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων, ὑπῆγον ἐπὶ

τὴν Νευρίδα· ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων, ἧϊσαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους· Ἀγάθурсοι δὲ ὀρέοντες καὶ τοὺς ὁμοῦρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἢ σφί ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας, πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθησι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὕρων, προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχήσονται. Ἀγάθурсοι μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθειον ἐπὶ τοὺς οὕρους, ἐρύκειν ἐν νῶ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας. Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ, ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθησι, οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέῳ ἐς τὴν ἐρήμον τεταραγμένοι· οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρας ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι.

126 Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγένετο καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρείος ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰδάνθурсον ἔλεγε τάδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεὶ ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιεῖν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεως δοκέεις εἶναι σεωυτῷ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ παυσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκειαι εἶναι ἡσσω, σὺ δὲ καὶ οὕτω παυσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότη τῷ σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐλθὲ ἐς λόγους.”

127 Πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθурсος ἔλεγε τάδε· “οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα· ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον, οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σε φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιεῖν. ὃ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστυα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστὶ, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἀλψῇ ἡ καρῇ, ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν· εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνοισι ἡμῖν ἐόντες τάφοι πατρῷοι, φέρετε, τοὺς ἀνευρόντες συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς· καὶ γνώ-

σεσθε τότε, εἴτε ὑμῖν μαχησόμεθα περὶ τῶν τάφων
εἴτε καὶ οὐ μαχησόμεθα· πρότερον δὲ, ἢν μὴ ἡμέας
λόγος αἰρῇ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ
τοσαῦτα εἰρήσθω· δεσπότης δὲ ἐμοὺς ἐγὼ Δία τε
νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον, καὶ Ἰστίην τὴν Σκυθῶν
βασιλειαν, μούνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων
γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι
πρέπει ἐλθεῖν· ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας
εἶναι ἐμὸς, κλαίειν λέγω.” [τοῦτό ἐστι ἢ ἀπὸ Σκυ-
θῶν ῥήσις.] ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελῶν
ταῦτα Δαρείῳ.

Οἱ δὲ Σκυθῶν βασιλεῖς ἀκούσαντες τῆς δουλο- 128
σύνης τὸ οὔνομα, ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ
μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν τῆς ἡρχε
Σκώπασις πέμπουσι, Ἰωσι κελεύοντες ἐς λόγους
ἀπικέσθαι, τούτοισι οἱ τὸν Ἰστρον ἐξευγμένον ἐφρού-
ρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾶν
μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἐκάστοτε ἀναιρεομέ-
νοισι ἐπιτίθεσθαι· νωμῶντες ὧν σῖτα ἀναιρεομένους
τοὺς Δαρείου ἐποίεον τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ
ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθῶν· οἱ
δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς
τὸν πεζόν· ὁ δὲ πεζὸς αὖ ἐπεκούρεε· οἱ δὲ Σκύθαι
ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φο-
βεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλη-
σίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. Τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι 129
τε ἢν σύμμαχον καὶ τοῖσι Σκύθησι ἀντίξοον ἐπιτι-
θεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶμα μέγιστον
ἐρέω· τῶν τε ὄνων ἢ φωνῇ καὶ τῶν ἡμίονων τὸ εἶδος.
οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῇ ἢ Σκυθικῇ φέρει, ὥς
καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθι-
κῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος, οὔτε ἡμίονος,
διὰ τὰ ψύχέα. ὑβρίζοντες ὧν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον
τὴν ἵππον τῶν Σκυθῶν· πολλάκις δὲ, ἐπελαυνόντων
ἐπὶ τοὺς Πέρσας, μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι
τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφό-

μενοι καὶ ἐν θώματι ἔσκον ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα· ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ σμικρὸν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου.

- 130 Οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες ἀνιῶατο, τῶν πάντων ἐπιδευέες εὔντες, ἐποίουν τοιάδε· ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες ἐλάβεσκον τὰ πρόβατα,
- 131 καὶ λαβόντες ἐπήρνοντο ἂν τῷ πεποιημένῳ. Πολάκις δὲ τοιαύτου γινομένου, τέλος Δαρείος τε ἐν ἀπορίῃσι εἶχετο, καὶ οἱ Σκυθῶν βασιλῆς μαθόντες τοῦτο, ἔπεμπον κήρυκα δῶρα Δαρείῳ φέροντα, ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ οἰστοὺς πέντε· Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι
- 132 τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβουλεύοντο. Δαρείου μὲν νυν ἡ γνώμη ἦν, Σκύθας ἐωυτῇ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· εἰκάζων τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ· τοὺς δὲ οἰστοὺς, ὡς τὴν ἐωυτῶν ἀλκὴν παραδιδούσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο· συνεστήκει δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἐνὸς τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· “ἦν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανὸν, ὦ Πέρσαι, ἢ μῦες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι.” Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἰκάζον.

Ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἢ ταχθεῖσα πρότερον 133
 μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν τότε δὲ ἐπὶ
 τὸν Ἰστρον Ἰωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ
 τὴν γέφυραν ἔλεγε τάδε· “ ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην
 ὑμῖν ἤκομεν φέροντες, ἥπερ γε ἐθέλητε ἑσακούειν.
 πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν, ἐξή-
 κοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν,
 αὐτοῦ μὴ παραγινομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρεην· νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε
 ποιεῦντες, ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίης
 ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παρα-
 μέιναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε.” οὗτοι
 μὲν νυν, ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιήσειν ταῦτα, ὀπί-
 σω τὴν ταχίστην ἐπέιγοντο.

Πέρσῃσι δὲ, μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρεΐφ, 134
 ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῶ καὶ
 ἵπποισι, ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι
 Σκύθησι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διῆξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι
 ὤρεον τὸν λαγὸν ἐδίωκον· ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυ-
 θέων καὶ βοῇ χρεωμένων, εἶρετο ὁ Δαρεΐος τῶν
 ἀντιπολεμίων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δὲ σφεας τὸν
 λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τοῖς περ ἐώθει καὶ
 τὰ ἄλλα λέγειν· “ οὗτοι ὦνδρες ἡμέων πολλὸν κατα-
 φρονεοῦσι· καὶ μοι νῦν φαίνεται Γωβρῆς εἶπαι
 περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς. ὡς ὦν οὕτως ἦδη
 δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ
 ὅκως ἀσφαλές ἢ κομιδὴ ἡμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω.”
 πρὸς ταῦτα Γωβρῆς εἶπε· “ ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ σχεδὸν
 μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν
 ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς
 ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπὶν τάχιστα
 νύξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντες τὰ πυρὰ ὡς καὶ ἄλλοτε
 ἐώθαμεν ποιεῖν, τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀσθενεστά-
 τοὺς ἐς τὰς τالαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσαντας, ἀπαλλάσσεσθαι πρὶν ἢ
 καὶ ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν

γέφυραν, ἥ καί τι Ἴωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἶόν τε ἔσται
 135 ἐξεργάσασθαι.” Γωβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε·
 μετὰ δὲ, νύξ τε ἐγένετο καὶ Δαρεῖος ἐχράτο τῇ
 γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ
 τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος, καὶ τοὺς
 ὄνους πάντας καταδήσας, κατέλιπε αὐτοῖ ταύτῃ ἐν
 τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τοὺς τε ὄνους καὶ
 τοὺς ἀσθενεάς τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν· ἵνα οἱ
 μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης
 μὲν εἵνεκεν κατελίποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε·
 δηλαδὴ αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ
 ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι, οὗτοι δὲ τὸ
 στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυοίαιτο. ταῦτα
 τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος καὶ
 πυρὰ ἐκκαύσας, τὴν ταχίστην ἐπέειπε ἐπὶ τὸν
 Ἴστρον· οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὀμίλου, οὕτω
 μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἴσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες
 δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων, πάγχυ κατὰ χώραν ἡλπίζον
 136 τοὺς Πέρσας εἶναι. Ἡμέρης δὲ γενομένης, γνόντες
 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου,
 χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθῃσι καὶ ἔλεγον τὰ
 κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην
 συστραφέντες, αἱ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων καὶ ἡ
 μία, Σαυρομάται καὶ Βουδίνοι καὶ Γελωνοὶ, ἐδίωκον
 τοὺς Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρον· ἄτε δὲ τοῦ Περσικοῦ
 μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς
 οὐκ ἐπισταμένον, ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ
 δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ
 ἐπισταμένον, ἁμαρτόντες ἀλλήλων, ἔφθησαν πολλῷ
 οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι,
 μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὐκ ἀπιγμένους ἔλεγον
 πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· “ἄνδρες
 Ἴωνες, αἱ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχονται,
 καὶ οὐ ποιεέτέ γε δίκαια ἔτι παραμένοντες· ἀλλ’,
 ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες
 τὸν πόρον τὴν ταχίστην ἅπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι·

θεοῖσί τε καὶ Σκύθησι εἰδότες χάριν· τὸν δὲ πρό-
τερον ἔοντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα
οἷτω, ὥστε ἐπὶ μηδαμὸν ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν
στρατεύσασθαι.”

Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδew 137
μὲν τοῦ Ἀθηναίου στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος
Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἦν γνώμη,
πείθεσθαι Σκύθησι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνήν· Ἰστιαίου
δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτη, λέγοντος ὡς νῦν
μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτῶν τυραννεύει πόλιος·
τῆς Δαρείου δὲ δυνάμις καταιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς
Μιλησίων οἷός τε ἔσται ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα
οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην τῶν πολιῶν
δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἰστιαίου
δὲ γνώμην ταύτην ἀποδοκνυμένου, αὐτίκα πάντες
ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην, πρό-
τερον τὴν Μιλτιάδew αἰρεόμενοι. Ἦσαν δὲ οὗτοι 138
οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἔοντες λόγου πρὸς
βασιλῆος· Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι, Δάφνις τε
Ἀβυδηνὸς, καὶ Ἴπποκλος Λαμψακηνὸς, καὶ Ἡρό-
φαντος Παριηνὸς, καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος,
καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνὸς, καὶ Ἀρίστων Βυζάν-
τιος· οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου. ἀπ’
Ἰωνίης δὲ, Στράττις τε Χῖος, καὶ Αἰάκης Σάμιος,
καὶ Λαοδάμας Φωκαεὺς, καὶ Ἰστιαῖος Μιλήσιος,
τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδew.
Αἰολέων δὲ παρὴν λόγιμος μῦθος Ἀρισταγόρης
Κυμαῖος.

Οὗτοι ὦν ἐπεὶ τε τὴν Ἰστιαίου αἰρέοντο γνώμην, 139
ἔδοξέ σφι πρὸς ταῦτα τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσ-
θεῖναι· τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας
ἔοντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται· ἵνα καὶ
ποιέειν τι δοκῶσι ποιεῦντες μηδὲν, καὶ οἱ Σκύθαι
μὴ πειρώατο βιώμενοι [καὶ βουλόμενοι] διαβῆναι
τὸν Ἰστρον κατὰ τὴν γέφυραν· εἰπεῖν τε λύοντας
τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον, ὡς πάντα

ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ· μετὰ δὲ, ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἰστιαῖος τάδε λέγων· “ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἦκετε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τα τε ἀπ’ ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς οδοῦται καὶ τὰ ἀπ’ ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται· ὥς γὰρ ὁράτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἔξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι· ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρὸς ἐστι διζῆσθαι ἐκείνους, εὐρόντας δὲ, ὑπὲρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτῶν τίσασθαι οὕτως ὥς κείνους πρέπει.”

- 140 Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα, ὑπέστρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων· καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἷτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες· εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρείχε ἂν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ, τὰ σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μὲν νυν τῆς σφετέρης χώρας τῇ χιλὸς τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολεμίους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἐυντῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἦϊσαν καὶ οὕτω μόγισ εὔρον τὸν πόρον· οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἄρρωδίην ἀπύκατο μὴ σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοι-
 141 πότες. Ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον ἀνὴρ Αἰγύπτιος, φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον [δὴ] τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χεῖλεος τοῦ Ἰστρου, ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα· Ἰστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι, τὰς τε νέας ἀπάσας παρείχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν καὶ τὴν γέφυραν ἔξευξε.
 142 Πέρσαι μὲν ὧν οὕτω ἐκφεύγουσι· Σκύθαι δὲ διζή-

μενοι, καὶ τὸ δεύτερον ἡμαρτον τῶν Περσέων. καὶ τοῦτο μὲν ὡς ἔοντας Ἰωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουνσι εἶναι πάντων ἀνθρώπων· τοῦτο δὲ ὡς δούλων [Ἰώνων] τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθησι ἐς Ἰωνας ἀπέρριπται.

Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος, ἀπ- 143
ίκετο ἐς Σηστόν τῆς Χερσονήσου. ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσῃν· τῷ Δαρεϊῷ κοτε ἔδωκε γέρας τοιόνδε εἶπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος· ὠρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων εἶρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος, ὃ τι βούλοιτ' ἂν οἱ τοσοῦτο πλήθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι; Δαρεῖος δὲ εἶπε, Μεγαβάζους ἂν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἶπας ἐτίμα· τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας. Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἶπας τότε τὸ ἔπος ἐλείπετο 144
ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων. γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ, ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώραν Βυζαντίων· πυθόμενος δὲ ἔφη, “Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἔοντας τυφλοὺς.” οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίωνος παρεόντος κτίζειν χώραν, τὸν αἰσχίονα ἐλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὲ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων, τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

Οὗτος μὲν νυν ταῦτα ἔπραττε· τὸν αὐτὸν δὲ 145
τοῦτον χρόνον ἐγένετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγῆσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε· τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες, ἐξελασθέντες

ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος λῆισαμένων τὰς
 Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τούτων ἐξελασθέντες ἐκ
 Δήμνου οἰχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα· ἰζόμενοι
 δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι
 δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενοι τίνες τε
 καὶ ὁκόθεν εἰσὶ; οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον,
 ὥς εἶησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ
 Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων· προσχόντας δὲ τούτους
 ἐς Δήμνον φυτεῦσαί σφεας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι
 ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων,
 πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτεον τί θέλοντες ἦκοιεν
 τε ἐς τὴν χώραν καὶ πῦρ αἴθιοιεν; οἱ δὲ ἔφασαν,
 ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἦκειν ἐς τοὺς πατέρας·
 (δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι·) δέεσθαί
 τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι, μοῖράν τε τιμέων μετ-
 έχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι
 δὲ ἔαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐκ' οἷσι θέλουσι
 αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνήγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα
 τῶν Τυνδαριδέων ἢ ναυτιλίῃ ἐν τῇ Ἀργοῖ· δεξάμενοι
 δὲ τοὺς Μινύας, γῆς τε μετέδωκαν καὶ ἐς φυλὰς
 διεδάσαντο· οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγνημαν, τὰς δὲ
 146 ἐκ Δήμνου ἦγοντο ἐξέδωσαν ἄλλοισι. Χρόνου δὲ
 οὐ πολλοῦ διεξελθόντος, αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν,
 τῆς τε βασιληΐης μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῦντες
 οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς
 ἀποκτεῖναι· συλλαβόντες δὲ σφεας κατέβαλον ἐς
 ἑρκτὴν. (κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι
 νυκτὸς, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα.) ἐπεὶ ὦν ἔμελλον
 σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες
 τῶν Μινυέων, εἰσῆσαι ἄσταί τε καὶ τῶν πρώτων
 Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἑρκτὴν
 καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἐκάστη τῷ ἐωντῆς ἀνδρί· οἱ δὲ
 σφεας παρήκαν οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων
 ἔσεσθαι· αἱ δὲ ἐπεὶ τε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιαῦδε·
 πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι
 αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον· οἱ δὲ Μινύαι

ἐνδύντες τὴν γυναικῆν ἐσθῆτα, ἅτε γυναῖκες ἐξήϊσαν ἕξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἕζοντο αὐτὶς ἐς τὸ Τηϋῡγετον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος, 147
τοῦ Τισαμενοῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος, ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακεδαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμείος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ, Εὐρυσθένει καὶ Προκλείῃ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων, ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληῆν· αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἐπεὶ τε ἐגעύσατο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, ἀλλ' ἀποπλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένη νήσῳ πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπογονοὶ Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην· προσχόντι δὲ εἶτε δὴ οἱ ἢ χώρα ἤρεσε εἶτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο· καταλείπει γὰρ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἐωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίारον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεὰς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὁκτῶ ἀνδρῶν. Ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ 148
Θήρας, λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων, ἔστελλε συνοικῆσων τούτοισι, καὶ οὐδαμῶς ἐξελὼν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκῆιεύμενος. ἐπεὶ τε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρκτῆς ἕζοντο ἐς τὸ Τηϋῡγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι, παραιτέεται ὁ Θήρας ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτὸς τε ὑπεδέκετό σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρας· συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων, τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε, οὗτι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας, ἀλλ' ὀλίγους τινάς· οἱ γὰρ πλεῖνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας

καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξέλασαντες ἐκ τῆς χώρας, σφέας αὐτοὺς ἐξ μοίρας διεΐλον· καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιος τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φρίξας, Πύργον, Ἐπιον, Νούδιον· (τουντέων δὲ τὰς πλεῦνας ἐπ' ἐμέο Ἡλεῖοι ἐπόρθησαν·) τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ
 149 οἰκιστέω Θήρα ἢ ἐπωνυμίῃ ἐγένετο. Ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, τοιγαρῶν ἔφη αὐτὸν καταλείψειν οἷν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὐνομα τῷ νεηνίσκῳ τούτῳ Ὀϊόλυκος ἐγένετο· καὶ κως τὸ οὐνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Ὀϊολύκου δὲ γίνεται Αἰγεὺς, ἀπὸ τοῦ Αἰγεῖδαι καλεῦνται φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἰδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαίου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε. τῶντὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

150 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταῦτα λέγουσι· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μῦθοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι· Γρίνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκητο ἐς Δελφούς ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκατόμβην· εἶποντο δὲ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων· χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾶ ἢ Πυθίῃ κτίζειν ἐν Διβύῃ πόλιν· ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ἐγὼ μὲν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς αἰρέσθαι· σὺ δὲ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιεῖν.” ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα· μετὰ δὲ, ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Διβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα
 151 ἀποστέλλειν ἀποικίην. Ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὕε τὴν Θήρην· ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἐνὸς ἐξαυάνθη· χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἢ Πυθίῃ τὴν ἐς Διβύην

ἀποικίην. ἐπεὶ τε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λιβύην; περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν· ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρεῖ τῷ οὐνομα ἦν Κορώβιος· ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην, καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον· μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην· ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες, τὰ πρῶτα οὐ πολλοὶ, κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν, τὸν μὲν Κορώβιον λείπουνσι σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου. Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ 152 συγκειμένου, τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα· μετὰ δὲ, νηὺς Σαμὴ τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι· αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ, καὶ, οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσὸν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον· ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω, μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετὰ γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος, Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἶά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἐξ τάλαντα, ἐποίησαντο χαλκῆϊον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· περίξ δὲ αὐτοῦ γρυνῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοὶ εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραϊον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσούς ἐπταπῆχας τοῖσι γούνασι ἐρηρυσμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλαίαι μεγάλαι συνεκρίθησαν. Οἱ δὲ Θηραῖοι, 153

ἐπεὶ τε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο εἰς τὴν Θήρην, ἀπήγγελλον ὥς σφι εἶη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἔαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῃ λαχόντα, καὶ ἀπὸ τῶν χώρων ἀπάντων ἑπτὰ ἐόντων ἄνδρας· εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὲ στέλλουσι δύο πεντηκόντερος εἰς τὴν Πλατείαν.

- 154 Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι· τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου, συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι· λέγουσι γὰρ οὕτω· ἔστι τῆς Κρήτης Ἀξὸς πόλις ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτεάρχος βασιλεύς· ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὖνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγχευε ἄλλην γυναῖκα· ἥ δὲ ἐπεσελθούσα ἐδικαίει εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυνῇ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος, μαχλοσύνην ἐπενείκασα οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῖτα ἔχειν οὕτω· ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανάτο ἐπὶ τῇ θυγατρὶ. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων ἀνὴρ Θηραῖος ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτεάρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ, ἥ μὴν οἱ διηκονήσῃν ὅ τι ἂν δεθῇ· ἐπεὶ τε δὲ ἐξόρκωσε, ἀγαγὼν οἱ παραδιδόει τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα· ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην, ἐποίεε τοιαύδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε· ὥς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγῃ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατήκε εἰς τὸ πέλαγος, ἀνασπᾶ-
- 155 σας δὲ ἀπίκητο εἰς τὴν Θήρην. Ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο· χρόνου δὲ περιϊόντος ἐξεγένετό οἱ πάϊς ἰσχνόφωνος καὶ τραυλὸς, τῷ οὖνομα ἐτέθη Βάττος, ὥς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι· ὥς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι, Βάττος δὲ μετωνομάσθη ἐπεὶ τε εἰς Λιβύην ἀπίκητο, ἀπὸ τε τοῦ

χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Λίβνες γὰρ βασιλέα Βάττον καλέουσι· καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσιν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Διβυκῇ γλώσση, εἰδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Διβύῃ. ἐπεὶ τε γὰρ ἡνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφούς· περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾶ ἡ Πυθίη τάδε·

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἀναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Διβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσση χρεωμένη· “ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες.” ὁ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σέ· χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς· σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾶς κελεύων Διβύην ἀποικίζειν· τέψ δυνάμει; κοίη χειρί;” ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταῦτα ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἷχετο μετὰ τὸ ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θῆρην. Μετὰ δὲ, αὐτῷ τε τούτῳ 156 καὶ τοῖσι ἄλλοις Θεραίοις συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θεραῖοι, ἐπεμπον ἐς Δελφούς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίη σφί ἐχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Διβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θεραῖοι δύο πεντηκοντέροις· πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Διβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θῆρην· οἱ δὲ Θεραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔωσαν τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλῶειν ἐκέλευον· οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλων, καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Διβύῃ κειμένην τῇ οὐνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, ἐστὶ Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι.

Ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφί 157 στὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Διβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες· ἡ δὲ Πυθίη σφί πρὸς ταῦτα χρᾶ τάδε·

Δι τὸ ἐμεῦ Διβύην μηλοτρόφον οἶδας ἀμεινον
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἀγαν ἀγαμαι σοφίην σευ.

Ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλων
ὀπίσω· οὐ γὰρ δὴ σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης
πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν τὴν Διβύην. ἀπικόμενοι
δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον, ἔκτισαν
αὐτῆς τῆς Διβύης χώρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὐνομα
ἦν Ἀζιρις, τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφοτέρω
συγκληΐουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει.

158 Τοῦτον οἶκεον τὸν χώρον ἐξ ἔτεα· ἐβδόμῳ δέ σφεας
ἔτει παραιτησάμενοι οἱ Λίβνες, ὥς ἐς ἀμείνονα χώρον
ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν
οἱ Λίβνες ἀναστήσαντες πρὸς ἐσπέρην· καὶ τὸν κάλ-
λιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ
ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης, νυκ-
τὸς παρήγον· ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὐνομα Ἰρασα·
ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι
Ἀπόλλωνος εἶπαν· “ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν
ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται.”

159 Ἐπὶ μὲν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης,
ἄρξαντος ἐπὶ τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐ-
τοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἐκκαίδεκα ἔτεα, οἶκεον οἱ
Κυρηναῖοι, ἔόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποι-
κίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου Βάττεω τοῦ Εὐ-
δαίμονος καλεομένου Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρή-
σασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι
Διβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀνα-
δασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα·

*Ὅς δέ κεν ἐς Διβύην πολυηρατον ὕστερον ἐλθῇ
γᾶς ἀναδαιομένης, μετὰ οἱ ποκά φαμι μελήσειν.

Συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην,
περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβνες
καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὐνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα
τῆς τε χώρας στερισκόμενοι καὶ περιϋβρίζόμενοι
ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν
σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλεῖ· ὁ δὲ

συνλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην· οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἰρασα χώρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην, συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἄτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων, καὶ παραχρεώμενοι, διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ἀπενύστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι κατὰ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ, ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται πάϊς Ἀρκεσίλεως· 160
ὃς βασιλεύσας πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὃ μιν οὗτοι ἀπολιπόντες οἰχοντο ἐς ἄλλον χώρον τῆς Λιβύης, καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλλόμενοι, ἔκτισαν πόλιν ταύτην ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλεῖται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστάσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ, Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς αὐτοὺς τούτους, ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν, οἰχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἡοίους τῶν Λιβύων· ὃ δὲ Ἀρκεσίλεως εἶπετο φεῖγουςι, ἐς οὗ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγένετο ἐπιδιώκων, καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἰσυμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο, ὥστε ἑπτακισχιλίους ὀπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Δέαρχος ἀποπνίγει· Δέαρχον δὲ ἡ γυνὴ ἢ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὐνομα ἦν Ἐρυξώ. Διεδέξατο δὲ τὴν βασιληίην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ πάϊς 161
Βάττος, χωλὸς ἑὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους, ὃν τινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν; ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκαδίων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι, καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ

οὐνομα ἦν Δημώναξ. οὗτος ὢν ὠνήρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα, τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλεῖ Βάττω τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱρωσύνας, τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλέες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

- 162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττω οὕτω διετέλεε ὄντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλειω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμῶν ἐγένετο. Ἀρκεσίλειος γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ τὰ ὁ Μαντινεὺς Δημώναξ ἔταξε, ἀλλὰ ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἐσώθη, καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον· ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. (τῆς δὲ Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμητήριον, ἐὼν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται· ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἢ κατὰξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην· ὁ δέ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιήν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον, καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο τὸ δοῦναί οἱ δεομένην στρατιήν· τοῦτο ἐπὶ παντὶ γὰρ τῷ διδομένῳ ἔλεγε, τελευταῖον οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσειον καὶ ἡλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἶριον· εἰπάσης δὲ αὐτὶς τῆς Φερετίμης τῶντι ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιοῦτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι, ἀλλ' οὐ στρατιῇ.)
- 163 Ὁ δὲ Ἀρκεσίλειος τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ, συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ, ἐστάλη ἐς Δελφούς· Ἀρκεσίλειος χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ τάδε· “ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλειος τέσσερας, ὅκτω

[ἀνδρῶν] γενεὰς, διδοὶ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειραῖσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἡσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωντοῦ· ἣν δὲ τὴν κάμινον εὖρης πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσης τοὺς ἀμφορέας, ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον· εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μὴ, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεῦων.” Ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεω χρᾶ· 164 ὁ δὲ παραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην· καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων, τοῦ μαντήϊου οὐκ ἐμέμνητο ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἵτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δὲ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ· τούτους μὲν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο, καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν. ἐτέρους δὲ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν, ὕλην περινήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήϊον ἐὼν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὐρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἐκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρημένον θάνατον καὶ δοκῶν ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι· εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέως τῷ οὐνομα ἦν Ἀλαζίρ· παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται· καί μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα, κτείνουσι· πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζίρα. Ἀρκεσίλεως μὲν νυν, εἴτε ἐκὼν εἴτε ἄκων, ἀμαρτῶν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ.

Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν 165 τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακὸν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τᾶλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπεὶ τε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα

οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον· ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω
 εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημένοι·
 (οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ
 ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο) ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον
 ἡ Φερετίμη Ἀρυάνδew ἰκέτις ἔζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ
 κελεύουσα· προῖσχομένη πρόφασιν, ὥς διὰ τὸν μη-
 166 δισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. Ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν οὗτος
 τῆς Αἰγύπτου ὑπαρχος ὑπὸ Καμβύσew κατεστεῶς· ὃς
 ὑστέρw χρόνw τούτων· παρῖσεύμενος Δαρείw διεφθά-
 ρη· πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα
 μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλw εἴη
 βασιλεῖ κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον· ἐς οὗ
 ἔλαβε τὸν μισθόν· Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθα-
 ρώτατον ἀπεψῆσας ἐς τὸ δυνατώτατον, νόμισμα
 ἐκόψατο· Ἀρυάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον
 τῶντὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστὶ ἀργύριον καθαρώ-
 τατον τὸ Ἀρυανδικόν· μαθὼν δὲ Δαρεῖος μιν ταῦτα
 ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλλην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσ-
 167 ταιτο, ἀπέκτεινε. Τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατ-
 οικτεῖρας Φερετίμην, διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ
 Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν·
 στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἀμασιν ἀπέδεξε ἄνδρα
 Μαραφίον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἑόντα Πασαρ-
 γάδην γένος· πρὶν δὲ ἡ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιήν, ὁ
 Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα, ἐπυνθάνετο
 τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας; οἱ δὲ Βαρκαῖοι
 αὐτοῖ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ καὶ κακὰ
 πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης,
 οὕτω δὴ τὴν στρατιήν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ·
 αὕτη μὲν νυν αἰτίη πρόσχημα τοῦ λόγου ἐγένετο·
 ἀπεπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὥς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ
 Λιβύων καταστροφῇ· Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ
 καὶ παντοῖά ἐστι· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος
 ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέw ἐφρόντιζε Δαρεῖου οὐδέν.
 168 Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες· ἀπ' Αἰγύπτου
 ἀρξάμενοι, πρῶτοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται·

οἱ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἷν περ οἱ ἄλλοι Λίβυες· αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἐκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει· οὗτοι δὲ μῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται· καὶ τῷ βασιλεῖ μῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἡ δὲ ἂν τῷ βασιλεῖ ἄρεστή γένηται, ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται· παρῆκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὐνομα Πλυνός ἐστι. Τούτων δὲ ἔχονται 169 Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἐσπέρην χώραν μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου· ἐν δὲ τῷ μεταξύ τούτου χώρῳ ἣ τε Πλατέα νήσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι· καὶ ἐν τῇ ἡπείρῳ Μενελαῖος λιμὴν ἐστι, καὶ Ἀζιρις τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἶκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου· παρῆκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον· νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἐτέροισι. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Ἀσβύσαι. 170 οὗτοι τὸ ὑπὲρ Κυρήνης οἰκέουσι, ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύσαι· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται· τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἦκιστα, ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσὶ· νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυστέων 171 δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρας οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης. Αὐσχισέων δὲ τούτων τὸ πρὸς ἐσπέρης 172 ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὼν πολλόν· οἱ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσῃ τὰ πρόβατα, ἀναβαίνουνσι ἐς Αὐγίλα χώρον ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφές πεφύκασι, πάντ

τες ἔόντες καρποφόροι· τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι, καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουνσι· γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος, ἐπικοινωνοῦν αὐτέωκ τὴν μίξιν ποιεῦνται τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται· πρῶτον δὴ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς, νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοὶ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου ὀρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὁμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἀνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι, τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι· μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα, καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμούνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψει ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται· πίστισι δὲ τοιησίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοὶ πιεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἐτέρου πίνει· ἦν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδὲν, οἱ δὲ τῆς χαμάθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

- 173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι. οὗτοι ἑξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε· ὁ νότος σφί πνέων ἄνεμος τὰ ἔλντρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε· ἡ δὲ χώρα σφί πᾶσα ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἀνδρὸς· οἱ δὲ, βουλευσάμενοι, κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον· (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Δίβυες·) καὶ ἐπεὶ τε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας· ἑξαπολομένων δὲ τούτων, ἔχουσι τὴν χώραν
- 174 οἱ Νασαμῶνες. Τούτων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον, ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκεῖουσι Γαράμαντες· οἱ πάντα ἀνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην· καὶ οὔτε ὄπλον ἐκτέαται ἀρήϊον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι
- 175 ἐπιστέαται. Οὔτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκεῖουσι Νασαμῶνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἐσπέρης Μάκαι· οἱ λόφους κείρονται, τὸ μὲν μέσον τῶν τοιχῶν ἀνιέντες αὐξέσθαι τὰ δὲ ξίθεν καὶ

ἐνθεν κείροντες ἐν χροῖ· ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν
καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν
Κίνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων,
ἐς θάλασσαν ἐκδιδοί· ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων
δασὺς ἰδησί ἐστι, ἐοίσης τῆς ἄλλης τῆς προκατα-
λεχθείσης Διβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν
στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων δὲ τούτων ἐχόμενοι 176
Γίνδανές εἰσι· τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων
πολλὰ ἐκάστη φορέει· κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται·
κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται·
ἢ δ' ἂν πλείστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς
ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα. Ἀκτὴν δὲ προ- 177
έχουσιν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέμονται
Λωτοφάγοι· οἱ τὸν καρπὸν μῦνον τοῦ λωτοῦ τρώ-
γοντες ζώουσι· ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπὸς ἐστι μέγαθος
ὅσον τε τῆς σχίνου· γλυκύτητα δὲ, τοῦ φοίνικος τῷ
καρπῷ προσείκελος· ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ
τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον.

Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχ- 178
λυνες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἡσσόν
γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ πο-
ταμὸν μέγαν, τῷ οὖνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοί δὲ
οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ
νῆσος ἐνι, τῇ οὖνομα Φλά· ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λα-
κεδαιμονίοισι φασὶ λόγιον εἶναι κτίσαι.

*Ἔστι δὲ καὶ ὁδε λόγος λεγόμενος· Ἰήσονα, ἐπεὶ 179
τε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἢ Ἀργῷ, ἐσθέμενον
ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἐκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα
χάλκεον, περιπλῶειν Πελοπόννησον βουλόμενον ἐς
Δελφούς ἀπικέσθαι· καὶ μιν, ὡς πλέοντα γενέσθαι
κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορρῆν καὶ ἀπο-
φέρειν πρὸς τὴν Διβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν
τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος· καί
οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρί-
τωνα, καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἐωυτῷ δοῦναι τὸν
τρίποδα· φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν, καὶ

ἀπήμονας ἀποστελέειν· πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τὸν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι, καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἔωυτοῦ ἱρῷ, ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσωνι σημῆναντα τὸν πάντα λόγον, ὥς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν ἐκγόνων τις τῶν ἐν τῇ Ἀργοί συμπλεόντων, τότε ἐκατὸν πόλιας οἰκῆσαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκη· ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων κρίναι τὸν τρίποδα.

- 180 Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύνων Αὐσεῖς. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυνες πέριξ τὴν Τρίτωνίδα λίμνην οἰκέουσι· τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων· καὶ οἱ μὲν Μάχλυνες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσεῖς τὰ ἔμπροσθε· ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῇ αὐθιγενεῖ θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν· τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι· πρὶν δὲ ἀνείναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἐκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ, καὶ ἐπ' ἄρμα ἀναβιβάσαντες, περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ· ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους, πρὶν ἢ σφι Ἑλλήνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι· δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῆχθαι ἐς τοὺς Ἑλλήνας· τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης· καὶ μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ, δοῦναι ἔωυτὴν τῷ Διὶ· τὸν δὲ Δία ἔωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι· μῖξιν δὲ ἐπικοινων τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι· ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἀδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὸντοῦ

οἱ ἄνδρες τρίτου μηνὸς, καὶ τῷ ἄν οἴκη τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν Νομάδων 181
Λιβύων εἰρέεται· ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ
θηριώδης ἐστὶ Λιβύη· ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδους ὀφρύνῃ
ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν
Αἰγυπτιέων ἐπὶ Ἡρακλήϊας στήλας· ἐν δὲ τῇ
ὀφρύνῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ,
άλός ἐστι τρύφεια κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολω-
νοῖσι· καὶ ἐν κορυφῇσι ἐκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνα-
κοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ·
περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς
ἐρήμου, καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδους. πρώτοι μὲν, ἀπὸ
Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, Ἀμμώνιοι, ἔχοντες
τὸ ἱὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν
Θήβησι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται μοι, κριοπρόσωπον
τοῦ Διὸς τῷγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο
σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν· τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται
χλιαρὸν, ἀγορῆς δὲ πληθυνούσης ψυχρότερον· μεσαμ-
βρίῃ τέ ἐστι, καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρὸν· τηνι-
καῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ
τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς οὗ δύεται τε
ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρὸν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον
δὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει· τηνι-
καῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονται τε μέσαι
νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἡῶ· ἐπὶ κλησιν δὲ αὕτη
ἡ κρήνη καλέεται Ἡλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύνῃς τῆς ψάμ- 182
-μου, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, κολωνός τε
άλός ἐστι ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρω-
ποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὖνομα
Αὐγιλὰ ἐστι. (ἐς τοῦτον τὸν χώρον οἱ Νασαμῶνες
ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι.) Ἀπὸ δὲ 183
Λὐγίλων, διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων ὁδοῦ, ἕτερος
άλός κολωνός, καὶ ὕδωρ, καὶ φοίνικες καρποφόροι
πολλοὶ, κατὰ περ καὶ ἐν τοῖσι ἐτέροισι· καὶ ἄνθρωποι

οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὖνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς· οἱ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες, οὕτω σπείρουσι· (συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι.) ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται· ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσὶ· τὰ κέρα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε· διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἰοί τέ εἰσι, προεμβαλλόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερῶν· ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο, καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρύψιν· οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς Τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ Τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς περὶ λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν· σιτέονται δὲ οἱ Τρωγλοδύται ὄφεις καὶ σαύρας, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατὰπερ αἱ νυκτερίδες.

- 184 Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος ἀλὸς τε κολωνὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι, τοῖσι οὖνομά ἐστι Ἀτάραντες· οἱ ἀνώνυμοί εἰσι μῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλέσι μὲν γὰρ σφί ἐστι Ἀτάραντες οὖνομα, ἐνὶ δὲ ἐκάστῳ αὐτῶν οὖνομα οὐδὲν κέεται· οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέονται, καὶ πρὸς τούτοις πάντα τὰ αἰσχρὰ λουδορέονται, ὅτι σφέας καίων ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώραν αὐτῶν· μετὰ δὲ, δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, ἄλλος κολωνὸς ἀλὸς καὶ ὕδωρ· καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· ἔχεται δὲ τοῦ ἀλὸς τούτου οὖρος τῷ οὖνομά ἐστι Ἀτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερές πάντη· ὑψηλὸν δὲ οὕτω δὴ τι λέγεται, ὥς τὰς κορυφαὺς αὐτοῦ οὐκ οἶά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέποτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα, οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος· τοῦτο τὸν κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ

ἐπιχώριοι εἶναι· ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὔτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ δὴ Ἄτλαντες· λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὀράν.

Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων, ἔχω τὰ οὐ- 185 νόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύνῃ κατοικημένων καταλέξει· τὸ δ' ἀπὸ τούτων, οὐκέτι· διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρύνῃ μέχρι Ἑρακληῖων στηλέων, καὶ τὸ ἔξω τουτέων· ἔστι δὲ ἄλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ, καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες· τὰ δὲ οἰκία τούτοις πᾶσι ἐκ τῶν ἀλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται· ταῦτα γὰρ ἦδη τῆς Λιβύης ἀνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἡδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἔοντες ἄλινοι, εἰ ὕε. ὁ δὲ ἄλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύνῃς ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἐρήμος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἀνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρα· καὶ ἱκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰ- 186 γύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες· καὶ θηλέων τε βοῶν οὐ τι γευόμενοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι· καὶ ὅς σου τρέφοντες· βοῶν μὲν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιοῦσι πατέεσθαι, διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἰσιν, ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὀρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὕων πρὸς τῇσι βουσί γεύονται· ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρης τῆς 187 Τριτωνίδος λίμνης οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασιν ποιεῖν· οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, (εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι,) ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὶ τετραέτεα γένηται, οἷσπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας· μετεξέτεροι δὲ αὐτῶν, τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοις· τοῦδε εἵνεκα, ὥς μὴ σφεας ἐς τὸν πάντα

- χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται· καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους· εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως οἱ Λίβνες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηροτάτοι, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηροτάτοι δ' ὦν εἰσὶ· ἦν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος· τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονται σφεα· λέγω δὲ τὰ
- 188 λέγουσι αὐτοὶ Λίβνες. Θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσὶ αἰδε· ἐπεὰν τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον· τοῦτο δὲ ποιήσαντες, ἀποστρέφουσι τὸν ἀνχένα αὐτοῦ· θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι· τούτοις μὲν νυν πάντες Λίβνες θύουσι· ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ, τῷ Τρίτῳ καὶ τῷ
- 189 Ποσειδέωνι. Τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποίησαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἡ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθῆς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ, καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι· οὐκ ὄφίεις εἰσι, ἀλλὰ ἱμάντινοι· τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὸντοῦ ἐσταλται· καὶ δὴ καὶ τὸ οὖνομα κατηγορεῖ, ὅτι ἐκ Λιβύης ἦκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθεδάνῳ· ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετωνόμασαν· δοκέει δ' ἐμοί γε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐν ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι, καὶ χρέωνται καλῶς· καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ
- 190 Ἕλληνες μεμαθήकाσι. Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατὰπερ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπὴν τὴν ψυχὴν, ὅπως μιν κατίσουσι, μηδὲ ὑπτιος ἀποθανέεται· οἰκήματα δὲ σύμπληκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνεργμένων περὶ σχοίνους ἐστὶ, καὶ ταῦτα περιφορητά· νόμοισι μὲν τοιούτοις οὗτοι χρέωνται.
- 191 Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, Ἀν-

σέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβνες, καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι· τοῖσι οὖνομα κέεται Μάξνες· οἱ τὰ ἐπιδεξιά τῶν κεφαλῶν κομώωσι, τὰ δ' ἐπαριστερὰ κείρουσι· τὸ δὲ σῶμα χρίονται μίλτῳ· φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρα αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἐσπέρην, πολλῷ θηριωδεστέρα τε καὶ δασυτέρα ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρας· ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσιν, ἔστι ταπεινὴ τε καὶ ψαμμώδης, μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ· ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἐσπέρας, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρεινὴ τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιοι οἱ ὑπερμεγάθεις καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ, καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι, καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρα ἔχοντες· καὶ οἱ κυνοκέφαλοι, καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, (ὥς δὴ λέγονται γε ὑπὸ Λιβύων,) καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες, καὶ γυναῖκες ἄγριαι, καὶ ἄλλα πλήθει πολλὰ θηρία ἀκατάψευστα. Κατὰ τοὺς Νομάδας δὲ ἐστὶ τούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε· πύγαργοι, καὶ ζορκάδες, καὶ βουβάλιες, καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρα ἔχοντες ἀλλὰ ἄλλοι ἄποτοι· οὐ γὰρ δὴ πίνουν· καὶ ὄρνες, τῶν τὰ κέρα τοῖσι φοίνιξι οἱ πῆχες ποιεῦνται· μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βουὴν ἐστὶ· καὶ βασσάρια, καὶ ὕαιναί, καὶ ὕστριχες, καὶ κριοὶ ἄγριοι, καὶ δίκτυες, καὶ θῶες, καὶ πάνθηρες, καὶ βόρνες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπῆχες χερσαῖοι, τῇσι σαύρησι ἐμφερέστατοι· καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι, καὶ ὄφιοι σμικροὶ κέρας ἐν ἑκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία, καὶ ἅπερ τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὕος ἀγρίου· ἔλαφος δὲ καὶ ὕς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἐστὶ. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστὶ· οἱ μὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες· (τὸ δὲ οὖνομα τοῦτό ἐστι μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί·) οἱ δὲ ἐχινέες· εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίησι

ὁμοιόταται. τοσαῦτα μὲν νυν θηρία ἢ τῶν Νομάδων Λιβύων γῇ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ιστοροέοντες ἐπὶ μακρότατον οἰοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.

193 Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαῦηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ

194 γυναῖκες ἡνιοχεῦσι τὰ ἄρματα ἐς τὸν πόλεμον. Τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν τοῖσι μέλι μὲν πολλὸν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιούργους ἄνδρας ποιέειν· μιλτοῦνται δ' ὧν πάντες οὔτοι, καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δὲ σφι ἄφθονοι ὅσοι

195 ἐν τοῖσι οὖρεσι γίνονται. Κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ σὺνομα εἶναι Κύραυνιν, μῆκος μὲν διηκοσίων σταδίων πλάτος δὲ στευνήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἡπείρου, ἐλαιέων τε μεστήν καὶ ἀμπέλων· λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἰ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσση ἐκ τῆς ἱλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἐστὶ ἀληθές οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἴη δ' ἂν πᾶν· ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὤρεον. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἡ δὲ ὧν μεγίστη αὐτέων ἐβδομήκοντα ποδῶν πάντη βάθος δὲ διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὁδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου τὰ δ' ἄλλα τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω. ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχήν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι· ὃ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὥς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὧν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθινή.

196 Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι· εἶναι τῆς Λιβύης χώρον τε καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλητῶν στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν

κυματωγὴν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν· καὶ ἔπειτα ἀντὶ τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι, καὶ ἐξαναχωρεῖν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων· τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι· καὶ ἦν μὲν φαίνηται σφί ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀπελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἦν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται· οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ᾧν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς οὗ ἂν πείθωσι· ἀδικεῖν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἄπτεσθαι πρὶν ἂν σφί ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ' ἐκείνους τῶν φορτίων ἄπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

Οὗτοι μὲν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων ὄνο- 197
μάσαι· καὶ τούτων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν· τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρας ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων, τὰ δὲ δύο οὐ.
Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέῳ οἱ δὲ τὰ πρὸς νότον τῆς Λιβύης οἰκέοντες· Φοίνικες δὲ καὶ Ἑλληνες ἐπήλυδες. Δοκέει δέ μοι 198
οὐδ' ἀρετὴν εἶναί τις ἢ Λιβύῃ σπουδαίῃ, ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μόνυ· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὖνομα ἢ γῇ τῷ ποταμῷ ἔχει· αὕτη δὲ ὁμοίῃ τῇ ἀρίστῃ γεῶν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν, οὐδὲ οἴκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ· μελάγλαιός τε γάρ ἐστι, καὶ ἔπυδρος πίδαξι· καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδέν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιούσα δεδῆ-
ληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης· τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταῦτα μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῇ καὶ τὴν Εὐεσπερίται νέμονται· ἐπ' ἑκατοστὰ γὰρ, ἐπεὰν αὕτη ἐωυτῆς ἄριστα ἐνεῖκη, ἐκφέρει· ἢ δὲ ἐν τῇ Κίνυτι, ἐπὶ τριηκόσια. Ἐχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρα, ἐούσα 199
ὑψηλοτάτῃ ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ Νομάδες

νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἐωντῇ ἀξίας θώματος· πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾷ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι· τούτων δὲ συγκεκομισμένων, τῶν ὑπερθαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾷ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνούς καλέουσι· συγκεκόμισται τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεται τε καὶ ὀργᾷ· ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ πρῶτος καρπὸς, καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτῶ μῆνας Κυρηναίους ὀπώρη ἐπέχει. ταῦτα μὲν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

200 Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλούμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκέσιλεω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλήθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους, ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἑνέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μὲν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀν-εὔρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθεῖς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσίσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὸν πρὸς ἅ προσίσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος· ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη· τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ

201 Βαρκαῖοι. Χρόνον δὲ δὴ πολλὸν τριβομένων, καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἦσσαν τῶν Περσέων, Ἀμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε· μαθὼν τοὺς Βαρκαίους, ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἰρετοὶ εἶεν δόλῳ δὲ αἰρετοὶ, ποιέει τοιάδης· νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέην, ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς· κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὃ σφί ἔαδε ὁμολογίῃ

χρήσασθαι· τὴν δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινα, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὄρκια· ἔς τ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν, καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν φάναι ἀξίην βασιλεῖ καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους· μετὰ δὲ τὸ ὄρκιον, Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοις αὐτοῖς τε ἐξήϊσαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες· οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοις χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὄρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ κατὰ τὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε τὸ ὄρκιον κατὰ χώραν.

Τοὺς μὲν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φε-202 ρετίμη, ἐπεὶ τε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τεύχεος, τῶν δὲ σφί γυναικῶν τοὺς μαζοὺς ἀποταμοῦσα περιέστιξε καὶ τούτοις τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων λήϊην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοις δὲ τὴν πόλιν ἐπέτρεψε ἡ Φερετίμη.

Τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι 203 ἀνδραποδισάμενοι ἀπήεσαν ὀπίσω· καὶ ἐπεὶ τε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλει ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος· διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς, Βάδρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἰρέειν τὴν πόλιν, Ἀμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς ὃ διεξιελθούσι καὶ ἰζομένοις ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλῃσέ σφί οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην, καὶ ἐπειρώντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρεον· τοῖσι δὲ Πέρσησι, οὐδενὸς μαχομένου, φόβος ἐνέπεσε· ἀποδραμόντες τε ὅσον ἐξήκοντα στάδια, ἰζοντο· ἰδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ

- ἦλθε παρὰ Ἀρνάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον· παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες, τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτῶν καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευσαν, ἐς
 204 ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο. Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἐκαστάτῳ ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἡνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπᾶστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα· βασιλεὺς δέ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίας χώρας κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ σῶνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκευμένη ἐν τῇ γῇ τῇ Βακτρίῃ.
- 205 Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε· ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζῶσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε· ὥς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίη ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.

SCHOOL AND COLLEGE TEXT-BOOKS

PUBLISHED BY

HARPER & BROTHERS, FRANKLIN SQUARE, N. Y.

 HARPER & BROTHERS will send either of the following Works by Mail, postage paid (for any distance in the United States under 3000 miles), on receipt of the Money.

Alford's Greek Testament.

The Greek Testament: with a Critically Revised Text; a Digest of various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the Use of Theological Students and Ministers. By **HENRY ALFORD, B.D.**, Minister of Quebec Chapel, London, and late Fellow of Trinity College, Cambridge. Vol. I., containing the Four Gospels, 8vo, Muslin, \$5 00; Sheep extra, \$5 50; Half Calf extra, \$6 00.

Andrews's Latin-English Lexicon,

Founded on the larger German-Latin Lexicon of Dr. **WM. FREUND**. With Additions and Corrections from the Lexicons of Gesner, Faciolati, Scheller, Georges, &c. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Abercrombie on the Intellectual Powers.

Essay on the Intellectual Powers. Inquiries concerning the Intellectual Powers and the Investigation of Truth. With Questions. By **JOHN ABERCROMBIE, M.D., F.R.S.** 18mo, Muslin, 45 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie on the Moral Feelings.

The Philosophy of the Moral Feelings. With Questions. 18mo, Muslin, 40 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie's Miscellaneous Essays.

Consisting of the Harmony of Christian Faith and Christian Character; The Culture and Discipline of the Mind; Think on these Things; The Contest and the Armor; The Messiah as an Example. 18mo, Muslin, 37½ cents.

Alison on Taste.

Essays on the Nature and Principles of Taste. With Corrections and Improvements. By **ABRAHAM MILLS.** 12mo, Muslin, 75 cents.

Antho'n's Latin Lessons.

Latin Grammar, Part I. Containing the most important Parts of the Grammar of the Latin Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Latin. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Latin Prose Composition.

Latin Grammar, Part II. An Introduction to Latin Prose Composition, with a complete Course of Exercises, illustrative of all the important Principles of Latin Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Composition

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Syntax.

Latin Lessons, Part II. Containing Latin Syntax, with Reading Lessons, and Exercises in double translation, on the Basis of Kühner's. 12mo, Sheep extra. (Uniform with "Latin Lessons, Part I.") (*In Press.*)

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar.

From the Ninth Edition of the Original, adapted to the use of English Students. By LEONARD SCHMITZ, Ph.D. Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar, Abridged.

12mo, Sheep extra, 50 cents.

Antho'n's Latin Versification.

In a Series of Progressive Exercises, including Specimens of Translation from the English and German Poetry into Latin Verse. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Versification .

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Prosody and Metre.

From the best Authorities, Ancient and Modern. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Cæsar.

Cæsar's Commentaries on the Gallic War, and the First Book of the Greek Paraphrase; with English Notes, Critical and Explanatory, Plans of Battles, Sieges, &c., and Historical, Geographical, and Archæological Indexes. Map, Portrait, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Æneid of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Clavis, and an Historical, Geographical, and Mythological Index. Portrait and many Illustrations. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Eclogues and Georgics of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, and a Metrical Index. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Sallust.

Sallust's Jugurthine War and Conspiracy of Catiline. With an English Commentary, and Geographical and Historical Indexes. New Edition, corrected and enlarged. Portrait. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Horace.

The Works of Horace. With English Notes, Critical and Explanatory. A new Edition, corrected and enlarged, with Excursions relative to the Vines and Vineyards of the Ancients; a Life of Horace, a Biographical Sketch of Mæcenas, a Metrical Clavis, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Cicero.

Cicero's Select Orations. With English Notes, Critical and Explanatory, and Historical, Geographical, and Legal Indexes. An improved Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Cicero's Tusculan Disputations.

With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Cicero de Senectute, &c.

The De Senectute, De Amicitia, Paradoxa, and Somnium Scipionis of Cicero, and the Life of Atticus, by Cornelius Nepos. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cicero de Officiis.

M. T. Ciceronis de Officiis Libri Tres. With Marginal Analysis and an English Commentary. Edited for the Syndics of the University Press, by the Rev. HUBERT ASHTON HOLDEN, M.A., Vice-President of Cheltenham College, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. First American Edition, Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D., Professor of Greek in Columbia College. 12mo, Sheep, 75 cents.

Antho'n's Tacitus.

The Germania and Agricola, and also Selections from the Annals of Tacitus. With English Notes, Critical and Explanatory. Revised and Enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cornelius Nepos.

Cornelli Nepotis Vitæ Imperatorum. With English Notes, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Ovid.

Selections from the Metamorphoses of Ovid. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's Juvenal.

The Satires of Juvenal and Persius. With English Notes, Critical and Explanatory, from the best Commentators. Portrait. 12mo, Sheep extra, 90 cents.

Antho'n's Terence.

Terentii Comœdiæ, with English Notes, Metrical Tables, and an Essay on the Scanning of Terence, &c. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's First Greek Lessons.

Containing the most important Parts of the Grammar of the Greek Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Greek, for the use of Beginners. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Composition.

Greek Lessons. Part II. An Introduction to Greek Prose Composition, with a Complete Course of Exercises illustrative of all the important Principles of Greek Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho's Greek Grammar.

For the use of Schools and Colleges. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho's New Greek Grammar.

From the German of Kühner, Matthiæ, Buttmann, Rost, and Thiersch; to which are appended Remarks on the Pronunciation of the Greek Language, and Chronological Tables explanatory of the same. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho's Greek Prosody and Metre.

For the use of Schools and Colleges; together with the Choral Scanning of the Prometheus Vincetus of Æschylus, and Œdipus Tyrannus of Sophocles, to which are appended Remarks on the Indo-Germanic Analogies. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho's Jacobs's Greek Reader.

A Greek Reader, principally from the German work of Frederic Jacobs. With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index to Homer and Anacreon, and a copious Lexicon. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho's Xenophon's Anabasis.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Map arranged according to the latest and best Authorities, and a plan of the Battle of Cunaxa. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho's Xenophon's Memorabilia of Socrates.

With English Notes, Critical and Explanatory, the Prolegomena of Kühner, Wiggers's Life of Socrates, &c., &c. Corrected and enlarged. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho's Hom

The First Six Books of Homer's Iliad, to which are appended English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index, and Homeric Glossary. New and enlarged Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho's Manual of Greek Antiquities.

From the best and most recent Sources. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$2 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kutschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Anthon's Ancient and Mediæval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 38 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHARINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAWFORD's Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 18th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL'S Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octave Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. 8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLER, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Hale's History of the United States.

History of the United States from their first Settlement as Colonies to the Close of the Administration of Mr. Madison in 1817. By **SALMA HALE**. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Sir William Hamilton's Philosophy.

Discussions on Philosophy and Literature, Education and University Reform. Chiefly from the Edinburgh Review. Corrected, vindicated, enlarged, in Notes and Appendices. By **SIR WILLIAM HAMILTON**, Bart., with an Introductory Essay by **ROBERT TURNBULL**, D.D. 8vo, Muslin, \$1 50.

Harper's Greek and Latin Texts.

Cheap, accurate, and elegant Editions of the Classics, for the use of Schools and Students, carefully reprinted from the best editions.

Now Ready :

Horace.

Horatius, ex recensione A. J. MACLEANE, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

Æschylus.

Æschylus, ex novissima recensione F. A. PALEY, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

In Preparation :

EURIPIDES.

SALLUST.

HERODOTUS.

XENOPHON'S ANABASIS.

THUCYDIDES.

CICERO DE SENECA TUTE

VIRGIL.

AND DE AMICIOTIA.

CÆSAR.

SOPHOCLES.

Harper's School History.

Narrative of the General Course of History, from the Earliest Periods to the Establishment of the American Constitution. Prepared with Questions for the Use of Schools, and illustrated with 150 Maps and Engravings. Square 12mo, Muslin, \$1 25; Sheep, \$1 88.

Harrison's Latin Grammar.

An Exposition of some of the Laws of the Latin Grammar. By **GESSNER HARRISON**, M.D., Professor of Ancient Languages in the University of Virginia. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Haswell's Engineering.

Engineers' and Mechanics' Pocket-book, containing United States and Foreign Weights and Measures: Tables of Areas and Circumferences of Circles, Circular Segments and Zones of a Circle: Squares and Cubes; Square and Cube Roots; Lengths of Circular and Semi-elliptic Arcs; and Rules of Arithmetic. Mensuration of Surfaces and Solids; the Mechanical Powers; Geometry, Trigonometry, Gravity, Strength of Materials, Water Wheels, Hydraulics, Hydrostatics, Pneumatics, Statics, Dynamics, Gunnery, Heat, Winding Engines, Tonnage, Shot, Shells, &c. Steam and the Steam Engine; Combustion, Water, Gunpowder, Cables and Anchors, Fuel, Air, Guns, &c., &c. Tables of the Weights of Metals, Pipes, &c. Miscellaneous Notes, Dimensions of Steamers, Mills, Motion of Bodies in Fluids, Orthography of Technical Terms, &c., &c. Eighth Edition and Eighteenth Thousand. With Additions. 12mo, Pocket-book form, \$1 25.

Mechanics' Tables.

Containing Areas and Circumferences of Circles, Sides of Equal Squares; Circumferences of Angled Hoops, angled Outside and Inside; cutting of Boiler-Plates, covering of Solids, &c., and Weights of various Metals, &c., &c., &c., &c. Miscellaneous Notes, comprising Dimensions of Materials, Alloys, Paints, Lackers, &c. By C. H. HASWELL. 12mo, Muslin, 50 cents; Morocco tucks, 75 cents.

Mensuration.

For Tuition and Reference, containing Tables of Weights and Measures; Mensuration of Surfaces, Lines, and Solids, and Conic Sections, Centres of Gravity, &c. To which is added, Tables of the Areas of Circular Segments, Sines of a Circle, Circular and Semi-elliptical Arcs, &c., &c., &c., &c. By C. H. HASWELL, Marine Engineer. 12mo, Sheep, 75 cents.

Henry's History of Philosophy.

Epitome of the History of Philosophy: being the Work adopted by the University of France for Instruction in the Colleges and High Schools. Translated from the French, with Additions, and a Continuation of the History from the time of Reid to the present Day, by Rev. C. S. HENRY, D.D., Professor of Philosophy and History in the University of the City of New York. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Herschel's Natural Philosophy.

A Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy. By Sir JOHN HERSCHEL, late Fellow of St. John's College, Cambridge. A new Edition. 12mo, Muslin, 60 cents.

Hooker's Child's Book of Nature.

The Child's Book of Nature, for the Use of Families and Schools; intended to aid Mothers and Teachers in training Children in the Observation of Nature. In Three Parts. PART I. Plants.—PART II. Animals.—PART III. Air, Water, Heat, Light, &c. By WORTHINGTON HOOKER, M.D., Author of "Physician and Patient," &c. Illustrated by Engravings. The Three Parts complete in one vol. Small 4to, Muslin, \$1 25; Separately, Muslin, 50 cents each.

Kane's Chemistry.

Elements of Chemistry, including the most recent Discoveries and Applications of the Science to Medicine and Pharmacy, and to the Arts. By ROBERT KANE, M.D., M.R.I.A., &c., &c. An American Edition, with Additions and Corrections, by JOHN WILLIAM DRAPE, M.D. With about 250 Woodcuts. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Lee's Elements of Geology.

The Elements of Geology for popular use; containing a Description of the Geological Formations and Mineral Resources of the United States. By CHARLES A. LEE, M.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 50 cents; Muslin, 45 cents.

Lewis's Platonic Theology.

Plato contra Atheos. Plato against the Atheists; or, the Tenth Book of the Dialogue on Laws, accompanied with Critical Notes, and followed by extended Dissertations on some of the main Points of the Platonic Philosophy and Theology, especially as compared with the Holy Scriptures. By TAYLER LEWIS, LL.D. 12mo, Muslin, \$1 50.

Liddell's School History of Rome.

Uniform with Smith's "History of Greece," "The Student's Gibbon," and "The Student's Hume." 12mo, Muslin, \$1 00. (See "STUDENT'S HISTORICAL TEXT-BOOKS"), page 22.

Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.

Based on the German Work of FRANCIS PASSOW. With Corrections and Additions, and the Insertion, in Alphabetical Order, of the Proper Names occurring in the principal Greek Authors, by HENRY DRISLER, M.A. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Loomis's Treatise on Arithmetic.

A Treatise on Arithmetic, Theoretical and Practical. Fourth Edition. 12mo, 352 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Elements of Algebra.

Elements of Algebra. Designed for the use of Beginners. Fourteenth Edition. 12mo, 281 pages, Sheep extra, 62½ cents.

Loomis's Treatise on Algebra.

A Treatise on Algebra. Nineteenth Edition. 8vo, 359 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Elements of Geometry.

Elements of Geometry and Conic Sections. Seventeenth Edition. 8vo, 234 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Trigonometry and Tables.

Trigonometry and Tables. Sixteenth Edition. 8vo, 360 pages, Sheep extra, \$1 50.

The *Trigonometry* and *Tables*, bound separately. The Trigonometry, \$1 00; Tables, \$1 00.

Loomis's Elements of Analytical Geometry.

Elements of Analytical Geometry, and of the Differential and Integral Calculus. Thirteenth Edition. 8vo, 286 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Elements of Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed for Academies and High Schools. 12mo, 352 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Practical Astronomy.

An Introduction to Practical Astronomy, with a Collection of Astronomical Tables. 8vo, 497 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Recent Progress of Astronomy.

Especially in the United States. A thoroughly revised Edition. Illustrations. 12mo, 396 pages, Muslin, \$1 00.

Loomis's Meteorology and Astronomy,

Elements of, for the use of Academies and High Schools. 12mo, Sheep extra.

Lowry's Universal Atlas.

Constructed and Engraved from the most recent Authorities. 4to, Half Roan, \$5 00.

M'Clintock's First Book in Latin.

A First Book in Latin; containing Grammar, Exercises, and Vocabularies, on the Method of constant Imitation and Repetition. With Summaries of Etymology and Syntax. By Rev. J. M'CLINTOCK, D.D., LL.D., President of Troy University, and Rev. GEO. R. CROOKS, D.D., late Adjunct Professor of Languages in Dickinson College. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Latin.

Containing Syntax and Reading Lessons in Prose; forming a sufficient Latin Reader. With Imitation Exercises and a Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's First Book in Greek.

Containing a full View of the Forms of Words, with Vocabularies and copious Exercises, on the Method of constant Imitation and Repetition. Revised Edition. With brief Summaries of the Doctrine of the Verb, and of the Rules of Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Greek.

Containing Syntax, with Reading Lessons in Prose; Prosody and the Dialects, with Reading Lessons in Verse. Forming a sufficient Greek Reader. With Notes and a copious Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Mrs. Markham's History of France.

A History of France, from the Conquest of Gaul by Julius Caesar to the Reign of Louis Phillipe. With Conversations at the end of each Chapter. By MRS. MARKHAM. Prepared for the use of Schools by the Addition of a Map, Notes and Questions, and a Supplementary Chapter, bringing down the History to the Present Time. By JACOB ABBOTT. 12mo, Muslin, \$1 00.

Maury's Principles of Eloquence.

The Principles of Eloquence. By the Abbé MAURY. With an Introduction, by Bishop POTTER. 18mo, Muslin, 45 cents.

Mill's Logic.

A System of Logic, Ratiocinative and Inductive; being a connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation. By J. S. MILL. 8vo, Muslin, \$1 50.

Mills's Literature,

The Literature and Literary Men of Great Britain and Ireland. By ABRAHAM MILLS, A.M. 2 vols. 8vo, Muslin, \$3 50; Half Calf \$5 50.

Morse's School Geography.

A new System of Geography, for the use of Schools. Illustrated by more than 50 Cerographic Maps, and numerous Engravings on Wood. 4to, Half Bound, 50 cents.

Noel and Chapsal's French Grammar.

A new System of French Grammar; containing the First Part of the celebrated Grammar of these Authors. Arranged with Questions and a Key in English. Also, an Abridgment of the Syntax and Grammatical Analysis of the same Authors. To which are added, Lessons in Reading and Speaking, Forms of Drafts, Advertisements, &c. Designed to facilitate the Student in the use of the French Language, 1st. By making it a Medium of Communication between Himself and Teacher. 2d. By enabling him to Read, Write, and Speak it on all Occasions. By SARAH E. SAYMORE. Revised and Corrected, by Prof. C. P. BORDENAVE. 12mo, Muslin, 75 cents.

Olmsted's Astronomy.

Letters on Astronomy, in which the Elements of the Science are familiarly explained in connection with Biographical Sketches of the most eminent Astronomers. With numerous Engravings. By DENISON OLNSTED, LL.D., Professor of Natural Philosophy and Astronomy in Yale College. Revised Edition, including the latest Discoveries. 12mo, Muslin, 75 cents.

Parker's Outlines of General History.

Outlines of General History, Designed as the Foundation and Review of a Course of Historical Reading. By RICHARD GREEN PARKER, A.M., Corresponding Member of the New York Historical Society; Author of "Aids to English Composition, &c." New Edition, with Additions. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Parker's Aids to English Composition.

Aids to English Composition, prepared for Students of all Grades, embracing Specimens and Examples of School and College Exercises, and most of the higher Departments of English Composition, both in Prose and Verse. A new Edition, with Additions and Improvements. By RICHARD GREEN PARKER, A.M. 12mo, Muslin, 80 cents; Sheep extra, 90 cents.

Parker's Geographical Questions.

Adapted for the use of Morse's, Woodbridge's, Worcester's, Mitchell's, Field's, Malte-Brun's, Smith's, Olney's, Goodrich's, or any other respectable Collection of Maps: embracing by way of Question and Answer, such Portions of the Elements of Geography as are necessary as an Introduction to the Study of the Maps. To which is added a concise Description of the Terrestrial Globe. 12mo, Muslin, 20 cents.

Plautus.

"The Captives." A Comedy of Plautus. With English Notes for the use of Students. By JOHN PROUDFIT, D.D. 18mo, Paper, 38 cents.

Potter's Principles of Science.

The Principles of Science applied to the Domestic and Mechanic Arts, and to Manufactures and Agriculture, with Reflections on the Progress of the Arts, and their influence on National Welfare. By the Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D., formerly Professor of Moral Philosophy and Rhetoric in Union College, Schenectady, New York. Revised Edition. With illustrative Cuts. 13mo, Muslin, 75 cents.

Potter's Political Economy.

Political Economy: its Objects, Uses, and Principles; considered with Reference to the Condition of the American People. With a Summary for the Use of Students. By A. POTTER, D.D. 18mo, Half Sheep, 50 cents.

Potter's Hand-Book for Readers and Students.

Hand-Book for Readers and Students, intended to assist private individuals, Associations, School Districts, &c., in the Selection of useful and interesting Works for Reading and Investigation. By A. POTTER, D.D. 18mo, Muslin, 45 cents.

The School and the Schoolmaster.

A Manual for the use of Teachers, Employers, Trustees, Inspectors, &c., &c. In two Parts. Part I. By Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D. Part II. By GEORGE B. EMERSON, A.M. Part I. The School; its Objects, Relations, and Uses. With a Sketch of the Education most needed in the United States, the present State of Common Schools, the best Means of improving them, and the consequent Duties of Parents, Trustees, and Inspectors, &c. Part II. The proper Character, Studies, and Duties of the Teacher, with the best Methods for the Government and Instruction for the Common Schools, and the Principles on which School-houses should be Built, Arranged, Warmed, and Ventilated. Engravings. 12mo, Muslin, \$1 00.

Renwick's Natural Philosophy.

First Principles of Natural Philosophy, being a familiar Introduction to the study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Renwick's Mechanics.

Applications of the Science of Mechanics to Practical Purposes. By JAMES RENWICK, LL.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 90 cents.

Renwick's Chemistry.

First Principles of Chemistry: Being a familiar Introduction to the Study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. With Questions. Engravings. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Robinson's Greek Lexicon of the Testament.

A Greek and English Lexicon of the New Testament. By EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D., Professor of Biblical Literature in the Union Theological Seminary, N. Y. A New Edition, Revised, and in great part re-written. Royal 8vo, Muslin, \$4 50; Sheep extra, \$4 75.

Russell's Juvenile Speaker.

The Juvenile Speaker; comprising Elementary Rules and Exercises of Declamation, with a Selection of Pieces for Practice. By the Rev. FRANCOIS T. RUSSELL, A.M. 12mo, Muslin, 60 cents; Half Bound, 70 cents.

Salkeld's Roman and Grecian Antiquities.

Classical Antiquities; or, A Compendium of Roman and Grecian Antiquities, including a Sketch of Ancient Mythology. By JOSEPH SALKELD. With Maps, &c. 18mo, Muslin, 88 cents.

Salkeld's First Book in Spanish.

A First Book in Spanish; or, A Practical Introduction to the Study of the Spanish Language. Adapted to every Class of Learners; containing full Instructions in Pronunciation; a Grammar; Reading Lessons, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Schmucker's Psychology.

Psychology; or, Elements of a new System of Mental Philosophy, on the Basis of Consciousness and Common Sense. By S. S. SCHMUCKER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00.

Smith's Mechanics.

An Elementary Treatise on Mechanics, embracing the Theory of Statics and Dynamics, and its Application to Solids and Fluids. By AUGUSTUS W. SMITH, LL.D. Illustrations. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Smith's (Dr. Wm.) New Classical Dictionary.

See ANTHON'S SMITH'S NEW CLASSICAL DICTIONARY, page 6.

Smith's (Dr. Wm.) Dictionary of Antiquities.

See ANTHON'S DICTIONARY OF GREEK AND ROMAN ANTIQUITIES, page 6.

Strong's Harmony of the Gospels.

A Harmony of the Gospels, in the Greek of the Received Text. With the most important various Readings, brief Grammatical Explanations, Select Biblical References, and Chronological Notes. For the use of Students and others. By REV. JAMES STRONG, S.T.D. 12mo, Muslin, \$1 25.

Spencer's Greek New Testament.

The Four Gospels and Acts of the Apostles, in Greek. With English Notes, Critical, Philological, and Exegetical, on the Gospels and Acts; Maps, Indexes, &c., together with the Epistles and the Apocalypse. The whole forming the complete Text of the New Testament. For the use of Schools, Colleges, and Theological Seminaries. By REV. J. A. SPENCER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00; Sheep extra, \$1 25.

The Student's Historical Text-Books :

Liddell's School History of Rome.

A School History of Rome, from the Earliest Times to the Establishment of the Empire. With Chapters on the History of Literature and Art. By HENRY G. LIDDELL, D.D., Dean of Christ Church, Oxford. Illustrated by numerous Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

Dr. Smith's History of Greece.

A History of Greece from the Earliest Times to the Roman Conquest. With Supplementary Chapters on the History of Literature and Art. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the Dictionaries of "Greek and Roman Antiquities," "Biography and Mythology," and "Geography." Revised, with an Appendix, by GEORGE W. GREENE, A.M. For Schools and Students. Illustrated with 100 Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Gibbon.

The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. By EDWARD GIBBON. Abridged. Incorporating the Researches of Recent Commentators. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the "Classical Dictionary," "A School Dictionary of Greece," &c. Illustrated by 100 Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Hume.

A History of England from the Earliest Times to the Revolution in 1688. By DAVID HUME. Abridged. Incorporating the Corrections and Researches of Recent Historians; and continued down to the Year 1858. Illustrated by Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

Upham's Mental Philosophy.

Elements of Mental Philosophy; embracing the two Departments of the Intellect and Sensibilities. By Rev. THOMAS C. UPHAM, D.D., Professor of Moral and Mental Philosophy in Bowdoin College. 2 vols. 12mo, Sheep extra, \$2 50.

Abridged for Schools and Academies. 12mo, Sheep, \$1 25.

Upham on the Will.

Philosophical and Practical Treatise on the Will. Forming the Third Volume of a System of Mental Philosophy. By T. C. UPHAM, Professor in Bowdoin College. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Whately's Logic.

Elements of Logic: comprising the Substance of the Article in the Encyclopedia Metropolitana. With Additions, &c. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Whately's Rhetoric.

Elements of Rhetoric: comprising an Analysis of the Laws of Moral Evidence and of Persuasion. With Rules of Argumentative Composition and Elocution. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Yonge's English-Greek Lexicon.

Containing all the Greek Words used by Writers of good Authority, in Chronological Order, for every Word used; explaining the Construction, and giving the Declension or Conjugation of each Word when Irregular, and marking the Quantities of all doubtful Syllables. Edited, with large Additions, by HENRY DRISLER, M.A., Professor of Latin in Columbia College, N. Y. Royal 8vo, Sheep extra. (*In Press.*)

HARPER'S NEW CLASSICAL LIBRARY.

Literal Translations of the Greek and Latin Authors.

Portraits. 12mo, Muslin, 75 cents each.

The following Volumes are now ready:

CÆSAR.

VIRGIL.

HORACE.

SALLUST.

CICERO'S ORATIONS.

CICERO'S OFFICES, &c.

TACITUS. 2 vols.

TERENCE.

JUVENAL.

XENOPHON.

HOMER'S ILLAD.

THUCYDIDES.

HERODOTUS.

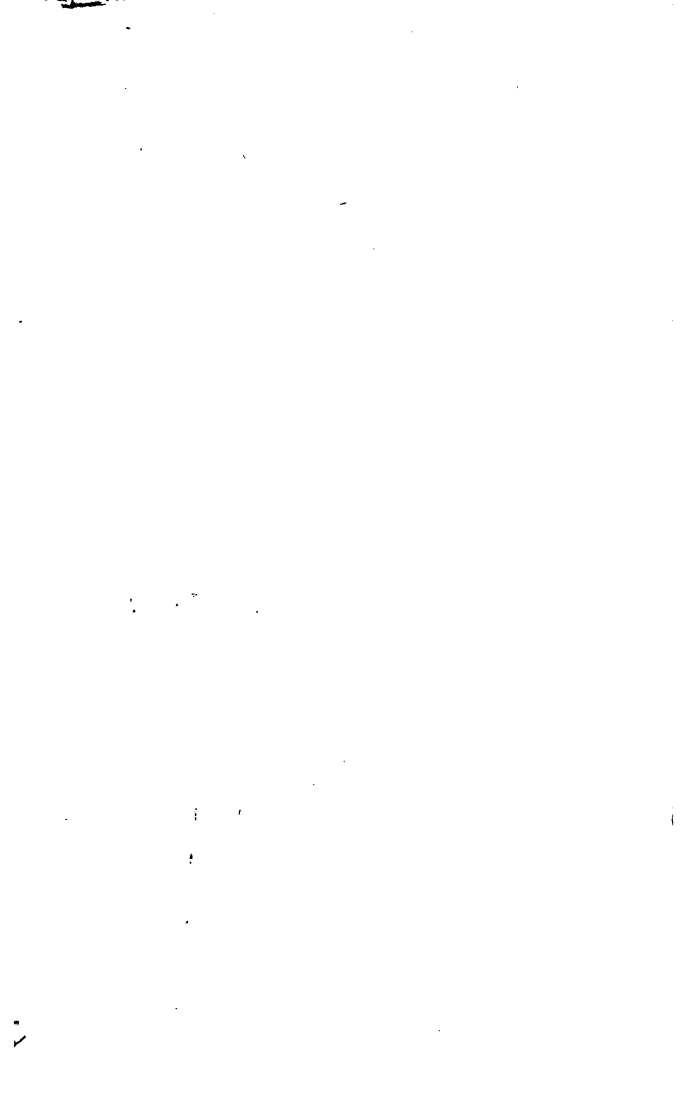
EURIPIDES. 2 vols.

SOPHOCLES.

ÆSCHYLUS.

DEMOSTHENES. 2 vols.

For a full Descriptive List of Books suitable for Schools and Colleges, see HARPER'S CATALOGUE, which may be obtained gratuitously on application to the Publishers personally, or by letter inclosing Six Cents in Stamps.

a. b

